

SEÇİMİN KADERİ EĞİTİM VAATLERİNE Mİ BAĞLI?

Eğitim siyasetin ezberlenmiş
denklemlerini bozabilir.

tedmem

SEÇİMLERDE EĞİTİMİN YERİ:
SİYASİ PARTİLERİN VAATLERİ,
SEÇMENLERİN BEKLENTİLERİ

SİYASİ PARTİLERİN EĞİTİM
VAATLERİNİN SEÇMEN
TERCİHLERİNDEKİ ROLÜ ARAŞTIRMASI

tedmem

SEÇİMİN KADERİ EĞİTİM VAATLERİNE Mİ BAĞLI?

Eğitim siyasetin ezberlenmiş
denklemlerini bozabilir.

tedmem

SEÇİMLERDE EĞİTİMİN YERİ: SİYASİ PARTİLERİN VAATLERİ, SEÇMENLERİN BEKLENTİLERİ

Yayıncı: Türk Eğitim Derneği (TED)

Sertifika No: 52946

Adres: Kocatepe Mah. Kızılırmak Cad. No: 8, 06640, Çankaya/Ankara

Tel: (+90 312) 939 50 00 / **Faks:** (+90 312) 417 53 65

Web: www.ted.org.tr / **E-posta:** info@ted.org.tr

ISBN: 978-605-74377-3-0

Telif Hakkı: Türk Eğitim Derneği, 2022. Türk Eğitim Derneği izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Önerilen Atıf: TEDMEM. (2022). Seçimlerde Eğitimin Yeri: Siyasi Partilerin Vaatleri, Seçmenlerin Beklentileri (TEDMEM Güncel Yayınlar Dizisi 7). Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Editör: Sabiha Sunar

Yazarlar: Beyza Himmetoğlu, Gülbahar Yılmaz, Nilgün Demirci Celep, Seçil Cengizoğlu, Senem Oğuz Balıktay, Sinem Demirci

Tasarım: www.kirmizitasarim.com

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 46753

Adres: Bahçekapı Mah. 2744 Cad. NO:6 Şaşmaz, Etimesgut / Ankara

TEDMEM, 2012 yılında eğitim konularıyla ve politikalarıyla ilgilenmek üzere kurulmuştur. TEDMEM'in kuruluş amacı çocuklarımızın mutlu olacağı bir eğitim sistemi inşasına hizmet etmektir. TEDMEM; kanıta dayalı verilerle yenilikçi ve işe yarayan eğitim politikaları geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlamakta ve bu suretle "eğitimin vazgeçilmezliği" algısını toplumda güçlendirmek için çalışmaktadır. Karar alıcılar, yöneticiler, öğretmenler, eğitim kuruluşları, sivil toplum temsilcileri, akademisyenler ve diğer paydaşlar arasında bir köprü görevi gören TEDMEM; Türk eğitim sisteminin kalitesinin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlayan yayınlar hazırlamakta ve etkinlikler düzenlemektedir.

www.tedmem.org

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	ii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ	vi
OKUYUCU REHBERİ	xii
BÖLÜM 1: DÜNYADA EĞİTİM SİYASETİNDEKİ EĞİLİMLER	1
Eğitim-Siyaset İlişkisine Yönelik Genel Eğilimler	1
BÖLÜM 2: SİYASETİN GÖZÜNDEN EĞİTİM: TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLERİN EĞİTİM VAATLERİ (1950-2018)	25
Eğitim Vaatlerinin Genel Eğilimleri	27
BÖLÜM 3: POLİMETRE: TÜRKİYE'DE EĞİTİM VAATLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLME DURUMLARININ İZLENMESİ	49
Eğitim Vaatlerinin İzlenebilirlikleri Üzerine Değerlendirmeler	51
Eğitim Vaatlerinin Gerçekleştirilme Durumlarına Yönelik Değerlendirmeler	54
BÖLÜM 4: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	69
Birinci Aşama: Kavramsal Araştırma	71
İkinci Aşama: Kamuoyu Araştırması	72
BÖLÜM 5: KAMUOYU ARAŞTIRMASININ BULGULARI	89
Siyasetçiler Neye Öncelik Versin?	92
Seçmen Oy Verirken Tercihini Nasıl Yapıyor?	96
Seçmenin Oyu Seçim Vaatleriyle Değişir mi?	97
Kimlerin Oyu Seçim Vaatleriyle Değişebilir?	99
Seçmen Eğitimle İlgili Ne Düşünüyor?	102
Eğitim Sisteminin Notu Ne?	109
Seçmenlere Göre Eğitim Sisteminin Sorunları Nelerdir?	111
Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi Esas Kimin Sorumluluğundadır?	115
Seçmen Eğitimin Kendine ve Çocuğuna Nasıl Bir Katkısı Olduğunu Düşünüyor?	116
Toplum, Eğitimi Düzelteceğine İnandığı Siyasetçi İçin Oyunu Değiştirebilir mi?	118
Seçmen Siyasi Partilerden Eğitimle İlgili Ne Bekliyor?	119
Oy Tercihini Değiştirmeye Açık Seçmenler Hangi Eğitim Vaatlerini Önemsiyor?	130
BÖLÜM 6: SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER	133
Dünyada ve Türkiye'de Eğitim Siyasetindeki Eğilimler Üzerine Değerlendirmeler	135
Eğitim-Siyaset İlişkisi ve Seçmen Davranışı Üzerine Değerlendirmeler	138
Eğitim Sisteminin Sorun Alanları Üzerine Değerlendirmeler	139
Önemsenen Eğitim Vaatleri Doğrultusunda Toplumun Eğitimden Beklentileri Üzerine Değerlendirmeler	144
BÖLÜM 7: ÖNERİLER	159
Dünyada ve Türkiye'de Eğitim Siyasetindeki Eğilimler Üzerine Öneriler	161
Eğitim-Siyaset İlişkisi ve Seçmen Davranışı Üzerine Öneriler	162
Eğitim Sisteminin Sorun Alanları Üzerine Öneriler	162
Önemsenen Eğitim Vaatleri Doğrultusunda Toplumun Eğitimden Beklentileri Üzerine Öneriler	164

SUNUŞ

SEÇİMİN KADERİ EĞİTİM VAATLERİNE Mİ BAĞLI?

SUNUŞ

Seçimler, ülkelerin kaderini değiştirir. Seçimler, gelecek nesillerin dünyaya açılan kapısını etkiler. O nedenle siyasilerin en büyük yükümlülüğü, genç nesillere sunacakları vaatlerde gizlidir.

Tam bu noktada Türkiye yeni bir seçim sürecine hızla yaklaşırken, biz de ömrünü genç nesle, çocuklarımızın nitelikli eğitimine adanmış, 94 yıllık bir sivil toplum kuruluşu olarak sorumluluğumuzu yerine getirmek istedik. Üç nesli aynı sandıkta buluşturacak seçim sürecinde, eğitim taahhütlerinin ne kadar etkili olacağını gözlemlemek amacıyla “Siyasi Partilerin Eğitim Vaatlerinin Seçmen Tercihindeki Rolü Araştırması”nı yapmayı bir ülke görevi bildik.

Araştırmamızda temel aldığımız iki soru oldu:

- “Seçimin kaderi eğitimin vaatlerine mi bağlı?”
- “Eğitim, siyasetin ezberlenmiş denklemlerini bozabilir mi?”

Siyasi partilerin eğitim vaatleri ile seçmenlerin oy verme davranışları arasındaki etkileşimi belirlemek önemliydi. Bunun için Türkiye’deki seçmen nüfusunu temsil eden bir örnekleme kamuoyu araştırması gerçekleştirdik. Yaklaşık üç bin kişiden topladığımız verilerle ulaştığımız sonuçlar, vatandaşların oy tercihlerindeki aynası niteliğinde oldu.

“Seçmen, eğitimin kendisine ve çocuğuna nasıl bir katkısı olduğunu düşünüyor?”, “Seçmenin siyasi partilerden eğitimle ilgili beklentileri nelerdir?”, “Seçmenin oyu, seçim vaatleriyle değişir mi?” ve “Seçmenin oy tercihini değiştirebilecek eğitim vaatleri nelerdir?” gibi birbirinden farklı sorularla halka gittik. Farklı seçmen profilleriyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerle seçmenlerin zihin haritalarını çıkardık.

Ulaştığımız sonuç tartışma götürmez bir netlikteydi. **Eğitim, siyasetin ezberlenmiş denklemlerini bozabilir.**

Temel argümanlarımızı toplayarak işin can alıcı analiz kısmına yöneldik. Siyasetin gözünden eğitimi anlayabilmek amacıyla Türkiye’de 1950’den bugüne eğitim vaatlerini inceledik. Türkiye’de ilk kez 90’a yakın seçim bildirgesinin incelenmesiyle 70 yıllık tarihsel bir süreçte eğitim vaatlerinin genel eğilimlerini ortaya koyduk.

Dünyadaki siyasi partiler de araştırmanın bir diğer bölümü oldu. Son 25 yıllık dönemde yapılan başkanlık seçimleri ve genel seçimlerdeki eğitim vaatlerini inceledik. Eğitim vaatlerinin eğitim politikalarına dönüştüğü örnekleri derledik.

Bu araştırmayla Türkiye’de bir ilk olan “polimetre” yi de ortaya koyduk. Siyasi partilerin iktidara geldikleri takdirde uygulamayı taahhüt ettikleri eğitim vaatlerinin gerçekleştirip gerçekleştirilemediklerini ölçmek için uygulanan bu sistemle 1950-2018 yılları arasında yönetime gelmiş siyasi partilerin eğitim vaatlerinin ne kadarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirdik.

Tüm bunların sonucunda seçmenin eğitimden ve siyasetten beklentilerini verilerle ortaya koyarak, **“Seçimin kaderini eğitim vaatleri değiştirebilir”** diyoruz.

Büyük emek, özveri ve hassasiyetle yürütülen çalışmamızda emeği geçen tüm paydaşlarımıza ve ekip arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Türk Eğitim Derneği olarak bundan sonra da öncelik eğitim ve çocuk diyerek, sorumluluğumuzun, bize verilen mirasın bilinciyle hareket etmeye devam edeceğiz.

Selçuk PEHLİVANOĞLU
Türk Eğitim Derneği Genel Başkanı

ÖNSÖZ

**SEÇİMİN
KADERİ EĞİTİM
VAATLERİNE Mİ
BAĞLI?**

ÖNSÖZ

Türk Eğitim Derneğinin düşünce kuruluşu TEDMEM olarak gerçekleştirdiğimiz tüm çalışmaların özünde eğitimin toplumları dönüştürme gücüne olan inancımız yatmaktadır.

Ülkenin bütün çocuklarının daha mutlu bir geleceğe kavuşması için araştırmaya ve üretmeye devam ederken, eğitimin ülkenin öncelikli gündemi arasında yer bulabilmesi için bu kez yönümüzü siyasete çevirdik. Tüm dünyanın belirsizliklerle başa çıkmaya çalıştığı bir süreçte, merceğimizi “eğitim” üzerine odaklayıp, çocuklarımızın eğitimi için çaba gösteren, kafa yoran, emek harcayan herkes için eğitim-siyaset düzleminde net bir görüntü sunmaya çalıştık.

Bu netliği yakalamaya çalışırken; hem teori ve uygulamayı hem ulusal ve uluslararası bağlamı hem de geçmiş, mevcut durum ve geleceği bir araya getiren çok boyutlu bir araştırma tasarladık. Çalışmanın ilk aşamasında, dünyada ve Türkiye’de siyasetin gözünden eğitimi anlayabilmek için kavramsal bir araştırma gerçekleştirdik. Ülke örneklerinde son 25 yılı, Türkiye’de ise son 70 yılı kapsayacak şekilde eğitim vaatlerinin genel eğilimlerini ortaya koyduk. Çalışmanın ikinci aşamasında ise Türkiye nüfusunu temsil eden yaklaşık 3000 kişilik bir örneklem üzerinden kamuoyu araştırması gerçekleştirdik. Bu araştırmayla toplumun gözünde eğitimi konumlandırmayı, toplumun siyasetten eğitimle ilgili beklentilerini somutlaştırmayı ve eğitimin toplum ile siyaset arasındaki ilişkide oynadığı rolü tanımlamayı hedefledik. 21. yüzyılın dönüşüm toplumunda kilit bir role sahip 18-24 yaş aralığındaki gençlerin eğitimden beklentilerini ve eğitim-siyaset ilişkisine bakış açılarını ise araştırmada ayrıca yer vermeye çalıştık.

Elde edilen tüm bu verilerin ve bulguların sonucunda toplumun, yaşanan ayrışmalara rağmen eğitime ilişkin kaygılar ve eğitimden beklentiler konusunda ortaklaştığını; ülkelerin geleceğinin şekillenmesinde rol oynayan eğitimin, seçimlerin kaderinin şekillenmesinde de rol oynayabileceğini gördük.

I. Maarif Kongresi’nden bu yana “dimağıyla mücadele mecburiyetinde olan milletimizin”, çağın gerektirdiği bu hızlı dönüşüm sürecinde eğitime olan inancının tazelenmesine duyulan ihtiyacı dile getirdiğimiz bu çalışmanın eğitimle ilgili karar alma süreçlerine faydalı olmasını dileriz.

**TEDMEM Ekibi adına;
Sabiha SUNAR**

GİRİŞ

SEÇİMİN KADERİ EĞİTİM VAATLERİNE Mİ BAĞLI?

GİRİŞ

Türk Eğitim Derneğinin düşünce kuruluşu TEDMEM olarak gerçekleştirdiğimiz bu çalışma kapsamında, eğitim ve siyaset arasındaki ilişkiye,

- teori ve uygulamayı;
- geçmiş, mevcut durum ve geleceği;
- ulusal ve uluslararası bağlamı

bir araya getiren çok boyutlu bir pencereden bakmak amaçlanmaktadır. Çalışmanın ilk aşamasında dünyada ve Türkiye’de eğitimin siyasetteki karşılığını değerlendirebilmek ve seçim vaatleri ile eğitim politikaları arasındaki etkileşimi boylamsal bir bakış açısıyla ortaya koyabilmek için *kavramsal bir araştırma* gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasını ise Türkiye nüfusunu temsil eden bir örneklem üzerinden gerçekleştirilen *kamuoyu araştırması* oluşturmaktadır. Kamuoyu araştırması; toplumun gözünde eğitimi konumlandırmayı, toplumun siyasetten eğitimle ilgili beklentilerini somutlaştırmayı ve eğitimin toplum ile siyaset arasındaki ilişkide oynadığı rolü tanımlamayı hedeflemektedir.

Dünya genelinde çeşitli ülkelerde seçmen davranışlarını inceleyen bilimsel çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle 1940’lardan itibaren yapılan araştırmalarda, bireylerin oy tercihlerinin karmaşık bir yapısı olduğu belirtilmekte ve bu tercihleri etkileyen farklı etmenler olabileceği üzerinde durulmaktadır. Seçmenlerin oy verme davranışlarını açıklamaya yönelik çalışmalar da bu davranışların çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır. Bu çalışmalara göre oy verme davranışları çoğunlukla *sosyolojik kuram*, *psikososyal kuram* ve *rasyonel seçim kuramı* çerçevesinde incelenmektedir. *Sosyolojik kuram* seçmen davranışlarının; oy verenlerin demografik özellikleri, bireyin dahil olduğu sosyal gruplar, takip ettiği medya araçları gibi sosyal faktörlerin olduğu bağlama göre şekillendiğini savunmaktadır. *Psikososyal kuram*; bireyin din, sınıf, ırk ve etnik grup gibi kendini tanımlama araçlarına paralel olarak siyasi parti aidiyeti geliştirdiğini ve bu seçmen kimliğinin psikolojik bağlanma ve taraftarlık davranışlarıyla özdeşleştirilmiş olduğunu belirtmektedir. Seçmen davranışlarını açıklayan bir başka yaklaşım olan *rasyonel seçim kuramı* ise diğer iki kuramın aksine seçmenlerin, siyasi parti ya da bireysel ideolojiden daha bağımsız bir şekilde; somut eylemler, somut vaatler, mevcut bilgi birikimi gibi gerçekçi durumlara odaklanarak oy verme davranışını geliştirdiğini savunmaktadır.^{1,2}

Araştırmalar; sosyolojik kuram, psikososyal kuram ve rasyonel seçim kuramının yanı sıra 1960’lardan itibaren bir başka seçmen davranışı olan “konu odaklı oy verme” (issue voting) eğiliminin geliştiğini ortaya koymaktadır. Bu eğilime göre seçmenler, belirli siyasi konulara karşı kendi duruşlarını belirledikten sonra siyasi partilerin aynı meseleleri ele alış biçimlerini değerlendirerek hangi partiye ya da hangi adaya oy vereceğine karar verebilmektedir.^{3,4}İsviçre’de 2007 yılı federal seçimlerine ait verilerle yapılan bir araştırmada, çok partinin katıldığı, kutuplaşmanın ve rekabetin fazla olduğu seçimlerde konu odaklı oy verme davranışının güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır.⁵ Bu sonuçlar ise, siyasi eylemler ile seçmen davranışları arasındaki ilişki kapsamında yalnızca geçmiş performansların değil siyasi vaatlerin de etkisi olabileceği düşüncesini doğurmaktadır.

Eğitimin seçmen davranışları üzerindeki etkilerini kavramsal veya uygulamalı olarak ele alan araştırmalar genel olarak seçmenlerin aldıkları eğitim ile siyasi katılım ve oy verme davranışları arasındaki ilişkileri incelemeye ve bu konuda seçmen davranış modelleri geliştirmeye yönelmiştir. Bu çerçevede yapılmış olan çalışmalar, eğitim düzeyi arttıkça siyasi katılımın bir örneği olan oy verme oranının arttığını ortaya koymaktadır.^{6,7} Bunun yanı sıra eğitimin, oy tercihleri üzerindeki etkilerini tartışan çalışmalara da rastlanmaktadır.⁸ Ancak; siyaset ile eğitim arasındaki ilişkiyi; seçim vaatleri, bunların eğitim politikalarına yansımaları ve toplumun görüş ve beklentilerini bir arada inceleyerek ele alan bir çalışmaya Türkiye özelinde rastlanmamıştır.

Siyasi partilerin seçim vaatlerinin bireylerin oy davranışlarıyla ilişkisine yönelik ise farklı görüşler bulunmaktadır. Bir yandan seçim kampanyaları sırasında verilen vaatlerin, sonrasında tutulmayan popülist ve yüzeysel sözler

olduğu, bunlara güven duyulmadığı için seçmen davranışları üzerinde de önemli etkileri olmadığı iddia edilmektedir. Diğer yandan seçim kampanyalarının seçmenlerin oy davranışları üzerinde önemli etkileri olduğunu öne süren ve bu kampanyalar kapsamında verilen vaatlerin önemine dikkat çeken görüşler de bulunmaktadır.⁹ Bütün bu görüşler ve bunlara dayalı olarak yapılan çalışmalar, bireylerin oy tercihlerinin sosyolojik ve psikososyal bağlam kadar partilerin seçim vaatleri ve bu vaatleri yerine getirme konusundaki geçmiş performansları ile ilgili olabileceğine işaret etmektedir. Bu da temelde toplumun siyasetten hangi konularda neler beklediği sorusunun yanıtlanmasına duyulan gereksinimi ön plana çıkarmaktadır.

İdeolojik yakınlık ve bir parti ile kurulan taraftarlık bağı dışarıda bırakıldığında seçmenlerin hemen hepsinin dar çerçevede kendisinin ve ailesinin, daha genel çerçevede ise içinde yaşadığı toplumun refah düzeyini artıracaklarını düşündüğü partilere oy verme eğiliminde olduğu söylenebilir. Hatta ideolojik yakınlık, taraftarlık bağı veya kişisel yakınlık etkisi ile belli bir partiye oy vermeyi tercih eden seçmen grubu içinde dahi bu tür sebeplerle oy tercihini değiştirebilecek bir kitle olduğu, bu araştırmanın bulguları ile de ortaya konan bir somutluk taşımaktadır. Bireysel ve toplumsal olarak kalkınmanın sağlanması ise toplumu meydana getiren tüm alt sistemlerin etkili bir şekilde işletilmesini gerektirmektedir. Bu noktada toplumsal dönüşümün temel etmeni olan “eğitim” konusu özel bir önem kazanmaktadır. Çünkü eğitim, tüm sınıfsal ayrımlardan bağımsız olarak hemen hemen tüm bireylerin kendi yaşantısı veya çocuklarının yaşantısında merkezi bir konuma sahiptir. Ayrıca eğitim, bireysel düzeyde ekonomik şartların iyileştirilmesi ve toplumsal hareketliliğin sağlanmasında önemli bir araç olduğu kadar; aynı işlevi toplumun ekonomik kalkınması ve gelişmişlik düzeyinin yükselmesinde de yerine getirmektedir.

Eğitimin bireysel ve toplumsal ilerlemede oynadığı kilit rol, başta ekonomi olmak üzere diğer toplumsal alt sistemlerle yakın ilişkisini gün yüzüne çıkarmaktadır. Örneğin; eğitim, bireyin iyi bir meslek sahibi olarak toplumsal hareketliliğine ve ekonomik durumunun iyileşmesine yardımcı olurken; üretime daha yüksek düzeyde ve daha yüksek nitelikte katılan birey sayısı arttıkça toplumun refah düzeyinin de iyileşmesine aracılık etmektedir. Eğitim düzeyi daha yüksek bireylerin hijyen, sağlık gibi konularda ve vatandaşlık ödevlerini yerine getirme konusunda daha bilinçli olmaları da eğitimin hem bireysel hem de toplumsal ilerlemenin aracı olduğunu gösteren örnekler arasında yer almaktadır. Her ne kadar Türkiye’de eğitimin istihdam ve toplumsal hareketlilik sağlama işlevleri sorgulanır duruma gelmiş olsa da; bu tür ekonomik işlevleri ve bunların yanı sıra diğer toplumsal, bireysel veya siyasi işlevleri için eğitime duyulan ihtiyaç varlığını korumaktadır. Buna göre toplumun eğitime bakışı, eğitimle ilgili beklentileri, bunlara karşılık siyasetçilerin eğitim vaatleri ve bu vaatleri yerine getirme durumlarının, yukarıda sözü edilen seçmen davranışlarına yön verebilecek etmenler arasında önemli bir yere sahip olması mümkündür.

Seçimler ve seçim vaatleri ile ilgili kamuoyu araştırmalarında da eğitim önemini korumakta; birçok ülkede yapılan anketlerde, eğitim icraat beklentilerinin olduğu bir alan olarak ön plana çıkmaktadır. Örneğin, 2019 Birleşik Krallık Genel Seçimleri öncesi yapılan bazı kamuoyu araştırma anketlerinde eğitim, seçmenler tarafından en önemli ilk üç mesele arasında gösterilmiş; politika yapıcılar tarafından da bu durum dikkate alınmıştır.¹⁰ 17 Mart 2022’de yapılan güncel bir kamuoyu araştırmasında “Birleşik Krallık hükümeti sizce hangi sektöre daha fazla yatırım yapılmalıdır?” sorusuna verilen yanıtlara göre seçmenler, sağlık sektöründen (%64) sonra ikinci sırada eğitim sektörüne (%34) yatırım yapılması gerektiğini beyan etmişlerdir.¹¹

Toplumun eğitime bakışı, onun geleceğe yönelik beklentilerinin ve kaygılarının aynasıdır. Aynı zamanda eğitim, tüm toplumsal tabakaları ilgilendirmekte ve pek çok sorunun çözümünde paydaş rolü üstlenmektedir. Eğitimin, toplumun ortak paydası olması, bu çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, “Eğitim, siyasetin ezberlenmiş denklemlerini bozabilir mi?” sorusuna cevap verebilmek için gerçekleştirilen bu çok katmanlı araştırmada;

- Dünya örneklerinde son 25 yıllık dönemde yapılan başkanlık seçimleri ve genel seçimlerdeki eğitim vaatleri incelenmiş; eğitim vaatlerinin özellikleri, yıllar içindeki değişimleri ve eğitim politikalarına etkileri değerlendirilmiştir.

- Türkiye’de siyasetin gözünden eğitimi anlayabilmek amacıyla 1950’den itibaren siyasi partilerin eğitim vaatleri incelenmiştir. Böylece Türkiye’de ilk kez 90’a yakın seçim bildirgesinin incelenmesiyle 70 yıllık tarihsel bir süreçte eğitim vaatlerinin genel eğilimleri ortaya konmuştur.
- Gelişmiş ülke örneklerinde olduğu gibi, Türkiye’de de siyasi partilerin iktidara geldikleri takdirde uygulamayı taahhüt ettikleri eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesi girişimine bir örnek olarak “Polimetre” hazırlanmıştır. “Polimetre” ile Türkiye’de 1950-2018 yılları arasındaki seçimlerde siyasi partiler tarafından verilen eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları değerlendirilmiştir.
- Siyasi partilerin eğitim vaatleri ile seçmenlerin oy verme davranışları arasındaki etkileşimi belirlemek amacıyla Türkiye’deki seçmen nüfusunu temsil eden bir örnekleme kamuoyu araştırması gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, 18-24 yaş aralığındaki gençlerin oranı amaçlı bir şekilde artırularak 21. yüzyılın dönüşüm toplumunda kilit bir role sahip gençlerin bakış açılarının da araştırmaya yansıtılabilmesi sağlanmıştır. Yaklaşık 3000 kişiden toplanan verilerle ve farklı seçmen profilleriyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerle aşağıdaki sorulara yanıtlanmıştır:
  - Siyasetin öncelik vermesi beklenen konular arasında “eğitim” hangi sıralamada gelmektedir?
  - Seçmen, eğitim sistemini nasıl notlandırmaktadır?
  - Seçmen, eğitimin kendine ve çocuğuna nasıl bir katkısı olduğunu düşünmektedir?
  - Seçmenin eğitimden beklentileri ve eğitimle ilgili kaygıları nelerdir?
  - Seçmen, eğitim sisteminde sorun alanları olarak neleri görmektedir?
  - Seçmen, eğitim sisteminin geliştirilmesinde esas sorumlu olarak kimi geliştirilmesi için kimi esas sorumlu olarak görmektedir?
  - Seçmenin siyasi partilerden eğitimle ilgili beklentileri nelerdir?
  - Seçmen, oy verirken tercihini nasıl yapmaktadır?
  - Seçmenin oyu seçim vaatleriyle değişir mi?
  - Kimlerin oyu seçim vaatleriyle değişebilir?
  - Seçmenin oy tercihini değiştirebilecek eğitim vaatleri nelerdir?
- Son olarak; hem teorik hem de veriye dayalı bulguların bir arada sentezlenmesiyle, dünyada ve Türkiye’de eğitim-siyaset ilişkisine dair değerlendirmeler ortaya konmuş ve öneriler paylaşılmıştır.

Temelde siyaset ile en önemli toplumsal kurumlardan biri olan eğitim arasında bir köprü görevi görmeye yönelik bu çalışma, hem kavramsal olarak derlenen ve sunulan bilgiler, hem Türkiye’de toplumun eğitim konusunda siyasilerden beklentilerini yansıtan kamuoyu araştırması hem de tüm bunları harmanlayan değerlendirme ve önerileri ile karar alma süreçlerine katkı sunmayı hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

1. Antunes, R. (2010). Theoretical models of voting behaviour. *Exedra*, 4(1), 145-70. http://exedra.esec.pt/docs/N4/10C_Rui-Antunes_pp_145-170.pdf adresinden erişildi.
2. Hutchings, V. L. ve Jefferson, H. J. (2017). The sociological and social-psychological approaches. J. Fisher, E. Fieldhouse, M. N. Franklin, R. Gibson, M. Cantijoch ve C. Wlezien. *The Routledge handbook of elections, voting behavior and public opinion* içinde (ss. 21-29). Routledge
3. Opfer, V. D. (2002). Introduction: Elections and education-a question of influence. *Educational Policy*, 16(1), 5-14. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0895904802016001001> adresinden erişildi.
4. Maurer, I., Thurner, P. W. ve Debus, M. (2015). Under which conditions do parties attract voters' reactions to issues? Party-varying issue voting in German elections 1987-2009. *West European Politics*, 38(6), 1251-1273. https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01402382.2015.1026562?casa_token=X8xkCkWE3EsAAAAA:fxswRGUzPXEO_0nQDj_s4yYeCxy5qyiopmv7LayysIRRJKHfUukDdERG96endan-2-a2K3PqPb adresinden erişildi.
5. Lachat, R. (2011). Electoral competitiveness and issue voting. *Political Behavior*, 33(4), 645-663. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11109-010-9151-8.pdf> adresinden erişildi.
6. Hansen, E. R. ve Tyner, A. (2021). Educational attainment and social norms of voting. *Political Behavior*, 43(2), 711-735. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11109-019-09571-8.pdf> adresinden erişildi.
7. Mayer, A. K. (2011). Does education increase political participation?. *The Journal of Politics*, 73(3), 633-645. https://www.jstor.org/stable/pdf/10.1017/s002238161100034x.pdf?refreqid=excelsior%3Ace485a6bd39166fb98ede436a63cb243&ab_segments=&origin=&acceptTC=1 adresinden erişildi.
8. Simon, E. (2021). Explaining the educational divide in electoral behaviour: testing direct and indirect effects from British elections and referendums 2016-2019. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 1-21. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17457289.2021.2013247?needAccess=true> adresinden erişildi.
9. Born, A., van Eck, P. ve Johannesson, M. (2018). An experimental investigation of election promises. *Political Psychology*, 39(3), 685-705. https://www.jstor.org/stable/pdf/45095198.pdf?refreqid=excelsior%3Aacc0ea5f8dd0d71933b797933cad96a5&ab_segments=&origin= adresinden erişildi.
10. Education Policy Institute (2019). General election 2019: An analysis of manifesto plans for education. https://epi.org.uk/publications-and-research/ge_2019_analysis/ adresinden erişildi.
11. YouGov (2022). What sector should the UK government spend more on? 30 Mart 2022 tarihinde <https://yougov.co.uk/topics/education/trackers/what-sector-should-the-uk-government-spend-more-on> adresinden erişildi

OKUYUCU REHBERİ

SEÇİMİN KADERİ EĞİTİM VAATLERİNE Mİ BAĞLI?

BÖLÜM 1

DÜNYADA EĞİTİM SİYASETİNDEKİ EĞİLİMLER

Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Dünyada eğitimin siyasetteki karşılığı nedir?

Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada'da yaklaşık son 25 yılda yapılan seçimlerde verilen eğitimle ilgili vaatler nelerdir?

Seçim kampanyalarındaki eğitim vaatleri ile eğitim politikaları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Farklı ülkelerde eğitimle ilgili seçim vaatleri ortaklaşıyor mu?

İncelenen ülkelerde siyasetçilerin eğitimle ilgili vaatleri gerçekleştiriliyor mu?

Seçimler sırasında siyasetçilerin verdiği sözlerin gerçekleştirilme durumlarıyla ilgili, incelenen ülkelerde bir izleme sistemi mevcut mu?

1

BÖLÜM 2

SIYASETİN GÖZÜNDEN EĞİTİM: TÜRKİYE'DE SİYASİ PARTİLERİN EĞİTİM VAATLERİ (1950-2018)

Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Türkiye'de eğitim, siyaset tarafından nasıl ele alınıyor?

Eğitim vaatleri üzerinden siyasetin eğitime bakışı tarihsel süreçte nasıl değişiyor?

1950-2018 yılları arasında Türkiye'deki genel seçimler kapsamında siyasi partilerin eğitimle ilgili vaatleri nelerdir?

70 yıllık bir tarihsel süreçte siyasi partilerin eğitim vaatlerinin genel eğilimleri nelerdir?

Türkiye'de farklı siyasi partilerin eğitim vaatleri ortaklaşıyor mu?

Eğitim vaatleri hangi alanlarda ortaklaşıyor, hangi alanlarda farklılaşıyor?

2

BÖLÜM 3

POLİMETRE: TÜRKİYE'DE EĞİTİM VAATLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMİ DURUMLARININ İZLENMESİ

Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Türkiye'de siyasi partilerin eğitim vaatleri izlenebiliyor mu?

Eğitim vaatleri ölçülebilir, gerçekçi ve çözüme yönelik olarak yapılandırılıyor mu?

Siyasi partilerin eğitim vaatleri seçim sonrasında hazırlanan hükümet programlarına yansıtılıyor mu?

Seçimle yönetime gelen siyasi partiler, eğitimle ilgili verdiği sözleri yerine getiriyor mu?

Vaatlerin gerçekleştirilme durumlarıyla ilgili Türkiye'de bir izleme sistemi mevcut mu?

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Araştırma hangi aşamalardan oluşuyor?

Araştırmayı oluşturan bölümlerde hangi yöntemler kullanılmıştır?

Araştırma kapsamında yapılan saha çalışmasının hedefleri nelerdir?

Saha çalışmasının katılımcıları kimlerdir?

Saha çalışmasının yöntemi, kapsamı ve özellikleri nelerdir?

BÖLÜM 5

KAMUOYU ARAŞTIRMASININ BULGULARI

Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Siyasetin öncelik vermesi beklenen konular arasında "eğitim" kaçınıcı sırada geliyor?

Seçmen, oy verirken tercihini nasıl yapıyor?

Seçmenin oyu seçim vaatleriyle değişir mi?

Kimlerin oyu seçim vaatleriyle değişebilir?

BÖLÜM 6

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Araştırmada yer alan hem teorik hem de veriye dayalı bilgi ve bulguların bir arada değerlendirilmesiyle, dünyada ve Türkiye'de eğitim-siyaset ilişkisine dair hangi çıkarımlar yapılabilir?

BÖLÜM 7

ÖNERİLER

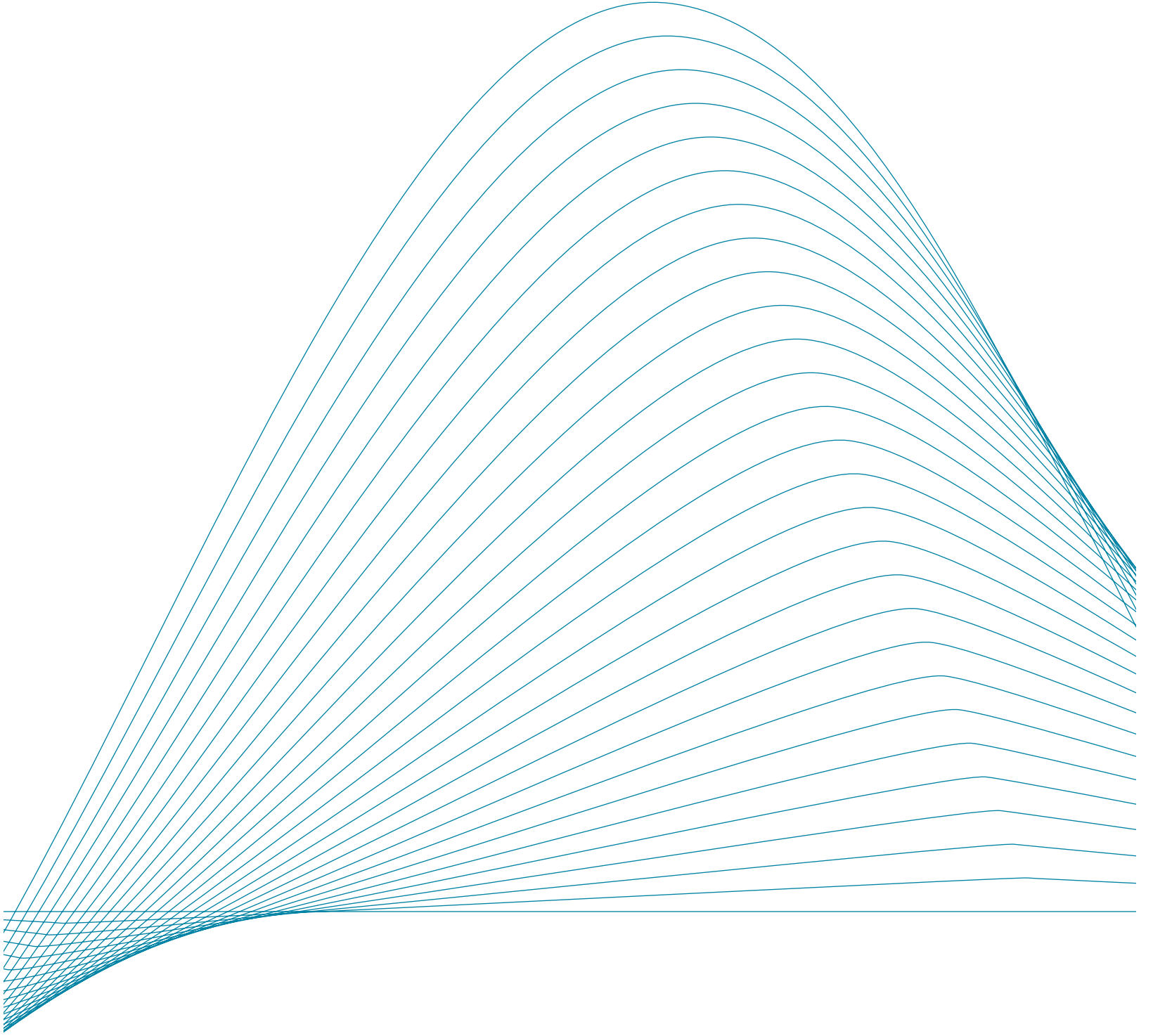
Bu bölümde şu soruların cevaplarını bulabilirsiniz:

Dünyada ve Türkiye'de eğitim siyasetindeki eğilimler üzerine hangi öneriler getirilebilir?

Eğitim-siyaset ilişkisi ve seçmen davranışı üzerine hangi öneriler getirilebilir?

Eğitim sisteminin sorun alanları üzerine hangi öneriler getirilebilir?

Önemsenen eğitim vaatleri doğrultusunda eğitimden beklentiler üzerine hangi öneriler getirilebilir?

DÜNYADA EĞİTİM SİYASETİNDEKİ EĞİLİMLER

BÖLÜM 1

DÜNYADA EĞİTİM SİYASETİNDEKİ EĞİLİMLER

Bu bölümde, eğitimin siyasetteki karşılığını değerlendirebilmek amacıyla çeşitli ülkelerdeki seçimler ve eğitim politikaları arasındaki ilişkiye yönelik eğilimler boylamsal bir bakış açısıyla incelenmiştir.

Eğitim ve siyaset arasındaki bağı anlamlandırma sürecine katkı sunması için Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada'da yaklaşık son 25 yıllık dönemde yapılan başkanlık seçimleri ve/veya genel seçimler mercek altına alınmıştır. Dünyada eğitim siyasetindeki eğilimleri belirlemek üzere Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada ülke örnekleri;

- sosyoekonomik açıdan çeşitli, çok kültürlü ve çok uluslu yapısı,
- yönetim sistemlerinin çeşitliliği,
- seçim dönemleri ve izlenen eğitim politikaları açısından kronolojik düzlemde bilgi ve belgelerin şeffaf biçimde kamuya açık erişimli olması,
- eşitlikçi ve kapsayıcı eğitim sistemleri çerçevesinde beşerî sermaye ve kalkınma ilişkilerinin gözetilmesi gibi özellikleri nedeniyle çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

İncelenen her seçim dönemi için siyasi partilerin/adayların ilgili dönemdeki seçim bildirgeleri ve/veya hükümet programları kullanılmıştır. Bunlara ek olarak, eğitimle ilgili vaatleri belirlemek, vaatlerin yıllar içinde gerçekleştirilme durumlarını izlemek ve değerlendirmek amacıyla parlamento ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının resmi internet siteleri, uluslararası veri tabanları, objektif veriler sunan girişimler, bağımsız medya kuruluşlarının haber ve analiz yazıları, kamuoyu araştırma anketleri gibi çok yönlü veri kaynaklarından faydalanılmıştır. İncelenen ülkeler, seçim dönemleri ve temel veri kaynakları Tablo 1.1'de özetlenmektedir.

Tablo 1.1
İncelenen Ülkeler, Seçim Dönemleri ve Dokümanlar (1993-2021)*

Ülke	Seçim dönemi	Doküman
Amerika Birleşik Devletleri	7 Kasım 2000 Başkanlık Seçimleri	Seçim bildirgesi
	2 Kasım 2004 Başkanlık Seçimleri	Seçim bildirgesi
	4 Kasım 2008 Başkanlık Seçimleri	Seçim bildirgesi
	6 Kasım 2012 Başkanlık Seçimleri	Seçim bildirgesi
	8 Kasım 2016 Başkanlık Seçimleri	Seçim bildirgesi
	3 Kasım 2020 Başkanlık Seçimleri	Seçim bildirgesi
Birleşik Krallık	1 Mayıs 1997 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	7 Haziran 2001 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	5 Mayıs 2005 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	6 Mayıs 2010 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi ve Hükümet programı
	7 Mayıs 2015 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	8 Haziran 2017 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	12 Aralık 2019 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
Kanada	25 Ekim 1993 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	2 Haziran 1997 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	27 Kasım 2000 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	28 Haziran 2004 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	23 Ocak 2006 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	14 Ekim 2008 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	2 Mayıs 2011 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	19 Ekim 2015 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	21 Ekim 2019 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi
	20 Eylül 2021 Genel Seçimleri	Seçim bildirgesi

*Amerika Birleşik Devletleri'nde siyasi partilerin değil, başkan adaylarının seçim bildireleri ve kampanyalarındaki vaatleri incelenmiştir. Kanada için incelenen seçim bildirelerine ise Fonds de Recherche du Québec-Société et Culture'in (FRQSC) mali desteğiyle Laval Üniversitesi Kamu Politikası Analizi Merkezi (CAPP) tarafından hazırlanan ve www.poltext.org adresinde bulunan politik metinler koleksiyonundan erişilmiştir.

Bu bölümde Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada'da gerçekleştirilen toplam 23 farklı seçim dönemine ait eğitim vaatleri içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bahsi geçen ülkelerdeki seçim kampanyaları boyunca eğitime odaklanan vaatler incelenmiş, ortak temalar belirlenmiş ve ardından bu vaatlerin seçim sonrasında gerçekleştirilme durumları, siyasilerin seçim vaatlerini yerine getirip getirmediğini değerlendirmek amacıyla ülkeler özelinde kurulan girişimlerden faydalanılarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda, ülkelerdeki seçim vaatlerinin, seçim sonrasında hazırlanan hükümet programlarına yansıtılarak yaşama geçirilip geçirilmediği ve eğitimle ilgili sorunlara çözüm üretmek amacıyla geliştirilen eğitim politikaları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı gibi durumlar, verilen örnekler ile ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir. Yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda ülkeler özelinde yıllar içinde eğitim siyaseti açısından ortaklaşan eğilimler takip eden başlıklarda özetlenmektedir.

Eğitim-Siyaset İlişkinine Yönelik Genel Eğilimler

“

*Bana hükümet için
üç ana önceliğimi
sorun, size
söyleyeyim:
Eğitim, eğitim ve
eğitim!*

”

Tony Blair,1997
Birleşik Krallık Seçimleri

Eğitim vaatleri, seçim bildirgelerinde ve kampanyalarında önemli bir yer tutmaktadır.

Seçim bildirgeleri ve kampanyaları, partilerin iktidara gelmesi durumunda gerçekleştirmeyi taahhüt ettikleri vaatleri içermektedir. Bu vaatler genel olarak, kemikleşmiş sorun alanlarına çözüm üretmek, hâlihazırda devam eden uygulamaları iyileştirmek veya ülkelerin ekonomi, bilim, teknoloji ve eğitim gibi alanlarda uluslararası sıralamasını yükseltmek gibi birtakım meseleler üzerine kurgulanmaktadır. Bu meseleler arasında eğitim, bir ülkenin gelişmesi ve kalkınmasına katkıda bulunan tüm faktörlerle ilişkili olması nedeniyle gelişmişlik düzeyinden bağımsız neredeyse her ülkenin seçim gündeminde yer almakta; partilerin seçim bildirgelerinde ve kampanyalarında önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye'nin de içinde bulunduğu 25 OECD ülkesindeki siyasi partilerin 1945-2003 yılları arasındaki seçim bildirgelerinin incelendiği bir araştırma, eğitimin geliştirilmesi vaadinin ideoloji gözetmeksizin politik spektrumdaki tüm siyasi partilerde ortaklaşan bir alan olduğunu ortaya koymuştur. Seçim vaatleri arasında eğitimin geliştirilmesi vaadi, sosyal hizmetlerin (refah devleti kurma) ardından bildirgelerde en yüksek oranda yer bulan politika alanı olmuştur. Bu süreç içinde eğitimin geliştirilmesine yönelik vaatlerin siyasi partiler için taşıdığı önem gittikçe artmıştır.¹

Seçim kampanyalarında da adayların eğitime geniş biçimde yer verdiği görülmektedir. ABD 2000 Başkanlık Seçimleri'nde aday olan George W. Bush ve Al Gore'un her ikisi için de kampanya mesajlarında eğitim en önemli meselelerden biri olmuştur. İki aday da eğitim reformlarına odaklanarak hesap verebilirlik, standartlar, eğitim finansmanı, öğretmen eğitimi ve istihdamı gibi başlıca eğitim sorunlarına yönelik vaatler öne sürmüştür.² Benzer şekilde, 1997 Birleşik Krallık Seçimleri'nde Tony Blair bir konuşmasında eğitime verdiği önemi; “Bana hükümet için üç ana önceliğimi sorun, size söyleyeyim: Eğitim, eğitim ve eğitim.” şeklinde ifade etmiş;³ seçim kampanyasını eğitim üzerinden inşa etmiştir. Başbakan olarak görev yaptığı üç seçim dönemi boyunca (1997-2007 arasında) Tony Blair için eğitim, öncelikli politika alanlarından biri olmuştur.

Siyasi partilerin seçim bildirgelerindeki eğitimle ilgili vaatler, yıllar içinde ortaklaşan bazı kemikleşmiş sorun alanlarına işaret etmektedir.

Siyasi partilerin seçim bildirgelerinde yer alan eğitimle ilgili vaatler, seçime giren adayın ya da partinin yönetime gelmesi durumunda gerçekleştirmeyi hedeflediği eğitim politikaları hakkında seçmene bir ipucu sunması bakımından oldukça önemlidir. Siyasi partiler, seçim bildirgelerinin eğitimle ilgili vaatler kısmında eğitim sisteminde yeni oluşan sorunların yanı sıra yıllar içinde neredeyse değişmeyen, seçim dönemlerinde yeniden gündeme gelen belli başlı sorun alanlarını da odağına alabilmektedir. Önceki seçimlerde vaat edilmiş olmasına rağmen tamamen çözülememiş bazı sorunlar ya da iyileştirmeye açık politika uygulamaları, çeşitli dönemlerde seçim bildirgelerinde vaat olarak tekrar yer bulabilmektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada'da yaklaşık son 25 yıl içinde gerçekleştirilen seçimler incelendiğinde, eğitimle ilgili yıllar içinde çözümlenemeyen ve yeniden çözüme kavuşturulması hedeflenen ortak bazı sorun alanlarına rastlanmaktadır. Bu sorun alanları, Tablo1.2'de özetlenmektedir.

Tablo 1.2
İncelenen Ülkelerde Yıllar İçinde Seçim Bildirgelerinde Ortaklaşan Sorun Alanları*

Ülke	Sorun alanları
Amerika Birleşik Devletleri	<ul style="list-style-type: none"> • Erken çocukluk eğitimi ve bakımı • Okullar ve öğrenciler arasındaki başarı farkı • Okul güvenliği • Matematik ve fen bilimleri eğitimi • Lise öğrencilerinin üniversiteye hazırlığı • Lise eğitiminin iyileştirilmesi • Mesleki eğitim ve sanayi iş birliği • Kolej/üniversite öğrenim ücretleri • Kolej/üniversite harç borçları ve vergi indirimi • Topluluk Kolejlerinin (Community College) teşvik edilmesi • Azınlıkları kapsayan okullar ve tarihi olarak siyasi olan kolej ve üniversiteler • Dezavantajlı bölgelerde öğretmen istihdamı ve teşvik amaçlı yerleşik öğretmenlik programları
Birleşik Krallık	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim finansmanı • Eğitimde fırsat eşitliği • Erken çocukluk eğitimi • Öğretim programı ve merkezi sınavların kapsam ve işlevi • Mesleki eğitimin iyileştirilmesi • Yükseköğretimin niteliği • Kolej/üniversite harç borçları ve vergi indirimi • Özel eğitim • Öğretmenlerin çalışma koşulları
Kanada	<ul style="list-style-type: none"> • Ortaöğretim sonrası eğitime erişim • Üniversite ve yüksekokul öğrenim ücretleri • Öğrenim kredilerine uygulanan faiz oranları • Ulusal bir erken çocukluk eğitimi programı yapılması • Nitelikli, kapsayıcı ve ekonomik erken çocukluk bakımı ve eğitimi hizmetlerine erişim • Erken çocukluk bakımı ve eğitimi hizmetlerinde standartlar ve kaynak • Öğretmenlere sağlanan mesleki gelişim fırsatları ve eğitsel kaynaklar • Yerli halk olan Kanada Aborijinleri ve ilk yerli uluslar (Metis, Inuit vb.) için eşitlikçi eğitim politikaları • Yerli halktan ve ilk yerli uluslardan olan öğrenciler ile Kanadalı öğrenciler arasındaki öğrenme uçurumu • Yerli halkın ve ilk yerli ulusların sosyal ve kültürel yapısı gözetenilerek geliştirilecek öğretim programı

* Belirtilen sorun alanları, ülkelerin Tablo 1.1'de paylaşılan dönemlerdeki başkanlık seçimleri/genel seçimlerde yayımlanan seçim bildirgeleri analiz edilerek TEDMEM tarafından oluşturulmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'nde okullar ve öğrenciler arasındaki koşullara dayalı başarı farkının giderilmesi, üniversite öğrenim ücretlerinin düzenlenmesi, okul güvenliğinin sağlanması, matematik ve fen eğitiminin güçlendirilmesi, öğretmen istihdamı ve öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi vaatler, son altı başkanlık seçiminde seçilen neredeyse her başkanın bildirgesinde vurguladığı başlıca eğitim meselelerinden olmuştur.

Eğitime yönelik bazı vaatler, yıllar sonra farklı ideolojik arka planlara sahip siyasi partilerin seçim bildirgelerinde de tekrar yer bulabilmektedir. Örneğin, ABD'nin temel sorunlarından birine yönelik geliştirilen dezavantajlı bölgelerde nitelikli öğretmen istihdamını teşvik etme ve öğretmenleri meslekte tutma amacını taşıyan çeşitli vaatler, 2000 ve 2004 yıllarındaki Başkanlık Seçimleri'nde Cumhuriyetçi Parti adayları Bush-Cheney'in seçim vaatlerinde, daha sonra ise 2008 Başkanlık Seçimleri'nde Demokrat Parti adayları Obama-Biden'in vaatleri arasında yer bulmuştur.^{4, 5, 6, 7}

Erken çocukluk eğitimine yönelik yapılacak iyileştirmeler de ABD'deki seçimlerde parti gözetmeksizin sıkça söz verilen seçim vaatleri arasındadır. Erken çocukluk eğitimi ve bakımının iyileştirilmesi amacı,

- 2000 Başkanlık Seçimleri'nde Bush-Cheney'in "Çocukların okula hazır olmalarını öncelikli hale getirmek üzere Erken Başlangıç (Head Start) programını yeniden düzenlemek" vaadiyle,
- 2004 Başkanlık Seçimleri'nde Bush-Cheney'in "Erken Başlangıç programını güçlendirmek" vaadiyle,
- 2008 Başkanlık Seçimleri'nde Obama-Biden'in "Erken Başlangıç ve Erken Başlangıca Hazırlık programlarını genişletmek, maddi olarak karşılanabilir düzeyde ve nitelikli çocuk bakımı sunmak, Erken Çocukluk Eğitimi Planına (Zero to Five Plan) yatırım yapmak" vaadiyle,
- 2020 Başkanlık Seçimleri'nde Biden-Harris'in "3-4 yaş çocuklarının kapsamlı ve nitelikli anaokullarına erişimini sağlamak, anaokullarına yapılacak yatırımlarla ailelerin üzerindeki maddi yükü azaltmak, toplum sağlığı merkezlerinde erken çocukluk gelişim uzmanının yer alması için bütçe oluşturmak" vaadiyle⁸

yer almıştır. Farklı derinlikte politika ve uygulama alanlarına işaret etse de gerek aynı gerekse farklı ideolojilere sahip siyasi partiler tarafından yıllar içinde aynı toplumsal soruna yönelik verilen seçim vaatlerine ABD'de izlenen eğitim siyaseti pratiklerinde sıklıkla rastlamak mümkündür.

Eğitimle ilgili sorunların çözümüne ilişkin seçim bildirgelerinde yer alan vaatler birbirinden farklılaşsa da hemen hemen tüm siyasi partiler, belli başlı sorun alanlarına odaklanan politika uygulamalarına yönelik vaatler geliştirmektedir.

Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen seçimlere katılan siyasi partilerin seçim bildirgeleri incelendiğinde de siyasi partilerin eğitimle ilgili yıllar içinde benzeşen meselelere değindikleri görülmektedir. Bu meseleler; eğitim finansmanı, eğitimde fırsat eşitliği, erken çocukluk eğitimi, öğretim programı ve merkezi sınavların kapsam ve işlevi, mesleki eğitimin iyileştirilmesi, yükseköğretimin niteliği, özel eğitim ve öğretmenlerin çalışma koşullarından oluşmaktadır (Tablo 1.2). Eğitimle ilgili sorunların çözümüne ilişkin seçim bildirgelerinde yer alan vaatler birbirinden farklılaşsa da hemen hemen tüm siyasi partiler, belli başlı sorun alanlarına odaklanan politika uygulamalarına yönelik vaatler geliştirmektedir.

Son yıllarda Birleşik Krallık'ın önemli eğitim meselelerinden biri olan eğitim finansmanı, siyasi partilerin seçim bildirgelerinde sıkça yer alan ve yıllar içinde tam anlamıyla çözüme kavuşturulamayan sorunların başında gelmektedir. The Institute for Fiscal Studies'in raporuna göre İngiltere'de 2019-2020 eğitim öğretim yılında öğrenci başına yapılan eğitim harcaması, 2009-2010 eğitim öğretim yılına kıyasla reel olarak %9 oranında düşmüştür.⁹ Bu süre zarfında gerçekleştirilen 2015, 2017 ve 2019 Genel Seçimleri'nde siyasi partiler, seçim bildirgelerinde eğitim finansmanı ile ilgili sorunlara değinmiştir. Genel seçim gündeminin dışında dahi eğitim finansmanı ile ilgili süreç içinde gelişen sorunlar parlamento gündemine gelerek ek destek mekanizmalarıyla iyileştirilmeye çalışılmıştır. Örneğin, 2019 Genel Seçimleri öncesinde vekaleten göreve atanan Başbakan, göreve başlamasının hemen ardından ilköğretim ve ortaöğretim okullarının bütçesinin 2022-2023 eğitim öğretim yılını da kapsayacak şekilde 14 milyar sterlin artırılacağını belirtmiş; Birleşik Krallık'ın 2019 Genel Seçimleri'ne katılan siyasi partiler ise bu miktarın eğitimde fırsat eşitliğini sağlama hususunda yeterli olmadığına seçim bildirgelerinde dikkat çekmiş ve sorunun çözümü için İşçi Partisi 22,4 milyar sterlin ve Liberal Demokratlar 27,3 milyar sterlin bütçe ayırmayı vaat etmiştir.¹⁰ Yakın tarihli bu gelişmeler, eğitim finansmanına ilişkin problemin eğitim vaatlerinde karşılık bulmasına ve siyaseti harekete geçirmesine somut bir örnek olmuştur.

Kanada'da gerçekleştirilen son on seçim döneminin bildirgeleri incelendiğinde ABD ve Birleşik Krallık'taki duruma benzer şekilde bildirgelerde eğitimle ilgili ortaklaşan sorun alanları dikkat çekmektedir. Yıllar içinde ortaklaşan sorun alanlarının başında ortaöğretim sonrası eğitime erişim gelmektedir. Kanada'da ortaöğretim sonrası öğrenim ücretlerinin yüksek olması, öğrencilere yeterli hibenin sağlanmaması, öğrenci kredilerine uygulanan yüksek faiz oranı ve ailelere devlet destekli kaynağın verilmemesi gibi nedenler; gençleri ortaöğretim sonrası meslek okulu, yüksekokul veya üniversiteye devam etmekten alıkoymaktadır. İlgili sorun alanına yönelik seçim vaatleri farklı seçim dönemlerinde siyasi partilerin seçim bildirgelerinde sıklıkla yer almıştır. Örneğin, yıllar içinde tam ve yarı zamanlı öğrencilere sağlanacak hibeler, Kanada Öğrenci Bursları (Canada Student Grant) ve eyaletlere kaynak aktarılması gibi vaatler verilmiştir. Buna rağmen Kanada'da Eylül 2021'de yapılan son seçimlere ait siyasi parti bildirgelerinde^{11, 12} ortaöğretim sonrası yükseköğretime erişim, hâlâ çözülmesi gereken bir sorun alanı olarak yer bulmaktadır.

Ulusal erken çocukluk eğitimi politikasının olmayışı da Kanada eğitim sisteminin çözülmesi gereken meselelerinden biri olarak bildirgelerde yer alan önemli bir sorun alanı olmuştur. Erişilebilir ve ekonomik bir erken çocukluk eğitiminin Kanadalı çocukların yaşama güçlü bir başlangıç yapmaları için gerekliliği birçok seçim bildirgesinde vurgulanmış^{13, 14, 15, 16, 17} ve bu bağlamda uygulanması hedeflenen eğitim politikaları seçim bildirgelerinde yerini almıştır. Örneğin, 2004 seçimlerinde Kanada Liberal Partisi seçim vaadi olarak, çocuklara 21. yüzyıl becerilerini destekleyecek nitelikte, güçlü ve erişilebilir bir erken çocukluk bakım ve eğitim hizmeti sunma sözü vermiştir. Bu kapsamda, Ulusal Erken Öğrenme ve Bakım Programı (The National Early Learning and Child Care Program) ile devlet destekli bir ulusal sistem kurmayı ve bu sistemin sürdürülebilirliği için kaynak sağlamayı vaat etmiştir. Benzer şekilde, Yeni Demokrasi Partisi 2008 seçim bildirgesinde Erken Öğrenme ve Çocuk Bakım Yasası'nın (Early Learning and Child Care Act) vaadi ile küçük çocuklar için Kanada'nın yasaya dönüşecek programını açıklamıştır. Yeni Demokratlar sözünü verdikleri bu yasa ile erişilebilir, ekonomik ve nitelikli çocuk bakım hizmetlerinin tüm Kanadalı aileler ve Aborijinli Kanadalıları kapsayacağını belirtmişler ve ilgili yasa kapsamında iktidara geldikleri ilk yıl 150.000, sonraki dört yıl için ise 220.000 çocuk bakım ve eğitim alanının inşa edileceğinin sözünü vermişlerdir.¹⁸

Kanada'daki siyasi partilerin hemfikir olduğu ve yıllar boyunca seçim bildirgelerinde çözümüne yönelik vaatler geliştirdikleri bir diğer sorun alanı ise yerli halk olan Aborijinlerin ve ilk yerli uluslar olan *Metis* ve *Inuit*'lerin eğitime erişimi ile ilgili eşitlikçi ve kapsayıcı eğitim politikalarının eksikliği olmuştur. Seçim bildirgeleri özellikle yerli halktan olan çocukların Kanadalı çocuklarla kıyaslandığında öğrenme farklılıklarının olduğuna ve sosyal-kültürel farklar gözetilerek yerli halka mensup çocuklar ve gençler için geliştirilecek eğitim politikalarının gerekliliğine odaklanmaktadır.^{19, 20, 21} Bu öğrencilerin ortaöğretim sonrası yüksekokul ve üniversiteye devam etmesinin ve nitelikli bir meslek edinmesinin yanı sıra ülke ekonomisinin kalkınması için de önemli olduğu gerçeği, seçim dönemlerinde siyasi partiler tarafından nitelikli ve kapsayıcı eğitim politikaları bağlamında vurgulanmıştır.

Eğitime yönelik oluşturulan seçim vaatleri genel olarak; sorun odaklı, ölçülebilir, sınırları belirlenmiş ve somuttur.

Dünya genelinde seçim demokrasisine ilişkin birçok vaat, demokratik olarak seçilmiş siyasi liderlerin seçmenin rızasıyla yönetme ilkesi doğrultusunda verilmektedir.²² Siyasilerin seçim sonrasında seçim vaatlerine göre hareket etme durumu bir sonraki seçimlerin sonuçları için belirleyici olmakla birlikte, seçimlerde verilen sözler seçim demokrasisinin bir gereği olarak siyasi partilerin gelecekteki seçim dönemi ve ideolojik parti programları için birer niyet mesajı olarak hizmet etmektedir. Bu nedenle, parti politikalarının değerlendirilebilmesi ve belirli politikalar için geriye dönük hesap verebilirlik mekanizmalarının düzgün çalışması için vaatlerin neden ve nasıl verildiği önemli bir husustur.

İncelenen ülkelerdeki eğitimle ilgili seçim vaatleri çoğunlukla ülkeye özgü eğitim sorunlarına karşılık gelen ve bu sorunların çözümü için atılacak somut adımları barındıran vaatlerdir. Siyasi partilerin eğitim vaatleri, Tablo 1.2'de de sunulduğu üzere ülkenin eğitim sisteminin objektif bir şekilde etraflıca analiz edilmiş kritik sorunlarına ve ihtiyaç

alanlarına odaklanmakta; bu sorunların nasıl çözüme kavuşturulacağına yönelik gerçekçi, sınırları belirlenmiş ve takip edilebilir adımları içermektedir. Vaatlerin somut ve ölçülebilir olarak yapılandırılması, genel geçer olmaması ve gerçekleştirilecek hedefin net biçimde ifade edilmesi, seçim sonrasında vaatleri eğitim politikasına dönüştürme ve bağımsız girişimlerin bu vaatlerin gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol etme ve değerlendirme aşamaları için önem taşımaktadır. Bu tür vaatlere ilişkin bazı örnekler şöyledir:

- 2020 yılına kadar 3 milyon gencin çıraklık eğitimine başlamasını sağlamak²³
- En çok ihtiyaç duyulan okullarda iyi eğitimli 30,000 öğretmen istihdam etmek amacıyla Yerleşik Öğretmenlik Programı oluşturmak²⁴
- K-12 düzeyindeki matematik ve fen bilimleri eğitimini güçlendirmek amacıyla eyaletler, kolejler ve üniversitelere yönelik 1 milyar dolarlık Matematik ve Fen Bilimleri Ortaklığı Programı oluşturmak²⁵
- Çocukların yüksek bakım maliyetlerinde ailelere destek olmak amacıyla çocuk bakım hizmetlerinden alınan vergileri %10 oranında düşürmek; böylece bir milyondan fazla iki çocuklu dört kişilik bir ailenin cebinde her yıl yaklaşık 800 doları muhafaza etmek²⁶
- Öğrencilerin ortaöğretim sonrası yükseköğretime erişimini desteklemek amacıyla her yıl 100 milyon dolar yatırım yapmak; ilk 10.000 dolarlık öğrenci bursunu ve burs gelirini vergiden muaf tutmak; öğrencilere ve ailelerine ders kitaplarında yılda 500 dolara kadar harcama konusunda federal vergi kredisi sağlamak²⁷.

Seçim bildirgelerinde yer verilen eğitim vaatlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla seçimden sonraki süreçte çoğunlukla önemli somut adımlar atılmaktadır.

Seçim bildirgeleri aracılığıyla adaylar tarafından seçmenlere sunulan vaatler, seçimi kazanmayı sağlamada bir araç gibi görülmenin ötesinde seçimlerin ardından seçilen yönetimin izleyeceği politikalar üzerinde önemli bir etki oluşturabilmektedir.²⁸ Temsili demokrasinin bir gereği olarak oy kullanan vatandaşların beklentisinin de bu doğrultuda olduğu, yani seçimlerin ardından söz verilen vaatlerin yaşama geçirilmesinin beklendiğini düşünmek yanlış olmayacaktır. Vaatlerin gerçekleştirilme durumlarının, siyasi partiler ile seçmen arasında kurulan bağı güçlendirmede ve seçimde güven duygusunun oluşmasını sağlamada önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Çeşitli ülkelerdeki seçim süreçlerinde eğitimle ilgili verilen vaatler ile seçim sonrası izlenen eğitim politikaları karşılaştırıldığında; “gerçekleştirilen”, “kısmen gerçekleştirilen” ve “gerçekleştirilmeyen” vaatlerin tamamına yönelik örnekler görmek mümkündür (Tablo 1.3, Tablo 1.4 ve Tablo 1.5.. Dünyada çeşitli ülkelerdeki siyasi partilerin seçim vaatleri ve seçim sonrasında bu vaatleri gerçekleştirme durumları incelendiğinde seçilen yönetimlerin çoğunlukla vaatlerin yaşama geçirilmesi amacıyla önemli somut adımlar atma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Örneğin; **Amerika Birleşik Devletleri’nde** 4 Kasım 2008 Başkanlık Seçimi’nin eğitimle ilgili vaatleri arasında yer alan okul terki krizini çözmeye hedefini seçimlerden sonra hayata geçirmek amacıyla Obama-Biden Yönetimi pek çok somut adım atmıştır. En başta sorunun çözümü için 50 milyon dolar gibi ciddi bir kaynak ayırarak okul terki önleme stratejileri geliştiren ve okulu terk eden öğrencileri tekrar okula başlatan okullara bu kaynağı kullanma yetkisi vermiştir (Tablo 1.3). Bu uygulamayla okul terki krizinin çözümüne yönelik seçimlerde verilen vaadin gerçekleştirilmesi için seçim sonrasında bir strateji ya da program geliştirildiği, bu sorunu çözmek için gerekli kaynakların okullara aktarılması gibi somut adımların atıldığı ve uygulamaların takibinin yapıldığı görülmektedir.

Tablo 1.3
Amerika Birleşik Devletleri'nde Seçim Bildirgelerindeki Eğitim Vaatlerinin Gerçekleştirilme Durumlarına Örnekler

Söz verilen seçim dönemi/Siyasi parti/Adaylar	Seçim bildirgesindeki vaat	Vaatlerin gerçekleştirilme durumu
7 Kasım 2000 Başkanlık Seçimleri/Cumhuriyetçi Parti/Bush-Cheney	Dezavantajlı çocukların 3. sınıfa gelmeden önce okumayı öğrenebilmesini sağlamak amacıyla Reading First programını kurmak ve 5 yıllık süre boyunca bu programa 5 milyar dolar kaynak ayırmak. ²⁹	<u>Kısmen gerçekleştirildi</u> Reading First programı yasalaşarak 1,8 milyardan fazla fon eyaletlere dağıtıldı. Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası'nın (No Child Left Behind-NCLB) yürürlüğe girmesinin ardından erken çocuklukta okuma girişimlerini desteklemek üzere eyaletlere 200 milyon dolarlık fon gönderildi. ³⁰
4 Kasım 2008 Başkanlık Seçimleri/Demokrat Parti/Obama-Biden	Okul terki krizine çözüm bulmak. ³¹	<u>Gerçekleştirildi</u> Okul terki krizine çözmek amacıyla 2010-2012 yılları arasında yıllık 50 milyon dolar harcadı. Okul terkinin önleme stratejileri geliştiren ve okulu terk eden öğrencileri tekrar eğitime başlatan okullara bu kaynak aktarıldı. ³²
6 Kasım 2012 Başkanlık Seçimleri/Demokrat Parti/Obama-Biden	NCLB yasaının zorunlulukları konusunda kolaylaştırıcı adım atarak yerel çözüm üretilmesi konusunda bazı teşvik ve düzenlemeler oluşturmak. ^{33, 34}	<u>Gerçekleştirildi</u> Okullar için NCLB yasaının zorunluluklarından muaf tutulma kriterleri oluşturuldu. Bu kapsamda Kolej ve Kariyere Hazırlık Standartları (College-and Career-Ready Standards) girişimi başlatıldı. Eyaletlerin çoğu bu standartları kabul etti. ^{35, 36}
8 Kasım 2016 Başkanlık Seçimleri/Cumhuriyetçi Parti/Trump-Pence	Azınlıkları kapsayan yüksekokul ve üniversitelere ayrılan bütçeyi artırmak. ^{37, 38}	<u>Gerçekleştirildi</u> 2019'da Gelecek Yasası (FUTURE Act) ile birlikte Başkan Bush döneminde yürürlüğe giren Kolej Masrafları Azaltma ve Erişim Yasası (College Cost Reduction and Access Act) adındaki fonun bu kurumlara verilmeye devam edilmesine karar verildi. Böylece bu kurumlara yıllık 255 milyon dolar bütçe aktarımı sonraki 10 yıl için devam edebilecek hale geldi. ³⁹
8 Kasım 2016 Başkanlık Seçimleri/Cumhuriyetçi Parti/Trump-Pence	Ortak Çekirdek Standartları (Common Core State Standards) sona erdirmek. ⁴⁰	<u>Gerçekleştirilmedi</u> Ortak Çekirdek Standartlar kaldırılmadı. ^{41, 42}

Birleşik Krallık'taki seçim bildirgelerinde eğitime dair birçok vaat bulunmakta; seçilen partilerin eğitim vaatlerini büyük ölçüde hükümet programına yansıtarak hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkesi çerçevesinde eğitim politikalarını oluşturduğu gözlenmektedir (Tablo 1.4). Örneğin, 1 Mayıs 1997 Birleşik Krallık Genel Seçimleri İşçi Partisi Seçim Bildirgesi'nde tüm okul, kütüphane, üniversite ve hastanelerin telekomünikasyon ve internet altyapılarını ücretsiz olarak güçlendireceğini ve erişim ücretlerini mümkün olduğunca düşük hale getirerek çocukların en iyi eğitim kaynaklarına erişmelerini sağlayacağını taahhüt etmiştir. 2003 yılı verilerine bakıldığında; okulların %97'sinin, yükseköğretim kurumlarının tamamının, kütüphanelerin ise yalnızca %67'sinin internet erişimi olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde, 12 Aralık 2019 Birleşik Krallık Genel Seçimleri Muhafazakâr Parti Seçim Bildirgesi'nde 2022/23 dönemine kadar yeni öğretmenlerin maaşlarının yıllık 30.000 sterlin olacak şekilde öğretmen maaşlarında bir

artış yapılacağını belirtmiştir. Muhafazakâr Parti yönetime gelmesinin ardından 21 Temmuz 2020’de öğretmenlerin başlangıç maaşlarını %5,5 oranında artırarak son 15 yılın en yüksek maaş artışını gerçekleştirmiştir. Bu düzenleme, 2022/23 yılına kadar öğretmenlerin başlangıç maaşlarını 30.000 sterline yükseltme vaadini yerine getirmenin ilk adımı olarak yorumlanmıştır.

Tablo 1.4
Birleşik Krallık’ta Seçim Bildirgelerindeki Eğitim Vaatlerinin Gerçekleştirilme Durumlarına Örnekler

Söz verilen seçim dönemi/Siyasi parti/Aday	Seçim bildirgesindeki vaat	Vaatlerin gerçekleştirilme durumu
1 Mayıs 1997 Genel Seçimleri/İşçi Partisi/Tony Blair	Tüm okul, kütüphane, üniversite ve hastanelerin telekomünikasyon ve internet altyapılarını ücretsiz olarak güçlendirmek ve erişim ücretlerini mümkün olduğunca düşük hale getirerek çocukların en iyi eğitim kaynaklarına erişmelerini sağlamak. ⁴³	<u>Kısmen gerçekleştirildi</u> Taahhüdün en temel yorumu olan internet erişimi üzerinde çalışan hükümet, vaadi gerçekleştirme hususunda yetersiz kaldı. 2003 yılı verilerine göre, okulların %97’sinin, yükseköğretim kurumlarının tamamının, kütüphanelerin ise yalnızca %67’sinin internet erişimi bulunmaktadır. ⁴⁴
1 Mayıs 1997 Genel Seçimleri/İşçi Partisi/Tony Blair	Eğitime harcanan millî gelir oranını artırmak. ⁴⁵	<u>Gerçekleştirildi</u> 1996-97’de %4,6 olan eğitim harcamaları 2003-2004’te %5,2’ye yükseldi. ⁴⁶
7 Mayıs 2015 Genel Seçimleri/Muhafazakâr Parti/David Cameron	2020 yılına kadar 3 milyon gencin çıraklık eğitimine başlamasını sağlamak. ⁴⁷	<u>Kısmen gerçekleştirildi</u> Çıraklık Reform Programı İlerleme Raporu’na göre çıraklık eğitimi reformlarının başladığı Mayıs 2015 tarihinden Ocak 2021’e kadar vaat edilen ve hükümet programında da yer alan hedefin %79,10’u gerçekleşti. Bu süreçte toplam 2.373.100 kişi çıraklık eğitimine başladı. ^{48,49}
12 Aralık 2019 Genel Seçimleri/Muhafazakâr Parti/Boris Johnson	2022-2023 dönemine kadar yeni öğretmenlerin maaşları 30.000 sterlin olacak şekilde maaşlarda bir artış yapmak. ⁵⁰	<u>Gerçekleştirildi</u> 21 Temmuz 2020’de yapılan resmî açıklamaya göre öğretmenlerin başlangıç maaşı %5,5 oranında artırılarak son 15 yılın en yüksek artışı gerçekleşti. Bu artış ile 2022/23 yılına kadar öğretmenlerin başlangıç maaşlarının 30.000 sterlin olması bekleniyor. ⁵¹

Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık’ta olduğu gibi **Kanada’daki** seçim dönemleri, siyasi partilerin seçim bildirgeleri ve sonrasında vaatlerin gerçekleştirilme durumu incelendiğinde de eğitime yönelik sorun alanlarını çözmek üzere somut adımlar atıldığı görülmektedir (Tablo 1.5). 2019 Genel Seçimleri’nde senatoda en çok koltuk sayısını elde eden Kanada Liberal Partisi, erken çocuk eğitimcileri gözetilerek vaat edilen Öğretmen ve Erken Çocukluk Eğitimcisi Okul Arz Vergisi avantajı sistemini oluşturmuştur. Öğretmenlerin kolay bir şekilde geri ödeyebileceği kredi teklifi 2016 bütçe görüşmelerine dahil edilerek verilen vaat gerçekleştirilmiştir. Buna benzer bir diğer örneği, 2011 Genel Seçim Dönemi’nde Kanada Muhafazakâr Parti Lideri Stephen Harper’ın

politika uygulamalarında görmek mümkündür. Orta ve düşük gelirli ailelerin çocuklarının ortaöğretim sonrası eğitimlerine devam edememeleri, Kanada eğitim sistemi içinde süregelen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili sorun alanına yönelik Muhafazakâr Parti 2011 yılında yarı zamanlı öğrenciler için Kanada Öğrenci Kredileri Programı'nı (Canada Student Loans Program) geliştireceğini beyan etmiştir. Seçim sonrası iktidara geldiklerinde bu vaat karşılık bulmuştur. Hem yarı zamanlı hem tam zamanlı Kanadalı öğrencilere sağlanacak kredi ve hibelerde iyileştirme ve genişletme kararı alınmıştır. Aynı şekilde, seçim sonrasında hayata geçirilen kapsayıcı eğitim politikaları dahilinde Kanadalı Aborijinler ve yerli ulustan öğrenciler için eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için 2015 Genel Seçim Dönemi'nde Liberal Parti Başkanı Justin Trudeau tarafından ortaöğretim sonrası eğitime devam etmelerini desteklemek için Ortaöğretim Sonrası Öğrenci Destek Programı'na yıllık 50 milyon dolarlık ek finansman desteğinin yapılacağı vaat edilmiştir. 2017 bütçesinde bu vaat karşılık görmüş ve iki yılda 90 milyon dolarlık bir yatırım olacak şekilde bu vaat kısmen gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1.5
Kanada'da Seçim Bildirgelerindeki Eğitim Vaatlerinin Gerçekleştirilme Durumlarına Örnekler

Söz verilen seçim dönemi/Siyasi parti/ Aday	Seçim bildirgesindeki vaat	Vaatlerin gerçekleştirilme durumu
2 Mayıs 2011 Genel Seçimleri/Kanada Muhafazakâr Partisi/ Stephen Harper	Yarı zamanlı öğrenciler için Kanada Öğrenci Kredileri Programı'nı geliştirmek. ⁵²	<u>Gerçekleştirildi</u> Hem tam zamanlı hem de yarı zamanlı lise sonrası eğitim kademelerindeki öğrenciler için öğrenci kredileri ve hibeleri genişletildi. Düşük ve orta gelirli kişilerin çalışırken okula gitmeleri sağlanarak yarı zamanlı öğrencileri destekleme taahhüdü yerine getirildi. ⁵³
19 Ekim 2015 Genel Seçimleri/Kanada Liberal Partisi/ Justin Trudeau	Ortaöğretim sonrası eğitime devam eden yerli öğrencileri destekleyen Ortaöğretim Sonrası Öğrenci Destek Programı'na yıllık 50 milyon dolarlık ek finansman yatırımı yapmak ve programın artan talebe ayak uydurmasını sağlamak. ⁵⁴	<u>Kısmen Gerçekleştirildi</u> 2017 Bütçesi düzenlenirken 2017-18'den başlayarak Ortaöğretim Sonrası Öğrenci Destek Programı'na sağlanan fon iki yılda 90 milyon dolar artırıldı. Ayrıca, destek programıyla öğrencilerin ortaöğretim sonrası düzeyde eğitim ve beceri geliştirme fırsatlarına erişmeleri için finansman sağlandı. First Nations ve Inuit öğrencilerinin istihdam edilebilirliği desteklendi. ⁵⁵
19 Ekim 2015 Genel Seçimleri/Kanada Liberal Partisi/Justin Trudeau	Tüm çocuklarımıza daha iyi bakmak ve iyi bir eğitim almalarını sağlamak için erken çocukluk eğitimcilerine sunulan desteği artırmak. ⁵⁶	<u>Gerçekleştirilmedi</u> Daha fazla eğitim almak isteyen erken çocukluk eğitimcilerinin masraflarını karşılamak için ek yardım açıklanmadı. ⁵⁷
19 Ekim 2015 Kanada Genel Seçimleri/ Kanada Liberal Partisi/ Justin Trudeau	Öğretmenlerin gelir düzeyi ne olursa olsun her yıl 150 dolara kadar geri ödenebilir bir vergi kredisi olarak yılda 1.000 ABD dolarına kadar okul malzemelerini satın alabilmeleri için Öğretmen ve Erken Çocukluk Eğitimcisi Okul Arz Vergisi avantajı sunmak. ⁵⁸	<u>Gerçekleştirildi</u> Eğitimcilerin, çocukların öğrenme ortamını zenginleştiren malzemeleri kendileri karşılamak zorunda kalmaları nedeniyle Bütçe 2016 kapsamında yeni bir Öğretmen ve Erken Çocukluk Eğitimcisi Okul Arz Vergi Kredisi önerildi. Önerilen %15'lik iade edilebilir gelir vergisi kredisi, 1.000 ABD dolarına kadar karşılanması uygun görüldü. ⁵⁹

Ülkelerdeki başkanlık seçimleri ya da genel seçimlerin ardından vaatlerin gerçekleştirilme durumları ele alındığında, bazı seçim vaatlerinin seçim sonrasında geliştirilen hükümet programlarına ve eğitim politikalarına yansımadağı, dolayısıyla gerçekleştirilmediğı görülmektedir. Örneğın, ABD’de 8 Kasım 2016 Seçimleri’nde Cumhuriyetçi Parti adayları Trump-Pence’in seçim bildirgesinde yer alan Ortak Çekirdek Standartları (Common Core State Standards) sona erdirmek vaadi, ilgili yönetimin görevde bulunduğu süre boyunca gerçekleştirilmemiştir. Kanada için ise nitelikli erken çocukluk eğitimi için nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi ve desteklenmesi, 2015 ve 2019 seçimlerinde Kanada Liberal Partisi’nin seçim vaatleri arasında yer alan eğitime dair sorun alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanada Liberal Partisi Başkanı Justin Trudeau erken çocukluk eğitimcilerine sağlanacak finansal desteğın eğitim sürecine olumlu yansıtacağına inanmış ve öğretmenlere sağlanacak ek destek paketinin müjdesini 2015 seçim bildirgesinde duyurmuştur. Ancak ilgili vaat iktidarda buldukları 2015-2019 yılları arasında yerine getirilememiş ve bir sonraki seçim döneminde eğitime dair yapılacaklar listesine girerek bildirgelerde bir kez daha yerini almıştır.

George W. Bush, Başkanlık Ofisindeki ilk haftasını “eğitim haftası” ilan ederek eğitimi ilk ana iç politika girişimi yapma kararı almıştır.

Eğitim sisteminin temel yapı taşlarını oluşturan çeşitli yasalar ve imza niteliğindeki eğitim projeleri, seçim dönemlerinde verilen vaatlerin hükümet programlarına yansıtılmasıyla oluşturulan genişletilmiş eğitim politikalarıdır.

Araştırmalar, eğitim vaatlerinin seçmenlerin oy verme davranışları üzerinde bir etkisinin olabileceğini ve seçim sonuçlarının da seçimler sonrasındaki eğitim politikalarını şekillendirebileceğini göstermektedir⁶⁰. Seçimler sırasında verilen taahhütleri yaşama geçirmek ve sorunları kalıcı biçimde çözebilmek için siyasi aktörler, hükümet ve kamu kurumları tarafından somut adımların atılması gerekmektedir. Çeşitli ülkelerdeki göstergelerde bunu destekleyecek veriler bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri başkanlık seçimlerindeki seçimler sırasında verilen taahhütleri gerçekleştirmek üzere eğitimle ilgili önemli ve merkezi bazı yasaların çıkarıldığı ya da yürürlükten kaldırılan bazı yasa ve uygulamaların yeniden uygulamaya koyulduğu görülmektedir (Tablo 1.6). ABD’nin temel eğitim yasalarından biri olarak yaklaşık 15 yıl uygulamada kalan Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası (No Child Left Behind Act), 7 Kasım 2000 Başkanlık Seçimleri adayları Bush-Cheney’in “Eğitimde yerel kontrol ve hesap verebilirliği artırarak standartları yükseltmek” vaadi üzerine geliştirilmiştir.⁶¹ George W. Bush yönetime geldikten sonra Başkanlık Ofisindeki ilk haftasını eğitim haftası ilan ederek eğitimi ilk ana iç politika girişimi yapma kararı almış ve 23 Ocak 2001’de ABD Kongresine Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın yasa tasarısını sunmuştur.⁶²

Tablo 1.6
Eğitim Politikasına Dönüşen Seçim Vaatleri Örnekleri

Ülke	Söz verilen seçim dönemi/Söz veren adaylar	Seçim bildirgesindeki eğitim vaadi	Vaatleri gerçekleştirmek üzere çıkarılan/yeniden yürürlüğe koyulan kanun/düzenleme/girişim
Amerika Birleşik Devletleri	7 Kasım 2000 Başkanlık Seçimleri/ Bush-Cheney	Eğitimde yerel kontrol ve hesap verebilirliği artırarak standartları yükseltmek. ⁶³	Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası (No Child Left Behind Act-2001)
	2 Kasım 2004 Başkanlık Seçimleri/ Bush-Cheney	Mesleki eğitimi güçlendirmek ve modern bir hale getirmek. ⁶⁴	Carl D. Perkins Kariyer ve Teknik Eğitim Yasası (The Carl D. Perkins Career and Technical Education Act/Perkins IV-2006)
	4 Kasım 2008 Başkanlık Seçimleri/ Obama-Biden	Erken Başlangıçta Hazırlık (Early Head Start) ve Erken Başlangıç (Head Start) programlarını genişletmek ve bu programlara kaynak aktarmak. ⁶⁵ Matematik ve fen bilimleri eğitimi ulusal bir öncelik hâline getirmek. ⁶⁶	Amerikan Kurtarma ve Yeniden Yatırım Yasası (American Recovery and Reinvestment Act/Race to the Top-2009)
	6 Kasım 2012 Başkanlık Seçimleri/ Obama-Biden	Tüm devlet okullarını güçlendirmek. ⁶⁷ NCLB yasaının zorunlulukları konusunda kolaylaştırıcı bir adım atarak yerel çözüm üretimi konusunda teşvik ve düzenlemeler oluşturmak. ^{68, 69}	Her Öğrenci Başarır Yasası (Every Student Succeeds Act-2015)
	8 Kasım 2016 Başkanlık Seçimleri/ Trump-Pence	Mesleki ve teknik eğitimi genişletmek. ⁷⁰	21. Yüzyılda Kariyer ve Teknik Eğitimi Güçlendirme Yasası (Strengthening Career and Technical Education for the 21st Century Act (Perkins V) (2018)
Birleşik Krallık	7 Haziran 2001 Genel Seçimleri/İşçi Partisi/Tony Blair	Her çocuk için uzun vadeli, vergiden muaf bir yatırım hesabı oluşturmak. (Child Trust Fund) ⁷¹ Her çocuğu ihtiyaç duyduğu temel becerilerle donatılmış vaziyette ilkokuldan mezun etmek ve 11 yaşındaki öğrencileri İngilizce ve matematikte %85 oranında başarıya ulaştırmak. ⁷² Suça yönelme riski en yüksek olan çocuklara gerekli yardım ve desteğin verilmesini sağlamak. ⁷³	Her Çocuk Önemlidir (Every Child Matters-2003)
	7 Mayıs 2015 Genel Seçimleri/ Muhafazakâr Parti/ David Cameron	2020 yılına kadar 3 milyon gencin çıraklık eğitimine başlamasını sağlamak. ⁷⁴	Refah Reformu ve Çalışma Yasası (The Welfare Reform and Work Act-2016) Girişim Yasası (The Enterprise Act-2016)
Kanada	25 Ekim 1993 Genel Seçimleri/Kanada İlerici Muhafazakâr Partisi/Kim Campbell	Çocuk bakım yardımı sunmak. ⁷⁵	Çocuk Vergisi Yardımı (Child Tax Benefit-1993)
	2 Haziran 1997 Genel Seçimleri/ Kanada Liberal Partisi/Jean Chrétien	Ortaöğretim sonrası eğitime erişimi desteklemek. ⁷⁶	Kanada Milenyum Burs Vakfı (Canada Millenium Scholarship Foundation-1998)

Birleşik Krallık'ta seçim vaatlerinin hükümet programına alınmasının ardından sürecin izlenmesine yönelik birtakım yasal kontrol mekanizmaları bulunmaktadır. Örneğin, 7 Mayıs 2015 Birleşik Krallık Genel Seçimleri'nde Muhafazakâr Parti tarafından 2020 yılına kadar 3 milyon gencin çıraklık eğitimine başlaması vaat edilmiş; Mayıs ayı içinde de Çıraklık Reform Programı başlatılmıştır.⁷⁷ Bu programın gerçekleşmesi belli yasalarla güvence altına alınmıştır. Örneğin, Refah Reformu ve Çalışma Yasası 2016 (The Welfare Reform and Work Act 2016), hükümete bu program kapsamındaki hedefe ulaşma yolunda kaydettiği ilerleme ile ilgili yıllık rapor verme yükümlülüğü getirmiştir. Ayrıca bir diğer yasa olan Girişim Yasası 2016 (The Enterprise Act 2016), bazı Bakanlıklara ilgili hedeflere ulaşılmasına yönelik İngiltere'deki kamu kurumlarında çıraklık eğitimi için hedefler belirleme yetkisi tanımıştır. Bu kapsamda her yıl Çıraklık Reform Programı'na ilişkin briefing verilerek ilgili veriler kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaşılmıştır.^{78, 79, 80} Paylaşılan son verilere göre Ocak 2021'e kadar bu hedefin %79,10'u gerçekleştirilmiş olup toplam 2.373.100 kişi çıraklık eğitimine başlamıştır.⁸¹

Kanada örneğinde de genel seçim sürecinde seçmene sunulan bazı vaatlerin seçim sonrası önemli uygulamalara ve girişimlere dönüştüğü görülmektedir. Erken çocukluk yıllarında daha kapsayıcı bir politika izlemek için 1993 yılında yürürlüğe giren Çocuk Vergisi Yardımı (Child Tax Benefit) girişimi^{82, 83} Kanada İlerici Muhafazakâr Partisi tarafından ailelere seçim sürecinde verilen taahhütlerin somut bir karşılığı olarak nitelendirilebilir. Bu kapsamda, düşük ve orta gelirli olup altı yaş altı çocuğu bulunan ailelere ayda 85 dolar yardım girişi başlatılmıştır. Aynı şekilde, 2000 Genel Seçim Dönemi'nde Kanada Liberal Partisi Başkanı Jean Chrétien tarafından Kanadalı çocukların yükseköğretime devam edebilmelerini sağlamak üzere destek sağlanacağı sözü verilmiştir. İlgili vaadi gerçekleştirmek amacıyla seçim sonrasında Kanada Milenyum Burs Vakfı (Canada Millennium Scholarship Foundation) kurulmuştur.⁸⁴ Bu vakfa, 10 yıllık süre boyunca kullanmak üzere federal hükümet bütçesinden 2,5 milyar dolar hibe aktarılmış ve bu miktar, ortaöğretim sonrası eğitime destek olmak amacıyla her yıl 325 milyon dolar harcanacak şekilde öğrencilere pay edilmiştir.

Çeşitli ülkelerde eğitimle ilgili önemli yasaların dönüşümünün yine seçim dönemlerinde verilen vaatler aracılığıyla gerçekleştiği görülmektedir.

Seçim bildirgelerinde yer bulan ve eğitim politikasına dönüşen uygulamalar zaman içinde ihtiyaca göre değişime uğrayabilmekte, bu durum yine seçimler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Seçim dönemi vaatleri arasında yer alan ve seçimden sonra hükümet programları aracılığıyla eğitim politikasına dönüşen ya da yeni bir eğitim yasasına evrilen bazı uygulamaların zaman içinde başka bir biçime dönüşmesi kaçınılmaz olmaktadır. Çeşitli ülkelerde eğitimle ilgili önemli yasaların dönüşümünün de yine seçim dönemlerinde verilen vaatler aracılığıyla gerçekleşmesi dikkat çekmektedir.

Örneğin, **Amerika Birleşik Devletleri** 2000 Başkanlık Seçimleri'nde, adaylar Bush-Cheney'in eğitimle ilgili vaatlerini yerine getirerek 2001 yılında yürürlüğe koydukları Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın (No Child Left Behind-NCLB) yasanın uygulamada aksayan yönlerinin bulunması nedeniyle, bu yasanın okullar ve öğrenciler için getirdiği zorunlulukları gevşetmeye yönelik 2008 ve 2012 Başkanlık Seçimleri'nde Obama-Biden tarafından yeni vaatler verilmiştir. Obama-Biden yönetime geldiklerinde ise çeşitli kararlar alarak NCLB yasasıyla gelen olumsuz durumların giderilmesini amaçlamıştır. Nitekim 2012 Başkanlık Seçimleri'nde Obama-Biden'in seçim bildirgesinde yer alan bu hedef, "NCLB yasanın zorunlulukları konusunda kolaylaştırıcı bir adım atarak yerel çözüm üretilmesi konusunda teşvik ve düzenlemeler oluşturmak"

vaadiyle somut bir karşılık bulmuştur. Obama-Biden yönetimi, 2015 yılında bu hedefi gerçekleştirmek ve yaşanan sorunları çözebilmek üzere Hiçbir Çocuk Geride Kalmaması adlı yasayı yürürlükten kaldırarak Her Öğrenci Başarır Yasası'nı (Every Student Succeeds Act) yürürlüğe koymuştur.

Birleşik Krallık'taki Eğitim Yasası (Education Act), seçim sonrası dönemler de dahil olmak üzere 1870 yılından bu yana yıllar içinde sürekli güncellenen temel eğitim yasalarından biridir.⁸⁵ Bu eğitim yasasında zaman içinde eğitimin güncellenen ihtiyaçları doğrultusunda büyük ve küçük ölçekli değişiklikler yapılmakta; büyük ölçekli değişikliğe uğradığında yasanın ismi o değişikliğin yapıldığı yıl ile anılmaktadır. 2011 Eğitim Yasası (Education Act 2011) bu yasanın en güncel hâli olup 2010 Birleşik Krallık Genel Seçimleri'nden sonra koalisyon hükümeti tarafından uygulamaya konmuştur. Uygulamaya konan bu yasada 2010 Birleşik Krallık Genel Seçimleri'nde koalisyon hükümeti partilerinin seçim bildirgelerindeki bazı vaatlere ve hükümet programındaki eğitimle ilgili hedeflere rastlamak mümkündür. Örneğin, 2010 Birleşik Krallık Genel Seçimleri'nde Muhafazakâr Parti tarafından "Yeni okullar, tüm öğrenciler için daha yüksek standartlar ve okullarda iyileştirilmiş disiplin ile eğitimde reform yapacağız." vaadi verilmiştir.⁸⁶ Seçim sonrasında kurulan Muhafazakâr Parti ve Liberal Demokrat Parti koalisyonu tarafından hazırlanan hükümet programında ise;

- "Müdürlere ve öğretmenlere sınıfta disiplini sağlamak ve olumlu davranışları teşvik etmek için ihtiyaç duydukları yetkiler verilecek."
- "Eğitimde standartların düzenlenmesini sadeleştireceğiz ve başarısızlık yaşanan durumlarda hedef denetimi yapacağız."

gibi hedeflere yer verilmiştir.⁸⁷ Seçim bildirgelerinde ve hükümet programında yer alan birçok vaat ve hedef, koalisyon hükümeti tarafından Eğitim Yasası'na entegre edilerek 2011 Eğitim Yasası oluşturulmuş; vaat ve hedeflerin gerçekleşmesi yasa ile güvence altına alınmıştır.⁸⁸ Ayrıca 2011 Eğitim yasası sadece vaat veya hükümet programı hedefleri ile sınırlı kalmamış; uygulamaya konduğu günden itibaren 2018 yılına kadar farklı zaman dilimlerinde eğitim sisteminin güncellenen ihtiyaçları doğrultusunda yirmiden fazla değişikliğe uğramıştır.^a

Seçim dönemleri süresince bildirgelerde yer alan ve sonrasında birbirini tamamlayan eğitim politikasına dönüşmüş birden fazla girişim ve yasayı **Kanada** özelinde incelenen son on seçim sürecinde de görmek mümkündür. Örneğin, 1993-1998 yılları arasında Çocuk Vergi Yardımı (Child Tax Benefit) olarak Muhafazakâr Parti tarafından vaat edilen ve düzenlenen uygulama, 1998-2016 yılları arasında uygulanmak üzere Ulusal Çocuk Yararı (National Child Benefit) girişimine dönüştürülmüştür. Nitekim, Çocuk Vergi Yardımı orta ve düşük gelirli ailelerin çocukları gözetilerek çıkarılırken, Ulusal Çocuk Yararı girişimi sadece sosyoekonomik olarak dezavantajlı ailelerin altı yaşından küçük çocuklarına destek olacak şekilde dönüştürülmüş ve yeni bir program olarak sunulmuştur.⁸⁹ Bu noktada, Liberal Parti özellikle eğitimde fırsat eşitliğini gözetmiş ve ilgili uygulamanın Kanada'nın federal ve bölgesel başkanlıklarında ulusal bir standart doğrultusunda ilerlemesini amaçlamıştır. Böylece, Kanada'da bulunan her bir çocuğun erken çocukluk bakım ve eğitim hizmetlerine erişmesi, birbirini takip eden ve güncellenen eğitim girişimleriyle desteklenmiştir.

Önceki başlıklarda belirtildiği gibi ortaöğretim sonrası eğitime erişim yüksek öğrenim ücretleri nedeniyle Kanadalı aileler ve öğrenciler için önemli bir sorun alanıdır. Seçim bildirgeleri ve seçim sonrası hükümet programları aracılığıyla oluşturulan eğitim politikaları kapsamında Kanada'da ortaöğretim sonrası eğitime erişimi artırmaya yönelik çalışmalar da yapılmıştır. 1998 yılında Kanada Liberal Partisi tarafından oluşturulan Kanada Milenyum Burs Vakfı, 2008 yılında Muhafazakâr Parti Lideri Stephen Harper tarafından Kanada Öğrenci Hibe Programı'na dönüştürülmüş⁹⁰ ve ülke genelinde verilen tüm burs ve hibelerin tek bir program altında toplanması hedeflenmiştir. Bu şekilde, daha çok ailenin ihtiyaçları gözetilerek ve geri ödeme olmayacak şekilde ortaöğretim sonrası eğitime erişim politikalarının sürdürülebilirliği sağlanmıştır.

a. 2011-2018 yılları arasında yapılan değişiklikler kronolojik sıra ile ilgili internet sitesinde mevcuttur. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/21#:~:text=An%20Act%20to%20make%20provision,Agency%20for%20Schools%2C%20the%20School>

Birleşik Krallık'ta hükümetler, şeffaflık ve hesapverebilirlik ilkesi çerçevesinde hem parlamentoya hem de kamuoyuna gerekli bildirimleri yapmakla yükümlü tutulmaktadır.

Seçim sırasında verilen sözlerin, seçilen yönetim tarafından yerine getirilip getirilmediğini izleyen ve değerlendiren denetleme mekanizmaları bulunmaktadır.

ABD, Birleşik Krallık ve Kanada'da, seçim vaatleri ile bunların gerçekleştirilme durumlarını izleyen ve değerlendiren sosyal girişimlerin ya da kamu odaklı yasal kontrol mekanizmalarının yer aldığı görülmektedir. Kanada'da Polimetre, ABD'de PolitiFact gibi sosyal girişimler bulunurken Birleşik Krallık'ta kamusal düzlemde yasal kontrol mekanizmasının bir örneğini görmek mümkündür.

Polimètre, Kanada Laval Üniversitesi Kamu Politikaları Araştırma Merkezi (Center for Public Policy Analysis) ile Vox Pop Labs yazılım şirketi tarafından ortaklaşa başlatılmış ve siyaset bilimleri uzmanları tarafından geliştirilmiş bir girişimdir. Polimetre'nin amacı, bilimsel araştırma süreçlerinde vatandaşlar ve gazeteciler için güvenilir ve şeffaf bilgi üreterek seçim kampanyalarında siyasi partilerin verdiği sözleri gerçekleştirip gerçekleştirmediğini veriye dayalı ve tarafsız bir şekilde analiz etmektir.⁹¹ Kanada özelinde Harper Polimètre, Trudeau Polimètre, gibi örnekleri mevcut olup, hükümetin seçim sürecinde verdiği sözlerin ne kadar yerine getirip getirmediği ile ilgili değerlendirmeler sunmaktadır.

PolitiFact, Amerika Birleşik Devletleri'nde Poynter Enstitüsü (The Poynter Institute) tarafından geliştirilen ve kâr amacı gütmeyen bir projedir. PolitiFact, *Truth-O-Meter* ve *Promises* olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. *Truth-O-Meter* uygulamasında siyasetçilere ait kamuoyunda yer bulan bilgi ve haberlerin doğruluk durumuna ilişkin veriler sunulmaktadır. *Promises* uygulamasında ise ABD Başkanları'nın seçimler sırasında verdikleri sözleri, seçimlerin ardından yönetimde oldukları sürede ne ölçüde gerçekleştirdiklerinin veriye dayalı siyasi bir analizi yapılmaktadır. Bu kısımda, şimdiye kadarki ABD Başkanları için geliştirilen *Biden Promise Tracker*, *Trump-O-Meter* ve *Obameter* adlı analizler yer almaktadır.⁹²

Birleşik Krallık'ta seçim vaatlerinin ne kadar gerçekleştirildiğini izleyen ve değerlendiren girişimlerin yanı sıra seçim vaatlerini eğitim politikalarına ve uygulamalarına yansıtma amacıyla birtakım **yasal kontrol mekanizmaları** da bulunmaktadır. Bu sayede, eğitime yönelik seçim vaatlerinin birçoğu zamana yayılmış ve kanunlarla ilişkilendirilerek güvence altına alınmış bir şekilde hükümet programlarına ve ardından eğitim politikalarına yansıtılmaktadır. Hükümetler, şeffaflık ve hesapverebilirlik ilkesi çerçevesinde hem parlamentoya hem de kamuoyuna gerekli bildirimleri yapmakla yükümlü tutulmaktadır. Örneğin; 7 Mayıs 2015 Birleşik Krallık Genel Seçimleri'nde Muhafazakâr Parti tarafından 3 milyon gencin çıraklık eğitimine başlamasına yönelik bir vaat bulunmaktadır.⁹³ Bu vaadin gerçekleştirilmesi sürecinin takibini yapabilmek amacıyla iki yasaya bağlayıcı maddeler koyulmuştur. 2016 yılında yürürlüğe giren Refah Reformu ve Çalışma Yasası ile Girişim Yasası'nın her ikisinde de çıraklık eğitimi programının sürdürülmesini garanti altına almak amacıyla ilgili kurumlar yıllık raporlar aracılığıyla hesap vermekle yükümlü tutulmuştur.⁹⁴

SONUÇ

Bu bölümde dünyada eğitim siyasetindeki eğilimler, eğitim ve siyaset ilişkisi bağlamında Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada'da yaklaşık son 25 yıllık dönemde yapılan başkanlık seçimleri/genel seçimler mercek altına alınarak incelenmiştir.

Bu doğrultuda eğitim siyasetine ilişkin incelenen ülkelerde öne çıkan genel eğilimler şöyle özetlenebilir:

- Seçim bildirgelerinde ve kampanyalarında eğitimin önemli bir yer tuttuğu ve siyasi partilerin eğitim meselelerine yönelik seçim vaatleri oluşturduğu görülmektedir.
- Seçim bildirgelerinde yer alan vaatler ülke içinde ortaklaşan bazı sorun alanları üzerine odaklanmaktadır. Çözüme kavuşturulamayan ya da geliştirmeye ihtiyaç duyulan eğitim meseleleri farklı dönemlerde seçim vaadi olarak seçim bildirgelerinde tekrar yer bulabilmektedir.
- Eğitime yönelik oluşturulan seçim vaatleri genel olarak; sorun odaklı, ölçülebilir, sınırları belirlenmiş ve somuttur. Vaatlerin bu şekilde somut ve ölçülebilir olarak yapılandırılması, seçim sonrasındaki süreçlerde bu vaatlerin gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol etmek ve değerlendirmek adına önemlidir.
- Seçim bildirgelerinde eğitime yönelik söz verilen vaatlerin gerçekleştirilmesi amacıyla seçimden sonraki süreçte önemli somut adımlar atılmakta; seçim döneminde verilen vaatler ve seçildikten sonra oluşturulan politikalar arasında bir bağ bulunmaktadır.
- Eğitim sisteminin önemli kanun, düzenleme ya da girişimlerinin; seçim dönemlerinde verilen vaatlerin seçimler sonrasında yönetim tarafından hükümet programlarında yer bulmasıyla birlikte geliştirilen politikalar olması dikkat çekmektedir.

- Eğitimle ilgili seçim vaatlerinin seçimler sonrasında yaşama geçirilmek üzere önemli somut adımların atılıyor olması, eğitim ve siyaset ilişkisini yalnızca seçim dönemlerinde gündeme gelen, seçim sonrasında unutulmuş ya da yerine getirilmeyen bir vaatler listesine indirgemekten öteye taşımaktadır. Bu durum ayrıca, seçim bildirgesinin uygulanabilir bir hükümet programına nasıl dönüştürülebildiğinin ve seçmenin günlük yaşamında gerçekten karşılık bulabildiğinin somut bir göstergesidir.
- Seçim döneminde söz verilen ve sonrasında hükümet programlarına yansıtılarak önemli proje, kanun ya da düzenlemelerle eğitim politikasına dönüşen vaatler, zaman içinde yine seçimler aracılığıyla iyileştirilebilmekte ya da farklı bir uygulamaya dönüşebilmektedir. Bu durum, eğitim politikalarının sürdürülebilirliğini sağlamada seçimlerin önemli bir görev üstlendiğini göstermektedir.
- Ülkelerde seçim sürecinde verilen sözlerin seçim sonrasında yaşama geçirilip geçirilmediğini takip eden kontrol ve teyit mekanizmalarının bulunduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Jakobi, A. P. (2011). Political parties and the institutionalization of education: A comparative analysis of party manifestos. *Comparative Education Review*, 55(2), 189-209, <https://doi.org/10.1086/657931>.
2. Marschall, M. J. ve McKee, R. J. (2002). From campaign promises to presidential policy: Education reform in the 2000 election. *Educational Policy*, 16(1), 96-117, <https://doi.org/10.1177/0895904802016001006>.
3. British Political Speech (1996). Leader's speech, Tony Blair, Blackpool 1996. <http://www.britishpoliticalspeech.org/speech-archive.htm?speech=202> adresinden erişildi.
4. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2000). Issues: Education. <http://web.archive.org/web/20001120042400/http://www.georgewbush.com/Issues.asp?FormMode=FullText&ID=2> adresinden erişildi.
5. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2004). Bipartisan education reform. <https://web.archive.org/web/20040903075749/http://georgewbush.com/Record/Education.aspx> adresinden erişildi.
6. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2004). A plan for creating opportunity for America's workers. <http://web.archive.org/web/20040903032424/http://www.georgewbush.com/Agenda/Chapter.aspx?id=1#ed> adresinden erişildi.
7. Obama, B. ve Biden, J. (2008). Barack Obama's plan for lifetime success through education. <https://web.archive.org/web/20080703092502/http://www.barackobama.com/issues/pdf/PreK-12EducationFactSheet.pdf> adresinden erişildi.
8. Biden, J. ve Harris, K. (2020). The Biden plan for educators, students, and our future. <https://joebiden.com/education/> adresinden erişildi.
9. Farquharson C., Sibieta, L., Tahir, I. ve Waltmann, B. (2021). 2021 annual report on education spending in England. <https://ifs.org.uk/publications/15858> adresinden erişildi.
10. Andrews, J., Hunt, E., Mills, B. ve Bunting, F. (2019). General Election 2019: An analysis of manifesto plans for education. 2019 Education Policy Institute. https://epi.org.uk/wp-content/uploads/2019/12/EPI_General_Election_2019_Full_Report.pdf adresinden erişildi.
11. The Green Party Manifesto (2021). Platform 2021. https://www.greenparty.ca/sites/default/files/gpc_platform_en_v-02.pdf adresinden erişildi.
12. The Liberal Party Manifesto (2021). Forward. For Everyone. <https://liberal.ca/wp-content/uploads/sites/292/2021/09/Platform-Forward-For-Everyone.pdf> adresinden erişildi.
13. The Conservative Party Manifesto (2019). Andrew Scheer's Plan for you to get ahead. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2019_PCC_EN.pdf adresinden erişildi.
14. The Liberal Party Manifesto (2019). Forward a real plan for the middle class. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2019_LIB_EN.pdf adresinden erişildi.
15. The Liberal Party Manifesto (2015). A new plan for a strong middle class. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2015_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
16. The Liberal Party Manifesto (2011). Your Family. Your Future. Your Canada. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2011_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
17. The New Democratic Party Manifesto (2019). A new deal for people. New democrats' commitments to you. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2019_NDP_EN.pdf adresinden erişildi.
18. The New Democrat Party Manifesto (2008). Jack Layton and the New Democrats. A prime minister on your family's side, for a change. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2008_NDP_en.pdf adresinden erişildi.
19. The Liberal Party Manifesto (2008). Richer, fairer, greener. An action plan for the 21st Century. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2008_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
20. The Progressive Party Manifesto (2011). Here for Canada. Stephen Harper's Low-Tax Plan for Jobs and Economic Growth. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2011_PC_en.pdf adresinden erişildi.
21. The New Democratic Party Manifesto (2019). A new deal for people. New democrats' commitments to you. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2019_NDP_EN.pdf adresinden erişildi.
22. Naurin, E. ve Oscarsson, H. (2017). When and why are voters correct in their evaluations of specific government performance? *Political Studies*, 65(4), 1-17. DOI: [10.1177/0032321716688359](https://doi.org/10.1177/0032321716688359)
23. The Conservative Party Manifesto (2015). Strong leadership a clear economic plan a brighter, more secure future. <https://manifesto.deryn.co.uk/wp-content/uploads/2021/04/Welsh-Conservative-2015-manifesto-copy.pdf> adresinden erişildi.
24. Obama, B. ve Biden, J. (2008). Barack Obama's plan for lifetime success through education. <https://web.archive.org/web/20080703092502/http://www.barackobama.com/issues/pdf/PreK-12EducationFactSheet.pdf> adresinden erişildi.

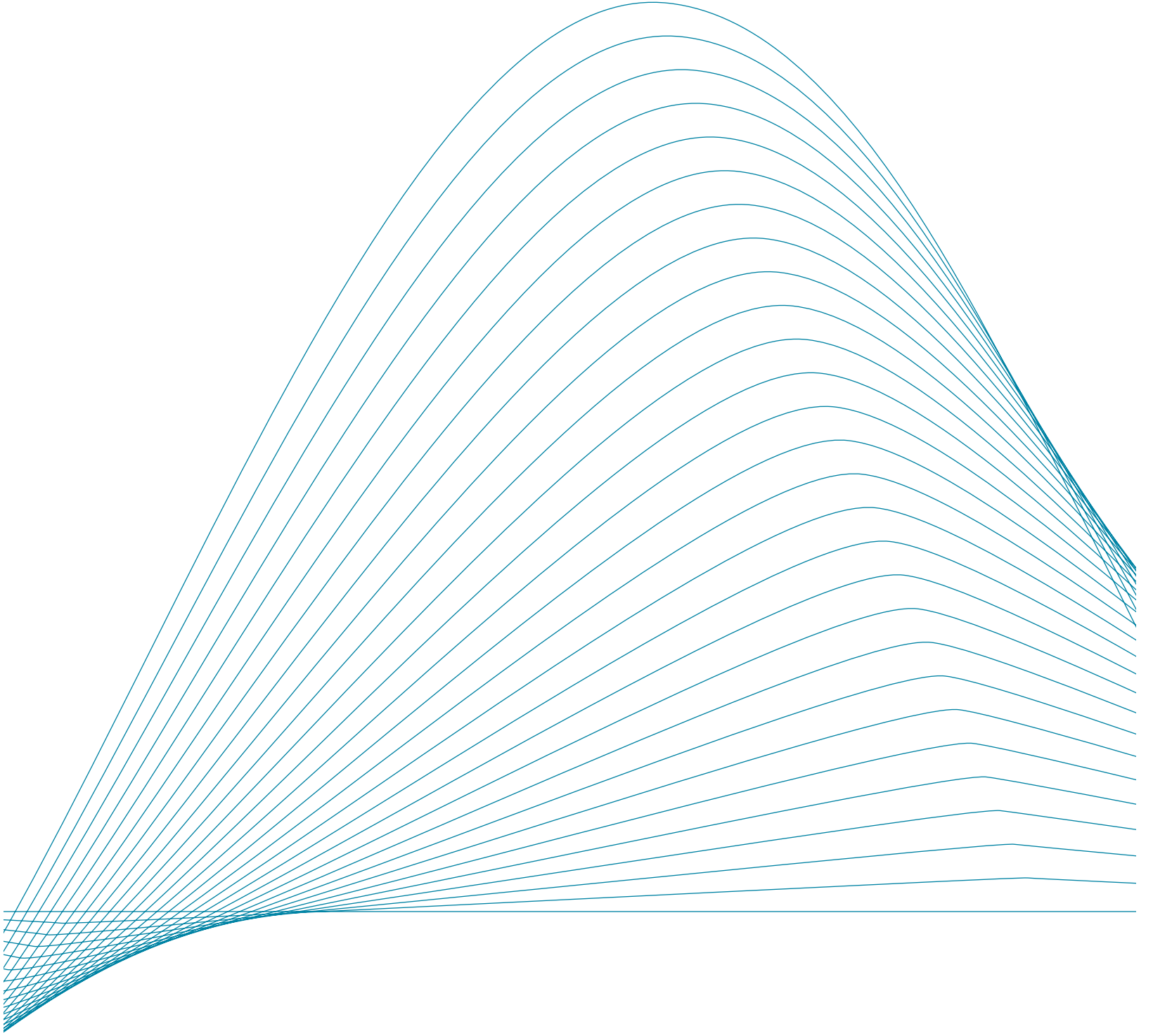

25. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2000). Issues: Education. <http://web.archive.org/web/20001120042400/http://www.georgewbush.com/Issues.asp?FormMode=FullText&ID=2> adresinden erişildi.
26. The Liberal Party Manifesto (2019). Forward a real plan for the middle class. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2019_LIB_EN.pdf adresinden erişildi.
27. The Conservative Party Manifesto (2006). Stand up for Canada. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2006_PC_en.pdf adresinden erişildi.
28. Marschall, M. J. ve McKee, R. J. (2002). From campaign promises to presidential policy: Education reform in the 2000 election. Educational Policy, 16(1), 96-117. DOI: [10.1177/0895904802016001006](https://doi.org/10.1177/0895904802016001006).
29. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2000). Issues: Education. <http://web.archive.org/web/20001120042400/http://www.georgewbush.com/Issues.asp?FormMode=FullText&ID=2> adresinden erişildi.
30. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2004). Bipartisan education reform. <http://web.archive.org/web/20040903075749/http://georgewbush.com/Record/Education.aspx> adresinden erişildi.
31. Obama-Biden (2008). Barack Obama's plan for lifetime success through education. <https://web.archive.org/web/20080703092502/http://www.barackobama.com/issues/pdf/PreK-12EducationFactSheet.pdf> adresinden erişildi.
32. Wogan, J. B. (2012). Politifact: Obama funded middle school dropout prevention. <https://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/obameter/promise/248/address-the-dropout-crisis-by-giving-schools-incen/#> adresinden erişildi.
33. Obama, B. ve Biden, J. (2012). How President Obama plans to move America forward. <https://web.archive.org/web/20120910224410/http://www.barackobama.com/truth-team/entry/how-president-obama-plans-to-move-america-forward?source=primary-nav> adresinden erişildi.
34. The White House (2011). Press Release. Remarks by the President on No Child Left Behind Flexibility. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/09/23/remarks-president-no-child-left-behind-flexibility> adresinden erişildi.
35. Myers, S. (2013). Politifact: Obama administration has approved waivers for many states. <https://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/obameter/promise/1102/offer-states-waivers-no-child-left-behind-if-they/> adresinden erişildi.
36. The White House. (2016). Reform for the Future. <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/education/reform> adresinden erişildi.
37. Jacobson, L. ve Venezky, E. (2020). Politifact: Under Trump HBCUs and vocational education are ensured future funding. <https://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/trumpometer/promise/1366/ensure-funding-historic-black-colleges/>
38. The White House (2019). President Donald J. Trump is delivering on his promise to empower and lift up our nation's forgotten communities. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-delivering-promise-empower-lift-nations-forgotten-communities/> adresinden erişildi.
39. Jacobson, L. ve Venezky, E. (2020). Politifact: Under Trump HBCUs and vocational education are ensured future funding. <https://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/trumpometer/promise/1366/ensure-funding-historic-black-colleges/> adresinden erişildi.
40. Trump, D. ve Pence, M. (2016). Donald Trump's contract with the American voter. <http://web.archive.org/web/20161104001100/https://assets.donaldjtrump.com/landings/contract/O-TRU-102316-Contractv02.pdf> adresinden erişildi.
41. Blad, E. (2020). Fact check: Trump administration didn't 'get rid' of Common Core. <https://www.edweek.org/teaching-learning/fact-check-trump-administration-didnt-get-rid-of-common-core/2020/02> adresinden erişildi.
42. Sherman, A. ve Venezky, E. (2020). Common core isn't leaving anytime soon. <https://www.politifact.com/truth-o-meter/promises/trumpometer/promise/1351/eliminate-common-core/> adresinden erişildi.
43. BBC News (2002). Labour's 1997 pledges: Education. http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/uk_politics/2002/blair_years/1959855.stm adresinden erişildi.
44. BBC News (2002). Labour's 1997 pledges: Education. http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/uk_politics/2002/blair_years/1959855.stm adresinden erişildi.
45. BBC News (2002). Labour's 1997 pledges: Education. http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/uk_politics/2002/blair_years/1959855.stm adresinden erişildi.
46. Lupton, R. ve Obolenskaya, P. (2013). Labour's Record on Education: Policy, Spending and Outcomes 1997-2010. http://eprints.lse.ac.uk/51214/1/_libfile_REPOSITORY_Content_CASE_CASE%20Social%20policy%20in%20a%20cold%20climate%20series_Working%20papers_spccwp03_full%20text.pdf adresinden erişildi.
47. The Conservative Party Manifesto (2015). Strong leadership a clear economic plan a brighter, more secure future. <https://www.theresavilliers.co.uk/sites/www.theresavilliers.co.uk/files/conservativemanifesto2015.pdf> adresinden erişildi.

48. Department for Education (2021). Progress report on the Apprenticeships Reform Programme. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1003681/CCS0621801708-001_2021_Progress_Report_on_the_Apprenticeships_Reform_Programme_E-Laying.pdf adresinden erişildi.
49. Foley, N. (2021). Apprenticeship Statistics Briefing Paper Number 06113. House of Commons Library. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06113/SN06113.pdf> adresinden erişildi.
50. The Conservative and Unionist Party Manifesto (2019). Get Brexit Done: Unleash Britain's Potential. <https://www.conservatives.com/our-plan/conservative-party-manifesto-2019> adresinden erişildi.
51. Department for Education (2020). Teachers set for biggest pay rise in fifteen years. <https://www.gov.uk/government/news/teachers-set-for-biggest-pay-rise-in-fifteen-years> adresinden erişildi.
52. The Conservative Party Manifesto (2011). Here for Canada. Stephen Harper's Low-Tax Plan for Jobs and Economic Growth. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2011_PC_en.pdf adresinden erişildi.
53. Minister of Finance (2011). The next phase of Canada's economic action plan: A low-tax plan for jobs and growth. <https://www.budget.gc.ca/2011/speech-discours/speech-discours-eng.pdf> adresinden erişildi.
54. The Liberal Party Manifesto (2015). A new plan for a strong middle class. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2015_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
55. Minister of Finance (2017). Building a strong middle class. <https://www.budget.gc.ca/2017/docs/plan/budget-2017-en.pdf> adresinden erişildi.
56. The Liberal Party Manifesto (2015). A new plan for a strong middle class. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2015_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
57. Polimetre (2022) <https://www.polimetre.org/en/trudeau/promises/2.03.19> adresinden erişildi.
58. The Liberal Party Manifesto (2015). A new plan for a strong middle class. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_2015_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
59. Budget (2016). Growing the middle class. <https://www.budget.gc.ca/2016/docs/plan/budget2016-en.pdf> adresinden erişildi.
60. Opfer, V.D. (2002). Introduction: Elections and education-A question of influence. Educational Policy, 16(1), 5-14. DOI: [10.1177/0895904802016001001](https://doi.org/10.1177/0895904802016001001)
61. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2000). Issues: Education. <http://web.archive.org/web/20001120042400/http://www.georgewbush.com/Issues.asp?FormMode=FullText&ID=2> adresinden erişildi.
62. Opfer, V. D. (2002). Introduction: Elections and education-A question of influence. Educational Policy, 16(1), 5-14. DOI: [10.1177/0895904802016001001](https://doi.org/10.1177/0895904802016001001).
63. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2000). Issues: Education. <http://web.archive.org/web/20001120042400/http://www.georgewbush.com/Issues.asp?FormMode=FullText&ID=2> adresinden erişildi.
64. Bush, G. W. ve Cheney, D. (2004). Bipartisan education reform. <http://web.archive.org/web/20040903075749/http://georgewbush.com/Record/Education.aspx> adresinden erişildi.
65. Obama, B. ve Biden, J. (2008). Barack Obama's plan for lifetime success through education. <https://web.archive.org/web/20080703092502/http://www.barackobama.com/issues/pdf/PreK-12EducationFactSheet.pdf> adresinden erişildi.
66. Obama, B. ve Biden, J. (2008). Barack Obama's plan for lifetime success through education. <https://web.archive.org/web/20080703092502/http://www.barackobama.com/issues/pdf/PreK-12EducationFactSheet.pdf> adresinden erişildi.
67. Strauss, V. (2012). Obama's second-term promises in education. <https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2012/11/01/obamas-second-term-promises-in-education/> adresinden erişildi.
68. Strauss, V. (2012). Obama's second-term promises in education. <https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2012/11/01/obamas-second-term-promises-in-education/> adresinden erişildi.
69. The White House (2011). Press Release. Remarks by the President on No Child Left Behind Flexibility. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/09/23/remarks-president-no-child-left-behind-flexibility> adresinden erişildi.
70. Trump, D. ve Pence, M. (2016). Donald Trump's contract with the American voter. <http://web.archive.org/web/20161104001100/https://assets.donaldtrump.com/landings/contract/O-TRU-102316-Contractv02.pdf> adresinden erişildi.
71. The Labour Party Manifesto (2001). Ambitions for Britain. <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml> adresinden erişildi.
72. The Labour Party Manifesto (2001). Ambitions for Britain. <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml> adresinden erişildi.

73. The Labour Party Manifesto (2001). Ambitions for Britain. <http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml> adresinden erişildi.
74. The Conservative Party Manifesto (2015). Strong leadership a clear economic plan a brighter, more secure future. <https://www.theresavilliers.co.uk/sites/www.theresavilliers.co.uk/files/conservativemanifesto2015.pdf> adresinden erişildi.
75. The Conservative Party Manifesto (1993). Making government work for Canada. A taxpayer's agenda. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_1993_PC_en.pdf adresinden erişildi.
76. The Liberal Party Manifesto (1997). Securing our future together. https://www.poltext.org/sites/poltext.org/files/plateformesV2/Canada/CAN_PL_1997_LIB_en.pdf adresinden erişildi.
77. Department for Education (2021). Progress report on the Apprenticeships Reform Programme. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1003681/CCS0621801708-001_2021_Progress_Report_on_the_Apprenticeships_Reform_Programme_E-Laying.pdf adresinden erişildi.
78. Department for Education (2020). Teachers set for biggest pay rise in fifteen years. <https://www.gov.uk/government/news/teachers-set-for-biggest-pay-rise-in-fifteen-years> adresinden erişildi.
79. Department for Education (2021). Progress report on the Apprenticeships Reform Programme. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1003681/CCS0621801708-001_2021_Progress_Report_on_the_Apprenticeships_Reform_Programme_E-Laying.pdf adresinden erişildi.
80. Foley, N. (2021). Apprenticeship Statistics Briefing Paper Number 06113. House of Commons Library. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06113/SN06113.pdf> adresinden erişildi.
81. Farquharson C., Sibieta, L., Tahir, I. ve Waltmann, B. (2021). 2021 annual report on education spending in England. <https://ifs.org.uk/publications/15858> adresinden erişildi.
82. Minister of Finance (1992). The Budget Speech. <https://www.budget.gc.ca/pdfarch/1992-sd-eng.pdf> adresinden erişildi.
83. Baker, M. (1997). The restructuring of the Canadian Welfare State: Ideology and policy. Working Paper, 77, <http://hdl.handle.net/1959.4/34063> adresinden erişildi.
84. Kirby, D. (2002). Statistics and the Canada millenium scholarship foundation. The Canadian Journal of Higher Education, 32(3), 111-118. DOI: [10.47678/cjhe.v32i3.183421](https://doi.org/10.47678/cjhe.v32i3.183421)
85. UK Parliament (2022). The 1870 Education Act. <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/livinglearning/school/overview/1870educationact/> adresinden erişildi.
86. The Conservative Manifesto (2010). Invitation to join the government of Britain. http://media.conservatives.s3.amazonaws.com/manifesto/cpmanifesto2010_lowres.pdf adresinden erişildi.
87. HM Government (2010). The Coalition: our programme for government. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/78977/coalition_programme_for_government.pdf adresinden erişildi.
88. UK Legislation (2011). Education Act. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/21/introduction/enacted> adresinden erişildi.
89. The National Child Benefit (2005). The National Child Benefit: Progress Report:2003. https://publications.gc.ca/collections/collection_2016/edsc-esdc/HS1-3-2003-eng.pdf adresinden erişildi.
90. Employment and Social Development Canada (2016). Summative Evaluation of the Budget 2008 Canada Student Loans Program (CSLP) Enhancements. https://publications.gc.ca/collections/collection_2016/edsc-esdc/Em20-48-2016-eng.pdf adresinden erişildi.
91. Polimeter (2022). <https://www.polimeter.org/en> adresinden erişildi.
92. PolitiFact (2022). <https://www.politifact.com/> adresinden erişildi.
93. The Conservative Party Manifesto (2015). Strong Leadership A Clear Economic Plan A Brighter, More Secure Future. <https://www.theresavilliers.co.uk/sites/www.theresavilliers.co.uk/files/conservativemanifesto2015.pdf> adresinden erişildi.
94. Foley, N. (2021). Apprenticeship Statistics Briefing Paper Number 06113. House of Commons Library. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06113/SN06113.pdf> adresinden erişildi.

**SİYASETİN
GÖZÜNDEN EĞİTİM:
TÜRKİYE'DE SİYASİ
PARTİLERİN EĞİTİM
VAATLERİ
(1950-2018)**

BÖLÜM 2

SIYASETİN GÖZÜNDEN EĞİTİM: TÜRKİYE’DE SIYASİ PARTİLERİN EĞİTİM VAATLERİ (1950-2018)

Bu bölümde, eğitim-siyaset ilişkisini anlamak ve siyasetin eğitime bakışını değerlendirmek amacıyla Türkiye’de tarihsel olarak siyasi partilerin genel seçim dönemlerinde açıkladıkları eğitim vaatleri incelenmiştir.

Siyasi partilerin incelenip derlenen eğitim vaatlerine ulaşmak için tıklayınız/
cep telefonunuzdan
karekodu okutunuz.

Türkiye’nin siyaset tarihinde yer alan birçok partinin eğitim vaatlerini incelemek “siyasetin gözünden eğitim”in nasıl ele alındığını ve tarihsel süreçte bunun nasıl değiştiğini görmek adına önemli katkılar sağlamaktadır.

Siyasi partilerin eğitim vaatlerinin tarihsel olarak incelenmesinde partilerin genel seçim bildirgeleri temel alınmış ve bu incelemeye 1950 yılı Genel Seçimi’nden başlanmıştır. 1950 yılı Genel Seçimi, Türkiye’de çok partili dönemde kabul edilen 5545 sayılı *Seçim Kanunu* çerçevesinde gerçekleştirilmesi ve “gizli oy-açık tasnif” yönteminin ilk defa uygulanması bakımından önemli bir başlangıç tarihini oluşturmaktadır. Bu *Seçim Kanunu* ile siyasi partilerin seçim propagandaları belli sınırlar dahilinde serbest olmaktadır.¹

Bu doğrultuda 1950 yılı ile başlayıp son genel seçimin yapıldığı 2018 yılına kadar toplam 18 genel seçim ele alınmış ve genel seçimler sonucunda TBMM’de yer alan siyasi partilerin genel seçim bildirgeleri incelenmiştir. Yapılan incelemede seçim bildirgesi yayımlanmayan, bildirmede eğitim vaadi bulunmayan veya bunlara ulaşılamayan siyasi partilerin genel seçim yılına en yakın tarihteki parti programları ele alınmış ya da genel seçim sonucunda hükümet kuran partilerin hükümet programları incelenmiştir. Türkiye’de ilk kez eğitim siyasetine yönelik bu incelemeyle, 90’a yakın bildirme/program ile 70 yıllık bir tarihsel süreçte eğitim vaatlerinin genel eğilimleri ortaya konmaya çalışılmış, siyasi partilerin eğitimle ilgili vaatleri üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur. İncelenen genel seçimler, siyasi partiler ve seçim bildirgeleri ile programlar Tablo 2.1’de özetlenmiştir.

Tablo 2.1
İncelenen Genel Seçimler, Siyasi Partiler ve Seçim Bildirgeleri/Programlar (1950-2018)*

Genel seçim yılı	Siyasi partiler ve oy oranları (%)	İncelenen seçim bildirgesi/program
1950	Demokrat Parti, DP (%55,2)	1950 seçim bildirgesi ve 1946 parti programı
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%39,6)	1950 seçim bildirgesi ve 1947 parti programı
	Millet Partisi, MP (%4,6)	1950 seçim bildirgesi ve 1948 parti programı
1954	Demokrat Parti, DP (%58,4)	1951 parti programı
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%35,1)	1953 parti programı ve 1954 seçim bildirgesi
	Cumhuriyetçi Millet Partisi, CMP (%5,3)	1954 seçim bildirgesi ve parti programı
1957	Demokrat Parti, DP (%48,6)	1957 Hükümet programı
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%41,4)	1957 seçim bildirgesi
	Cumhuriyetçi Millet Partisi, CMP (%6,5)	1957 seçim bildirgesi
	Hürriyet Partisi, HP (%3,5)	1957 seçim bildirgesi
1961	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%36,7)	1961 seçim bildirgesi ve parti programı
	Adalet Partisi, AP (%34,8)	1961 seçim bildirgesi
	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, CKMP (%14)	1961 seçim bildirgesi
	Yeni Türkiye Partisi, YTP (%13,7)	1961 seçim bildirgesi
1965	Adalet Partisi, AP (%52,9)	1965 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%28,7)	1965 seçim bildirgesi
	Millet Partisi, MP (%31)	1965 seçim bildirgesi
	Yeni Türkiye Partisi, YTP (%3,7)	1965 seçim bildirgesi
	Türkiye İşçi Partisi, TİP (%3)	1965 seçim bildirgesi
	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, CKMP (%2,2)	1965 seçim bildirgesi
1969	Adalet Partisi, AP (%46,6)	1969 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%27,4)	1969 seçim bildirgesi
	Güven Partisi, GP (%6,6)	1969 seçim bildirgesi
	Millet Partisi, MP (%3,2)	1967 parti programı
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%3)	1969 seçim bildirgesi
	Birlik Partisi, BP (%2,8)	1969 seçim bildirgesi
	Türkiye İşçi Partisi, TİP (%2,7)	1969 seçim bildirgesi
	Yeni Türkiye Partisi, YTP (%2,1)	1969 seçim bildirgesi
1973	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%33,3)	1973 seçim bildirgesi
	Adalet Partisi, AP (%29,8)	1973 seçim bildirgesi
	Demokratik Parti, DP (%11,9)	1973 seçim bildirgesi
	Millî Selamet Partisi, MSP (%11,8)	1973 seçim bildirgesi
	Cumhuriyetçi Güven Partisi, CGP (%5,3)	1971 parti programı
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%3,4)	1973 (Haziran) parti programı
	Türkiye Birlik Partisi, TBP (%1,1)	1972 parti programı
1977	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%41,4)	1976 parti programı
	Adalet Partisi, AP (%36,9)	1977 seçim bildirgesi
	Millî Selamet Partisi, MSP (%8,6)	1977 seçim bildirgesi

*Tablo 2.1, Devamı

Genel seçim yılı	Siyasi partiler ve oy oranları (%)	İncelenen seçim bildirgesi/program
1977	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%6,4)	1977 seçim bildirgesi
	Cumhuriyetçi Güven Partisi, CGP (%1,9)	1971 parti programı
	Demokratik Parti, DP (%1,8)	1975 parti programı
1983	Anavatan Partisi, ANAP (%45,1)	1983 seçim bildirgesi
	Halkçı Parti, HP (%30,5)	1983 seçim bildirgesi
	Milliyetçi Demokrasi Partisi, MDP (%23,3)	1983 seçim bildirgesi
1987	Anavatan Partisi, ANAP (%36,3)	1987 seçim bildirgesi
	Sosyaldemokrat Halkçı Parti, SHP (%24,8)	1987 seçim bildirgesi
	Doğru Yol Partisi, DYP (%19,1)	1987 seçim bildirgesi
1991	Doğru Yol Partisi, DYP (%27)	1991 seçim bildirgesi
	Anavatan Partisi, ANAP (%24)	1991 seçim bildirgesi
	Sosyaldemokrat Halkçı Parti, SHP (%20,8)	1991 seçim bildirgesi
	Refah Partisi, RP (%16,9)	1991 seçim bildirgesi
	Demokratik Sol Parti, DSP (%10,8)	1991 seçim bildirgesi
1995	Refah Partisi, RP (%21,4)	1995 seçim bildirgesi, 1996 Hükümet programı
	Anavatan Partisi, ANAP (%19,6)	1996 parti programı
	Doğru Yol Partisi, DYP (%19,2)	1990 parti programı, 1996 Hükümet programı
	Demokratik Sol Parti, DSP (%14,6)	1995 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%10,7)	1995 seçim bildirgesi
1999	Demokratik Sol Parti, DSP (%22,2)	1999 seçim bildirgesi
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%18)	1999 seçim bildirgesi
	Fazilet Partisi, FP (%15,4)	1999 seçim bildirgesi
	Anavatan Partisi, ANAP (%13,2)	1999 seçim bildirgesi
	Doğru Yol Partisi, DYP (%12)	2000 parti programı
2002	Adalet ve Kalkınma Partisi, AK Parti (%34,3)	2002 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%19,4)	2002 seçim bildirgesi
2007	Adalet ve Kalkınma Partisi, AK Parti (%46,6)	2007 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%20,9)	2007 seçim bildirgesi
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%14,3)	2007 seçim bildirgesi
2011	Adalet ve Kalkınma Partisi, AK Parti (%49,83)	2011 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%25,98)	2011 seçim bildirgesi
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%13,01)	2011 seçim bildirgesi
2015 (Kasım)	Adalet ve Kalkınma Partisi, AK Parti (%49,50)	2015 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%25,32)	2015 seçim bildirgesi
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%11,90)	2015 seçim bildirgesi
	Halkların Demokratik Partisi, HDP (%10,76)	2015 seçim bildirgesi
2018	Adalet ve Kalkınma Partisi, AK Parti (%42,56)	2018 seçim bildirgesi
	Cumhuriyet Halk Partisi, CHP (%22,65)	2018 seçim bildirgesi
	Milliyetçi Hareket Partisi, MHP (%11,10)	2018 seçim bildirgesi
	Halkların Demokratik Partisi, HDP (%11,70)	2018 seçim bildirgesi
	İYİ Parti (%9,96)	2018 seçim bildirgesi

* Burada incelenen genel seçimler sonucunda TBMM'de yer alan siyasi partiler ve seçim sonuçlarındaki oy oranları 2011 yılına kadar TBMM verilerinden², 2011 yılından sonra ise YSK verilerinden³ alınmıştır. Seçim bildirgeleri veya programlara TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi'nden⁴, siyasi partilerin web sitelerinden ve çeşitli kaynaklardan⁵,⁶ erişilmiştir.

Eğitim Vaatlerinin Genel Eğilimleri

Siyasi partilerin yıllar içinde değişmeyen eğitim vaatleri, Türkiye'nin değişmeyen eğitim ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Siyasi partiler arasında ortaklaşan ve tarihsel olarak tekrarlanan eğitim vaatleri, eğitim sisteminin değişmeyen ihtiyaçlarına ve kronikleşen sorun alanlarına işaret etmektedir.

Seçim bildirgeleri tarihsel olarak incelendiğinde neredeyse her seçim döneminde tekrar eden ve siyasi partilerin farklılaşan ideolojilerinden bağımsız olarak eğitimle ilgili ortaklaşan vaatleri olduğu görülmektedir. Seçim dönemi ve ideolojisi ne olursa olsun siyasi partilerin ortaklaştığı eğitim vaatleri, tarihsel ve toplumsal olarak değişmeyen eğitim ihtiyaçlarının yanı sıra eğitim sisteminin kronikleşen sorunlarına da işaret etmektedir. Bu vaatlerde öne çıkan konu başlıkları şu şekildedir:

- Eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal adaletin sağlanması
- Eğitime erişimin artırılması
- Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi
- Öğretmen yetiştirilmesindeki eksikliklerin giderilmesi, öğretmen niteliğinin artırılması ve öğretmenlerin özlük hakları ile çalışma koşullarının iyileştirilmesi
- Yükseköğretimin geliştirilmesi, üniversitelerin özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması, YÖK'ün kaldırılması/işlevinin değiştirilmesi
- Yurt ve burs imkânlarının artırılması
- Halk eğitimi/yetişkin eğitimi/yaşam boyu eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi.

Siyasi partilerin tarihler boyunca değişmeyen eğitim vaatleri bugün de üzerinde konuşulmaya devam eden konuları içermektedir. Geçmişten günümüze bu konu başlıklarının eğitim vaatlerinde nasıl yer aldığı Tablo 2.2'de bazı örnekler üzerinden özetlenmektedir.

Tablo 2.2
Geçmişten Günümüze Eğitim Vaatlerinde Değişmeyen Konu Başlıkları ve Vaatlere Örnekler*

Konu başlığı	Yıllara göre eğitim vaatlerine bazı örnekler
Eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal adaletin sağlanması	<p>1947: Şehir ve kasabalarda ve büyük küçük her köyde kız ve erkek bütün çocuklar için ilköğretimin bir program beraberliği içinde gerçekleştirilmesi.</p> <p>1961: Her kesimden ailenin çocuklarının eğitim imkânına kavuşturulması, köylerde eğitim seferberliği başlatılarak okulsuz ve öğretmensiz köy bırakılmaması.</p> <p>1965: İyi ve ucuz okul kitabı sağlanması.</p> <p>1969: Zorunlu ve parasız ilköğretimin temin edilmesi.</p> <p>1973: Eğitimde birliğin, sosyal adaletin ve herkese eşit olanağın sağlanması.</p> <p>1987: Her vatandaşa kabiliyetine göre en yüksek eğitim kademelerini açık tutan bir fırsat ve imkân eşitliği sağlanması.</p> <p>1991: Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği ile maddi imkânları sınırlı öğrencilere her aşamada devlet desteği sağlanması.</p> <p>2002: Engelliler için yeterli eğitim olanağı, teknik ve mesleki eğitim için fırsat eşitliğinin sağlanması.</p> <p>2011: Ücretsiz ders kitabı dağıtım uygulamasına devam edilmesi.</p> <p>2018: Okul türleri ve bölgeler arası başarı farklılıklarını azaltarak eğitimde fırsat eşitliğine bütün boyutlarıyla hayatiyet kazandırılması.</p>
Eğitime erişimin artırılması	<p>1950: Köylere ilköğretimin sağlanması, kasabaların ortaokullara kavuşturulması.</p> <p>1953: Her derecedeki öğretim müesseselerinin yurdun her tarafına yayılması.</p> <p>1965: Bütün köylerin birer ilkokula kavuşturulması.</p> <p>1973: Sekiz yıllık temel eğitimin uzun dönemde bütün yurda yayılmasına çalışılması.</p> <p>1977: Yurdun her köşesinde yeterli eğitim olanakları sağlanabilmesi için eğitim teknolojisinin öğretimi yayıcı olanaklarından, film, televizyondan, kasetli televizyondan, radyodan ve televizyonla eğitim uydularından yararlanılması.</p> <p>1987: Bölge yatılı okulları sayısının artırılması.</p> <p>1999: Kırsal yerleşim birimlerindeki çocuklara yatılı ilköğretim bölge okulları ile pansiyonlu ilköğretim okullarında barındırarak veya taşınabilir eğitim uygulaması ile nitelikli eğitim verilmesi.</p> <p>2002: Herkese, her yaşta, yeterli, nitelikli ve erişilebilir öğrenim olanakları hazırlanması.</p> <p>2018: Eğitime erişimde sorun yaşayabilecek bütün öğrencilere yönelik gerekli tedbirlerin alınması, taşınabilir eğitim hizmetine devam edilmesi.</p>
Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi	<p>1946: Muhtelif derecelerdeki teknik eğitim kurumlarının yurdun her tarafına yayılması.</p> <p>1961: Mesleki öğretim ve eğitime önem verilmesi.</p> <p>1976: Meslek öğretimin ve teknik öğretim olanaklarının hızla geliştirilip yaygınlaştırılması.</p> <p>1987: Ortaöğretimde genel eğitim ağırlığının tedricen ve nispi olarak azaltılması, buna mukabil yetenekli ve arzulu gençler için yüksek öğrenime açık mesleki ve teknik eğitime büyük ağırlık verilmesi.</p> <p>1991: Mesleki eğitim programlarına öncelik verilmesi, ortaokuldan sonra öğrencilerin becerilerine uygun meslek okullarına yönlendirilmesi ve meslek okulları mezunlarının istihdamını arttırmak için teşvikler verilmesi.</p> <p>2002: Mesleki ve teknik liselerin ortaöğretim içindeki ağırlığının artırılması ve bu liselerden mezun olanlar için üniversiteye giriş sınav sisteminden kaynaklanan adaletsizliğin düzeltilmesi.</p> <p>2018: İş garantili mesleki eğitimin hedeflenmesi. OSB'lerde işgücü talebi doğrultusunda iş garantili, yatılı Teknoloji Liseleri ve Mesleki Liselerinin yaygınlaştırılması.</p>

*Tablo 2.2, Devamı

Konu başlığı	Yıllara göre eğitim vaatlerine bazı örnekler
Öğretmen yetiştirilmesindeki eksikliklerin giderilmesi, öğretmen niteliğinin artırılması ve öğretmenlerin özlük hakları ile çalışma koşullarının iyileştirilmesi	<p>1948: Bütün eğitim ve öğretim üyelerinin maaş darlığı çekmeden vazifelerinde muvaffakiyetlerini sağlamak ve layık oldukları yüksek itibar ve mevkiin kendilerine temin edilmesi.</p> <p>1965: Orta öğretimin öğretmen ihtiyacının karşılanması ve öğretmen yetiştirecek okulların sayısının artırılması.</p> <p>1969: Öğretmen yetiştiren kurumların her bakımdan geliştirilmesine, öğretmenlerin meslek içinde ilerlemelerine ve öğretmenlik mesleğini cazip hale getirecek tedbirlerin alınmasına öncelik verilmesi.</p> <p>1977: Öğretmen yetiştiren okulların çağın ve ülkenin gereksinimlerine, gelişme ve demokratik yönetim gereklerine uygun eğitimi daha yeterli düzeyde sağlamak üzere düzenlenmesi ve çoğaltılması.</p> <p>1987: Öğretmenlerin meslek içi eğitimine önem verilerek, devamlı gelişmelerinin sağlanması.</p> <p>1991: Öğretmen yetiştirmeye özel bir önem verilmesi ve istihdam şartlarının ıslah edilip geliştirilmesi.</p> <p>2002: Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için öğretmenlerin niteliklerinin artırılması, buna paralel olarak özlük hakları ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi.</p> <p>2018: Öğretmenliğin akademik, malî, sosyal ve idarî düzenlemelerle saygın ve cazip bir meslek hâline getirilmesi. Öğretmenlerin; maaş, ücret, sosyal haklar ve emeklilik hakları açısından yıllardır bekleyen sorunlarının acilen çözülmesi. Sözleşmeli öğretmenlik uygulamasına son verilmesi.</p>
Yükseköğretimin geliştirilmesi, üniversitelerin özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulması, YÖK'ün kaldırılması/işlevinin değiştirilmesi	<p>1946: Bütün yüksek öğretim kurumlarının esasa göre takviyesi ve Batı'daki benzerleri seviyesine eriştirilmesi.</p> <p>1954: Üniversite özerkliğini zedeleyen şartların kaldırılması.</p> <p>1961: Üniversitelerin geliştirilmesi, desteklenmesi, tıp ve veterinerlik gibi yeni fakültelerin açılması.</p> <p>1973: Üniversitelerin araştırma faaliyetlerinin geliştirilmesi.</p> <p>1987: YÖK uygulamasına son verilmesi, okuyanların ve öğretim üyelerinin demokratik katılımına dayalı özerk bir yükseköğrenim düzeni kurulması.</p> <p>1991: YÖK yasasının değiştirilmesi, üniversitelerin tam özerkliğe kavuşturulması ve öğrencilerin üniversite yönetimlerine etkin biçimde katılımlarının sağlanması.</p> <p>2002: YÖK'ün üniversiteler arasında koordinasyon sağlayan, standartlar belirleyen bir yapıya kavuşturulması; üniversitelerin idari ve akademik özerkliği olan, öğretim elemanları ve öğrencilerin serbestçe bilimsel faaliyette bulunduğu araştırma ve öğretim kurumları düzeyine çıkarılması.</p> <p>2018: YÖK'ün kaldırılması. Akademik özgürlüğün tesis edilmesi. Yükseköğretim reformunun gerçekleştirilmesi.</p>
Yurt ve burs imkânlarının artırılması	<p>1947: Uzak çevrelerdeki çocukların öğretimden faydalanmalarını temin için lüzumlu olan yerlerde ücretli veya ücretsiz yurtlar kurulması ve bunun teşvik edilmesi.</p> <p>1965: İlkokul mezunlarının kabiliyet ve istidat esasına göre ve geniş bir burs sistemi kurarak ortaöğretime sevk edilmesi.</p> <p>1973: Üniversite şehirlerinde öğrenci yurt ve sitelerinin yapılması.</p> <p>1987: Yurt imkânlarının süratle artırılması.</p> <p>1995: Üniversitedeki burs ve kredi sisteminin, olanakları olmayan öğrenciler için kullanılması; bu bursların geri ödenmesinin iktisadi ve toplumsal koşullara göre düzenlenmesi.</p> <p>2002: Mali durumu yetersiz olan tüm üniversite öğrencilerine karşılıksız geçim ve eğitim bursu verilmesi. Yatılı ve pansiyonlu okul ile parasız yatılı uygulamaların yaygınlaştırılması.</p> <p>2018: Yurtlarda öğrencilerin tek ya da iki kişilik odalarda barınması, yeme-içme olanaklarının sağlanması, sıcak-soğuk su ve internet erişimi sağlanması.</p>

*Tablo 2.2, Devamı

Konu başlığı	Yıllara göre eğitim vaatlerine bazı örnekler
Halk eğitimi/ yetişkin eğitimi/ yaşam boyu eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi	<p>1947: Halkevleri ve halkodaları sayılarının bütün memleketi az zamanda kaplayacak şekilde artırılması.</p> <p>1965: Halk eğitimine ve yetişkinlerin meslekî öğretimine gereken önemin verilmesi.</p> <p>1973: Halk eğitimine büyük önem verilmesi, bu alanda gece dershanelerinin, sabit ve gezici kursların geliştirilmesi.</p> <p>1987: Halk eğitimine süreklilik kazandırmak için, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesi, radyo ve televizyondan müessir bir şekilde faydalanılması için gereken yatırımların tamamlanması.</p> <p>1995: Sürekli eğitim anlayışının eğitim sistemimize yerleştirilmesi.</p> <p>2002: Yetişkin eğitiminin yaygınlaştırılması, tüm örgün eğitim kurumlarının aynı zamanda yetişkin eğitim merkezi hâline getirilmesi.</p> <p>2018: Yetişkinler için yeni bilgi ve beceriler kazandıracak “Kent Enstitüleri” ve “Yaşam Boyu Eğitim Okulları” kurulması.</p>

* Burada yer verilen vaatlere örnekler, aynı seçim döneminde en az iki siyasi parti tarafından ortaklaşan ve benzer konulara odaklanan vaatlerden birinin seçilmesiyle oluşturulmuştur. Neredeyse her seçim döneminde birçok parti benzer vaatlerde bulunduğundan, her seçim yılına ve siyasi parti isimlerine yer verilmeden, örnek oluşturması amacıyla yalnızca bazı eğitim vaatlerine yer verilmiştir.

Siyasi partilerin ortaklaşan eğitim vaatlerinin tarihsel ve toplumsal koşullara göre şekillendiği ve farklılaştığı görülmektedir.

Siyasi partiler arasında ortaklaşan eğitim vaatleri belli tarihsel dönemlerde belli konulara yoğunlaşmaktadır.

Siyasi partilerin ortaklaşan eğitim vaatlerinin belli dönemlerde tarihsel ve toplumsal koşullara karşılık gelecek şekilde belli konular üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu anlamda siyasi partiler arasında ortaklaşan eğitim vaatleri, tarihsel döneme özgü koşullara göre farklılaşabilmektedir. İki veya daha fazla siyasi partinin eğitim vaatlerinde ortak olarak yer alan konular incelendiğinde 1950-2018 dönemi kabaca üç tarihsel döneme ayrılabilir. Ortaklaşan eğitim vaatlerinde bu tarihsel dönemlere özgü belirli konuların diğer dönemlere kıyasla daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Örneğin çok partili dönemin ilk yıllarında okuryazar nüfusun azlığı^{7, 8} ve okul sayısının düşüklüğü gibi eğitime ilişkin çok temel sorunlarla bağlantılı olarak 1950-1970 döneminde siyasi partiler arasında ilk ve ortaöğretim yaygınlaştırılması, okuryazarlığın artırılması gibi vaatlerin ön plana çıktığı görülmektedir.^a 1971-1995 döneminde ise süregelen toplumsal gerilimler sonucunda oluşan eğitimin amacına ilişkin soru işaretleri partilerin eğitim vaatlerine de yansımaktadır. Eğitimin millileştirilmesi, ahlâk ve din eğitimine önem verilmesi, eğitimin istihdam ve üretimle ilişkisinin güçlendirilmesi gibi vaatler bu dönemde en az iki parti tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca siyasi partiler, yurt dışına artan emek göçü sebebiyle yurt dışındaki işçi ve çocuklarının eğitimlerine önem verilmesi konusunu ortak bir eğitim vaadi olarak gündeme getirmektedir. Günümüze gelindikçe ise 1996-2018 döneminde siyasi partilerin ortaklaştığı vaatler ikili eğitime son verilmesi, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, eğitimin bilgi çağının gerektirdiği becerileri kazandırması gibi daha güncel ihtiyaçlar çerçevesinde geçmiş dönemlerden farklılaşabilmektedir.

a. Dönemin Meclis tutanakları okuryazar oranının düşüklüğü ve başta köyler olmak üzere okul sayısının azlığı sorunlarının sıklıkla gündeme geldiğini göstermektedir. Bu tutanaklarda verilen oranlara göre Türkiye, 1960 yılı nüfus sayımında okuryazar oranının yaklaşık %40 olduğu bir ülke olarak dünya sıralamasında son kategoride yer almaktadır. 1969 yılına geldiğinde ise köylerde yaşayan nüfusun %65'inin hâlen okuryazar olmadığı belirtilmektedir.

Bununla birlikte vaatlerin hedeflediği değişimler üzerinden düşünüldüğünde; yakın dönemimizde hem zorunlu eğitim süresinin yeniden düzenlenmesi gibi tüm sistemi ilgilendiren ve yıllardır konuşulan genel hedeflerin olduğu hem de öğrencilere bilgi çağının gerektirdiği becerilerin kazandırılması ve özel eğitimin yaygınlaştırılması gibi özelleşen ve nispeten içinde bulunduğumuz çağın ihtiyaçlarıyla uyumlu vaatlerin bulunduğu çok geniş yelpazede vaatler göze çarpmaktadır.

Belirtilen dönemlerde en az iki siyasi partinin ortaklaştığı eğitim vaatlerinden döneme özgü olarak öne çıkanlar Tablo 2.3'te özetlenmektedir.

Tablo 2.3
Ortak Eğitim Vaatlerinin Tarihsel Dönemlere Göre Değişimi (1950-2018)

Tarihsel Dönem	Genel Seçim Yılları	Dönemin Siyasi Partileri	Döneme Özgü Öne Çıkan Ortak Eğitim Vaatleri*
1950-1970	1950, 1954, 1957, 1961, 1965, 1969	DP, CHP, CMP, HP, MP, AP, CKMP, YTP, TİP, GP/CGP, BP, MHP	Köylerde eğitim seferberliği başlatılması. Okuryazarlığın ve eğitim öğretime erişimin artırılması. İlkokuldan yükseköğretime okul sayısının artırılması.
1971-1995	1973, 1977, 1983, 1987, 1991, 1995	CHP, AP, DP, MSP, GP/CGP, MHP, BP, TBP, ANAP, HP, MDP, SHP, DYP, RP, DSP	Eğitimin gerekli insan gücü, istihdam ve üretimle ilişkisinin güçlendirilmesi. Yurt dışındaki işçiler ve çocuklarının eğitimine önem verilmesi. İmam Hatip Okullarının ve Yüksek İslam Enstitülerinin geliştirilmesi, mezunlarına yükseköğretim imkânlarının sağlanması. Eğitimin millileştirilmesi, ahlak ve din eğitimine önem verilmesi. Üniversitelerin ve gençlerin siyasi çekişmelerden uzak tutulması. Eğitime özel sektör yatırımlarının desteklenmesi.
1996-2018	1999, 2002, 2007, 2011, 2015, 2018	DSP, MHP, FP, ANAP, DYP, AK Parti, CHP, HDP, İYİ Parti	Eğitimde yönetim ve karar alma süreçlerinin yeniden düzenlenmesi. Zorunlu eğitim ve ortaöğretim yapısının/süresinin yeniden düzenlenmesi. Kademeler arası geçişlerde sınav sisteminin yeniden düzenlenmesi. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması. İkili eğitime son verilmesi, derslik sayısının artırılması ve sınıf mevcutlarının azaltılması. Uluslararası öğrenci değerlendirme sınavlarında başarı ortalamasının yükseltilmesi. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde yaygın olarak kullanılması, öğrencilere bilgi çağının gerektirdiği beceriler kazandırılması. Öğrencilere yabancı dil öğretilmesinin sağlanması. Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması. Özel yetenekli/üstün zekalı öğrencilerin gelişiminin desteklenmesi, özel eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi.

*İki veya daha fazla siyasi partinin belirtilen dönemlere ait seçim bildirgesinde/parti programında ortak olarak yer alan eğitim vaatleridir. Her seçim döneminde tekrar eden ortak eğitim vaatleri bu listenin dışındadır.

Zamanla değişen veya siyasi partiler arasında farklılaşan çözüm önerileri, benzer sorun ve konuların farklı yaklaşımlarla ele alındığına ve bu yaklaşımların zaman içinde değişebildiğine işaret etmektedir.

Siyasi partilerin ortak bir sorun alanına yönelik eğitim vaatleri, farklı veya karşıt çözüm önerileri içerebilmektedir.

Siyasi partilerin seçim dönemlerindeki vaatleri bir yandan içinde bulunulan dönemin koşullarına göre belli konularda ortaklaşabilmekte; diğer yandan aynı sorun alanı çerçevesinde seçmen kitlesine yönelik ideolojik ve politik çözüm önerileriyle farklılık gösterebilmektedir. Türkiye’de 1950 yılından bu yana incelenen eğitim vaatleri, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gibi partilerüstü bir amaç veya öğretmenlik mesleğinin gelişimi gibi kronikleşen bir sorun etrafında ortaklaşırken; bazı ortak sorunlara getirilen çözüm önerileri siyasi partinin ideolojik yaklaşımına veya tarihsel gelişmelere dayalı olarak farklılaşabilmektedir. Özellikle belirli dönemlerde gündemde olan toplumsal veya eğitimle ilgili sorunlara farklı siyasi partiler farklı çözüm önerileri getirebilmekte; bu çözüm önerileri birbiriyle karşıt içerikteki vaatler ile ortaya konabilmektedir. Bunun yanı sıra bir siyasi partinin getirdiği önerilerin tarihsel süreçte değişikliğe uğrayabildiği de görülmektedir. Örneğin; zorunlu eğitim süresinin kaç yıl olacağına ilişkin vaatler bazı partiler için zamanla değişiklik gösterebilmektedir. Zamanla değişen veya siyasi partiler arasında farklılaşan çözüm önerileri, benzer sorun ve konuların farklı yaklaşımlarla ele alındığına ve bu yaklaşımların zaman içinde değişebildiğine işaret etmektedir. Zorunlu eğitimin süresi, ortaöğretimin yapılması, yükseköğretimde yönetim, üniversiteye giriş süreci, eğitimde özel sektörün yeri gibi konular eğitim vaatlerinde siyasi partilerin farklı yaklaşımlarla odaklandığı ortak sorun alanlarının başında gelmektedir. Bu kapsamda 1950’lerden günümüze kadar Türkiye’deki genel seçimlerde, siyasi partilerin eğitim vaatlerinde ön plana çıkan karşıtlıklar ve farklılaşmalar beş ortak sorun alanı üzerinden takip eden tablolarda (Tablo 2.4.a-2.4.e) özetlenmektedir.

Eğitim Vaatlerinde Ortak Sorun Alanlarına Sunulan Farklı Çözüm Önerilerine Örnekler

Tablo 2.4.a
Zorunlu/Temel Eğitim Süresi ve Yapılanması Üzerine Farklı Çözüm Önerileri

Sorun alanı	Genel seçim yılı	Siyasi Partiler ve Eğitim Vaatleri
Zorunlu/temel eğitimin süresi ve yapılanması	1999	<p>DSP: Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması.</p> <p>MHP: Anasınıfı dahil edilerek zorunlu temel eğitimin 9 yıla çıkarılması. İlköğretimin birinci kademesinin 4 yıl, ikinci kademesinin 5 yıl olacak şekilde iki kademeli olarak yapılandırılması. Uzun vadede zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması.</p> <p>ANAP: 11 yıllık kesintisiz eğitim sağlanması.</p> <p>DYP: Temel eğitimin 12 yıla çıkarılması.</p>
	2007	<p>AK Parti: 2023 yılında zorunlu eğitimin kademeli olarak 12 yıla çıkarılması.</p> <p>CHP: "8 Yıllık Zorunlu Kesintisiz Temel Eğitim" in 10 yıla çıkarılması.</p> <p>MHP: Zorunlu temel eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması.</p>
	2011	<p>CHP: 18 yaşına kadar tüm çocuk ve gençlerin zorunlu eğitim kapsamında tutulması.</p> <p>MHP: Okul öncesi eğitime 6 yaş grubu dahil edilmek suretiyle zorunlu temel eğitim süresinin 9 yıla çıkarılması ve 2 kademeli olarak yapılandırılması.</p>
	2015	<p>CHP: Bir yıl okul öncesi, 8 yıl ilköğretim olmak üzere toplam 9 yıl temel eğitim ve 4 yıl ortaöğretimden oluşan 1+8+4 eğitim sisteminin 13 yıl süreli, tam gün, nitelikli ve ücretsiz olarak hayata geçirilmesi.</p> <p>MHP: Okul öncesi eğitimin temel eğitim kapsamına alınması. 4-5 yaş grubundaki nüfus için tedricen zorunlu hale getirilerek zorunlu eğitim süresinin 13 yıla çıkarılması.</p> <p>HDP: 4+4+4 uygulamasına son verilmesi.</p>
	2018	<p>CHP: Eğitim sisteminin 1 yıl okul öncesi, 8 yıl ilköğretim, 4 yıl ortaöğretimden oluşan 1+8+4 modeliyle yeniden yapılandırılması. 9 yılı kesintisiz temel eğitim olmak üzere zorunlu eğitimin 13 yıla çıkarılması.</p> <p>HDP: 4+4+4 uygulamasına son verilmesi.</p> <p>İyi Parti: Okul öncesi ve temel eğitimin zorunlu hale getirilmesi, eğitimin 1 yıl okul öncesi, 12 yıl temel eğitim olmak üzere 1+5+3+4 şeklinde 13 yıla çıkarılması için gerekli çalışmaların yapılması.</p>

Tablo 2.4.b
Ortaöğretimin Yapılanması Üzerine Farklı Çözüm Önerileri

Sorun alanı	Genel seçim yılı	Siyasi Partiler ve Eğitim Vaatleri
Ortaöğretimin yapılanması	1973	<p>CHP: Her lisede farklı bölümlerin bir arada bulunması. Liselerin birinci sınıfında temel eğitimin verilmesi, böylece ortaokuldan sonra dalını değiştirmek isteyen öğrenciler için intibak olanağı sağlanması. Ortaokul ve liselerin her aşamasında öğrencilerin eğilim ve yeteneklerine göre işe, mesleğe veya yükseköğrenime yönlendirilmesi.</p> <p>MHP: İlkokuldan başlayarak lise ve öğretmen okulları son sınıfa kadar din ve ahlak-muşaheret bilgisi adı altında derslerin verilmesi. İmam hatip okullarının ilahiyat lisesi durumuna getirilmesi, mezunların yüksek tahsil ve üniversiteye devamlarının sağlanması.</p>
	1987	<p>ANAP: Ortaöğretimde genel eğitim ağırlığının tedricen ve nispi olarak azaltılması, buna mukabil yetenekli ve arzulu gençler için yüksek öğrenime açık mesleki ve teknik eğitime büyük ağırlık verilmesi.</p> <p>ŞHP: Mesleki, genel ve dinsel eğitim kurumlarının ortaöğretimdeki oranlarının ulusal ekonomi ve kültürün gereklerine uygun olarak saptanması.</p>
	1999	<p>DSP: Ortaöğretim kurumlarının bir program içinde, tek çatı altında toplanarak avlulu (kampüslü) okullara dönüştürülmesi.</p> <p>MHP: Okul çeşitliliğinin azaltılıp program çeşitliliğinin artırılması.</p>
	2007	<p>AK Parti: Okul çeşitliliğinden çok program çeşitliliğini esas alan köklü bir ortaöğretim reformu gerçekleştirilmesi.</p> <p>CHP: 10 yıllık eğitimi başarıyla tamamlayanların temel eğitim diploması alması. Bu eğitimin son iki yılında bütün öğrencilerin üçte ikisinin temel öğretim sonrası takip edecekleri eğitim konusunda mesleki eğitime, üçte birinin genel eğitime yönlendirilmesi. Zorunlu olmayan 2 yıllık ortaöğretimde öğrencilerin mesleki eğitim veya genel kültür eğitimi görmesi.</p>
	2018	<p>AK Parti: Belirli bir spor, sanat veya meslek alanında eğitim ve öğretim yapan özel ihtisas alanlı tematik lise uygulamasının yaygınlaştırılması.</p> <p>CHP: Ortaöğretimin akademik ve mesleki eğitim tercihleri doğrultusunda örgütlenmesi. Teknoloji liseleri açılması. Kod yazılımı, mekatronik, biyoteknoloji, tarım vb. sektörlerde bu liselerin kurulması.</p> <p>İYİ Parti: Fen ve Teknoloji Liseleri ile belirli dersleri yabancı dil ile yapan Anadolu Liselerinin açılmasına ağırlık verilmesi.</p>

Tablo 2.4.c
Yükseköğretimde Yönetişim ve YÖK Üzerine Farklı Çözüm Önerileri

Sorun alanı	Genel seçim yılı	Siyasi Partiler ve Eğitim Vaatleri
Yüksek-öğretimde yönetişim ve YÖK	1969	AP: Hükümet ile üniversiteler arasında ahenk ve iş birliğini sağlayacak, üniversite öğretim üyeleri ile yardımcılarının eğitim, araştırma ve yayın faaliyetlerinin ve üniversite idari tasarruflarının anayasanın temel ilkelerine uygun olmasına nezaret edecek bir Yüksek Üniversitelerarası Kurulun anayasada yer alması. CHP: Üniversitelerin tam özerkliğinin sağlanması.
	1987	ANAP: YÖK Kanununun günün şartlarına göre değiştirilmesi. SHP: YÖK uygulamasına son verilmesi. DYP: YÖK Kanununa çerçeve kanun niteliği kazandırılması.
	1991	DYP: Türkiye'ye universal standartların kabul gördüğü, özgür, özerk, mali olanakları en iyi aşamaya getirilmiş üniversiteler kazandırılması. SHP: YÖK sisteminin değiştirilip özerk üniversite düzeninin getirilmesi. RP: YÖK'ün kaldırılması ve yerine bir İlmî Şura oluşturulması. Üniversitelerin gerçek özerkliğe kavuşturulması. DSP: YÖK yasının değiştirilmesi, üniversitelerin tam özerkliğe kavuşturulması.
	1995	DYP: Üniversitelerin ilmi çalışma ve araştırmalarını serbestçe yapabilmeleri için bilimsel özerkliğe sahip olması. DSP: Yüksek Öğretim Kurulunun, üniversiteler arası eşgüdüm kurulu hâline getirilmesi. Üniversitelerin tam özerkliğe kavuşturulması. CHP: Üniversitelerin akademik ve idari özerkliğe kavuşturulması.
	2011	CHP: YÖK'ün kaldırılması. MHP: YÖK'ün yeniden yapılandırılması. Yüksek Öğretim Kurulunun düzenleme, koordinasyon, planlama ve denetimden sorumlu bir yapıya kavuşturulması.
	2015	AK Parti: Yükseköğretim reformunun hayata geçirilmesi. Bu çerçevede, üniversite özerkliğini odağına alan yeni bir "Yükseköğretim Çerçeve Yasası" hazırlanması. Üniversite yönetiminin, özerklik ve hesap verebilirlik temelinde yeniden örgütlenmesi. CHP: YÖK'ün kaldırılması. Üniversitelerin bilimsel, idari ve mali özerkliklerini koruyacak, eşgüdümü sağlamakla yükümlü yeni bir üst kurul oluşturulması. MHP: Yüksek Öğretim Kurulunun; düzenleme, yönlendirme, koordinasyon, planlama ve denetimden sorumlu bir yapıya dönüştürülerek yeniden yapılandırılması; üniversitelerin idari ve mali açıdan özerk ve hesap verebilir hale getirilmesi. Üniversitelerde rektör seçimlerinin demokratik esaslara bağlanması ve iki kademeli seçim uygulanması. HDP: Üniversitelerin özgür, demokratik yapılanması, eğitim, öğretim ve idari özerkliğin hayata geçirilmesi. YÖK yerine, üniversiteler arası ilişki ve bilgi akışını sağlayacak bir Koordinasyon Kurulu oluşturulması.
	2018	AK Parti: Üniversite yönetiminin özerklik ve hesap verebilirlik temelinde yeniden örgütlenmesini sağlayan reformcu bir anlayışla yeni bir "Yükseköğretim Çerçeve Yasası" hazırlanması. CHP: YÖK'ün kaldırılması. Yalnızca planlama ve eşgüdüm görevlerini yürütecek, üniversitelerin özerkliğine müdahale etmeyecek "Yükseköğretim Koordinasyon ve Planlama Kurulu"nun kurulması. Üniversitelerin bilimsel, idari ve mali özerkliğinin güvence altına alınması. HDP: YÖK'ün kaldırılarak yerine üniversiteler arası ilişki ve bilgi akışını sağlayacak bir koordinasyon kurulunun kurulması. Üniversite rektörleri ve dekanlarının üniversite bileşenlerince seçilmesi, öğrenci meclisleri/konsejlerinin her düzeyde üniversite kurullarında söz sahibi olması.

Tablo 2.4.d
Üniversiteye Giriş Koşulları Üzerine Farklı Çözüm Önerileri

Sorun alanı	Genel seçim yılı	Siyasi Partiler ve Eğitim Vaatleri
Üniversiteye giriş koşulları	1991	<p>RP: Üniversiteye giriş sınavlarının, bölgelerin özellikleri ve şartlarına göre adilce yapılması.</p> <p>DYP: Üniversiteye daha fazla gencin daha kolay koşullarda girmesini öngören bir sistem geliştirilmesi.</p> <p>SHP: Üniversiteye gidecek öğrencilerin, çok programlı lise mezunları arasından hem öğrenim başarısına hem de yarışma sınavına ağırlık veren karma bir sistemle seçilmesi.</p> <p>DSP: Üniversite giriş sınavlarının kaldırılması.</p>
	1999	<p>MHP: Üniversite giriş sınavının kaldırılması. Bunun yerine ortaöğretim başarısını ve ortaöğretim sonunda yapılacak olan "olgunlaşma sınavını" esas alan bir sistem uygulanması.</p> <p>FP: Öğrencilerin bir ömür boyu sürdürecekleri mesleklerle ilgili Öğrenci Seçme Sınavının, lise öğrenimindeki başarıyı da yansıtabilecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve üniversiteye girişin tek seçeneği bir şansa bırakılmış olmaktan çıkarılması.</p> <p>DYP: Üniversiteye giriş sınavının kaldırılması, yerine başarı ortalaması ile Standart Yetenek testinin esas alınması.</p>
	2007	<p>AK Parti: Ortaöğretim sonunda yapılan tek sınav yerine, okulda öğretilen müfredatın etkinliğini ve başarısını artıracak bir ölçme ve değerlendirme sistemi oluşturulması.</p> <p>CHP: ÖSS'nin kaldırılması. Ortaöğretimde (lisede) genel kültür eğitimine yönelmiş ve başarıyla tamamlamış tüm öğrencilere üniversiteye geçiş hakkı tanınması.</p> <p>MHP: Üniversite giriş sınavının kaldırılması, bunun yerine ilköğretim ve ortaöğretimde etkili bir yönlendirmeye bağlı olarak, uygulanacak müfredat ile ortaöğretim başarısını ve ortaöğretim sonunda yapılacak "Olgunlaşma sınavını" esas alan ve fırsat eşitliğini gözeterek üniversiteye geçiş sisteminin uygulamaya konması.</p>
	2011	<p>CHP: Üniversite sınav sisteminin aşamalı olarak kaldırılması. Gençlerin ortaöğretim başarılarını tam olarak yansıtabilecekleri, sonucundan ailelerin ve gençlerin emin olabilecekleri güvenilir bir yükseköğretime geçiş sürecinin yeniden oluşturulması.</p> <p>MHP: Üniversite giriş sınavının kaldırılması, bunun yerine, ilköğretim ve ortaöğretimde etkili bir yönlendirmeye bağlı olarak, uygulanacak müfredat ile ortaöğretim başarısını ve ortaöğretim sonunda yapılacak "Olgunlaşma Sınavını" esas alan ve fırsat eşitliğini gözeterek üniversiteye geçiş sisteminin uygulamaya konması.</p>
	2015	<p>AK Parti: Temel eğitiminden ortaöğretime geçiş sınavlarında ve üniversiteye giriş sınavlarında temel becerilerin ölçülmesi. Öğrenciler üzerindeki sınav baskısını azaltmak amacıyla yükseköğretime geçişteki sınavların yılda birden çok yapılması.</p> <p>CHP: Ortaöğretim başarı puanının akademik ortalama ve Merkezi Lise Bitirme Sınavı'nın (MLBS) sonucunu dikkate alarak belirlenmesi ve üniversiteye yerleştirmede etkisinin artırılması. Ortaöğretimin son yılında aynı nitelikte iki yerleştirme sınavının gerçekleştirilmesi, öğrencilerin üniversiteye yerleştirme puanının, bu sınavlar arasında en başarılı oldukları sınava göre belirlenmesi.</p> <p>MHP: Üniversite giriş sınavının kaldırılması, bunun yerine, ilköğretim ve ortaöğretimde etkili bir yönlendirmeye bağlı olarak, uygulanacak müfredat ile ortaöğretim başarısını ve ortaöğretim sonunda yapılacak "Olgunlaşma Sınavını" esas alan ve fırsat eşitliğini gözeterek üniversiteye geçiş sisteminin uygulamaya konması.</p>
	2018	<p>AK Parti: Üniversiteye giriş sınavlarında temel becerilerin ölçülmesi.</p> <p>MHP: Üniversite giriş sınavının kaldırılması için gerekli yasaların çıkarılması.</p> <p>HDP: Her yıl adı, içeriği, biçimi değiştirilen OKS, SBS, TEOG, LYS ve YGS gibi tüm merkezi sınavların kaldırılması. Sınav odaklı sistem yerine öğretmen ve öğrencilerin ortaklaşa gelişimini sağlayacak bir sistem kurulması.</p>

Tablo 2.4.e
Eğitimde Özel Sektörün Yeri Üzerine Farklı Çözüm Önerileri

Sorun alanı	Genel seçim yılı	Siyasi Partiler ve Eğitim Vaatleri
Eğitimde özel sektörün yeri	1969	<p>AP: Özel yüksek okulların, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak faaliyet göstermeleri ve gerekli akademik ve maddi standartlara uymaları için devletin denetim ve gözetimine devam edilmesi.</p> <p>CHP: Zamanla özel yüksekokulların tasfiye edilmesi.</p> <p>GP: Özel okullarda geniş ıslahat tedbirleri alınması, ciddi ve devamlı denetime tâbi tutulması.</p> <p>TİP: Özel yüksekokulların sömürü sistemine son verilmesi. Her dereceden okul ve üniversitenin devletin malî imkânları geliştikçe tamamen parasız hale getirilmesi.</p>
	1991	<p>DYP: Devletin mutlak denetim ve gözetimi altında özel okulluğun özendirilmesi ve desteklenmesi.</p> <p>ANAP: Devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetleri yapmalarının sağlanması ve teşvik edilmesi. Özel üniversite kurma tekliflerinin süratle sonuçlandırılması, özel ve özgün üniversitelerin teşvik edilip yaygınlaştırılması.</p> <p>DSP: Her yaşta herkese parasız ve eşit eğitim ve öğrenim olanağı sağlanması. Eğitime özel yatırımlar özendirilirken bu yatırımların genel millî eğitim amaçlarına ve hedeflerine uygunluğunu sağlayıcı bir eşgüdüm düzeninin kurulması.</p>
	1995	<p>RP: Eğitimin serbest rekabete açılması.</p> <p>ANAP: Devletin koyacağı kaideler içerisinde fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetlerini yapabilmelerinin sağlanması.</p> <p>DSP: Her yaşta herkese parasız ve eşit eğitim ve öğrenim olanağı sağlanması.</p>
	2002	<p>AK Parti: Eğitimin her alanında özel teşebbüsün desteklenmesi ve özel teşebbüsün eğitimdeki payının artırılması.</p> <p>CHP: Vakıf üniversiteleri için uygulanan devlet desteği sisteminin rasyonel özendirme ölçüt ve yöntemleri öngören çerçeveye dönüştürülmesi.</p>
	2011	<p>AK Parti: Özel üniversitelerin kurulmasına imkân veren hukuki düzenlemeler yapılması ve özel ve vakıf üniversitelerinin yükseköğretim içerisindeki payının artırılması için gerekli tedbirler alınması.</p> <p>MHP: Özel üniversite kurulmasının teşvik edilmesi.</p>
	2015	<p>AK Parti: Mevcut devlet ve vakıf üniversitelerinin yanı sıra özel üniversitelerin de kurulması için gerekli düzenlemelerin yapılması. Eğitim finansmanında özel sektörün payının artırılması yönünde kamu-özel ortaklığı gibi yeni arz ve işletim modellerinin kurulması.</p> <p>CHP: Eğitimde denetimsiz özelleşmeye son verilmesi.</p> <p>MHP: Özel okulların akademik başarı performanslarına göre, öğrencilerin ise gelir seviyeleri ve başarı performanslarına göre farklı teşvik unsurları ile desteklenmesi. Etkin bir kalite değerlendirme ve denetleme sistemi oluşturularak özel üniversite kurulmasının teşvik edilmesi.</p> <p>HDP: Eğitimin kamu hizmeti olarak ücretsiz sağlanması.</p>
	2018	<p>AK Parti: Eğitimde özel sektörün payını fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde teşvik edilerek artırılması.</p> <p>İYİ Parti: Özel sektörün eğitim alanındaki girişimlerinin her eğitim kademesinde teşvik edilmesi.</p>

Siyasi partilerin politik kimlikleriyle ilişkili olarak öne çıkardıkları eğitim vaatleri bulunmaktadır.

Eğitim sisteminde kronikleşmiş ve siyasi partiler tarafından ortak görülen sorunların yanı sıra partilerin kendi politik kimlikleri doğrultusunda öne çıkardıkları sorunlara yönelik eğitim vaatleri olduğu görülmektedir. Bu vaatler genellikle eğitime temel yaklaşım, din eğitimi ve eğitim dili konuları etrafında yoğunlaşmaktadır. Siyasi partilerin bu kapsamda yer verdiği eğitim vaatleri bir yandan farklı ideolojideki partilerin eğitim vaatlerinden ayrışırken diğer yandan seçmenin eğitimden beklentilerinin yönüyle de ilişkili olmaktadır. Bu vaatlerden öne çıkanlar Tablo 2.5'te özetlenmektedir.

Tablo 2.5
Siyasi Partilerin Politik Kimlikleriyle İlişkili Eğitim Vaatlerine Örnekler

Siyasi partiler*	Politik kimlikle ilişkili öne çıkan eğitim vaatleri
AK Parti	<p>Din Eğitimi:</p> <p>Din hizmeti sunan müftü, vaiz, imam hatip, Kur'an kursu öğreticisi ve müezzin kayımların daha iyi yetişmesini sağlamak amacıyla meslek öncesi ve hizmet içi eğitimlerini vermek üzere Diyanet Akademisi kurulması (2018 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim Dili:</p> <p>Yabancı dil ile eğitim yerine, okullarda en az bir yabancı dilin iyi şekilde öğretilmesi (2002 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Yabancı dille eğitim yerine Türkçenin eğitim dili olarak kullanılması (2007 Seçim Bildirgesi).</p>
AP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>Köylere aile sevgisini, toprak bağlılığını ve vatandaşlık vazife ve hislerini daha da kuvvetlendirecek milliyetçi bir öğretim ve eğitim sistemi ile meslekî bilgi ve eğitimin sağlanması (1961 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Millî eğitim kurumlarımızda Anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmemesi (1973 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>Meslekî din okullarının memleket ihtiyaçlarını karşılayacak miktar ve seviyeye ulaştırılması (1961 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İmam hatip okulları, meslekî orta ve teknik okul mezunlarına yüksek öğretim imkânlarının açık tutulması (1965 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İslam Enstitülerinin İslam Akademisi hâline getirilmesi (1977 Seçim Bildirgesi).</p>
CHP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>Eğitim sisteminin çağ dışı kuşatmalardan kurtarılıp laikleştirilmesi (1995 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim Programının, "Ulusal kimliğimiz, tarihimiz ve değerlerimiz ile evrensel kültür" bilinç ve birikimleri, "laiklik, demokrasi ve hukukun üstünlüğü" ilkelerini temel alması (2007 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İlköğretim programlarının, Türk ulusal eğitiminin genel amaçları doğrultusunda yeniden gözden geçirilmesi ve Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, demokratik ve laik değerleri benimsemiş, insan hak ve özgürlüklerine saygılı yurttaş yetiştirme işlevinin ön plana çıkarılması (2011 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>İmam hatip okullarının anayasa ilkelerine ve Atatürk devrimlerine uygun yönde eğitim yapan kurumlar olarak geliştirilmesi (1965 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din derslerinin isteğe bağlı hale getirilmesi. Özel Kur'an kurslarının etkin olarak denetlenmesi. Özel yurtların etkin olarak denetlenmesi (1995 Seçim Bildirgesi).</p>

* Tablo 2.5, Devamı

Siyasi partiler*	Politik kimlikle ilişkili öne çıkan eğitim vaatleri
CHP	<p>Din Eğitimi:</p> <p>Özel yurtlarda laik cumhuriyet değerlerini ve sağlıklı barınma koşullarının gözetilip denetlenmesi. (2002 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim sisteminde ve yurtlarda tarikat baskısına ve kuşatmasına son verilmesi (2007 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinin zorunlu olmaktan çıkarılması, temel eğitimde ve lisede isteğe bağlı hale getirilmesi (2011 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin seçmeli ders olarak düzenlenmesi. Farklı inanç gruplarının din eğitimi taleplerini karşılamak için gerekli düzenlemelerin yapılması (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Siyasal Haklar:</p> <p>Öğretmenlere verilen siyasi nitelikli disiplin cezalarının kaldırılması, siyasi baskı yapılmasının önlenmesi. Bütün memur sendikalarıyla birlikte öğretmen sendikalarının da haklarının genişletilmesi, sendikacılık çalışmaları nedeniyle öğretmenlerin baskı altında tutulmalarına imkân verilmemesi (1969 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Öğretmenlerin grevli toplu sözleşmeli sendikal haklara kavuşturulması (2007 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Hiçbir öğretmen ve yöneticinin üyesi bulunduğu sendikaya göre değerlendirmeye tabi tutulmaması. Okul yöneticilerinin ideolojik yaklaşımlarla atanmasına son verilmesi (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Akademik ve idari personelin maruz kaldığı siyasi baskılara ve ayrımcılığa son verilmesi. Akademisyenlerin sendikalaşma oranının artması için gerekli düzenlemelerin yapılması. Öğretmen ve yöneticilerin üyesi olduğu sendikaya göre hukuksuz yargılanmalarına, açığa alınmalarına ve sürgün edilmelerine son verilmesi (2018 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Toplumsal Cinsiyet Eşitliği:</p> <p>Eğitimini yarım bırakmak zorunda kalmış her kadına eğitimini tamamlaması için yaz okulları, akşam okulları, meslek kursları ve açık öğretim gibi olanaklar yaratılması. Kadınlara mesleki eğitimde öncelik tanınması (2011 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması. Eğitim politikalarında, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların toplumsal konumunun iyileştirilmesinin hedef alınması. Karma eğitimden ödün verilmemesi. Parasız yatılı okullarda ve üniversite yurtlarında, kontenjanların cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldıracak şekilde düzenlenmesi. Eğitim sisteminde kadınların toplumsal cinsiyet rollerine göre değil, bireysel beceri ve isteklerine göre yönlendirilmeleri. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığına yol açan söylemlerin eğitim müfredatından kaldırılması (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Cinsiyet ayrımcılığı içeren konuların müfredattan kaldırılması. Toplumsal cinsiyet derslerinin zorunlu müfredat kapsamına alınması. Kamu kurumları ve özel sektörde toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin desteklenmesi (2018 Seçim Bildirgesi).</p>
DP	<p>Din Eğitimi:</p> <p>Kudretli din âlimi ve vasıflı din adamları yetiştirecek yeni müesseselerin kurulması ve mevcutların geliştirilmesi. Bu mevzuda mevcut ve hesapsız olarak konmuş birtakım tahditlerin kaldırılması, imam hatip okullarının orta kısmının açılması. Sayısı 15.000'e yaklaşan Vekil imamın maaşlı kadroya geçirilmesi. Kur'an kurslarına gereken önemin verilmesi. İmam hatip okulları, meslekî orta ve teknik okullardan mezun olanların yükseköğretim imkânlarının sağlanması (Demokratik Parti 1973 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din âlimi ve vasıflı din görevlileri yetiştirecek yeni müesseselerin kurulması ve mevcutların geliştirilmesi ile dinî tedrisat meselesinin önemle ele alınması (Demokratik Parti 1973 Programı).</p>
DSP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>İlköğretimden üniversiteye kadar tüm örgün eğitim-öğretim ile yaygın halk eğitimi kurumlarında, katılımcı demokrasi bilincinin gelişmesine ve yaygınlaşmasına yönelik programlara yer verilmesi (1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>Diyanet İşleri Başkanlığı dışında Kuran kursu açılmasının durdurulması ve açılmış olanların faaliyetlerinin bu Başkanlıkça denetlenmesi (1995 Seçim Bildirgesi).</p>

Siyasi partiler*	Politik kimlikle ilişkili öne çıkan eğitim vaatleri
DYP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım: Eğitimle sebeplerden neticeye gitmeyi bilen, muhakeme kabiliyeti gelişmiş, düşünen ve ona göre tercih yapabilen insanın yetiştirilmesi. Millî eğitimin gayelerinden birinin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi olması (1990 Parti Programı).</p> <p>Din Eğitimi: Aydın din adamı yetiştiren okulların sayı ve kalite bakımından geliştirilmesi; yurttaşlık, din ve ahlâk eğitiminin anaokulundan üniversiteye kadar zorunlu kılınması (1987 Seçim Bildirgesi). Ağırlıklı dini eğitim ve öğretim veren kurumların geliştirilmesi (1991 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Siyasal Haklar: Sıkıyönetim Kanunu ile görevlerine son verilen öğretim üyelerinden hakkında mahkûmiyet kararı bulunmayanların kürsülerine dönmelerine imkân tanınması (1987 Seçim Bildirgesi). Üniversite öğretim üyesi ve görevlilerinin siyasi partilere üye olmalarının sağlanması (1991 Seçim Bildirgesi).</p>
FP	<p>Din Eğitimi: Din eğitiminin, beklenti ve ihtiyaçlar doğrultusunda layık olduğu yere kavuşturulması. Temel eğitim sürecinde çocuk ve gençlerin din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinin yanı sıra tercihe bağlı olarak Hz. Peygamber'in hayatını da ders olarak alabilmesi (1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim Dili: Yabancı dille eğitimin, bazı zorunlu haller dışında terk edilmesi (1999 Seçim Bildirgesi).</p>
GP	<p>Din Eğitimi: İmam Hatip okulları ve Yüksek İslam Enstitülerinin amaçlarına uygun olarak geliştirilmesi, Yüksek İslam Enstitülerinin ilmi seviye ve akademik haklar bakımından, diğer yüksek okulların hak ve imkânlarına kavuşturulması (1969 Seçim Bildirgesi).</p>
HDP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım: Eğitim müfredatından tekçi, cinsiyetçi ve şoven içerikten arındırılması. İdeolojik saiklerle ve özgürlükçü laiklik ilkesini ortadan kaldıran bir anlayışla okulları ayırtıran 4+4+4 uygulamasına son verilmesi. Eğitim sisteminin toplum ve doğayla bütünleşik olarak ve ekolojiji temel alarak yeniden yapılandırılması (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi: Zorunlu din dersi uygulamasına son verilerek, her öğrencinin kendi inancı doğrultusunda seçmeli olarak ders ve eğitim alma hakkının gözetilmesi (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Dezavantajlı ve ezilen cinsiyet gruplarının, sosyal sınıfların, halkların ve engellilerin üniversite eğitiminden eşit olarak yararlanabilmeleri için pozitif ayrımcılık ve kota politikası uygulanması. Toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin zorunlu ders olarak müfredata eklenmesi. Eğitimde ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe son verilmesi (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim kurumlarında kadınların ve LGBTİ'lerin her tür baskı, şiddet, dışlanma, görmezden gelmeye maruz kalmalarının engellenmesi, kendi karar ve uygulamalarının esas alınması.</p> <p>Siyasal Haklar: Okullardaki asimilasyon politikalarına son verilmesi. "Bu Suça Ortak Olmayacağız" diyerek düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını kullandıkları için OHAL KHK'larıyla haksız ve hukuksuz biçimde üniversitelerden atılan akademisyenlerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin geri dönmelerinin sağlanması (2018 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim Dili: Anadilinde eğitimi bir kamu hizmeti olarak almanın herkes için bir hak olarak kabul edilmesi, eğitimin tüm aşamalarında resmi dil olan Türkçe'nin öğretilmesinin yanında, anadilinde eğitimi bir kamu hizmeti olarak alma imkânı sağlanması (2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Her çocuğun ve gencin anadilinde eğitim hakkının anayasal güvence altına alınması (2018 Seçim Bildirgesi).</p>

* Tablo 2.5, Devamı

Siyasi partiler*	Politik kimlikle ilişkili öne çıkan eğitim vaatleri
İYİ Parti	<p>Siyasal Haklar:</p> <p>Akademik çalışmalar üzerinde her türlü siyasi etki, baskı ve kısıtlamaları ortadan kaldıracaktır (2018 Seçim Bildirgesi).</p>
MHP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>Vatandaşların hamiyet duygularını, millî ve İslami değerlerini uyararak, tarihi geleneklere uygun olan eğitim vakıflarının geliştirilmesi. Millî tarihin, İslamiyet'in ibadet ve itikat esaslarının, Kur'an-i Kerim'in, millî kültür ve sanatımızın bu dönemde anlatılması, sevdirmesi ve benimsetilmesi, Türk gencinin gerçekten bir Türk Milliyetçisi olarak yetiştirilmesi. Türklük ve İslamiyet'le ilgili bilgilerin bütün diğer bilgilerin üstünde tutulması. Üniversitelerin, millî kalkınmamızın icap ettiği ülkücü kadroların yetiştirilmesi ile görevli sayısız ilmi araştırma yapmayı ve ilimde bulunan yenilikleri milletin hizmetine sunmayı gaye edinmiş müesseseler hâline getirilmesi. Üniversite öğrencilerinin ülkücü, imanlı yetişmelerini, öğretimlerini en iyi şekilde bitirmelerini sağlamak için ihtiyaçlara cevap verebilecek bir burs ve yurt sistemi teşkil edilmesi (1977 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din kisvesi altında pazarlanmaya çalışılan sapkın akımlara karşı çocuklarımızı korumak için Anadolu irfanını öne çıkaran bir din öğretimi benimsenmelidir. Bilgi ve aklın ışığında İslam geleneği genç kuşaklara öğretilmeli, radikal grupların gençlerimizi terör örgütlerine yönlendirmesinin önüne geçilmelidir (2018 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>İlkokuldan başlayarak lise ve öğretmen okulları son sınıfa kadar din ve ahlâk-muaşeret bilgisi adı altında derslerin verilmesi. İmam hatip okullarının ilahiyat lisesi durumuna getirilmesi, mezunların yüksek tahsil ve üniversiteye devamlarının sağlanması. Yüksek İslam Enstitülerinin akademi hâline getirilmesi ve üniversite unvan ve imkânlarından faydalandırılması. İlahiyat fakültesinin, öğretim kadro ve imkânlarının geliştirilmesi, diğer üniversitelerde de ilahiyat fakültesi açılması (1973 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Kur'an-ı Kerim derslerinin orta öğretimde, belirli bir okul ve tahsil seviyesinde okutulması. İmam hatip okullarının geliştirilmesi, bu okul mezunlarının üniversiteye girmelerine engel olan kanunların kaldırılması. Bütün din adamlarının yüksek tahsilli ve en seçkin insanlar olmalarının sağlanması. İlahiyat Fakültelerini ve İslâm Enstitülerini geliştirerek, enstitülerin akademik hüviyet kazanmalarının sağlanması (1977 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İlköğretimin 4. sınıfından itibaren Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin zorunlu olarak, 7. sınıftan itibaren ise Kur'an-ı Kerim'i Okuma ve Anlama, Peygamberin Hayatı, İlmihal Bilgileri gibi derslerin seçmeli olarak okutulması (1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Millî bütünlük bilincinin geliştirilmesi, ahlâki ve manevi değerlerin güçlendirilmesi ve sosyalleşmenin sağlanması için okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve bu çağdaki nüfusun daha erken yaşta örgün eğitim programı kapsamına alınması. Din eğitiminin okullarda devlet eliyle verilmesi. İlköğretim altıncı sınıftan itibaren din öğretimini desteklemek amacıyla seçimli Kur'an-ı Kerimi Okuma ve Anlama, İlmihal Bilgileri, Peygamberlerin Hayatı gibi derslerin seçmeli olarak okutulması. Yaz Kur'an Kurslarının; İslâm dininin inanç, ibadet ve ahlâk esasları ile Peygamberimizin hayatı ve örnek ahlâki hakkında bilgiler vermenin yanında; millî birlik ve beraberliği perçinleyen, sevgi, saygı ve dostluk bağlarını güçlendiren, vatan, millet, bayrak, şehitlik ve gazilik gibi millî değerleri özümseten, bir arada yaşama ve sorumluluk bilincini geliştiren bir anlayışla eğitim vermesi (2007 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Yaz döneminde camilerde verilen Kur'an öğretimi için yaş sınırının kaldırılması. Din öğretimine destek amaçlı dersler ile manevi mimarlarımızın felsefesinin seçmeli olarak okutulması (2011 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Türklüğün ve İslam'ın millî ve manevî değerlerini yaşayan ve yaşatan Hoca Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlâna, Hacı Bayram-ı Veli ve Yunus Emre gibi önder şahsiyetlerin hayatı ve felsefesinin ortaöğretimde seçmeli ders olarak okutulması (2018 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim Dili:</p> <p>Yabancı dille eğitime son verilmesi (1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Türkçenin dışında başka bir dilde ana dilde eğitim yapılmaması. Eğitimin her kademesinde eğitim dilinin Türkçe olması, Türkçe'nin dışında başka bir dilde ana dilde eğitim yapılmaması (2011 ve 2015 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Türkçe'den başka bir dilde anadilde eğitim yapılmaması (2018 Seçim Bildirgesi).</p>

Siyasi partiler*	Politik kimlikle ilişkili öne çıkan eğitim vaatleri
MP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>[Eğitim programının] millete ilim ve teknik bilgilerle beraber millî ahlâki terbiye verecek surette nizamlanması; Türk gençliğine millî iman ve ülkü aşılacak ve kuvvetlendirecek bir maksat takip etmesi (1948 Parti Programı).</p> <p>Eğitimin millete ilim ve teknik bilgilerle beraber millî ve ahlâki terbiye verecek surette düzenlenmesi, Türk gençliğine millî iman ve ülkü aşılacak, kuvvetlendirecek bir gayeyi takip etmesi (1967 Parti Programı).</p>
MSP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>Maarifin gayri ilmi materyalist fikirleri aşılması yerine; evlatlarımızın millî ve manevi değerlerimize bağlı, maneviyatçı olarak yetiştirilmesi. Evlatlarımızın kalbi boş olarak yetiştirilmeleri yerine, inançlı ve iyi ahlâki bilen ve iyi ahlâka özenen evlatlar olarak yetiştirilmeleri. Ahlâk derslerinin geliştirilmesi. Bu derslerin ihtisas sahibi ehil hocalar tarafından okutulmasına özen gösterilmesi. Matematik, cebir, geometri, fizik, kimya, astronomi, tıp, tarih, coğrafya ilimlerinin kurucularının bizim alimlerimiz olduklarının öğretilmesi. Maarifte taklitçiliğin terk edilmesi. Batı hayranlığı ve meddahlığının terk edilmesi. İlimlerin bugün tıkandıkları yerleri yeniden bizim milletimizin yetiştireceği alimler tarafından açılabilceğinin çocuklarımıza öğretilmesi (1977 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>Yarının ebeveyni olacak çocukların her türlü gerekli bilgilerle takviyesi, bilhassa geleceğin annesi ve ev hanımı olacak kızlara ev ekonomisi ve çocuklara bedeni, ruhi, ahlâki, dini terbiye ile ilgili bilgilerin verilmesi (1973 Seçim Bildirgesi).</p>
RP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>Eğitim ve öğretimin gayri ilmi, materyalist fikirleri aşılması yerine millî ve manevi değerlerimize bağlı ve maneviyatçı olarak topluma yararlı fertler yetiştirmesi. Çocuklarımıza matematik, cebir, geometri, fizik, kimya, astronomi, tıp, tarih, coğrafya ilimlerinin kurucularının bizim alimlerimiz olduklarının öğretilmesi. Maarifte taklitçiliğin ve Batı hayranlığının terk edilmesi (1991 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>Din ve Ahlâk Kültürü derslerinin geliştirilmesi. İlimi araştırmalar ve ekollerin teşvik edilmesi. İmam hatip lisesi mezunlarının ilkokullarda Din ve Ahlâk dersleri öğretmeni olmalarına dair kanun teklifinin kanunlaştırılması. İmam hatip liselerinin orta kısımlarının ilkokullara dayalı olarak kullanılması (1991 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim Dili:</p> <p>Dil özgürlüğü esas olmakla beraber emperyalist kültürlerin egemenliğini sağlayacak yüksek öğretimdeki yabancı dille öğretime son verilmesi (1991 Seçim Bildirgesi).</p>
SHP	<p>Eğitime Temel Yaklaşım:</p> <p>Millî eğitimin laik, sosyal adaletçi, çağdaş değer yargılarına uyan insan yetiştirmesi (1987 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Din Eğitimi:</p> <p>Din eğitiminin devlet denetim ve gözetimi altında yapılması (1987 Seçim Bildirgesi).</p>
YTP	<p>Din Eğitimi:</p> <p>Din eğitiminde tereddütlerin bulunması, din eğitimi ve öğrenimi toplumun temel ihtiyaçlarından olmasına rağmen bu ihtiyaçların karşılanmaması gibi mevcut durumdaki yetersizliklerle ilgili ciddi tedbirler alınması (1965 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Genel din öğretiminin okulda verilmesi, aydın din adamlarının eğitim ve üniversite kuruluşlarında yetiştirilmesi (1969 Seçim Bildirgesi).</p>

* Siyasi partiler alfabetik sıralamaya göre verilmiştir.

SONUÇ

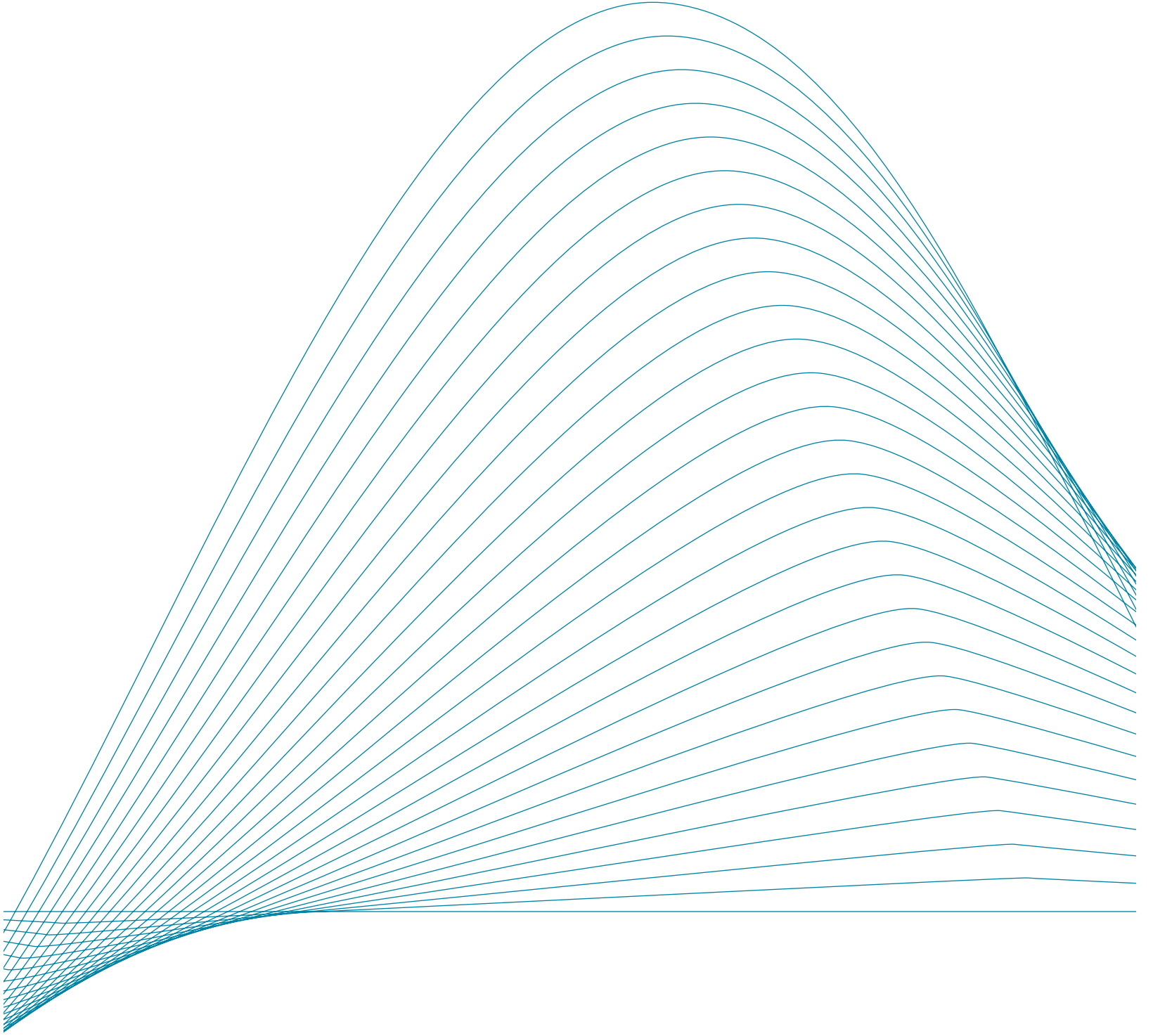
Bu bölümde Türkiye'de 1950-2018 yılları arasında yapılan genel seçimler kapsamında siyasi partilerin eğitim vaatleri incelenmiştir.

Bu inceleme sonucunda siyasi partilerin eğitim vaatlerine yönelik öne çıkan genel eğilimler şu şekilde özetlenebilir:

- Seçim bildirgeleri incelendiğinde tarihsel olarak değişmeyen eğitim vaatleri olduğu görülmektedir. Siyasi partiler arasında ortaklaşan ve her seçim döneminde tekrarlanan eğitim vaatleri; eğitimde fırsat eşitliği, öğretmen niteliği, mesleki eğitim gibi bugün de konuşulmaya devam eden konular üzerinden eğitim sisteminin değişmeyen ihtiyaçlarına ve kronikleşen sorun alanlarına işaret etmektedir.
- Siyasi partiler arasında ortaklaşan eğitim vaatleri, tarihsel döneme özgü koşulların izlerini taşımakta; belli dönemlerdeki tarihsel ve toplumsal koşulları yansıtacak şekilde belli konulara odaklanmaktadır. 1950-2018 dönemi, ortaklaşan eğitim vaatlerinin konuları bakımından birbirinden farklılaşarak kabaca üç döneme ayrılabilir:
  - 1950-1970 döneminde eğitim vaatleri temel sorun alanları olarak görülen okuryazarlık ve erişim sorunlarına odaklanmaktadır.
  - 1971-1995 döneminde, süregelen toplumsal gerilimler sonucunda oluşan eğitimin amacına ilişkin soru işaretlerinin partilerin eğitim vaatlerine de yansıdığı görülmektedir. Eğitimin millileştirilmesi, ahlâk ve din eğitimine önem verilmesi, eğitimin istihdam ve üretimle ilişkisinin güçlendirilmesi gibi vaatler bu dönemde en az iki parti tarafından ifade edilmektedir.
  - 1996-2018 döneminde ise eğitime erişim gibi temel sorun alanlarının ötesinde eğitim sistemini ileriye götürebilmek için gereken başarı, nitelik ve yönetim ağırlıklı eğitim vaatlerinin ön plana çıktığı görülmektedir.
- Siyasi partilerin ortak bir sorun alanına yönelik eğitim vaatleri, partilerin ideolojik yaklaşımına veya tarihsel gelişmelere dayalı olarak farklılaşabilmekte; birbirinden farklı veya karşıt çözüm önerileri içerebilmektedir. Bunun yanı sıra bir siyasi partinin getirdiği önerilerin tarihsel süreç içinde değişebildiği de görülmektedir. Zorunlu eğitimin süresi, ortaöğretimin yapılması, eğitimde özel sektörün yeri gibi konular eğitim vaatlerinde siyasi partilerin farklı yaklaşımlarla odaklandığı ortak sorun alanlarının başında gelmektedir.
- Türkiye'de 1950 yılından bu yana eğitim vaatleri incelendiğinde siyasi partilerin bazı sorun alanlarında politik kimlikleriyle ilişkili vaatlerde bulunduğu görülmektedir. Özellikle eğitime temel yaklaşım, din eğitimi ve eğitim dili konuları etrafında yoğunlaşan bu vaatler siyasi partilerin ideolojik yaklaşımlarını yansıtan söylemler içermektedir.

KAYNAKÇA

1. 5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu. T. C. Resmî Gazete, Sayı 7438 (1950). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7438.pdf> adresinden erişildi.
2. TBMM. (2022). 21 Temmuz 1946 milletvekili genel seçim sonuçları. Seçim sistemi: Çoğunluk sistemi. https://global.tbmm.gov.tr/docs/secim_sonuclari/secim3_tr.pdf adresinden erişildi.
3. YSK. (2022). Milletvekili genel seçim arşivi. <https://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644> adresinden erişildi.
4. TBMM. (2022). TBMM açık erişim sistemi. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/> adresinden erişildi.
5. Aydın, İ. (1997). Siyasi parti ve hükümet programlarında eğitim-öğretim ve öğretmenler (1908-1997). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
6. Yılmaz, E. (2011). Türkiye'de siyasi partilerin programlarında eğitim ve öğretim. İstanbul: Başka Yerler Yayınları.
7. TBMM. (1963). Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2'inci Toplantı 17.02.1963 Pazar. Dönem 1, Cilt:13, 52'nci Birleşim. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c013/mm_01013052.pdf adresinden erişildi.
8. TBMM. (1969). Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 4'üncü Toplantı 23.02.1969 Pazar. Dönem 2, Cilt:34, 60'ıncı Birleşim. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d02/c034/mm_02034060.pdf adresinden erişildi.

POLİMETRE: TÜRKİYE'DE EĞİTİM VAATLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLME DURUMLARININ İZLENMESİ

BÖLÜM 3

POLİMETRE: TÜRKİYE’DE EĞİTİM VAATLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLME DURUMLARININ İZLENMESİ

Bu bölümde seçim dönemlerindeki vaatlerin gerçekleştirilme durumlarını izlemeye yönelik dünyada örnekleri bulunan resmî veya sivil girişimlerin Türkiye’de de geliştirilmesine katkı sunmak amaçlanmıştır.

Türkiye’de siyasi partilerin iktidara geldikleri takdirde uygulamayı taahhüt ettikleri eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesi girişimine bir örnek olarak “Polimetre” ismi seçilmiştir.

Polimetre ile Türkiye’de 1950-2018 yılları arasında siyasi partilerin eğitim vaatlerinin izlenebilirlikleriyle ilgili bazı değerlendirmelerde bulunulmuş ve vaatlerin gerçekleştirilme durumları incelenmiştir. Eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları; vaatlerin seçim sonrasında hazırlanan hükümet programlarına yansıtılıp yansıtılmadığı, ilgili yönetim dönemi içinde gerçekleşme durumu ve gerçekleşmesi birden fazla yönetim dönemi alan eğitim vaatlerinin gerçekleşme adımları üzerinden bazı örneklerle değerlendirilmiştir.

Polimetre’nin oluşturulması için siyasi partilerin seçim bildirgelerinde yer alan eğitim vaatlerinin yanı sıra 1950-2018 yılları arasındaki genel seçimler sonrası kurulan 30’dan fazla hükümet programı incelenmiş, bu yıllardaki TBMM tutanakları taranmış, dönemin istatistiksel verilerine ulaşılmış ve ilgili yıllarda birçok kanun, kanun tasarısı, kararname ve resmî gazete araştırmaları yapılmıştır.

Eğitim Vaatlerinin İzlenebilirlikleri Üzerine Değerlendirmeler

Siyasi partilerin eğitim vaatleri genel olarak pedagojik yaklaşımdan yoksun, popülist ve yüzeysel kalmaktadır.

Siyasi partilerin iktidara geldikleri takdirde uygulamayı taahhüt ettikleri vaatlerin gerçekleştirilme durumlarının incelenmesi bu vaatlerin somut, açık, net ve ölçülebilir olmasıyla mümkündür. Türkiye’de seçim bildirgeleri incelendiğinde eğitim vaatlerinin ağırlıklı olarak ölçülebilir nitelikte olmayan, belirsiz, çok genel ve soyut düzeyde söylemler içerdiği görülmektedir. Siyasi partilerin somut, net ve ölçülebilir eğitim vaatleri de bulunmaktadır ancak vaatlerin genel olarak pedagojik yaklaşımdan yoksun, popülist ve yüzeysel kaldığı görülmektedir. Bu durum somut, net ve ölçülebilir vaatlerin gerçekleştirildiği durumlarda dahi eğitim sisteminin iyileştirilmesine sağladığı katkılar konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Öte yandan ölçülebilir olmayan, genel ve soyut düzeyde kalan vaatlerin çoğunlukta olması, eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesi ve değerlendirilmesini güçleştirmektedir. 1950 yılından itibaren günümüze kadar yapılan genel seçimlerde TBMM’ye giren siyasi partilerin kamuoyuyla paylaştığı soyut ve somut eğitim vaatlerine bazı örnekler Tablo 3.1.a ve Tablo 3.1.b’de özetlenmektedir.

Tablo 3.1.a
Siyasi Partilerin Genel, Soyut ve Ölçülemeyen Eğitim Vaatlerine Örnekler

Bütün ilkokul öğretmenlerinin aynı ruha ve bilgi seviyesine sahip olması (DP 1946 Parti Programı).
Mesleki öğretim ve eğitime önem verilmesi (CHP 1961 Parti Programı).
Dürüst, faziletli ve müteşebbis vatandaşlar yetiştirilmesi (AP 1961 Seçim Bildirgesi).
Millî eğitimin yurt çapında yeniden teşkilatlandırılması (CKMP 1965 Seçim Bildirgesi).
Gençliği her türlü tesirlerden korumak için meslek sahibi yapılması (MP 1967 Parti Programı).
Mekteplerdeki müfredat programlarının "Hakikati Öğren" prensibine göre düzenlenmesi (MSP 1973 Seçim Bildirgesi).
Kaliteli işgücü yetiştirme seferberliğine devam edilmesi (ANAP 1987 Seçim Bildirgesi).
Eğitim-istihdam dengesinin sağlanması (DYP 1991 Seçim Bildirgesi).
Gerçek millî eğitime geçilmesi (RP 1995 Seçim Bildirgesi).
Eğitimin her kademesinin "Öğrenci Merkezli" olması (DSP 1999 Seçim Bildirgesi).
Sınavların, yarışmayı teşvik edecek ve adaleti sağlayacak şekilde değiştirilmesi (AK Parti 2002 Seçim Bildirgesi).
İş hayatı ile mesleki ve teknik eğitim arasında ilişki, iletişim ve etkileşimin geliştirilmesine önem verilmesi (MHP 2007 Seçim Bildirgesi).
Eğitim sistemindeki değişikliklerin uzun erimli ve bütüncül planlanmasının sağlanması (CHP 2015 Seçim Bildirgesi).
Eğitim ortamları, öğretim materyalleri ve eğitim-öğretim uygulamalarının bireysel farklılıkları dikkate alan ve öğrenciyi merkeze alan bir anlayışla düzenlenmesi (AK Parti 2015 Seçim Bildirgesi).
Eğitim sisteminin en baştan "Çocuğun Üstün Yararı" gözetilerek yeniden yapılandırılması (HDP 2015 Seçim Bildirgesi).
İnsan odaklı bir eğitim felsefesinin oluşturulması ve uygulanması (İYİ Parti 2018 Seçim Bildirgesi).

Tablo 3.1.b
Siyasi Partilerin Belirli, Somut ve Ölçülebilir Eğitim Vaatlerine Örnekler

Yurdun muhtelif yerlerinde yabancı dil üzerine tedrisat yapan okullar açılması (MP 1948 Parti Programı).
Köy Enstitülerinin yeniden açılması (TİP 1965 Seçim Bildirgesi).
İlkokul çağındaki bütün çocukların okula kavuşturularak temel eğitimin %100 gerçekleştirilmesi (AP 1969 Seçim Bildirgesi).
Yüksek İslam Enstitülerinin akademi hâline getirilmesi (MHP 1973 Seçim Bildirgesi).
Eğitim ve öğretimde kullanılan bilgisayar miktarının bir milyonu geçmesi (ANAP 1987 Seçim Bildirgesi).
Bütçeden eğitime en büyük payın ayrılması (DYP 1991 Seçim Bildirgesi).
Ortaöğretim çağ nüfusunun tamamının eğitim sistemi içine alınabilmesi için zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması (DSP 1999 Seçim Bildirgesi).
Ortaöğretime Giriş Sınavının (OKS) 2008 yılında kaldırılması (AK Parti 2007 Seçim Bildirgesi).
Birkaç yıl içinde 81 ilde okulöncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması (AK Parti 2011 Seçim Bildirgesi).
Temel eğitim müfredatının bir bütün olarak hazırlanması ve okul öncesi eğitimi de içerecek şekilde 9 yıl kesintisiz olarak uygulanması (CHP 2015 Seçim Bildirgesi).
Bütün okullarda tekli eğitim sistemine geçilmesi, öğlen vakitlerinde öğrencilere yemek verilmesi (HDP 2015 Seçim Bildirgesi).
Erken Çocukluk Bakımı ve Eğitimi Programının (EÇBEP) hayata geçirilmesi (İYİ Parti 2018 Seçim Bildirgesi).

Siyasi partilerin uzun dönemde ulaşmayı hedeflediği eğitim vaatleri bulunmaktadır.

Siyasi partilerin bazı eğitim vaatleri söz verilen seçim dönemiyle sınırlı kalmamakta; beş veya on yılı aşan uzun dönemli taahhütler içerebilmektedir. Örneğin, 2007 tarihli bir seçim bildirgesinde 2023 yılı için hedefler bulunabilmektedir. Eğitim gibi bir alanda kısa vadede gerçekleştirilmesi mümkün olmayan vaatler için uzun dönemi hedeflemek daha gerçekçi bir yaklaşım olsa da bir siyasi partinin kaç seçim dönemi boyunca iktidarda olacağına bilinmemesi, uzun dönemli sözleri yerine getirme konusunda soru işaretleri oluşturabilmektedir. Bunun yanı sıra uzun dönemli vaatlerin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesi de özellikle iktidar partilerinin ve hükümetlerin sıklıkla değiştiği Türkiye’de oldukça zor olabilmektedir. İncelenen seçim bildirgeleri veya programlar arasında siyasi partilerin bir seçim dönemini aşan uzun dönemli eğitim vaatlerine bazı örnekler Tablo 3.2’de verilmektedir.

Tablo 3.2
Siyasi Partilerin Uzun Dönemi Hedefleyen Eğitim Vaatlerine Örnekler

Uzun dönemli eğitim vaatleri	Vaadin yer aldığı bildirme/program
2000 yılına kadar orta ve yüksek öğrenim yapan gençlerin en az bir yabancı dili gerçekten öğrenebilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması.	ANAP 1991 Seçim Bildirgesi
Zorunlu eğitimin 2000 yılına kadar sekiz yıl, 2000 yılından sonrası için de on yıl olmasını sağlayacak kanunî düzenleme yapılması.	ANAP 1991 Hükümet Programı
Uzun vadede zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması.	MHP 1999 Seçim Bildirgesi
2023 yılında zorunlu eğitimin kademeli olarak 12 yıla çıkarılması ve orta öğretimde okullaşmada %100’e ulaşılması.	AK Parti 2007 Seçim Bildirgesi
Mesleki ve teknik eğitimin 2013 yılında %50’ye, 2023 yılında ise %60 oranına çıkarılması.	AK Parti 2007 Seçim Bildirgesi
2023 yılında tüm okullarda kalkınmış ülkeler düzeyinde her türlü bilgi teknolojisi ürününün yaygın ve eksiksiz olarak kullanıldığı eğitim ortamları oluşturulması.	AK Parti 2011 Seçim Bildirgesi
2023’te “Citation Index” verilerine göre Türkiye’nin yayımladığı bilimsel makale sayısında ilk 10 arasına girmesi.	AK Parti 2011 Seçim Bildirgesi

Eğitim Vaatlerinin Gerçekleştirilme Durumlarına Yönelik Değerlendirmeler

Eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları 1950 yılından itibaren yapılan genel seçimler sonucunda hükümet kuran siyasi partiler odağında incelenmiştir.

Türkiye’de hükümet kuran siyasi partilerin eğitim vaatleri çoğunlukla gerçekleştirilmemektedir.

Türkiye’de genel seçimler sonucunda en fazla oy alan siyasi partinin tek başına hükümet kurmak için yeterli milletvekili sayısına ulaşması her zaman mümkün olmamıştır. Bu durumda birden fazla siyasi parti veya gruba bağlı üyelerden oluşan karma hükümetler kurulduğu olmuştur. Bunun yanı sıra kurulan hükümetlerin de yönetim görevini iade edebildiği, güvenoyu alamadığı veya çeşitli sebeplerle değişebildiği durumlar ortaya çıkmıştır.

Hükümetlerin farklı siyasi partilerden oluşan koalisyonlarla kurulması veya hükümetin sadece bir siyasi partiden oluşmaması, partilerin kendi programlarını ve seçim vaatlerini uygulaması önünde engel teşkil edebilmektedir. Nitekim böyle durumlarda hükümet programları farklı siyasi partilerin farklı program ve vaatleri arasından, üzerinde mutabakat sağlanan konular etrafında şekillenmektedir. Dolayısıyla, genel seçimler sonucunda yönetime gelen siyasi partinin o dönemdeki seçim bildirgesindeki vaatlerinin gerçekleştirilme durumu incelenirken yönetim döneminde başka hangi siyasi partilerle hükümet kurduğunun bilinmesi önem kazanmaktadır.

Bu nedenle, eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları 1950 yılından itibaren yapılan genel seçimler sonucunda hükümet kuran siyasi partiler odağında incelenmiştir. Bu incelemede, eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları hakkında doğru çıkarımlar yapılabilmesi için somut ve ölçülebilir göstergelere dayanan ya da yasal metinlerde karşılık bulan eğitim vaatleri kapsama alınmıştır. Kapsanan eğitim vaatleri somut ve ölçülebilir olma kriterleriyle sınırlandırıldığında dahi bu vaatlerin yönetime gelen siyasi partiler tarafından yönetim dönemi içinde gerçekleştirilme oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Genel seçim yılını takip eden yönetim döneminde hangi siyasi partilerin hangi yıllar arasında hükümet kurduğu, ağırlıklı olarak en fazla oy olan siyasi partiler olmak üzere hükümet kuran partilerden birinin ilgili dönemdeki eğitim vaadi ve yönetim dönemi boyunca bu vaadin gerçekleştirilme durumlarına ilişkin örnekler Tablo 3.3’te sunulmuştur.

Tablo 3.3
Hükümet Kuran Siyasi Partilerin Eğitim Vaatleri ve Gerçekleştirilme Durumlarına Örnekler

Genel Seçim Yılı	Hükümet kuran siyasi parti/ler	Eğitim Vaadi	Gerçekleştirilme durumu
1950	DP (1950-1954)	Doğu bölgesinde her derece ve şubede okulları ve nihayet fakülte ve enstitüleri ile bir kültür merkezi yaratılması (DP 1946 ve 1951 Parti Programı).	<u>Kısmen gerçekleştirildi.</u> Demokrat Parti'nin eğitim vaadi Hükümet Programına alınmış ve Doğu bölgesinde bir üniversitenin temelini atılacağı belirtilmiştir. ¹ Millî Eğitim Bakanlığı üniversiteler bürosu "Doğu illerinde bir yüksek öğretim ve kültür merkezi vücuda getirilmesi" hususunda üniversite rektörlüklerine 11.06.1951 tarih ve XIV/5366 sayılı birer yazı göndererek Bilim Komisyonu kurmaları isteğinde bulunmuştur. Doğu Üniversitesinin Kurulmasına Dair Kanun Tasarısı 25.02.1953 tarihinde 6059 sayılı kanunlaşmıştır. Doğu'da kurulması kararlaştırılan üniversiteye "Atatürk Üniversitesi" adı verilmiştir. ² Atatürk Üniversitesi'nin resmen kurulması 7 Haziran 1957 tarihini bulmuştur. Bu nedenle Doğu bölgesinde fakülte ve enstitüleri ile bir kültür merkezi yaratılması vaadinin yönetim dönemi içinde kısmen gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.
1961	CHP-AP (1961-1962) CHP-CMKP- YTP-Bağımsızlar (1962-1963) CHP-Bağımsızlar (1963-1965) AP-YTP-CMKP-MP-Bağımsızlar (1965)	Yüksek tahsil yolunda gelişecek ve ülkeye faydalı olarak yetişecek gençliğe kolaylık sağlamak üzere bir öğrenci bankası kurulması (CHP 1961 Parti Programı).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> Koalisyon hükümetlerinin programlarında yüksek tahsilin geliştirilmesi için her türlü çabanın gösterileceği, gençlerin ve öğrencilerin destekleneceği yer almış ³ , Meclis tutanaklarında Öğrenci Bankası Kanununun hazırlanması gerekliliği tartışılmış ⁴ , ancak yönetim dönemi içinde kurulan hükümetlerin programlarında bir öğrenci bankası kurulması konusu yer almamıştır. 1961-1965 yılları arasında kurulan hükümetlerin yönetimi boyunca Öğrenci Bankası Kanunu çıkarıldığına dair herhangi bir bilgi de yer almamaktadır. Bu nedenle yönetim dönemi boyunca ilgili vaadin gerçekleştirilmediğini söylemek mümkündür.
1969	AP (1969-1971) Partilerüstü Hükümet (1971-1972) AP-GP-CHP (1972-1973) AP-GP-Bağımsızlar (1973-1974)	İlkokul çağındaki bütün çocukların okula kavuşturularak temel eğitimin %100 gerçekleştirilmesi (AP 1969 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> 1969 seçim bildirgesinde yer alan vaat, seçimlerden sonra kurulan Hükümetin 1969 yılındaki programına da aynı şekilde alınmıştır. ⁵ 1970-1971 eğitim öğretim yılında ilkökul çağ nüfusunun okullaşma oranı %83,6 iken ⁶ bu oran 1973-1974 eğitim öğretim yılında %90 civarında gerçekleşmiştir. ⁷ Temel eğitimin birinci kademesi olarak kabul edilen ilkökulda okullaşma oranı 1974-1975 eğitim öğretim yılında ise %91,4 olarak kaydedilmiştir. ⁸ Yaklaşık olarak %84'ten %91'e çıkan okullaşma oranında bir artış gerçekleşmiş olsa da ilkökul çağ nüfusu için hedeflenen %100 okullaşma oranına yönetim dönemi içinde ulaşamamıştır.
1973	CHP-MSP (1974) Partilerüstü Hükümet (1974-1975) AP-MSP-MHP-CGP (1975-1977)	Ortaokul ve lisede yükseköğretime yöneltilen öğrenciler arasından liseyi bitirenler için üniversiteye girişin sınavsız olması (CHP 1973 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> CHP'nin seçim bildirgesinde yer alan eğitim vaadi hem CHP-MSP Koalisyon Protokolünde hem de Hükümet Programında yer almıştır. Buna göre "üniversite ve yüksekokullara giriş yükseköğretime yönelik programları izleyen öğrenciler için imtihanlı olacaklar" ⁹ . Meclis tutanaklarında çokça tartışılan bu vaadin yerine getirilmesi için öncelikle ortaöğretim programlarının düzenlenmesi gerekliliği belirtilmiş ve bu konu 1974 yılında gerçekleştirilen 9. Millî Eğitim Şurasının başkanlarından biri olmuştur. ¹⁰ Ortaöğretim sistemi ile yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi konusunun ele alındığı 9. Millî Eğitim Şurası kararında ortaöğretimin amaç ve görevlerini yerine getirebilmesi için ortaöğretim kurumlarında; (i) yükseköğretime hazırlayan programlar, (ii) hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programlar, (iii) hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlar düzenlenmesi belirtilmektedir ¹¹ . Ortaöğretim programlarının düzenlenmesi için adımlar atılmış olsa da sonraki yıllarda kurulan Hükümet Programlarında üniversiteye sınavsız giriş konusu yer almamış, tam tersine 19 Kasım 1974 tarihinde Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) kurularak üniversitelere ve diğer yükseköğretim kurumlarına giriş sınavının merkezi olarak yapılması uygulamasına geçilmiştir. ¹²

* Tablo 3.3, Devamı

Genel Seçim Yılı	Hükümet kuran siyasi parti/ler	Eğitim Vaadi	Gerçekleştirilme durumu
1977	CHP (06/1977-07/1977) AP-MSP-MHP (1977-1978) CHP-CGP-DP (1978-1979) AP (1979-1980) Partilerüstü Askerî Hükümet (1980-1983)	1 milyon gence yüksek tahsil imkânı sağlanması (AP 1977 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> AP-MSP-MHP Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında 1 milyon gence yüksek tahsil imkânı sağlanacağı vaadine yer verilmemiş; yüksek öğrenim çağına gelen gençlerin üniversite ve yüksek okullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirlerin alınacağına yer verilmiştir. Sonraki Hükümet Programında da üniversitelerin ve yükseköğrenim öğrenci alma ve yetiştirme kapasitelerinin artırılması ve yükseköğrenim yapabilirlik olanaklarının iyileştirilmesi konularına yer verilmiştir. ¹⁵ 1978 yılında Hükümet Programının Meclis görüşmelerinde AP grubu 1 milyon gence yüksek tahsil imkânı sağlanması vaadinden söz etmiş ¹⁴ , ancak 1979 yılında AP tarafından kurulan Hükümetin Programında da bu vaade yer verilmemiştir. ¹⁵ 1977-1978 eğitim öğretim yılında yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı yaklaşık 346 bin iken Millî Güvenlik Konseyi tarafından kurulan Askerî Hükümetin göreve başladığı 1980-1981 eğitim öğretim yılında yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı son 6 yılın en düşük değerine gerileyerek yaklaşık 240 bin olmuştur. 1983-1984 eğitim öğretim yılında bu sayı yeniden 322 bin civarına ulaşsa da 1 milyon gence yüksek tahsilden yararlanma imkânı sağlanması mümkün olmamıştır. ¹⁶
1987	ANAP (1987-1991)	İlk ve orta öğretimde ikili öğrenimin kaldırılması (ANAP 1987 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> Seçim bildirgesinde yer alan eğitim vaadine 1987 ¹⁷ ve 1989 ¹⁸ yıllarında kurulan ANAP Hükümetlerinin programlarında da yer verilmiştir. Millî Eğitim İstatistikleri verilerine göre 1986-1987 eğitim öğretim yılında faal olan ilkokulların %73,8'inde ikili öğretim yapılmaktadır. Bu oran ortaokullarda %21,9 iken genel lise ve meslek lisesi toplamında %20 ,6'dır. 1990-1991 eğitim öğretim yılına gelindiğinde ikili öğretim yapan ilkokul oranı %58,1'e gerilemiştir. ¹⁹ Yönetim dönemi boyunca ikili öğretim yapan ilkokul oranı azaltılmış olsa da bu azalma, ikili öğretimi ortadan kaldıracak düzeyde gerçekleşmemiştir.
1991	DYP-SHP (1991-1993) DYP-SHP/CHP (1993-1995) DYP (10/1995) DYP-CHP (1995-1996)	Eğitim bütçesinin iki katına çıkarılması (SHP 1991 Seçim Bildirgesi).	<u>Kısmen gerçekleştirildi.</u> Koalisyon hükümetlerinin protokollerinde veya Hükümet Programlarında eğitime bütçeden ayrılan payın artırılacağına yer verilse de eğitim bütçesinin iki katına çıkarılması konusuna yer verilmemiştir. 1991 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bütçe ödenekleri toplamı 14 trilyon 642 milyar 536 milyon Türk Lirası iken; 1992 yılı bütçesi %102 artışla 29 trilyon 703 milyar 913 milyon Türk Lirası olmuştur. 1992 yılı MEB bütçesi iki katına çıkarılmış, Yüksek Öğretim Kurulu bütçe ödeneklerinin artışı ise %91 oranında gerçekleşmiştir. 1993, 1994 ve 1995 yılı bütçelerinin ise bir önceki yıla göre iki katına çıkması mümkün olmamıştır. ²⁰ 1992 yılında Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin bir önceki yıla göre iki katına çıkarılmış olması nedeniyle ilgili vaadin kısmen gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür.
1999	DSP-MHP-ANAP (1999-2002)	Yaz döneminde düzenlenecek Kur'an ve dini bilgiler kurslarının her yaş ve seviyede insana hizmet vermesinin sağlanması. Gerektiğinde Halk Eğitim Merkezleri ile iş birliğine gidilerek Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının birlikte yaz kursları düzenlenmesi (MHP 1999 Seçim Bildirgesi).	<u>Kısmen gerçekleştirildi.</u> MHP'nin Seçim Bildirgesinde yer alan vaatle ilgili olarak Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında ilköğretim beşinci sınıfı tamamlayan öğrencilerin kanunî temsilcilerinin talep etmesi halinde, Diyanet İşleri Başkanlığınca yaz tatilinde açılan ve Millî Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimine tabi olan Kur'an kurslarına devam edebilmelerine imkân verecek bir düzenleme yapılacağı yer almıştır. ²¹ Hükümet Programına alınan bu konuya ilişkin Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği 3 Mart 2000 yılında 23982 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Yönetmeliğe göre Diyanet İşleri Başkanlığınca Millî Eğitim Bakanlığı ile koordine edilerek gerekli görülen yerlerde Kur'an kursları açılabilir, bu kurslara ilköğretimi bitirmiş olanlar katılabilir. Yaz döneminde açılan Kur'an kurslarına ise ilköğretimin beşinci sınıfını geçmiş olan öğrenciler katılabilir. ²² Yaz döneminde düzenlenecek Kur'an ve dini bilgiler kurslarına belli yaştaki insanların katılmasının sağlanması ve Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığının birlikte yaz kursları düzenlenmesi, ilgili vaadin kısmen gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Genel Seçim Yılı	Hükümet kuran siyasi parti/ler	Eğitim Vaadi	Gerçekleştirilme durumu
2007	AK Parti (2007-2011)	2013 yılına kadar ilköğretimde %100, mesleki ve teknik eğitim dahil olmak üzere ortaöğretimde %90 okullaşma oranına ulaşılması; okul öncesi eğitimde okullaşma oranının asgari %50'ye çıkarılması (AK Parti 2007 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> Seçim Bildirgesinde yer alan vaat Hükümet Programına da alınmıştır. Buna göre Hükümetin yeni dönemde okul öncesi eğitimde okullaşma oranını %50'ye çıkaracağı, ilköğretimde %100, mesleki ve teknik eğitim dâhil olmak üzere ortaöğretimde %90 okullaşma oranını hedeflediği belirtilmiştir. ²³ Bu hedeflere 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında da yer verilmiştir. ²⁴ MEB örgün eğitim istatistiklerine göre 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ilköğretimdeki net okullaşma oranı %97,37, ortaöğretimde ise %58,56 iken 2012-2013 eğitim öğretim yılında ilköğretimde net okullaşma oranı %98,86, ortaokulda %93,09 ve ortaöğretimde %70,06 olmuştur. İlkokul ve ortaokul olarak kademelendirilen ilköğretimde okullaşma oranı %100 olarak gerçekleşmemiş, ortaöğretimde de okullaşma oranı %90 oranına erişememiştir. Benzer şekilde okul öncesi eğitimde de asgari %50 hedeflenen okullaşma oranına ulaşamamıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılında okul öncesinde net okullaşma oranları 3-5 yaş için %26,63, 4-5 yaş için %37,36 ve 5 yaş için %39,72 oranlarında kalmıştır. ²⁵
2011	AK Parti (2011-2015)	Birkaç yıl içinde 81 ilde okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması (AK Parti 2011 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> Okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması vaadi AK Parti Hükümetinin 2011 yılı programında yer almamıştır. ²⁶ Buna karşılık 9. Kalkınma Planının 2012 Yılı Programında 60-72 ay arasındaki çocukların zorunlu temel eğitim kapsamına alınması amacıyla başlatılan okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması uygulamasının 2011-2012 eğitim öğretim döneminden itibaren 71 ili kapsayacak şekilde genişletildiği belirtilmiştir. ²⁷ 2013, 2014 ve 2015 yıllık programlarında ise okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması politikasına ilişkin okul öncesi eğitim kurumlarının ve öğrenci sayısının artırılması tedbiri yer alırken okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması hususundan söz edilmemiştir. ²⁸ 2011-2015 yılları arasında okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılması sağlanmış ancak bu dönemde okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması gerçekleşmemiştir. Bu eğitim vaadine 2021 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yeniden yer verilmiş ve önümüzdeki dönemde erken çocukluk eğitiminin 5 yaş için zorunlu olacağı belirtilmiştir. ²⁹
		Yükseköğretimin kalite değerlendirmesini yapmakla görevli bağımsız bir "Yükseköğretim Kalite Ajansı" kurulması (AK Parti 2011 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirildi.</u> Yükseköğretimin kalite değerlendirmesini yapmakla görevli bağımsız bir ajans kurulması hususuna Hükümet Programında yer verilmemiştir. ³⁰ Buna karşılık 9. Kalkınma Planında eğitim kurumlarında kalite güvence sistemi kurulacağı, kalite standartlarının belirleneceği; ³¹ 10. Kalkınma Planında da yükseköğretimde kalite güvencesi sistemi oluşturulacağı hedeflerine yer verilmiştir. ³² 23 Temmuz 2015 tarihinde Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği 29423 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle yükseköğretim kurumlarında kalite değerlendirme ve güvencesi çalışmaları ile akreditasyon çalışmalarının düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu olacak Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) oluşturulmuştur. ³³
2015	AK Parti (2015-2018)	Öğretmen Genel ve Alan Yeterliliklerinin belirlenmesi ve bu yeterliliklerle ilişkilendirilmiş Ulusal Öğretmen Strateji Belgesinin hazırlanıp yürürlüğe konması (AK Parti 2015 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirildi.</u> Öğretmen Strateji Belgesinin hazırlanıp yürürlüğe konulması vaadine Hükümet Programında da yer verilmiştir. ³⁴ Öğretmen Strateji Belgesinin hazırlanmasına yönelik olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Ulusal Öğretmen Stratejisi Çalıştayı" 2011 yılında düzenlenmiş, bu çalıştayda ortaya konulan görüşler doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri, farklı bakanlıklardan bürokratlar, akademisyenler, milletvekilleri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen toplantılar sonucunda Öğretmen Strateji Belgesi 2017 yılında hazırlanmış, ³⁵ 9 Haziran 2017 tarihinde 30091 sayılı Resmî Gazetede Yüksek Planlama Kurulunun kararı ile kabul edilmiştir. ³⁶

* Tablo 3.3, Devamı

Genel Seçim Yılı	Hükümet kuran siyasi parti/ler	Eğitim Vaadi	Gerçekleştirilme durumu
2018	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (2018 -)	2019-2020 eğitim öğretim yılı sonuna kadar ikili öğretime son verilip okullarda tam gün eğitime geçilmesi (AK Parti 2018 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirilmedi.</u> AK Parti'nin seçim vaadiyle ilgili olarak Cumhurbaşkanlığı'nın 03.08.2018 tarihli 100 Günlük İcraat Programında tam gün eğitim gören öğrenci oranının artırılması hedefi yer almıştır. ³⁷ 10. Kalkınma Planının 2018 Yılı Programında bütün eğitim kademelerinde ikili eğitim uygulamasına son verilmesine yönelik bir yol haritası çıkarılacağı ve uygulamaya başlanacağı belirtilmiştir. ³⁸ Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planında da temel eğitimde ve ortaöğretimde ikili eğitim kapsamındaki öğrenci oranının azaltılması ve temel eğitimde bu oranın 2023 yılında sıfıra indirilmesi hedeflenmiştir. ³⁹ İkili eğitimdeki öğrenci oranı azaltılmış ancak seçim vaadinde hedeflenen dönemde ikili öğretime son verilmesi mümkün olmamıştır. Buna göre, 2021 yılında ikili eğitimde okuyan ilkökul öğrencilerinin oranı %37,3, ortaokul öğrencilerinin oranı %27,6 ve lise öğrencilerinin oranı ise %4,2 olmuştur. ⁴⁰
		Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun çıkarılması (AK Parti 2018 Seçim Bildirgesi).	<u>Gerçekleştirildi.</u> 2018 yılında AK Parti'nin Seçim Bildirgesinde yer alan vaat 2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planında da yer almıştır. ⁴¹ 1-3 Aralık 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen Millî Eğitim Şûrasının açılış konuşmalarında Öğretmenlik Meslek Kanunu Teklifinin hazırlandığı ve yakın bir tarihte TBMM'ye sunulacağı duyurulmuştur. ⁴² 31 Aralık 2021'de TBMM'ye sunulan Kanun Teklifi, 11 Ocak 2022'de Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda kabul edilmiş; 3 Şubat 2022'de TBMM Genel Kurulunda görüşülmüş ve onaylanmıştır. 14 Şubat 2022 itibarıyla ise 7354 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Öğretmen niteliği ve seçimi, aday öğretmenlik süreci, öğretmenlik mesleği kariyer basamakları ile derece, ek gösterge ve tazminatları kapsayan Öğretmenlik Meslek Kanununda aynı zamanda Yönetmelik ile düzenleneceği belirtilen usul ve esaslara yer verilmiştir. Bu doğrultuda aday öğretmenlerin yetiştirilmeleri ile öğretmenlerin kariyer basamaklarında ilerlemelerine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği Taslağı ilgili paydaşların görüş ve önerilerini almak üzere 14 Şubat 2022'de kamuoyuna sunulmuştur. ⁴³

Bazı eğitim vaatlerinin gerçekleştirilmesi bir seçim döneminden daha uzun süre almaktadır.

Siyasi partilerin seçim bildirgelerinde yer alan eğitim vaatlerinden bazıları, seçim döneminden daha uzun bir dönem işaret etmemesine karşın o seçim döneminden daha sonraki dönemlerde gerçekleşebilmektedir. Bu vaatlerden bir kısmı vaatte bulunan parti yönetimi tarafından gerçekleştirilirken bir kısmı ise başka partiler tarafından hükümet gündemine alınarak uygulamaya konulabilmektedir. 1950'den bu yana çeşitli seçim dönemlerinde verilen ancak ilgili hükümet döneminden daha uzun sürede gerçekleştirilen vaatlerden öne çıkanlar Tablo 3.4.'te özetlenmiştir.

Tablo 3.4
İlgili Hükümet Döneminde Gerçekleşmeyip Daha Sonra Gerçekleşen Seçim Vaatlerine Örnekler

Konu ve gerçekleşme tarihi	Konuya yönelik vaatler	Gerçekleşme aşamaları
Yüksek İslam Enstitülerinin akademiye dönüşmesi (1982)	<p>Yüksek İslam Enstitülerinin ilmi seviye ve akademik haklar bakımından, diğer yüksek okulların hak ve imkânlarına kavuşturulması (GP 1969 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Yüksek İslam Enstitülerinin akademi hâline getirilmesi ve üniversite unvan ve imkânlarından faydalandırılması (MHP 1973 Parti Programı).</p> <p>İslam Enstitülerinin İslam Akademisi hâline getirilmesi (AP 1977 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>Yüksek İslam Enstitülerinin ilki 1959'da İstanbul'da açılmış; ardından farklı yıllarda, farklı şehirlerde olmak üzere birçok Yüksek İslam Enstitüsü kurulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksek okul statüsündeki bu okullar, İmam Hatip Okulu mezunlarının yükseköğrenim düzeyinde eğitim almalarını sağlamaya yönelmiştir.⁴⁴ Kuruluşundan yaklaşık 10 yıl sonra siyasi partilerin seçim bildirgelerinde bu okulların üniversite düzeyinde eğitim veren akademilere dönüştürülmesi vaatlerine rastlanmaya başlanmıştır. İlk olarak 1969'da Güven Partisi seçim bildirgesinde yer alan bu vaat, daha sonraki seçim dönemlerinde de farklı partiler tarafından dile getirilmiştir. Çeşitli hükümet programlarında da yer alan bu vaat, Partilerüstü Askerî Hükümet döneminde, 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile uygulamaya geçirilmiştir.⁴⁵ Bu tarihten itibaren Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmüştür.</p>
Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması (1997)	<p>İlkokul ve ortaokulun zamanla birleştirilerek 7 veya 8 yıllık temel eğitim veren okullar durumuna getirilmesi (CHP 1969 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Sekiz yıllık temel eğitimin uzun dönemde bütün yurda yayılmasına çalışılması (AP 1973 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İlkokulların sekiz sene olması ve bunun Tarım Kentlerinde, şehir ve kasabalarda hemen uygulamaya konulması (MHP 1977 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İlköğretim ve ortaöğretimin birleştirilip 8 yıla çıkarılması (DYP 1987 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması (ANAP 1991 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Zorunlu temel lâik eğitimin tüm yurttaki kısa zamanda 8 yıla çıkarılması (DSP 1995 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>Zorunlu eğitim süresinin uzatılarak 8 yıla çıkarılması, 1960'ların sonundan itibaren seçim bildirgelerinde yer alan vaatler arasındadır. Bu vaat, gelişmiş ülkelerdeki genel eğilime uygun olarak eğitim süresinin uzamasını ve bu sayede toplumun eğitim düzeyinin artmasını hedef almaktadır. Ancak zorunlu eğitim süresinin 8 yıla çıkarılmasına ilişkin bazı vaat ve beklentilerin ilkökul ve ortaokulu birleştiren "kesintisiz" eğitimi de içermesi, siyasi partiler arasında tartışma yaratarak⁴⁶ bu vaadin ancak 1997 yılında gerçekleşmesine neden olmuştur.</p> <p>1997 tarihli ANAP-DSP-DTP koalisyon hükümeti döneminde "Sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz temel eğitim uygulamaya konulacaktır" vaadi yer almış ve İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ile 8 yıllık zorunlu eğitimin yasalaşma çalışmaları başlamıştır. İlgili kanunlarda zorunlu eğitime ilişkin yer alan maddelere yönelik değişiklik önerileri kabul edilmiş ve 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim düzenlemesi, ANAP-DSP-DTP Koalisyon Hükümeti döneminde 18/08/1997 tarihinde 23084 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁴⁷</p> <p>Böylece 1973 yılında yayımlanan 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda zorunlu olduğu hükme bağlanan ancak altyapı yetersizliği nedeniyle uygulamaya yansıtılmayan zorunlu ilköğretim, 24 yıllık ertelemeden sonra uygulamaya yansıtılabilmektedir.⁴⁸</p>

* Tablo 3.4, Devamı

Konu ve gerçekleşme tarihi	Konuya yönelik vaatler	Gerçekleşme aşamaları
Her ilde üniversite kurulması (2008)	<p>Her ile manevi ilimler üniversitesinin, teknik üniversite ve manevi ilimler üniversitelerinden birer fakülte veya yüksekokulun açılmasının hedef alınması (MSP 1977 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Her ile bir üniversite açılması (RP 1991 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>1950 yılından itibaren incelenen seçim bildiregeleri, eğitimin her kademesinde olduğu gibi yükseköğretim kademesinde de eğitime erişimin artmasına yönelik vaatler içermektedir. Bu kapsamda İstanbul ve Ankara dışında da üniversitelerin kurulması sürecine 1955 yılında başlanmıştır. Bu tarihten sonra hemen her seçim döneminde yeni üniversiteler kurulmaya devam etmiş; ancak üniversite sayılarındaki önemli artışlar 1990'lı yıllardan sonra gerçekleşmiştir. 1992 yılında 21281 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan karar ile 21 üniversite ve 2 Yüksek Teknoloji Enstitüsünün birden kurulması bu kapsamdaki önemli girişimlerden biri olmuştur.⁴⁹ Benzer girişimler 2006 yılında 26111 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5467 sayılı Kanun ile 15 üniversitenin⁵⁰, 2007 yılında 26536 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5662 sayılı Kanun ile 17 üniversitenin⁵¹ ve 2008 yılında 26892 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5765 sayılı Kanun ile 8 üniversitenin⁵² kurulmasına yönelik kararlarla olmuştur. Bu tarihlerde kurulan üniversitelerin nüfus bakımından küçük ve orta büyüklükteki şehirlerde olması, üniversitelerin tüm yurda yayılmasına aracılık etmiştir. Böylece AK Parti Hükümetinin görevde olduğu 2008 yılı itibarıyla her ilde en az bir devlet üniversitesinin kurulması vaadi gerçekleştirilmiştir.</p>
Mesleki ve dini eğitim veren ortaöğretim kurumları mezunlarının yükseköğretime geçişlerini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılması (2009-2011)	<p>İmam hatip okulları, meslekî orta ve teknik okul mezunlarına yüksek öğretim imkânlarının açık tutulması (AP 1965 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Bütün meslekî ve teknik okul mezunlarının yükseköğretime daha geniş ölçüde devamlarının mümkün kılınması (GP 1969 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İmam hatip okulları, meslekî orta ve teknik okullardan mezun olanların yükseköğretim imkânlarının sağlanması (DP 1973 Seçim Bildirgesi).</p> <p>İmam hatip okullarının ilahiyat lisesi durumuna getirilmesi, mezunların yüksek tahsil ve üniversiteye devamlarının sağlanması (MHP 1973 Parti Programı).</p> <p>İmam hatip okullarının geliştirilmesi, bu okul mezunlarının üniversiteye girmelerine engel olan kanunların kaldırılması (MHP 1977 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Eğitim hakkının kullanılmasının önündeki engellerin kaldırılması (AK Parti, 2002 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Meslekî ve teknik eğitime talebi düşüren, haksız ve adaletsiz uygulamalara sebep olan mevcut üniversiteye yerleştirme sisteminin adaleti sağlayacak şekilde değiştirilmesi (AK Parti 2003 Hükümet Programı).</p>	<p>Siyasi partilerin seçim bildiregelerinde İmam Hatip okulları ile meslekî ve teknik eğitim veren okullardan mezun olanların yükseköğretime geçişini kolaylaştırıcı düzenlemelere yönelik birçok vaadin olduğu dikkat çekmektedir. Meslek liseleri bağlamında incelendiğinde 1999'a kadar uygulanan üniversiteye giriş sisteminde meslek lisesi mezunlarının kendi alanı dışındaki bir yüksek öğrenim kurumuna girme olanağının olduğu görülmektedir⁵³. İmam Hatip okulları ise 1950'lerde açılmaya başlamış; 1972 yılında 4 yıllık meslek lisesi statüsüne dönüştürülmüştür.⁵⁴ Bu okulların "lise" olarak anılması ise 1973 yılında gerçekleşmiş ve bu gelişmeyle bu okullardan mezun olanlara üniversiteye giriş olanağı tanınmıştır.⁵⁵ 1983 yılında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yapılan düzenleme ise İmam Hatip Lisesi mezunlarına tüm yükseköğretim programlarına geçiş yapma olanağı sağlamıştır.⁵⁶ Ancak 1998 yılına gelindiğinde YÖK tarafından İmam Hatip ve Meslek Lisesi mezunları için kendi alanları dışında yükseköğretime geçişte katsayı farkı uygulanan ve bu nedenle farklı alanlarda yükseköğretime devam etmeyi zorlaştıran bir karar alınmıştır.⁵⁷ AK Parti'nin 2002 Seçim Bildirgesi'nde doğrudan bir vaat bulunmasa da bu konuyla ilgili olarak bildiregede yer alan "eğitim hakkının önündeki engellerin kaldırılması" vaadi 2003 Hükümet Programına da alınmıştır. Benzer şekilde 2003 Hükümet Programında meslekî eğitim öğrencilerinin üniversiteye girişlerinin kolaylaştırılacağı vaadi yer almış ve TBMM'de programın görüşülmesinde bu vaadin İmam Hatip öğrencilerini kastettiği yönünde tartışmalar yaşanmıştır.⁵⁸ 1998 yılındaki farklı katsayı uygulaması 2009 yılında yine YÖK kararıyla kaldırılmış ve bu kararın uygulanmasına 2011 yılında başlanmıştır.⁵⁹ 2011 yılı Hükümet Programının TBMM'de okunmasında üniversiteye giriş sınavlarında uygulanan katsayı adaletsizliğine son verildiği ifade edilmiştir.⁶⁰ Bu şekilde, yıllar boyunca siyasi partiler arasında tartışmalar yaratan ve seçim bildiregelerinde veya programlarda yer alan eğitim vaadinin gerçekleşmesi 2011 yılında AK Parti Hükümeti döneminde gerçekleştirilmiştir.</p>

Konu ve gerçekleştirme tarihi	Konuya yönelik vaatler	Gerçekleşme aşamaları
Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması (2012)	<p>Ortaöğretim çağ nüfusunun tamamının eğitim sistemi içine alınabilmesi için zorunlu eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması (DSP 1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Uzun vadede zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması (MHP 1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Temel eğitimin 12 yıla çıkarılması (DYP 2000 Parti Programı).</p> <p>Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması (CHP 2002 Seçim Bildirgesi).</p> <p>2023 yılında zorunlu eğitimin kademeli olarak 12 yıla çıkarılması (AK Parti 2007 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Zorunlu temel eğitim süresinin 12 yıla çıkarılması (MHP 2007 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>1997 yılında 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin uygulamaya yansımalarının ardından gerçekleştirilen ilk seçim olan 1999 genel seçimlerinde, çeşitli siyasi partilerin zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması yönünde birtakım vaatleri olmuş, bu doğrultuda 2002 ve 2007 yıllarındaki seçimlerde de farklı siyasi partilerin seçim beyannamelerinde bu meseleye yönelik vaatler yer almaya devam etmiştir.</p> <p>2000 yılında yayımlanan Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) zorunlu temel eğitimin uzun vadede 12 yıla çıkarılması hedefine yönelik alt yapı çalışmalarının yapılacağı belirtilmiştir.⁶¹</p> <p>2010 yılında yapılan 18. Millî Eğitim Şurası'nda, 1 yıl okul öncesi, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere zorunlu eğitimin 13 yıla çıkarılması yönünde tavsiye kararı alınmıştır.⁶²</p> <p>Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasını içeren ve kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen düzenleme kapsamında 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 11/04/2012 tarihinde 28261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak AK Parti Hükümetinde yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim kapsamında; ilkokul, ortaokul ve lise olarak üç kademeye ayrılmış ve her bir kademedeki eğitim süresi 4 yıl olmuştur.⁶³</p>
Temel eğitimin kademelere ayrılması (2012)	<p>İlköğretimin birinci kademesinin 4 yıl, ikinci kademesinin 5 yıl olacak şekilde iki kademeli olarak yapılandırılması (MHP 1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Zorunlu temel eğitimin iki kademeli olması (MHP 2011 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>1997 yılında temel eğitim kurumlarının 5+3 olacak biçimde 8 yıllık kesintisiz eğitim veren ilköğretim kurumlarına dönüştürülmesinin ardından ilköğretimin birinci ve ikinci kademesinin ayrılmasına yönelik vaat, 1999 ve 2011 genel seçimlerinde MHP'nin seçim beyannamelerinde yer bulmuştur. Temel eğitimin kademelere ayrılmasına yönelik vaatlerin gerçekleşmesi ise AK Parti Hükümetinin görevde olduğu 2012 yılını bulmuştur. Buna göre, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yapılan düzenlemeyle temel eğitim veren ilköğretim kurumları; dört yıl süreli, zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli, zorunlu ortaokuldan oluşan kurumlara dönüştürülmüştür.⁶⁴</p>
Ortaokul ve liselerde zorunlu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine ek seçmeli din dersleri getirilmesi (2012)	<p>İlköğretimin 4. sınıfından itibaren Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin zorunlu olarak, 7. sınıftan itibaren ise Kuran-ı Kerim'i Okuma ve Anlama, Peygamberin Hayatı, İlmihal Bilgileri gibi derslerin seçmeli olarak okutulması (MHP 1999 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Temel eğitim sürecinde çocuk ve gençlerin din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinin yanı sıra tercihe bağlı olarak Hz. Peygamber'in hayatını da ders olarak alabilmesi (FP 1999 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>1982 Anayasası ile zorunlu bir ders olan ve ilkokul 4. sınıftan itibaren eğitim programında yer alan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi, 2012 yılına kadar okullarda din eğitimi kapsamında tek başına yer alan bir ders olmuştur.⁶⁵ 2012 yılında İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında yer alan 9. Maddede aşağıdaki değişiklik yapılmıştır:</p> <p>"İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur. Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçmeli dersler oluşturulur. Ortaokul ve liselerde, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin hayatı, isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulur. Bu okullarda okutulacak diğer seçmeli dersler ile imam-hatip ortaokulları ve diğer ortaokullar için oluşturulacak program seçenekleri Bakanlıkça belirlenir."</p>

* Tablo 3.4, Devamı

Konu ve gerçekleşme tarihi	Konuya yönelik vaatler	Gerçekleşme aşamaları
Ortaokul ve liselerde zorunlu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine ek seçmeli din dersleri getirilmesi (2012)	İlköğretim altıncı sınıftan itibaren din öğretimini desteklemek amacıyla seçimlik Kur'an-ı Kerimi Okuma ve Anlama, İlmihal Bilgileri, Peygamberlerin Hayatı gibi dersler seçmeli olarak okutulması (MHP 2011 Seçim Bildirgesi).	1999 seçimlerinden itibaren özellikle MHP tarafından sıkça dile getirilen "seçmeli din derslerinin de ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde yer alması" vaadi; seçim bildirgelerinde böyle bir vaade yer vermemesine karşın AK Parti Hükümeti tarafından 2012 yılında gerçekleştirilmiştir. Ortaokul ve liselerde seçmeli din derslerinin yer alması vaadi, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasıyla birlikte hayata geçirilmiş; ilköğretim ve ortaöğretim kademelerine Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı ve Temel Dini Bilgiler dersleri eklenmiştir. ^{66 67 68}
Dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi (2014)	<p>Özel dershane kurumlarının kendi aralarında bütünleşerek güçlü özel öğretim kurumlarına dönüştürülmesinin desteklenmesi (CHP 2007 Seçim Bildirgesi).</p> <p>Dershanelerin, ilk ve orta öğretim kurumlarının işlevlerini üstlenmesinin önlenmesi ve dershanelerin özel okullara dönüşmesinin teşvik edilmesi (MHP 2007 ve 2011 Seçim Bildirgesi).</p>	<p>Dershaneler, 1965 yılında 12026 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 652 nolu Özel Öğretim Kurumları Kanunu⁶⁹ ile yasal bir nitelik kazanarak öğrencilerin okulda aldıkları eğitimleri destekleme ve onları sınavlara hazırlama amacı güden kurumlar olarak yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra ise dershaneler; okulları işlevsiz hale getirmesi, eğitimde ikiliğe neden olması, öğrencileri sınav odaklı bir yarış içine sokması ve fırsat eşitsizliğine neden olması gibi gerekçelere dayanan eleştiri ve tartışmaların odağında yer almıştır. Bu çerçevede 1983 yılında 18081 sayılı Resmî Gazete'de dershanelerin kapatılması yönünde bir karar yer almıştır.⁷⁰ Ancak bu karar 1984 yılında 18472 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3035 nolu kanun kapsamında iptal edilmiştir.⁷¹ Bu tarihten sonra da dershanelerle ilgili tartışmalar, eğitim ve siyasetin gündeminde yer almaya devam etmiştir. 2000'li yıllara gelindiğinde dershaneler konusu, 9. Kalkınma Planı (2007-2012) ve MEB 2010-2014 Stratejik Planı gibi üst politika belgelerinde "dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi" hedefi ile gündeme gelmiştir.^{72,73} Bu doğrultuda 14 Mart 2014 tarihinde, AK Parti Hükümeti döneminde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile eğitim sisteminde dershanelerin özel okullara dönüşümünü de kapsayan büyük çaplı değişiklikler yapılmıştır.⁷⁴ 6528 sayılı kanun dershanelerin özel okullara dönüşme sürecinin başlangıcı olmuş; ancak sürecin nasıl işletileceği ile ilgili soru işaretlerini beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda 2015 yılında MEB tarafından yapılan düzenlemeler ile sürecin yapılandırılmasına devam edilmiştir.⁷⁵</p>

SONUÇ

Bu bölümde Türkiye’de siyasi partilerin 1950-2018 yılları arasındaki eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları bazı örnekler üzerinden incelenmiştir.

İnceleme sonucunda eğitim vaatlerinin izlenebilirlikleri ve gerçekleştirilme durumları üzerine şu değerlendirmeler yapılabilir:

- Eğitim vaatleri ağırlıklı olarak ölçülebilir nitelikte olmayan, belirsiz, çok genel ve soyut düzeyde söylemler içermektedir. Siyasi partilerin somut, net ve ölçülebilir eğitim vaatleri olsa da vaatlerin genel olarak pedagojik yaklaşımdan yoksun, popülist ve yüzeysel kaldığı görülmektedir. Bu durum somut, net ve ölçülebilir vaatlerin gerçekleştirildiği durumlarda dahi eğitim sisteminin iyileştirilmesine sağladığı katkılar konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Öte yandan ölçülebilir olmayan, genel ve soyut düzeyde kalan vaatlerin çoğunlukta olması, eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesi ve değerlendirilmesini güçleştirmektedir.
- Siyasi partilerin bazı eğitim vaatleri söz verilen seçim dönemiyle sınırlı kalmamakta; uzun dönemli taahhütler içerebilmektedir. İktidar partilerinin ve hükümetlerin sıklıkla değiştiği Türkiye’de bir yönetim döneminden daha uzun dönemli vaatlerde bulunulması, vaatlerin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesini zorlaştırmaktadır.
- Genel seçimler sonucunda hükümet kuran siyasi partilerin eğitim vaatlerinin gerçekleşme durumları incelendiğinde bu vaatlerden çoğunluğunun ilgili yönetim dönemi içinde gerçekleştirilemediği, bazılarının ise daha uzun yıllar sonra gerçekleştirildiği görülmektedir.

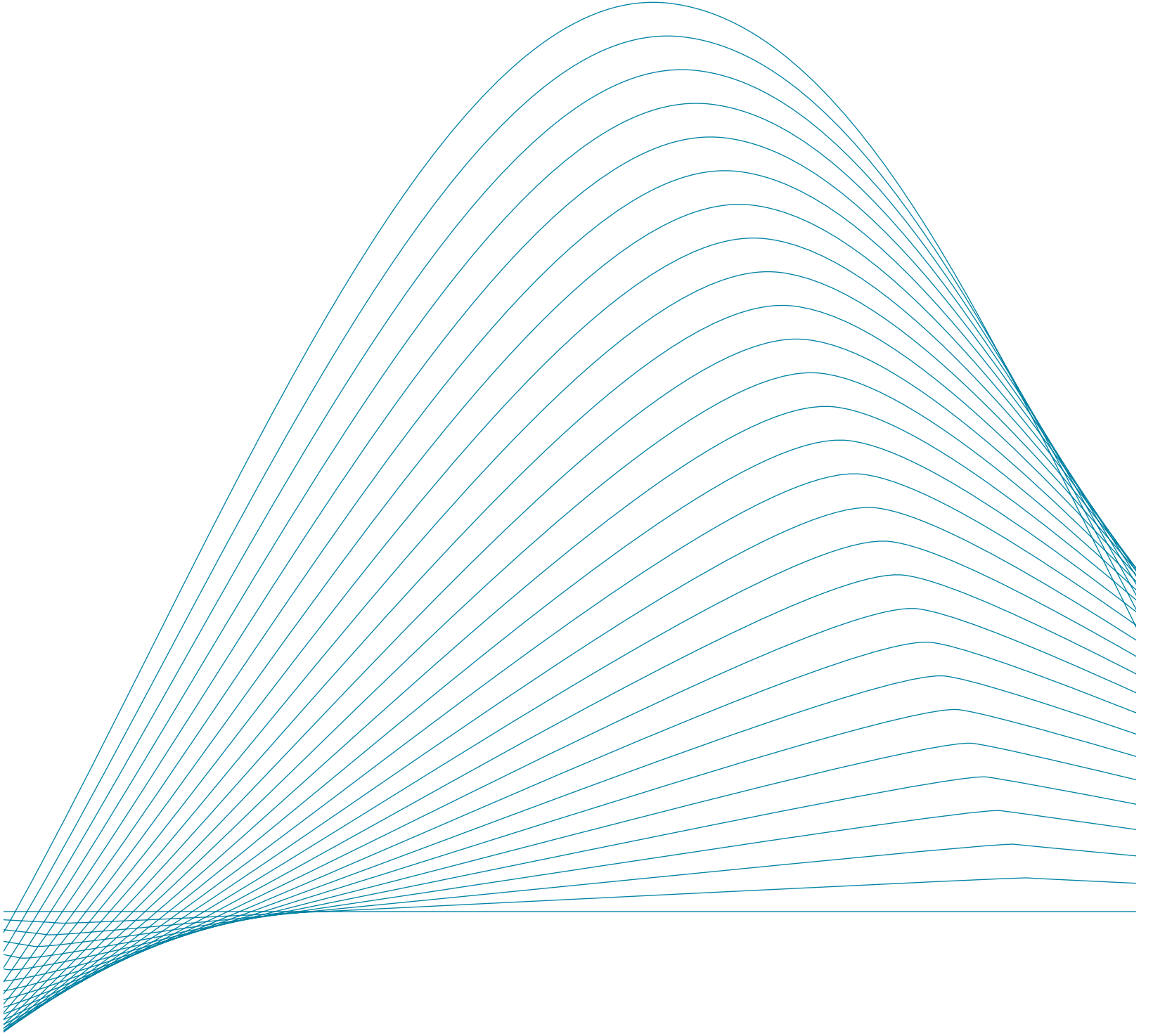
KAYNAKÇA

1. TBMM. (2013a). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 2 (22 Mayıs 1950-20 Kasım 1961). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_2.pdf adresinden erişildi.
2. Atatürk Üniversitesi (2022). Ata tarihçe. <https://atauni.edu.tr/ata-tarihce/kurumsal> adresinden erişildi.
3. TBMM. (2013b). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 3 (20 Kasım 1961-27 Ekim 1965). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_3.pdf adresinden erişildi.
4. TBMM. (1963). Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 2'inci Toplantı 17.02.1963 Pazar. Dönem 1, Cilt:13, 52'nci Birleşim. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d01/c013/mm_01013052.pdf adresinden erişildi.
5. TBMM. (2013c). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 4 (27 Ekim 1965-26 Mart 1971). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_4.pdf adresinden erişildi.
6. DPT. (1972). Üçüncü beş yıllık kalkınma planı 1973-1977. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Ucuncu_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1973-1977.pdf adresinden erişildi.
7. MEB. (1991). Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası (24 Haziran-4 Temmuz 1974): Öneriler, raporlar, kararlar, uygulamaya konulan esaslar. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/suralar/dokumanlar/9_sura.pdf adresinden erişildi.
8. DPT. (1977). Dördüncü beş yıllık kalkınma planı özel ihtisas komisyonu raporu: Eğitim. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/04_E%C4%9Fitim.pdf adresinden erişildi.
9. TBMM. (2013d). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 5 (26 Mart 1971-17 Kasım 1974). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_5.pdf adresinden erişildi.
10. MEB. (1991). Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrası (24 Haziran-4 Temmuz 1974): Öneriler, raporlar, kararlar, uygulamaya konulan esaslar. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi. https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/suralar/dokumanlar/9_sura.pdf adresinden erişildi.
11. MEB. (1974). IX. Millî Eğitim Şûrası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165045_9_sura.pdf adresinden erişildi.
12. Üniversitelere Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, Sayı 15067 (1974). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/15067.pdf> adresinden erişildi.
13. TBMM. (2013e). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 6 (17 Kasım 1974-12 Kasım 1979). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_6.pdf adresinden erişildi.
14. TBMM. (2013e). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 6 (17 Kasım 1974-12 Kasım 1979). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_6.pdf adresinden erişildi.
15. TBMM. (2013f). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 7 (12 Kasım 1979-9 Kasım 1989). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_7.pdf adresinden erişildi.
16. YÖK. (1988). Kasım 1981-Kasım 1988 döneminde yükseköğretimdeki gelişmeler. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/kasim-1981-kasim-1988-doneminde-yuksekogretimdeki-gelismeler.pdf> adresinden erişildi.
17. TBMM. (2013f). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 7 (12 Kasım 1979-9 Kasım 1989). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_7.pdf adresinden erişildi.
18. TBMM. (2013g). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 8 (19 Kasım 1989-30 Ekim 1995). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_8.pdf adresinden erişildi.
19. Uzun, A. (1995). Türkiye'de ilkokul ve daha fazla eğitim almış kent kadın nüfusunun analizi. Lisans Çalışması. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/59016.pdf> adresinden erişildi.
20. TBMM. (1994). Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 58'inci Birleşim 20.12.1994 Salı. Dönem 19, Cilt:76. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c076/tbmm19076058.pdf> adresinden erişildi.
21. TBMM. (2013h). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 10 (11 Ocak 1999 -). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf adresinden erişildi.

22. Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, Sayı 23892 (2000). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23982.pdf> adresinden erişildi.
23. TBMM. (2013h). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 10 (11 Ocak 1999 -). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf adresinden erişildi.
24. Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013). Resmî Gazete, Sayı 26215-Mükerrer (2006). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060701M1-2.pdf> adresinden erişildi.
25. MEB. (2013). Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2012-2013. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf adresinden erişildi.
26. TBMM. (2013h). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 10 (11 Ocak 1999 -). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf adresinden erişildi.
27. T.C. Kalkınma Bakanlığı (2011). Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013): 2012 yılı programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/2012_Y%C4%B1%C4%B1_Program%C4%B1.pdf adresinden erişildi.
28. SBB. (2022). Yıllık planlar. <https://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/> adresinden erişildi.
29. SBB. (2020). 2021 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/11/2021_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf adresinden erişildi.
30. TBMM. (2013h). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 10 (11 Ocak 1999 -). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf adresinden erişildi.
31. Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013). T.C. Resmî Gazete, Sayı 26215-Mükerrer (2006). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060701M1-2.pdf> adresinden erişildi.
32. T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu kalkınma planı 2014-2018 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf adresinden erişildi.
33. Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, Sayı 29423 (2015). [https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150723-3.htm#:~:text=MADDE%20%20%E2%80%93%20\(1\)%20Bu,yetki%20ve%20sorumluluklara%20il%20C5%9Fkin%20esaslar%C4%B1](https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150723-3.htm#:~:text=MADDE%20%20%E2%80%93%20(1)%20Bu,yetki%20ve%20sorumluluklara%20il%20C5%9Fkin%20esaslar%C4%B1) adresinden erişildi.
34. T.C. Başbakanlık. (2015). 64. Hükümet programı. https://www.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/64.hukümet_programi.pdf adresinden erişildi.
35. MEB. (2017). Öğretmen strateji belgesi 2017-2023. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan-26.07.2017.pdf adresinden erişildi.
36. Öğretmen Strateji Belgesi (2017-2023) ile İlgili 31/05/2017 Tarihli ve 2017/15 Sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı. T.C. Resmî Gazete, Sayı 30091 (2017). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/06/20170609.htm> adresinden erişildi.
37. TCCB. (2018). 1000 günlük icraat programı. https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/100_GUNLUK_ICRAAT_PROGRAMI.pdf adresinden erişildi.
38. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). Onuncu kalkınma planı (2014-2018): 2018 yılı programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/2018_Y%C4%B1%C4%B1_Program%C4%B1.pdf adresinden erişildi.
39. MEB. (2019). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 stratejik planı. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/31105532_Millî_EYitim_BakanlYYY_2019-2023_Stratejik_PlanY_31.12.pdf adresinden erişildi.
40. SBB. (2021). 2022 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/10/2022-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-26102021.pdf> adresinden erişildi.
41. SBB. (2019). On birinci kalkınma planı (2019-2023). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf adresinden erişildi.
42. MEB. (2021). 20. Millî Eğitim Şûrası. https://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/surular/dokumanlar/20_Sura.pdf adresinden erişildi.
43. TEDMEM. (2022). "Öğretmenlik Meslek Kanunu" ve "Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği Taslağı"na ilişkin TEDMEM görüşü. <https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/ogretmenlik-meslek-kanunu-ve-aday-ogretmenlik-ve-ogretmenlik-kariyer-basamaklari-yonetmeligine-iliskin-tedmem-gorusu> adresinden erişildi.

44. Kara, İ. (2009). Türkiye’de ilahiyat fakülteleri dinî kurumlar mı, laik kurumlar mı? Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 2(1), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/417592> adresinden erişildi.
45. Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. T.C. Resmî Gazete, Sayı 17760 (1982). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17760.pdf> adresinden erişildi.
46. TBMM. (2013i). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 9 (30 Ekim 1995-11 Ocak 1999). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_9.pdf adresinden erişildi.
47. İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 Tarihli ve 3418 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kâğıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 23084 (1997). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23084.pdf> adresinden erişildi.
48. TBMM. (1997). İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu, Çıracılık ve Meslek Eğitimi Kanunu ile Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı Madde Gereklere. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d20/c033/tbmm20033135ss0376.pdf> adresinden erişildi.
49. Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair 2809 Sayılı Kanun ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 21281 (1992). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21281.pdf> adresinden erişildi.
50. Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu, Yükseköğretim Kanunu, Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Telsiz Kanunu ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 26111 (2006). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/03/20060317-1.htm> adresinden erişildi.
51. Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro Ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Eklî Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 26536 (2007). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070529-1.htm> adresinden erişildi.
52. Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda Ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Genel Kadro Ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Eklî Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 26892 (2008). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080531-2.htm> adresinden erişildi.
53. MEB EARGED. (2008). Yükseköğretime geçiş sisteminin Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerine etkileri. https://www.meb.gov.tr/earged/earged/yukogr_gecis_sist.pdf adresinden erişildi.
54. İmam Hatip Okulu İdare Yönetmeliği. T.C. Resmî Gazete, Sayı 14193 (1972). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14193.pdf> adresinden erişildi.
55. Millî Eğitim Temel Kanunu. T.C. Resmî Gazete, Sayı 14574 (1973). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf> adresinden erişildi.
56. Millî Eğitim Temel Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 18081 (1983). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18081.pdf> adresinden erişildi.
57. TBMM. (2000). Üniversite giriş sınavlarında liselere uygulanan farklı taban puanlarına ilişkin yazılı soru önermesine verilen cevap. <https://www2.tbmm.gov.tr/d21/7/7-1015c.pdf> adresinden erişildi.
58. TBMM. (2013h). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 10 (11 Ocak 1999 -). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf adresinden erişildi.
59. ÖSYM. (2012). 2012 Öğrenci seçme ve yerleştirme sistemi kılavuzu. <https://www.osym.gov.tr/Eklenti/173,klavuz-2012mail-kpdf.pdf?0%22https://www.osym.gov.tr/Eklenti/173,klavuz-2012mail-kpdf.pdf?0> adresinden erişildi.
60. TBMM. (2013h). Hükümetler-programları ve genel kurul görüşmeleri, Cilt 10 (11 Ocak 1999 -). https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf adresinden erişildi.
61. DPT. (2000). Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı (2001-2005). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-2001-2005.pdf adresinden erişildi.
62. MEB. (2010). 18. Millî Eğitim Şûrası kararları. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf adresinden erişildi.

63. İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 28261 (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinden erişildi.
64. İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 28261 (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinden erişildi.
65. T.C. Anayasası (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> adresinden erişildi.
66. İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 28261 (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinden erişildi.
67. MEB DÖGM. (2021). Öğretim programları. [https://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14\(05.12.2016](https://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14(05.12.2016) adresinden erişildi.
68. MEB TTKB (2012). 2012 yılı Talim ve Terbiye Kurulu kararları. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21170710_fihrist_2012.pdf adresinden erişildi.
69. Özel Öğretim Kurumları Kanunu. T.C. Resmî Gazete, Sayı 12026 (1965). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12026.pdf> adresinden erişildi.
70. Zorunlu İlköğrenim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim-Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 18081 (1983). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18081.pdf> adresinden erişildi.
71. Özel Öğretim Kurumları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Geçici Bir Maddesinin Kaldırılması, Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 18472 (1984). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18472.pdf>
72. MEB. (2009). Millî Eğitim Bakanlığı 2010-2014 stratejik planı. https://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf adresinden erişildi.
73. Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013). Resmî Gazete, Sayı 26215-Mükerrer (2006). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060701M1-2.pdf> adresinden erişildi.
74. Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. T.C. Resmî Gazete, Sayı 28941 (2014). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140314-1.htm> adresinden erişildi.
75. TEDMEM. (2016). 2015 eğitim değerlendirme raporu (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 2). Ankara: Türk Eğitim Derneği. <https://tedmem.org/download/2015-egitim-degerlendirme-raporu?wpdmdl=1341&refresh=6262bb7c6b33b1650637692> adresinden erişildi.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu rapor, bilimsel bir çalışmanın çok katmanlı ve birbiri ile bağlantılı aşamalarından oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk aşaması *kavramsal araştırma*^a metodolojik yaklaşımı üzerinden ilerlemekte; dünyada ve Türkiye’de eğitimin siyasetteki karşılığını değerlendirebilmek amacıyla seçim vaatleri ve eğitim politikaları arasındaki ilişkiye yönelik eğilimler boylamsal bir bakış açısıyla incelenmektedir. Çalışmanın ikinci aşamasını ise Türkiye nüfusunu temsil eden bir örneklem üzerinden gerçekleştirilen *kamuoyu araştırması* oluşturmaktadır.

Birinci Aşama: Kavramsal Araştırma

Raporun ilk aşaması birden fazla bölümden oluşmaktadır^a. “Dünyada Eğitim Siyasetindeki Eğilimler” isimli ilk bölümde araştırma kapsamında incelenecek ülke örnekleri belirlenirken; seçim dönemleri ve izlenen eğitim politikaları açısından kronolojik düzlemde bilgi ve belgelerin şeffaf biçimde kamuya açık erişimli olması, eşitlikçi ve kapsayıcı eğitim sistemleri çerçevesinde beşerî sermaye ve kalkınma ilişkilerinin gözetilmesi, yönetim sistemlerinin çeşitliliği, sosyoekonomik açıdan çeşitlilik ve çok kültürlülük gibi özellikler dikkate alınmıştır. Bu kriterler ve ulaşılan kaynaklar doğrultusunda Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Kanada’da gerçekleştirilen toplam 23 farklı seçim dönemine ait eğitim vaatlerini içeren dokümanlar *içerik analizi* metodu kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda eğitim vaatlerinde ortaklaşan temalar belirlenmiş ve ardından bu vaatlerin seçim sonrasında gerçekleştirilme durumları, ülkeler özelinde kurulan girişimlerden faydalanılarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda, ülkelerdeki seçim vaatlerinin, seçim sonrasında hazırlanan hükümet programlarına yansıtılarak yaşama geçirilip geçirilmediği ve eğitimle ilgili sorunlara çözüm üretmek amacıyla geliştirilen eğitim politikaları üzerinde bir etkisinin olup olmadığı, verilen örnekler ile ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir. Yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda ülkeler özelinde yıllar içinde eğitim vaatleri bağlamında ortaklaşan eğilimler belirlenmiştir.

“Siyasetin Gözünden Eğitim: Türkiye’de Siyasi Partilerin Eğitim Vaatleri (1950-2018)” başlıklı ikinci bölümde ise Türkiye’de siyasi partilerin eğitim vaatleri, 1950 Genel Seçimi’nden itibaren partilerin genel seçim bildirgeleri temel alınarak tarihsel olarak incelenmiştir. Bu doğrultuda 1950 yılı ile başlayıp son genel seçimin yapıldığı 2018 yılına kadar toplam 18 genel seçim ele alınmış ve bu seçimler sonucunda TBMM’de yer alan siyasi partilerin genel seçim bildirgeleri *içerik analizi* metodu ile incelenmiştir. Yapılan incelemede seçim bildirgesi yayımlanmayan, bildirgede eğitim vaadi bulunmayan veya bunlara ulaşılamayan siyasi partilerin o genel seçim yılına en yakın tarihteki parti programları ele

a. Araştırmanın ilk aşamasına ilişkin izlenen yöntem, okuma kolaylığı açısından ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

alınmış ya da seçim sonrasındaki dönemde hükümet kuran partilerin hükümet programları incelenmiştir. Bu inceleme ile Türkiye’de ilk kez, 90’a yakın bildirme/program aracılığıyla 70 yıllık bir tarihsel süreçte eğitim vaatlerinin genel eğilimleri ortaya konmaya çalışılmış; siyasi partilerin eğitimle ilgili vaatleri üzerine değerlendirmelerde bulunulmuştur.

“Polimetre” başlıklı üçüncü bölümde Türkiye’de 1950-2018 yılları arasında siyasi partilerin eğitim vaatlerinin izlenebilirliklerine yönelik bazı değerlendirmelerde bulunulmuş ve vaatlerin gerçekleştirilme durumları incelenmiştir. Eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları; vaatlerin seçim sonrasında hazırlanan hükümet programlarına yansıtılıp yansıtılmadığı, ilgili yönetim dönemi içinde gerçekleşme durumu ve gerçekleşmesi birden fazla yönetim dönemi alan eğitim vaatlerinin gerçekleşme adımları üzerinden bazı örneklerle değerlendirilmiştir.

Polimetre’nin oluşturulması için siyasi partilerin seçim bildirgelerinde yer alan eğitim vaatlerinin yanı sıra 1950-2018 yılları arasındaki genel seçimler sonrası kurulan 30’dan fazla hükümet programı incelenmiş, bu yıllardaki TBMM tutanakları taranmış, ilgili dönemin eğitim istatistiklerine ulaşılmış; birçok kanun, kanun tasarısı, kararname ve resmî gazete araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Özetle, araştırmanın ilk aşamasında çeşitli kaynaklardan ulaşılarak elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek ortaklaşan temalar ve kategoriler altında birleştirilmiştir. Tüm veriler anlamlı bir veri arşivi oluşturacak şekilde düzenlenmiş ve elektronik ortamda bir araya getirilmiştir. Bu kısımda yapılan döküman analizi birden fazla araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ek olarak araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini desteklemek adına *inandırıcılık*, *aktarılabirlik* ve *tutarlılık* ölçütleri ile ilgili göstergeler toplanmıştır.² Çalışmanın inandırıcılığı ile ilgili *uzun süreli etkileşim* ve *uzman incelemesi* yöntemleri kullanılarak çeşitli göstergeler elde edilmiştir. Araştırmanın aktarılabirliğini artırmak amacıyla *ayrıntılı betimleme*; araştırmanın tutarlılığına ilişkin ise *uzman incelemesi* yöntemi uygulanmıştır.

İkinci Aşama: Kamuoyu Araştırması

Çalışmanın ikinci aşamasında önceki bölümlerde dünya ve Türkiye’ye yönelik yapılan inceleme ve değerlendirmelerden yola çıkarak eğitim politikalarının seçmendeki yansımalarını ortaya koymak ve eğitim vaatleri ile oy verme davranışları arasındaki etkileşimi belirlemek amacıyla bir kamuoyu araştırması tasarlanmıştır. Gerçekleştirilen bu kamuoyu araştırmasının hedefleri;

- seçmenin Türkiye’deki eğitim sistemine ilişkin görüşlerini belirlemek,
- seçmenin eğitim-siyaset ilişkisine olan bakış açısını tespit etmek,
- seçmenin siyasi partilerden eğitim politikaları ile ilgili beklentilerine ışık tutmak,
- eğitim vaatleri ile seçmen davranışları arasındaki etkileşimi ortaya çıkarmak

olarak belirlenmiştir. *Karma yöntemler araştırması* metodolojik yaklaşımı üzerinden kurgulanan bu aşamada Türkiye’deki seçmen nüfusunu temsil edecek bir örneklem üzerinden veri toplanmıştır. Ayrıca 2023 seçimlerinde oy kullanacak 18-24 yaş aralığındaki gençlerin oy verme davranışları ve eğitim vaatleri arasındaki etkileşime de ayrıca mercek tutulmuştur. Kamuoyu araştırmasının verisi, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından toplanmıştır. Bu bölümde kamuoyu araştırmasının yöntemi sunulmaktadır.

**Araştırma sorularına
bütüncül bir bakış açısı
ile yanıt verebilmek
için kamuoyu
araştırmasında karma
yöntemler araştırma
deseni kullanılmıştır.**

Araştırma Deseni

Bilimsel araştırmalarda hem nicel hem de nitel verilerin toplanarak bütüncül bir sonuca ulaşmanın hedeflenmesi metodolojik olarak *karma yöntemler araştırması* olarak adlandırılmaktadır. Araştırma sorularına bütüncül bir bakış açısıyla cevap aramak amacıyla bu çalışmada karma yöntemler araştırması seçilmiştir. Karma yöntem araştırma metodolojik yaklaşımında birçok farklı araştırma deseni bulunmaktadır. Bu çalışmada araştırma deseni olarak *açıklayıcı sıralı karma yöntemler araştırması* deseni tercih edilmiştir. Açıklayıcı sıralı karma yöntemler araştırma desenleri; ilk olarak belli bir araştırma sorusu hakkında görüşleri incelenen popülasyonun genel eğilimlerini belirlemek amacıyla nicel verilerin toplanmasını, nicel verilerin analizinin ardından ise ortaya çıkan sonuçları açıklamak veya derinleştirmek amacıyla nitel verilerin toplanmasını ve analiz edilmesini kapsamaktadır.^{3,4} Mevcut kamuoyu araştırmasında öncelikle katılımcılarla anket görüşmesi gerçekleştirilerek nicel veri toplanmış; bu veriler, seçmenin eğitim sistemi ile eğitim politikalarına ilişkin bakış açısını ve seçmen davranış profillerini açıklamak/derinleştirmek amacıyla gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel verilerle desteklenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

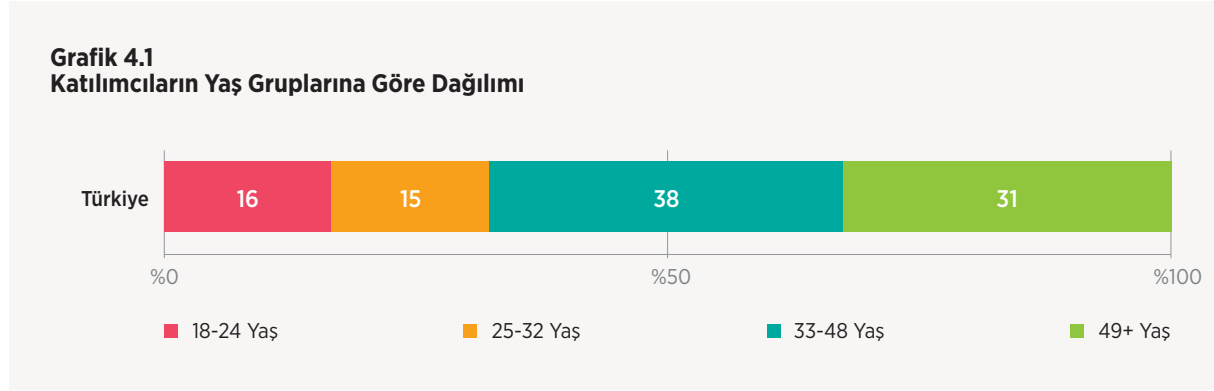
Mevcut araştırmanın evreni, Türkiye'de yaşayan 18 yaş üstü yetişkin nüfusudur. Araştırmanın katılımcıları *sıralı karma yöntem örnekleme* ile seçilmiştir.⁵ Nicel kısmının örnekleme, örneklem hesabına göre seçilen mahalle ve köylerdeki rastlantısal olarak belirlenen hanelerden oluşmaktadır. Bu kapsamda 29 ilin, 94 ilçesindeki 148 mahalle veya köyde toplam 2841 kişi (%51,9 kadın, %48,1 erkek) araştırmaya gönüllülük esasına dayalı olarak katılmıştır. Araştırmanın nitel kısmı 30 katılımcı ile gerçekleşmiş olup bu katılımcıların 21'i bu anket havuzundan rastlantısal seçimle, 9'u ise çeşitliliği arttırmak amacıyla eksik kaldığı gözlenen profillerle gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, araştırmanın nicel ve nitel kısımlarının örneklemlerine ilişkin demografik veriler özetlenmektedir.

Anket Katılımcılarının Demografik Özellikleri

Araştırmanın nicel kısmının örnekleme ilişkin veriler iki katmanlı bir yapı olarak incelenmektedir. Toplamda 2841 kişinin 2647'si Türkiye yetişkin nüfusunu temsil eden denek grubudur. Bu kitlenin içinde 416 adet 18-24 yaş arası katılımcı bulunmaktadır. Ancak 2023 seçimlerinde oy kullanacak 18-24 yaş grubuna ilişkin daha detaylı bilgi edinmek amacıyla o grubun temsiliyeti artırılmak istenmiştir. Bu sebeple 18-24 yaş grubundaki 194 katılımcıdan daha veri toplanmış; bu yaş grubu toplamda 610 kişi ile temsil edilmiştir. Dolayısıyla raporun bulgularında bahsedilen **Türkiye geneline ilişkin veriler** 2647 katılımcının cevaplarını; **18-24 yaş arası olarak nitelendirilen veriler** ise 610 katılımcının cevaplarını yansıtmaktadır. Katılımcılara ait demografik özellikler, betimsel istatistik yöntemleri ile verilmektedir.

Yaş Dağılımı

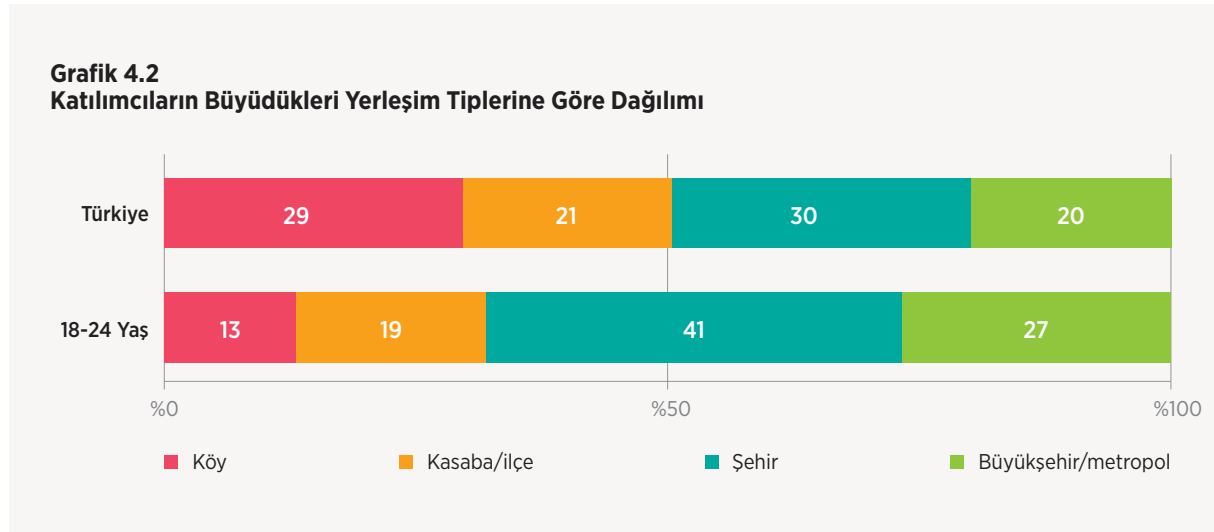
Araştırmanın nicel kısmındaki katılımcıların yaş dağılımı Grafik 4.1'de verilmektedir.

TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusu 2021 yılında 84 milyon 680 bin 273 kişiye ulaşmıştır.⁶ Nüfusun yaklaşık 62 milyonunu 18 yaş ve üzeri yetişkinler oluşturmaktadır. TÜİK verilerini temel alarak nüfus yaş gruplarına göre oranlandığında örneklemedeki yaş grupları oranlarının Türkiye nüfusu ile benzer bir dağılıma sahip olduğu görülmektedir.

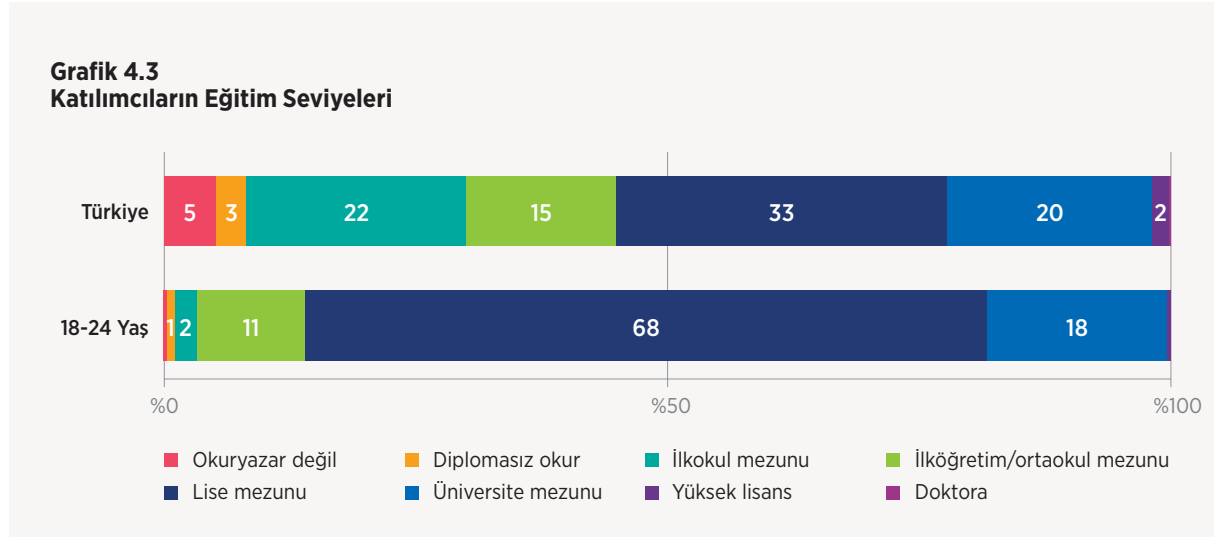
Katılımcıların Büyüdükleri Yerleşim Tipleri

Türkiye genelini temsil eden örnekleme bakıldığında her iki kişiden birinin; 18-24 yaş grubunda ise her üç kişiden ikisinin şehirde veya metropolde büyüdüğü görülmektedir. Grafik 4.2'de katılımcıların büyüdüğü yerleşim tiplerinin oranları verilmektedir.

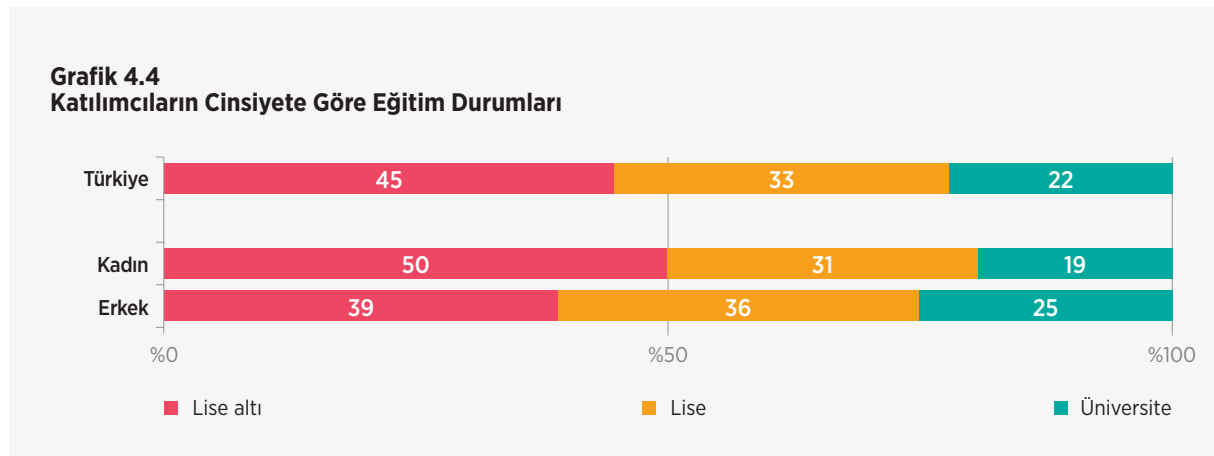

Eğitim Seviyesi

Türkiye genelini temsil eden örnekleme bakıldığında ilkokul mezunlarının oranı Türkiye genelinde %22 iken gençlerde bu oran yalnızca %2'dir. Türkiye'nin en geniş kesimini oluşturan lise mezunları ise Türkiye genelini temsil eden örnekleme bakıldığında katılımcıların %33'ünü oluştururken, gençlerin %68'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim seviyelerine ilişkin dağılım Grafik 4.3'te verilmektedir.

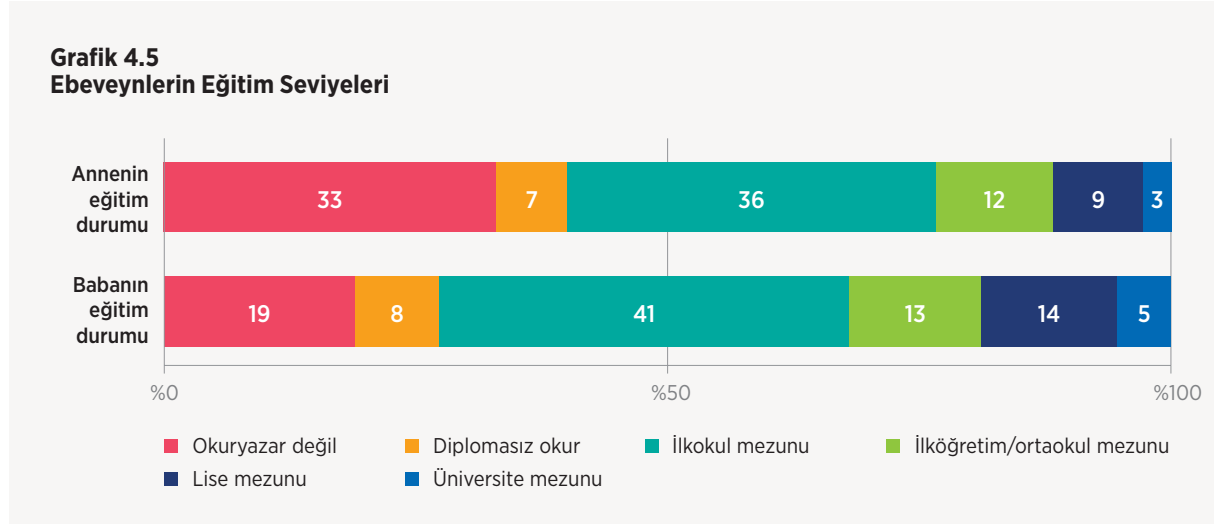

Katılımcıların eğitim seviyeleri, cinsiyete göre incelenerek detaylandırılmıştır (Grafik 4.4). Araştırmaya katılan Türkiye geneli kadın katılımcıların %50'si lise altı okullardan mezun olurken, %31'i lise ve %19'u üniversite mezunudur. Öte yandan erkek katılımcıların %39'u lise altı düzeyde eğitim almışken, %36'sı lise ve %25'i üniversite mezunudur.

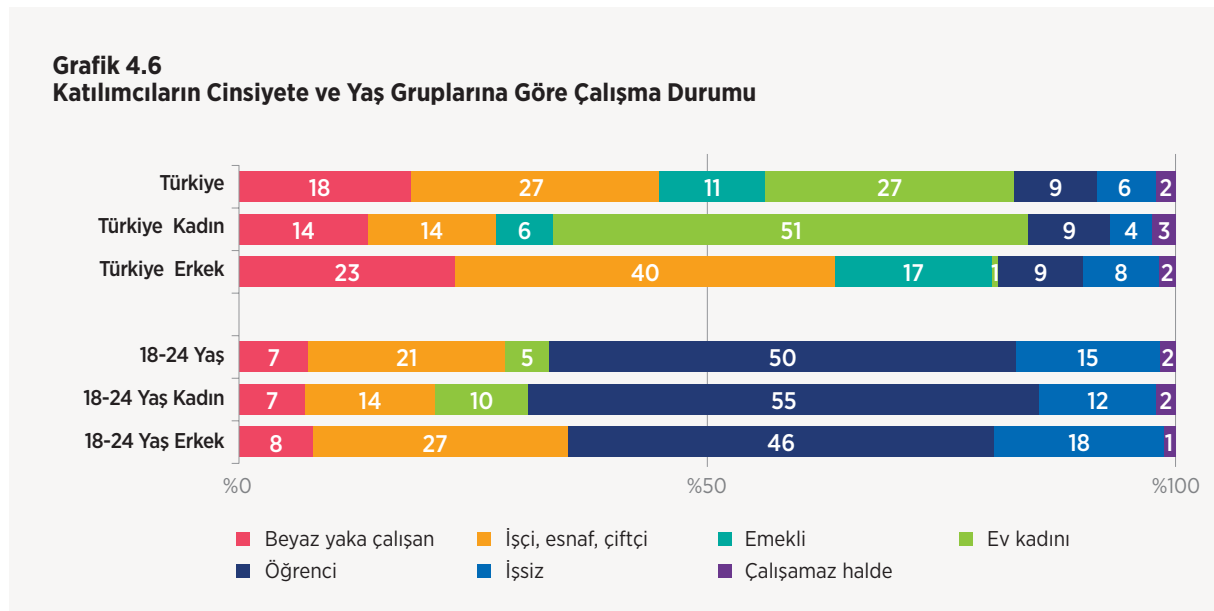
Ebeveynlerin Eğitim Seviyesi

Türkiye genelini temsil eden örnekleme bakıldığında toplumun %77'sinde annenin eğitim düzeyi ilkököl ve altındadır. Katılımcıların %33'ünün annesi okur yazar değilken babalarda bu oran %19'dur. Ayrıca 10 anneden 4'ünün örgün eğitim almadığı görülmektedir. Grafik 4.5'te ebeveynlerin eğitim seviyeleri verilmektedir.

Çalışma Durumu ve Meslek Grupları

Türkiye genelini temsil eden örnekleme bakıldığında seçmenlerin %55'inin işgücüne katılmadığı görülmektedir. Örneklemede; emekli, ev kadını, işsiz ve çalışamaz halde bulunan katılımcıların oranına bakıldığında seçmen nüfusun %55'inin iş gücüne katılmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların %27'sini ev kadınları, %11'ini ise emekliler oluşturmaktadır. Katılımcıların cinsiyete ve yaş gruplarına göre çalışma durumları Grafik 4.6'da özetlenmektedir.

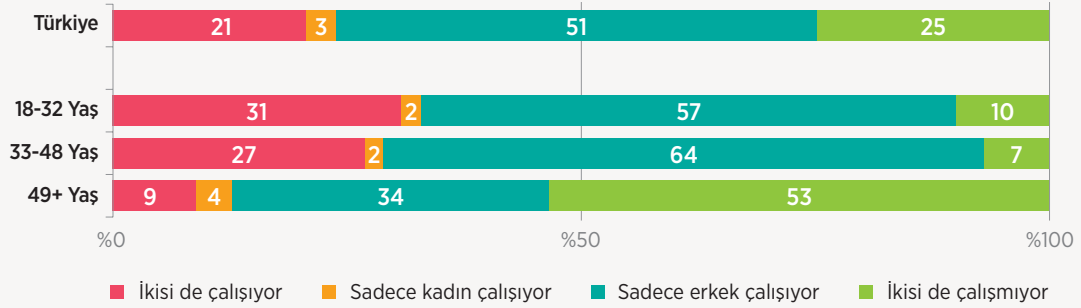

Erkek katılımcıların yarısından fazlası iş gücüne dahilken, kadın katılımcıların yarısının herhangi bir iş gücüne katılmayan ev kadınları görülmektedir.

Grafik 4.6'da 18-24 yaş arasındaki gençlerin çalışma durumlarına bakıldığında yarısının öğrenci olduğu görülmektedir. Genel bir çerçeveden bakıldığında ise her 4 gençten 3'ünün henüz iş gücüne katılmadığı öne çıkmaktadır. Türkiye genelinde işsizlik oranı %6 iken 18-24 yaş aralığındaki gençlerde bu oran %15'e çıkmaktadır. Öte yandan, 18-24 yaş arasındaki erkeklerin öğrenci olma oranı kadınların oranından daha düşüktür. Son olarak, öne çıkan bir diğer demografik bilgi ise Türkiye'de kadınların yarısını herhangi bir işgücüne katılmayan ev kadınlarının oluşturmasıdır.

Araştırma kapsamında kişinin kendi çalışma durumuna ek olarak eşinin çalışma durumu da incelenmiştir. Buna göre; Türkiye genelini temsil eden örnekleme bakıldığında eşlerin ikisinin de çalışma oranının %21 olduğu görülmektedir (Grafik 4.7). Ancak yaş gruplarının ortalaması düştükçe kadının iş gücüne katılımı da artmaktadır. 49 yaş ve üstü kişilerde eşlerin her ikisinin de çalışma durumu %9 iken 18-32 yaş aralığında bu oran %31 olmaktadır.

Grafik 4.7
Katılımcıların Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Çalışma Durumu

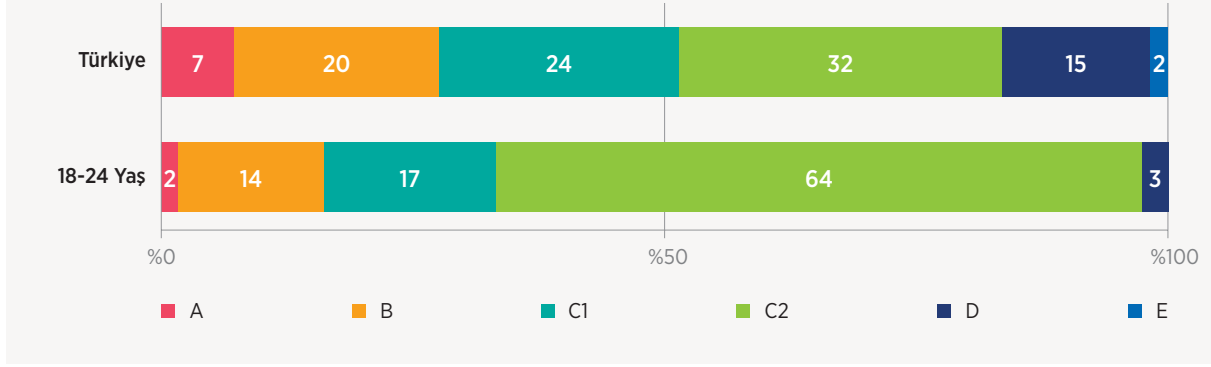

Sosyoekonomik Durum

Türkiye genelini temsil eden örneklemedeki katılımcıların sosyoekonomik durumlarını belirlemek için Türkiye Araştırmacılar Derneği'nin (TÜAD) 2012 yılında güncellediği sosyoekonomik statü (SES) ölçeği kullanılmıştır.⁷ Bu kapsamda kullanılan sınıflamada sosyoekonomik durum yalnızca kişilerin mesleği veya kazandıkları ücret ile belirlenmemekte; kişilerin meslekleri, ücretli çalışma, kendileri için çalışma veya çalışmama durumu, eğitim statüsü, eşlerinin çalışma durumu gibi çeşitli değişkenler bir arada değerlendirilmektedir. Örneğin, kıdemli nitelikli bir uzman (doktor, avukat, mühendis) A grubu, yani en yüksek gruba dahilken bu kişiler eğer emekliyse B grubuna dahil olmaktadır. Öte yandan, tek başına çalışan bir dükkân sahibi esnaf eğer üniversite ve üstü eğitime sahipse A grubuna, 4 yıllık açıköğretim lisans veya 2 yıllık önlisans diplomasına sahipse B grubuna, ilköğretim veya lise mezunuysa C1 grubuna, ilköğretim terk ise C2 grubuna mensup sayılmaktadır. Grafik 4.8, katılımcıların sosyoekonomik durumlarını özetlemektedir.

Grafik 4.8
Katılımcıların Sosyoekonomik Durumları

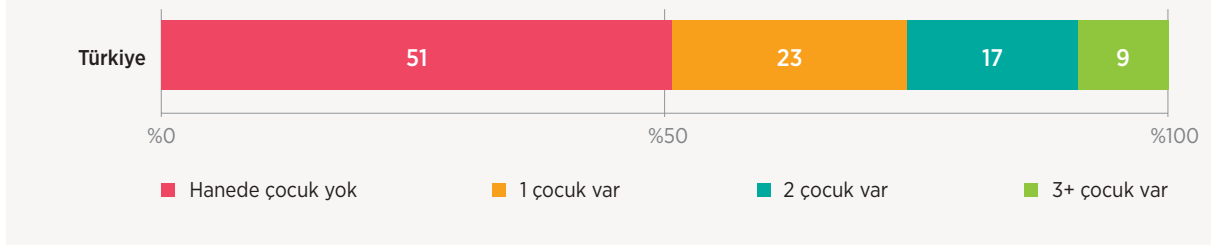
Grafik 4.8 incelendiğinde, Türkiye'nin sosyoekonomik olarak avantajlı kesiminin %7'lik bir oranda olduğu görülmektedir. Toplumun %20'si B grubuna, %24'ü ise C1 grubuna dahilken Türkiye'nin en kalabalık grubunu %32 ile C2 grubu oluşturmaktadır.

18-24 yaş arasındaki gençlerin sosyoekonomik durumları incelendiğinde ise henüz yarısı öğrenci olan gençlerin sadece %2'sinin A grubuna ve %64'ünün C2 grubuna dahil olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, 18-24 yaş grubunun Türkiye geneline oranla D ve E grubuna daha az dahil olduğu göze çarpmaktadır.

Hanedeki Çocukların Sayısı ve Eğitimi^b

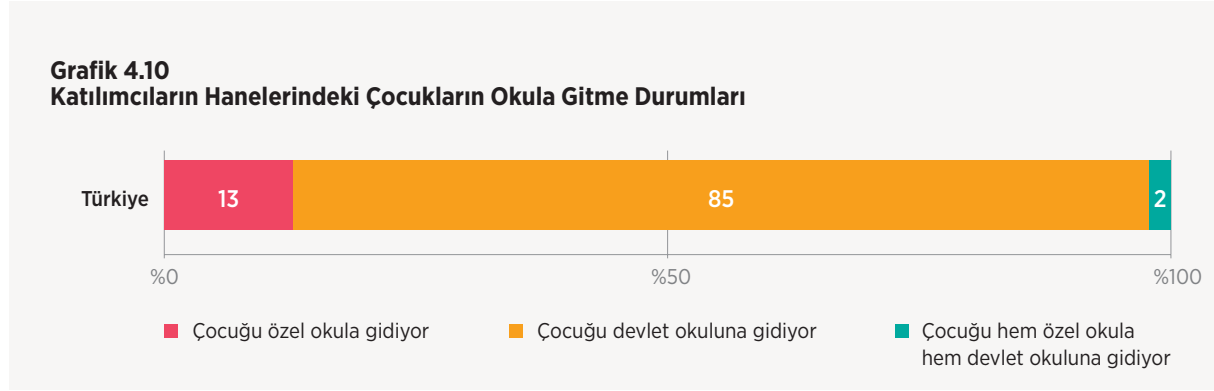
Hanede bulunan toplam çocuk sayısına bakıldığında Türkiye genelini temsil eden örneklemin yarısının evinde en az bir çocuk olduğu görülmektedir (Grafik 4.9).

Grafik 4.9
Katılımcıların Hanelerindeki Toplam Çocuk Sayısı

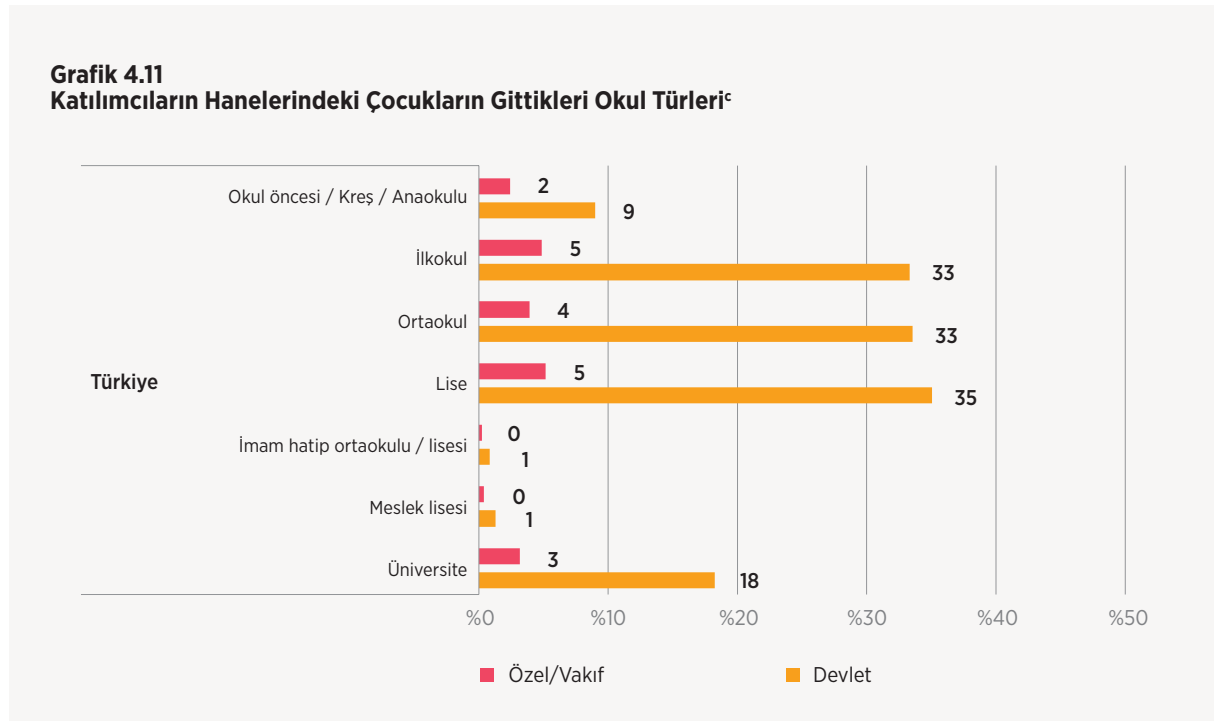

b. Grafik 4.9'da gösterilen hanede çocuk olma veya olmama durumu, ebeveynlik belirtmemektedir. Nicel veri toplanan hanelerde yalnızca ebeveynlerle değil o evde yaşayan herhangi bir yetişkinle anket görüşmesi yapılmıştır.

Çocuğu okula giden ebeveynlerin okul seçimleri incelendiğinde, katılımcıların %85'inin çocuklarını yalnızca devlet okuluna; %13'ünün çocuğunu/çocuklarını özel okula gönderdiği görülmektedir. Çocuklarını hem özel okula hem devlet okuluna gönderenlerin oranı ise %2'dir (Grafik 4.10).

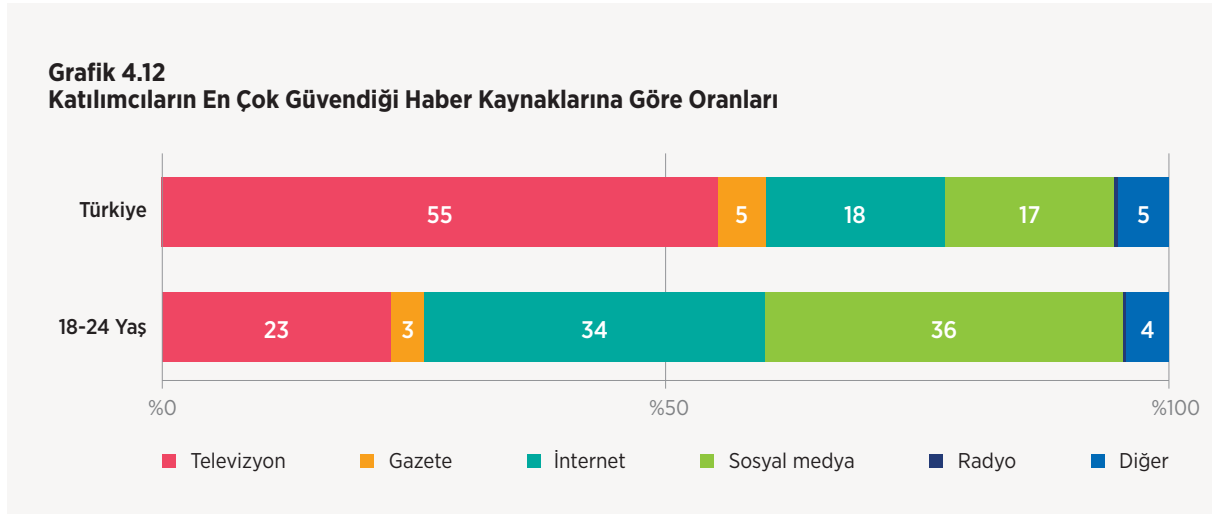
Çocuğu okula giden ebeveynlerin %35'inin çocukları devlet lisesine, %33'ünün çocukları devlet ortaokuluna ve %33'ünün çocukları devlet ilkokuluna devam etmektedir. Çocuğu okula gidenlerin %18'inin çocukları ise devlet üniversitesine gitmektedir (Grafik 4.11). Çocuğu özel okula giden ebeveynlere bakıldığında %5'inin ilkokul, %5'inin lise, %4'ünün ortaokula giden çocukları bulunmaktadır. Vakıf üniversitesine giden çocuğu olan veliler ise %3'lük bir orana sahiptir.

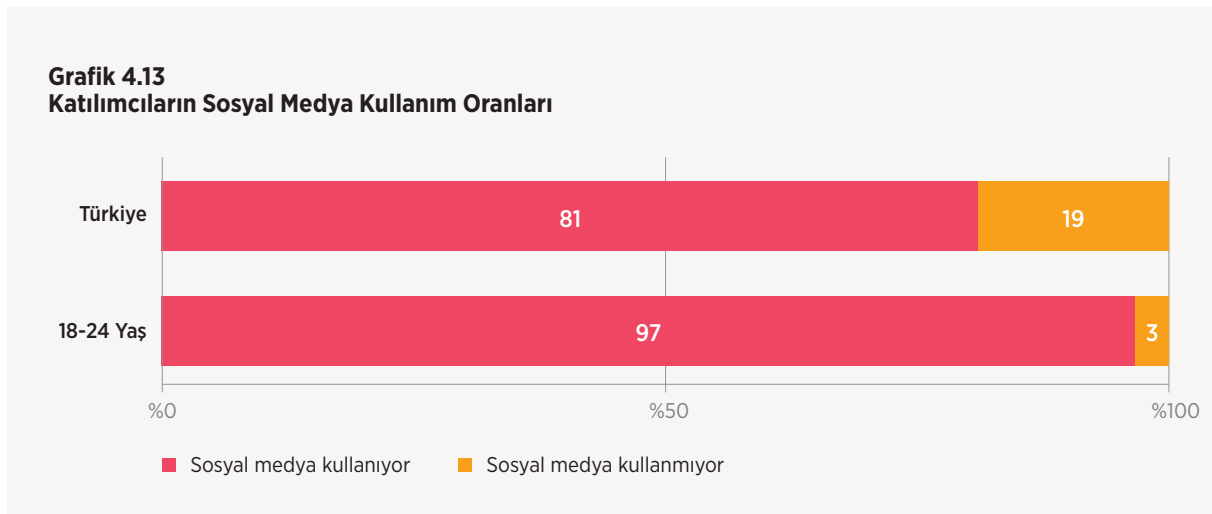
c. Birden fazla çocuğu olan katılımcıların varlığı sebebiyle bu grafikteki verilerin toplamı %100'ü aşmaktadır.

Güvenilen Haber Kaynakları ve Sosyal Medya Kullanımı

Türkiye genelini temsil eden örneklem ile 18-24 yaş grubunun dikkat çekici düzeyde ayrıştığı konulardan bir tanesi en çok güvenilen haber kaynağıdır (Grafik 4.12). Türkiye genelinde katılımcıların %55'i en çok güvendiği haber kaynağının televizyon olduğunu belirtirken 18-24 yaş grubunda bu oran %23'tür. Öte yandan 18-24 yaş grubunun en çok güvendiği haber kaynaklarına bakıldığında sosyal medya %36, internet ise %34 oranında yer almaktadır. Bir başka deyişle her 10 gençten 7'si geleneksel medya araçları yerine sosyal medya ve internete güvendiğini belirtmektedir. Bunların dışında her iki grupta da gazete en düşük oranda güvenilen haber kaynağı olarak görülmektedir.

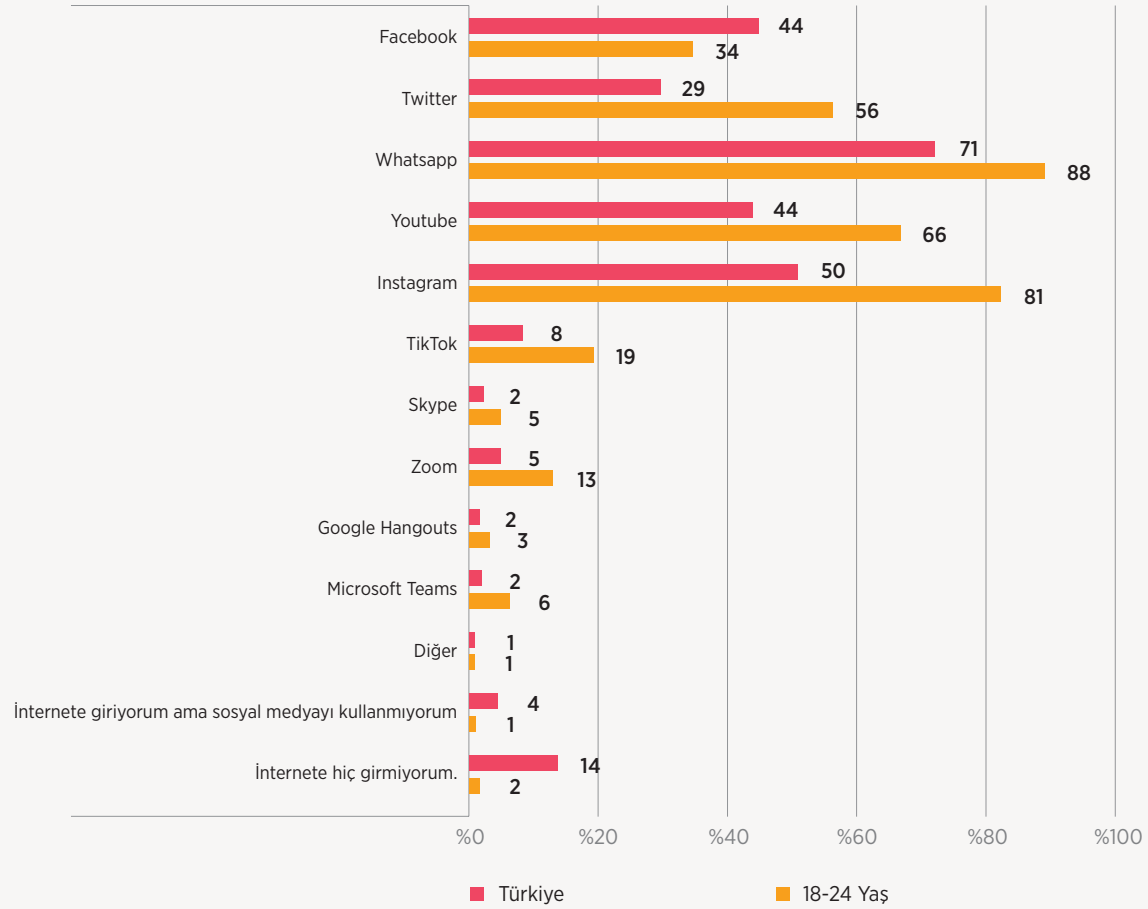
Sosyal medya kullanımına bakıldığında Türkiye'de her 5 kişiden 1'i sosyal medya kullanmadığını belirtmektedir (Grafik 4.13). 18-24 yaş grubunun ise neredeyse tamamı sosyal medya kullanmaktadır.

Hem Türkiye'nin hem de 18-24 yaş grubunun en çok kullandığı sosyal medya aracı Whatsapp'tır.

Toplumun %71'i, gençlerin ise %88'i *Whatsapp* kullanmaktadır (Grafik 4.14). En çok kullanılan ikinci sosyal medya aracı *Instagram* olurken *Twitter*'i, toplumun yalnızca %29'u, 18-24 yaş grubunun ise %56'sı kullanmaktadır. Türkiye geneline kıyasla 18-24 yaş grubunun daha az kullandığı tek sosyal medya aracı ise *Facebook*'tur.

Grafik 4.14
Katılımcıların Kullandıkları Sosyal Medya Araçları

Nitel Görüşme Katılımcılarının Demografik Özellikleri

Araştırmanın nitel kısmı, 16'sı kadın 14'ü erkek olmak üzere toplam 30 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 21'i anket havuzundan rastlantısal olarak seçilirken, 9'u görüşme çeşitliliğini ve derinliğini artırmak amacıyla eksik kaldığı gözlenen profillerden tercih edilmiştir.

Yaş Dağılımı

Araştırmanın nitel kısmına katılan katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 4.1'de verilmektedir.

Yaş grupları dağılımının 33-48 yaş aralığında toplanması, Türkiye'deki yaş grupları dağılımına benzer olmakla birlikte, araştırma soruları kapsamında farklı kademelerde çocuk okutan velilere ulaşma amacı ve velilerin bu yaş aralığında bulunmasıyla yakından ilişkilidir.

Tablo 4.1
Nitel Görüşme Katılımcılarının Yaş Grupları

Yaş Grupları	Katılımcı Sayısı
18-24 yaş	5
25-32 yaş	3
33-48 yaş	17
49+ yaş	5

Çocukluk Döneminin Geçirildiği Coğrafi Bölge

Katılımcıların çocukluk dönemini geçirdikleri coğrafi bölgelerin dağılımı Tablo 4.2'de verilmektedir. Veriler incelendiğinde her coğrafi bölgeden katılımcının araştırmaya dahil edildiği gözlenmektedir.

Tablo 4.2
Nitel Görüşme Katılımcılarının Çocukluk Döneminin Geçtiği Coğrafi Bölgeler

Bölge	Katılımcı Sayısı
Marmara Bölgesi	3
Ege Bölgesi	2
Doğu Anadolu Bölgesi	7
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	5
Karadeniz Bölgesi	5
İç Anadolu Bölgesi	5
Akdeniz Bölgesi	3

Eğitim Seviyesi

Kamuoyu araştırmasının nitel kısmına katılan bireylerin eğitim seviyeleri Tablo 4.3'te verilmektedir. Veriler incelendiğinde her eğitim seviyesinden katılımcının araştırmaya dahil edildiği gözlenmektedir.

Tablo 4.3
Nitel Görüşme Katılımcılarının Eğitim Seviyesi

Eğitim Seviyesi	Katılımcı Sayısı
İlkokul mezunu	7
İlköğretim/ortaokul mezunu	4
Lise mezunu	5
Üniversite Öğrencisi	5
Önlisans/lisans mezunu	8
Yüksek Lisans/Doktora	1

Çalışma Durumu ve Meslek Grupları

Katılımcıların çalışma durumu ve mesleklerine ilişkin durum Tablo 4.4'te verilmektedir.

Katılımcıların hanelerindeki çocukların sayılarına ve bu çocukların devam ettikleri eğitim seviyelerine ilişkin veriler toplanmıştır. Bu kapsamda veriler incelendiğinde (Tablo 4.5) 23 katılımcının hanesinde en az bir çocuk olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında çocuğu olduğunu belirten katılımcılara çocuklarının eğitim seviyeleri/devam ettikleri eğitim kademeleri sorulmuştur. Elde edilen verilere göre çocuğu olan 23 katılımcının 21'inin çocuğunun eğitim hayatına devam ettiği; 2 katılımcının çocuklarının ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Hanede eğitime devam eden çocukların eğitim seviyelerine ilişkin bulgular Tablo 4.6'da özetlenmektedir.

Çocukların kayıtlı bulunduğu okul türlerine bakıldığında 7 ailenin çocuğunun/çocuklarının özel okula; 16 ailenin çocuğunu/çocuklarının ise devlet okuluna devam ettiği gözlenmektedir. Ayrıca 5 katılımcı üniversite öğrencisi olduğunu beyan etmiş olup bu katılımcılardan 4'ü devlet üniversitesinde eğitimini sürdürmektedir.

Kamuoyu araştırmasının nitel kısmı toplam 30 katılımcı ile gerçekleştirilmiş olup katılımcılar arasında yaş, çocukluk döneminin geçirildiği coğrafi bölge, eğitim seviyesi, çalışma durumu ve meslek grupları dengeli bir dağılım göstermiştir.

Tablo 4.4
Nitel Görüşme Katılımcılarının Meslek Grupları

Meslek	Katılımcı Sayısı
Emekli	3
Çalışamaz halde	1
Öğrenci	5
İş insanı	2
Ev hanımı	8
İşçi	4
Esnaf	4
Diğer	3

Tablo 4.5
Hanelerdeki Çocuk Sayıları Dağılımı

Çocuk Sayısı	Katılımcı Sayısı
0	7
1	6
2	9
3	5
4 ve üzeri	3
Toplam	30

Tablo 4.6
Çocukların Eğitim Seviyeleri

Hanedeki Çocukların Eğitim Seviyeleri	Ebeveyn Katılımcı Sayısı ^d
Anaokulu Öğrencisi	4
İlkokul Öğrencisi	8
Ortaokul Öğrencisi	6
Lise Öğrencisi	9
Üniversite Öğrencisi	4
Üniversite Mezunu	2

d. Birden fazla çocuğu olan katılımcıların varlığı sebebiyle bu tablodaki verilerin toplamı, toplam ebeveyn katılımcı sayısını yansıtmamaktadır.

Veri Toplama Araçları

Kamuoyu araştırması kapsamında çoklu veri toplama yöntemleri kullanılmıştır.

Veri toplama araçları, TEDMEM eğitim uzmanları ve KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. uzmanları tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen veri toplama araçları üniversitelerin Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü ile Sosyoloji Bölümünde görev yapan ve kamuoyu araştırmasının içeriğine benzer çalışma alanlarına sahip olan iki öğretim üyesi ve bir insan kaynakları yöneticisi tarafından incelenmiştir. Uzmanlardan gelen geribildirimler neticesinde veri toplama araçları son halini almıştır.

Araştırmanın nicel verileri anket yolu ile nitel verileri ise yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Birden fazla soru grubunun bulunduğu anket formu *demografik bilgiler, siyasi alanda eğitim algısı, eğitim sistemi bilgisi, eğitim sistemine ilişkin genel bakış ve beklentiler ile eğitime ilişkin seçim vaatleri ve seçmen davranışları etkileşimi* olmak üzere 5 bölümden oluşmakta ve toplam 37 soru içermektedir. Katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek için *olgusal* sorular, eğitim sistemi bilgisini ölçmeye yönelik *bilgi* soruları, eğitim-siyaset hakkındaki algı ve tutumlarını belirlemeye yönelik *inanç ve kanı* soruları kullanılmıştır. Bu soru grupları çoğunlukla yapılandırılmış sorular olarak hazırlanmış olup *sınıflama, sıralama ve dereceleme* sorularını içermektedir.⁸ Ek olarak anket formu, eğitime ilişkin seçim vaatleri ve seçmen davranışları arasındaki etkileşimi belirlemek adına açık uçlu soruları da barındırmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları ise anket formundan elde edilen verilerin nicel analizleri sonucunda ortaya çıkan eğilimleri açıklamak/derinleştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu *demografik bilgiler, eğitim sistemine ilişkin görüş ve değerlendirmeler ile eğitim politikalarına ilişkin görüş ve eğilimler* olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Her bir bölüm nezdinde açık uçlu görüşme soruları ve bu görüşme sorularını derinleştirmek amacıyla kullanılan tamamlayıcı sorular bulunmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracını test etmek amacıyla öncelikle bir pilot çalışma yapılmış; pilot çalışma neticesinde yapılan gerekli düzenlemelerin ardından ana çalışmanın nicel verileri 18-19 Aralık 2021 tarihlerinde rastlantısal olarak belirlenen hanelerin kapılarında 2841 katılımcı ile yüz yüze görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel verileri ise 27 Şubat-31 Mart 2022 tarihleri arasında 30 katılımcı ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında nicel verilerin analizi için betimsel istatistik yöntemleri, nitel verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma, Türkiye'nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil eden örneklemin tercihlerindeki eğilimler ile değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın nicel kısmında toplanan veriler, katılımcıların kimlik bilgileri anonimleştirilmiş bir şekilde elektronik ortama aktarılmıştır. Oluşturulan veri setini analize hazır hale getirmek adına veri hazırlama ve veri temizleme süreçleri gerçekleştirilmiştir. Eksik/kayıp veriler veri setinde kodlanmış, bu tür veriler için ek bir analiz (doldurma, görselleştirme vb.) yapılmamıştır. Nicel veriler, betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Ek olarak, anket formunda yer alan açık uçlu sorulara verilen yanıtlar içerik analizi yöntemi ile belli kategoriler altında birleştirilmiş; ortaklaşan yanıtlar benzer betimsel istatistik yöntemleri ile analiz edilmiştir.

Nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmış; veri toplama süreci ile eş zamanlı olarak yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sırasında ve sonrasında nitel araştırmanın doğası ile uyumlu olarak ön analizler yapılmış; bir sonraki yarı yapılandırılmış görüşme için gereken düzenlemeler tamamlanmıştır. Tüm görüşmelerin deşifreleri elektronik ortamda yapılmış; katılımcıların kimlik bilgilerini ortaya çıkarabilecek herhangi bir detaya yer verilmemiştir. Tüm bu süreç, her bir görüşme için tekrarlanmış; nitel verinin doyuma ulaştığına kanaat getirildiği noktada veri toplama işlemi sonlandırılmıştır. Nitel verilerin analizi, birden fazla araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Bu çalışmada araştırma deseni olarak *açıklayıcı sıralı karma yöntemler araştırması* deseni tercih edilmiştir.

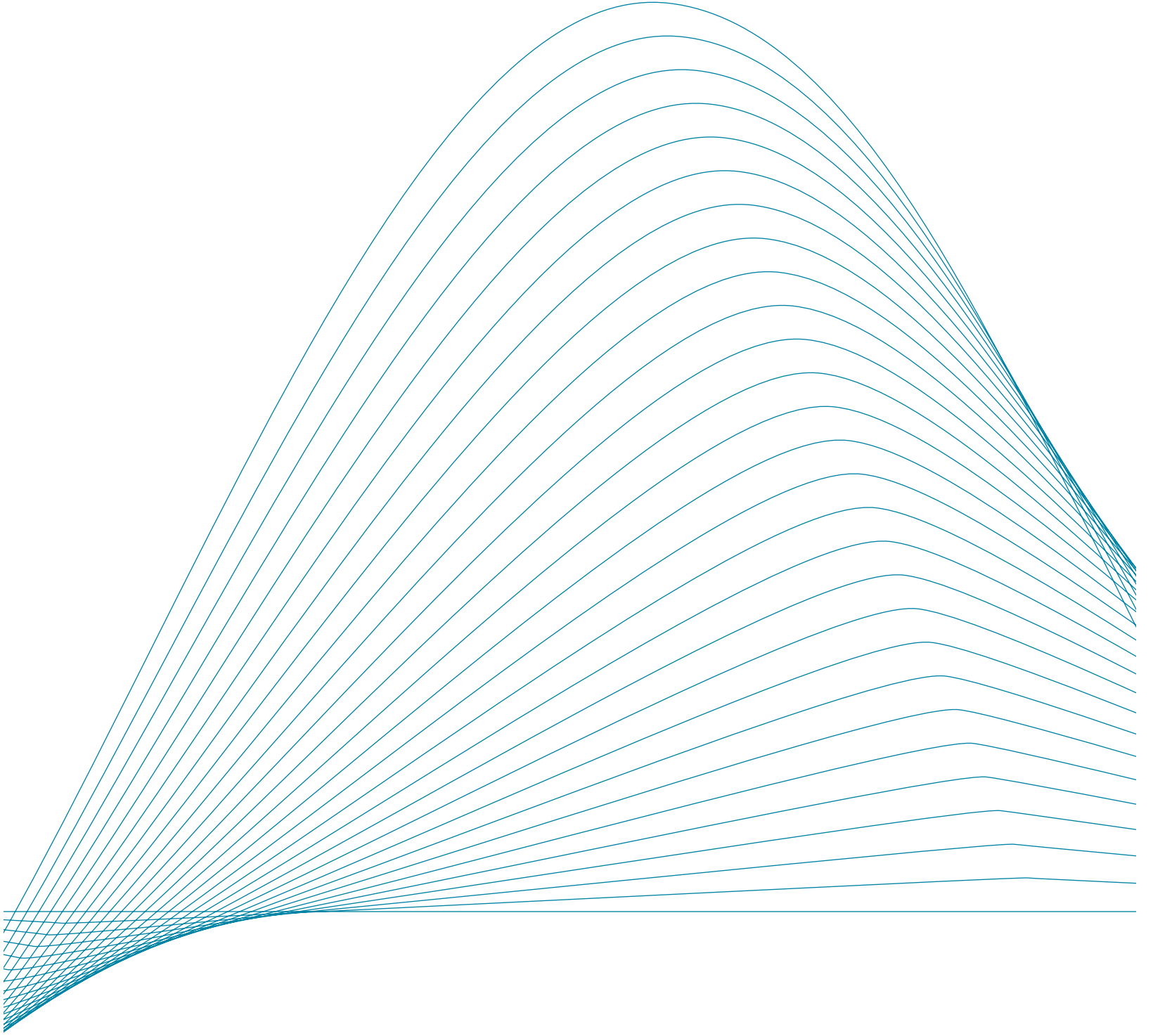
Çalışma kapsamında, açıklayıcı sıralı karma yöntemler araştırmalarında geçerlilik tehditlerini azaltmak adına alan yazında önerilen stratejiler dikkate alınarak süreç tasarlanmıştır. Bu stratejiler; (1) nicel sonuçların ortaya koyabileceği tüm olası açıklamaların detaylıca düşünülmesi; (2) nicel sonuçlarda elde edilen şaşırtıcı ya da çelişkili sonuçlar göz önünde bulundurularak çalışmanın nitel kısmının şekillendirilmesi ve (3) derinlemesine bilgi sağlama potansiyeline sahip ve araştırmanın nicel kısmına katılmış olan katılımcıların, araştırmanın nitel kısmına da amaçlı olarak dahil edilmesinden oluşmaktadır.⁹

Tüm bu süreçlerin dışında, araştırmanın nicel ve nitel kısımlarına ilişkin ek birtakım geçerlilik ve güvenilirlik göstergeleri bulunmaktadır. Örneğin, nicel kısmın *kapsam geçerliliğini* sağlamak adına anket formu için anket konularına ilişkin uzmanlıkları bulunan üç kişiden uzman görüşü alınmıştır. Öte yandan, araştırmanın nicel kısmından elde edilen demografik veriler, TÜİK ve KONDA Barometresi dahilinde aylık yapılan araştırmaların sonuçlarıyla paralellik göstermiştir. Bu paralellik, çalışmanın nicel sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkin bir *dış geçerlilik* göstergesi sunmaktadır. Bunlara ek olarak araştırmanın tüm aşamalarından farklı araştırmacı ve uzmanların yer alması ile kodlama ve analizlerin birden çok araştırmacı tarafından gerçekleştirilmesi, araştırmanın güvenilirliğine katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın nitel kısmının geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak adına *inandırıcılık*, *aktarılabirlik* ve *tutarlılık* ölçütleri ile ilgili göstergeler toplanmıştır.¹⁰ Çalışmanın inandırıcılığı ile ilgili *uzun süreli etkileşim*, *veri çeşitlenmesi* ve *uzman incelemesi* yöntemleri kullanılarak birtakım göstergeler elde edilmiştir. Araştırmanın aktarılabirliğini artırmak amacıyla *ayrıntılı betimleme* ve *amaçlı örnekleme* yöntemleri kullanılmıştır. Son olarak araştırmanın tutarlılığını sağlamak üzere *uzman incelemesi* yöntemi uygulanmıştır.

KAYNAKÇA

1. Meredith, J. (1993), Theory Building through Conceptual Methods», International Journal of Operations & Production Management, Vol. 13 No. 5, pp. 3-11. <https://doi.org/10.1108/01443579310028120>
2. Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). Qualitative research: A guide to design and implementation (Fourth Edition). San Francisco, Jossey-Bass
3. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd ed.). Sage
4. Toraman, S. (2021). Karma Yöntemler Araştırması: Kısa Tarihi, Tanımı, Bakış Açıları ve Temel Kavramlar/ Mixed Methods Research: A Brief History, Definitions, Perspectives, and Key Elements . Nitel Sosyal Bilimler, 3 (1), 1-29 . DOI: 10.47105/nsb.847688
5. Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik), 11(42), 1-21.
6. TÜİK (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> adresinden erişildi.
7. TÜAD (2012). SES Ölçeği. https://tuad.org.tr/upload/dosyalar/SES_Projesi.pdf adresinden erişilmiştir.
8. Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(2), 133-151.
9. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd ed.). Sage
10. Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). Qualitative research: A guide to design and implementation (Fourth Edition). San Francisco, Jossey-Bass

KAMUOYU ARAŞTIRMASININ BULGULARI

BÖLÜM 5

KAMUOYU ARAŞTIRMASININ BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde, siyasi partilerin eğitim vaatleri ile seçmenlerin oy verme davranışları arasındaki etkileşimi belirlemek ve eğitim politikalarının seçmendeki yansımalarını ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen kamuoyu araştırmasının sonuçları paylaşılmaktadır.

Kamuoyu araştırmasının verileri, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından Türkiye'deki seçmen nüfusunu temsil eden bir örneklem üzerinden toplanmıştır^a. Hem toplumun geneli hem de 18-24 yaş aralığındaki gençler için analiz edilen veriler ışığında aşağıdaki sorulara cevap verebilmek olanaklı hale gelmiştir:

- Siyasetin öncelik vermesi beklenen konular arasında “eğitim” hangi sıralamada gelmektedir?
- Seçmen, oy verirken tercihini nasıl yapmaktadır?
- Seçmenin oyu seçim vaatleriyle değişir mi?
- Kimlerin oyu seçim vaatleriyle değişebilir?
- Seçmenin eğitimden beklentileri ve eğitimle ilgili kaygıları nelerdir?
- Seçmen, eğitim sistemini nasıl notlandırmaktadır?
- Seçmen, eğitim sisteminde sorun alanları olarak neleri görmektedir?
- Seçmen, eğitim sisteminin geliştirilmesi için esas sorumlu olarak kimi görmektedir?
- Seçmen, eğitimin kendine ve çocuğuna nasıl bir katkısı olduğunu düşünmektedir?
- Seçmenin siyasi partilerden eğitimle ilgili beklentileri nelerdir?
- Seçmenin oy tercihini değiştirebilecek eğitim vaatleri nelerdir?

^a. Örneklem ve yöntemle ilişkin ayrıntılar Bölüm 4'te verilmiştir.

Siyasetçiler Neye Öncelik Versin?

Eğitim, siyasetin öncelik vermesi istenen konular arasında ekonomiden sonra ilk sırada gelmektedir.

“Aşağıdakilerden hangisi siyasi partilerin/siyasetçilerin öncelik vermelerini istediğiniz konular arasındadır?” şeklinde sorulan soruya katılımcılardan en fazla iki şıkki seçmeleri istenmiştir. Verilen cevaplara göre;

- **Toplumun en öncelikli konusu, tüm gruplar için tartışmasız ekonomidir.**
- Hem Türkiye genelinde hem de 18-24 yaş aralığında siyasetin öncelik vermesi beklenen ilk konu ekonomi iken, ikinci konu eğitimidir.
- Türkiye genelinin %65'i ekonomiye; %37'si ise eğitim sistemine öncelik verilmesi gerektiğini düşünmektedir.
- 18-24 yaş aralığındaki gençlerin en çok öncelik verilmesini istediği konu %67 ile ekonomi iken %49 ile eğitimidir. Buna göre **18-24 yaş aralığındaki her 2 gençten 1'i siyasetin eğitim sistemine öncelik vermesini istemektedir.**

“

Eğitim de başta geliyor, ekonomi de başta geliyor; şu an o konuda bir karar veremeyeceğim. Eğitim sistemi daha iyi olsa bile dediğim gibi ülke bu durumda gençlere faydası olacağını düşünmüyorum. Ekonomi düzelmeden hiçbir şey olmaz diyorum.”

(Erkek, 21 yaşında, Ön lisans mezunu, Teknisyen)

“

Türkiye'nin bugün için en önemli siyasi sorunu, ekonomi. Bitti! Burada başka bir şey olabilir mi sizce? Eğitim de çok önemli zaten eğitimsiz olduğumuz için bu hale geliyoruz. İkinci sırada da eğitim olur.”

(Erkek, 53 yaşında, Meslek lisesi mezunu, Emekli memur, Üniversite mezunu 1 çocuğu var.)

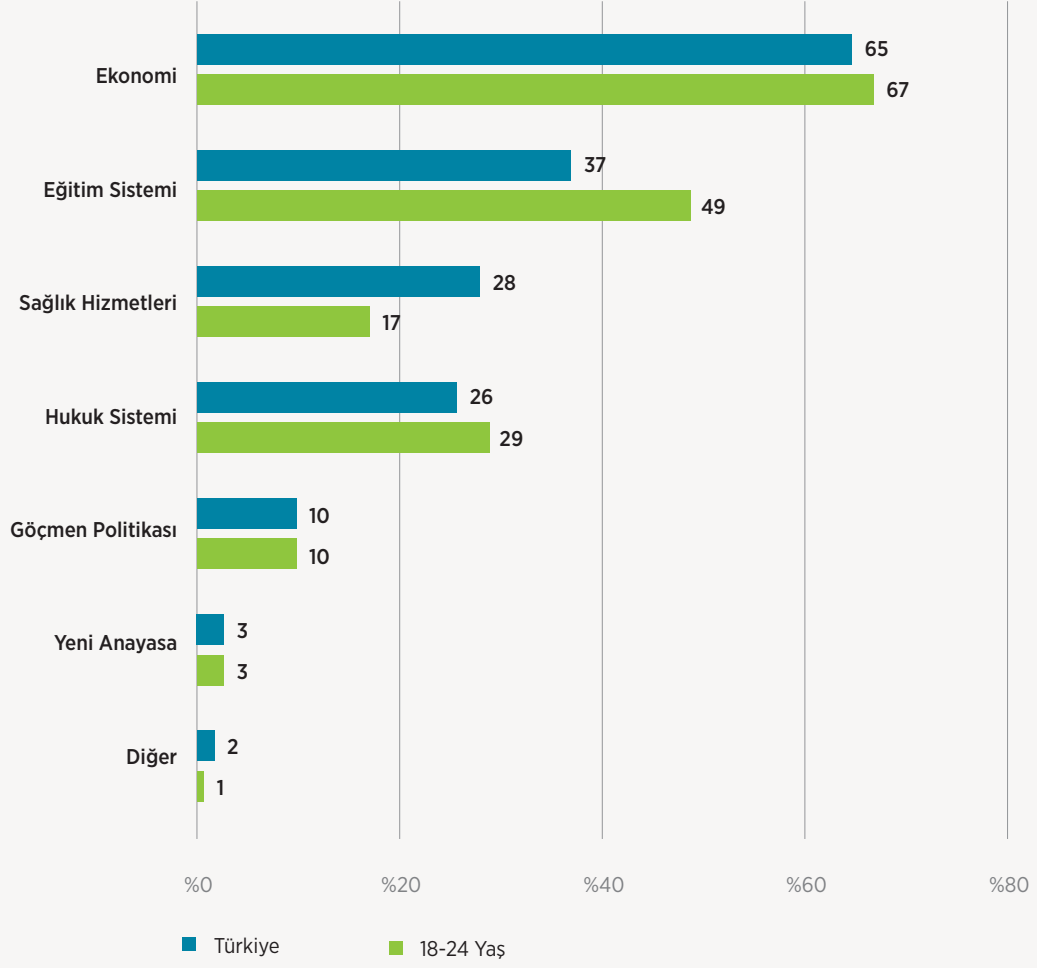
“

Bence aslında eğitim 1. sırada gelir, her şeyin başı eğitim. Eğitim aslında her şeyin kökü bence. Eğitimden sonra iç politika, sonra da dış politika. Hukuk, ekonomi.”

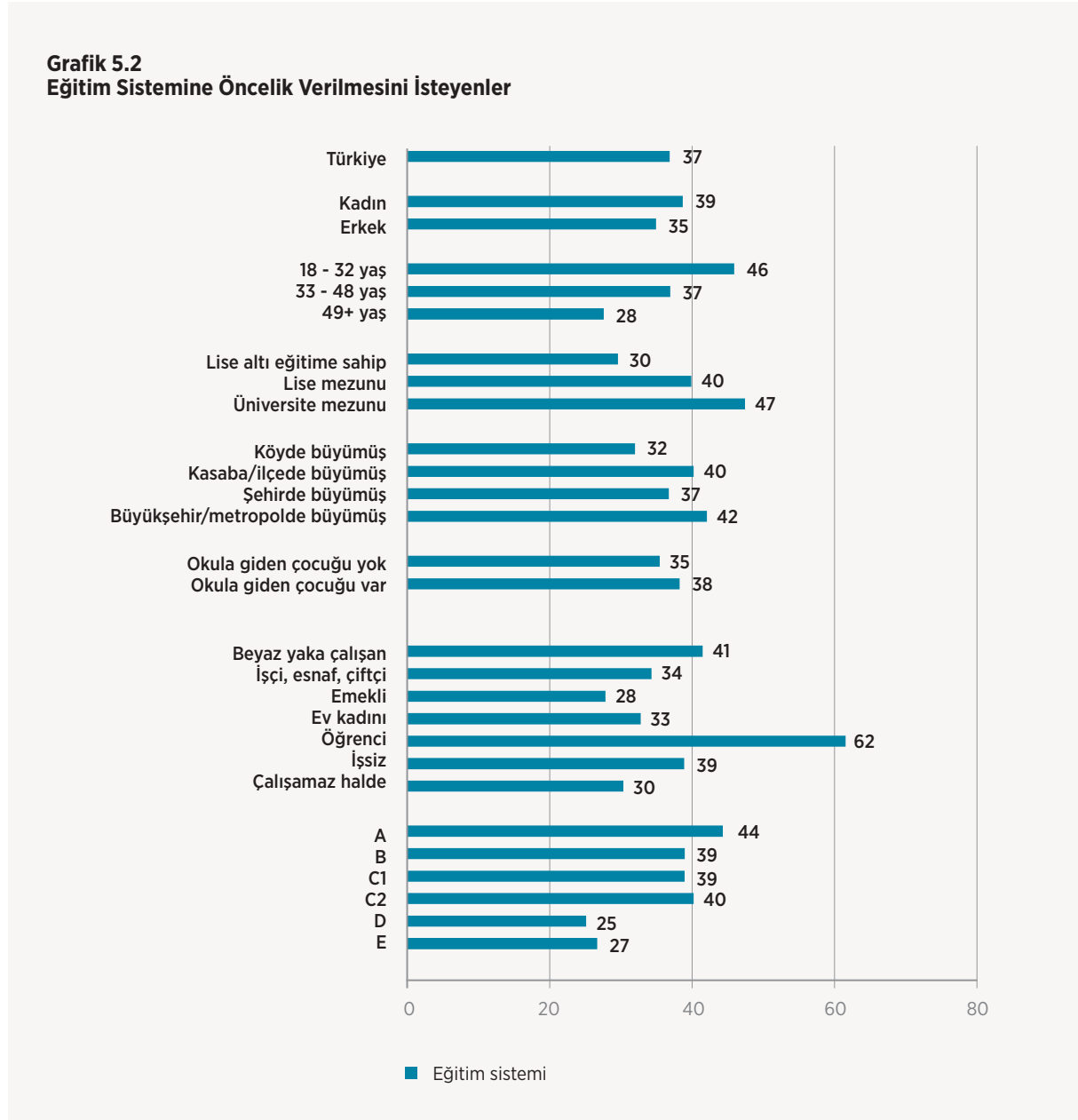
(Kadın, 20 yaşında, Üniversite öğrencisi)

Grafik 5.1
Siyasetin Öncelik Vermesi İstenen Konular

Kadınlar, gençler, eğitim seviyesi ve sosyo-ekonomik statüsü yüksek olanlar, okula giden çocuğu olanlar ve öğrenciler daha yüksek oranda eğitim sistemine öncelik verilmesini istemektedir.

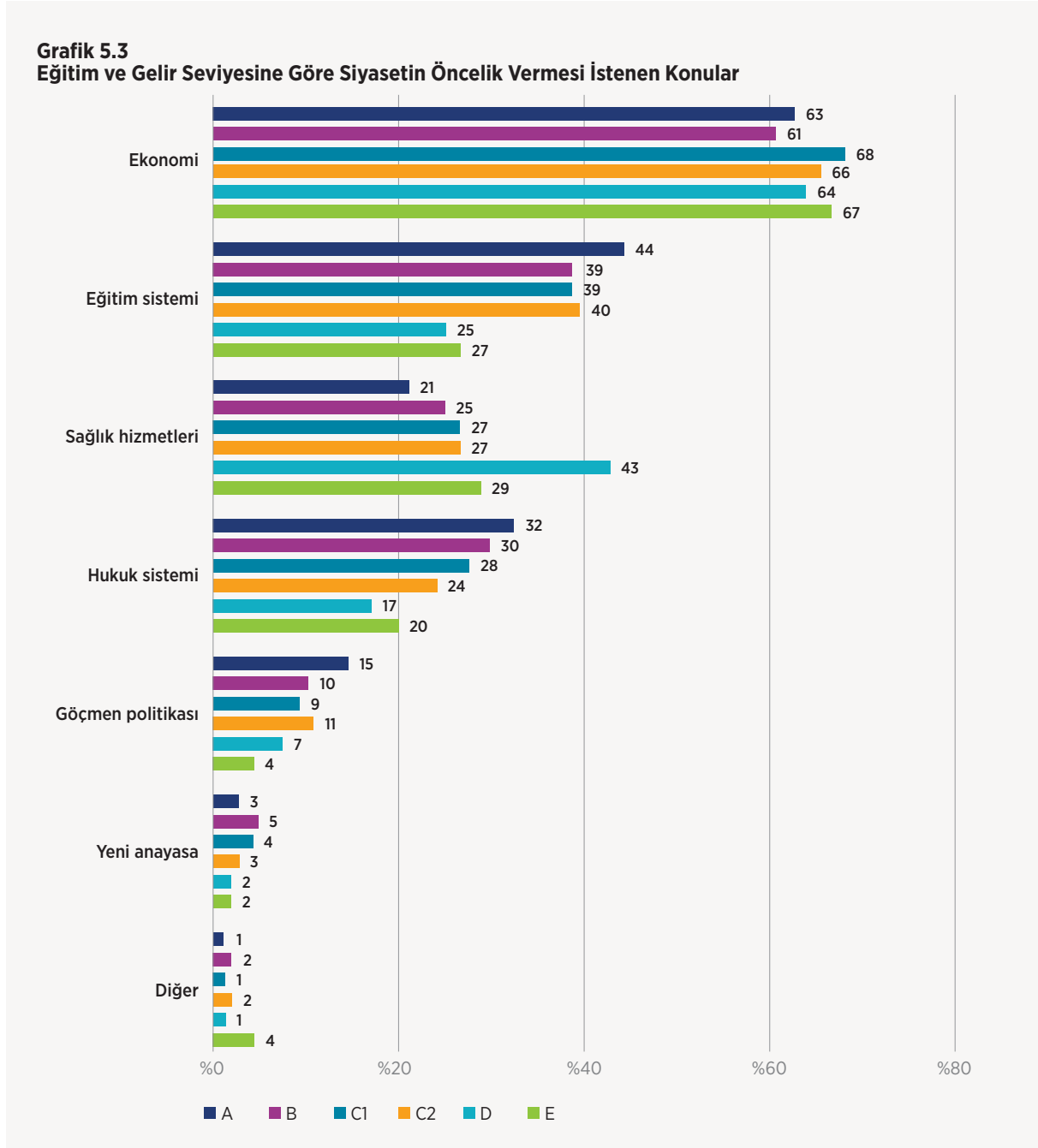

Not: A-E arası harflerle belirtilen değişkenler sosyoekonomik duruma karşılık gelmektedir. Sosyoekonomik durumun hesaplanması, Türkiye Araştırmacılar Derneğinin (TÜAD) sınıflama biçimine göre yapılmıştır. Ayrıntılar için bkz. https://tuad.org.tr/upload/dosyalar/SES_Projesi.pdf

Siyasetin öncelik vermesi istenen konular, eğitim ve gelir seviyesine göre değişebilmektedir.

Siyasetin öncelik vermesi istenen konular sosyoekonomik gruplar için incelendiğinde, üst ve orta (A, B, C1, C2) sosyoekonomik gruplarda eğitim, ekonomiden sonra öncelik verilmesi beklenen ilk konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ancak; eğitim ve gelir seviyesi görece en düşük olan gruplarda (D, E) ise eğitim; ekonomi ve sağlık hizmetlerinden sonra gelmektedir.

Not: A-E arası harflerle belirtilen değişkenler sosyoekonomik duruma karşılık gelmektedir. Sosyoekonomik durumun hesaplanması, Türkiye Araştırmacılar Derneğinin (TÜAD) sınıflama biçimine göre yapılmıştır. Ayrıntılar için bkz. https://tuad.org.tr/upload/dosyalar/SES_Projesi.pdf

Seçmen Oy Verirken Tercihini Nasıl Yapıyor?

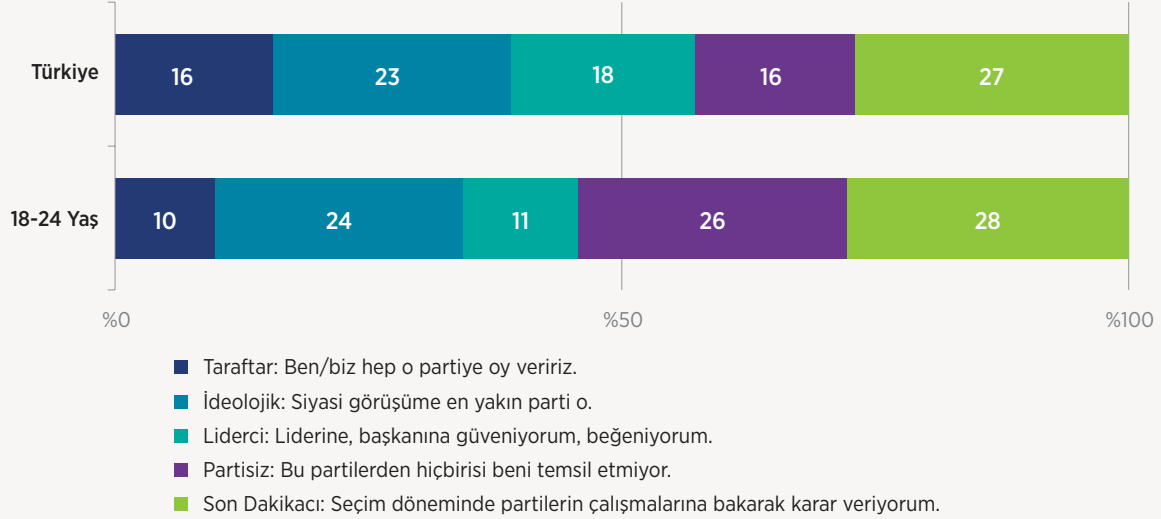
Her 4 gençten 1'i mevcut siyasi partilerin hiçbirinin kendisini temsil etmediğini düşünmektedir.

Türkiye genelinde mevcut siyasi partilerin hiçbirinin kendisini temsil etmediğini düşünenlerin oranı %16'dır. Toplumun %27'si seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak oy tercihine karar vermektedir.

18-24 yaş aralığındaki her 4 gençten 1'i (%26) mevcut siyasi partilerin hiçbirinin kendisini temsil etmediğini düşünmektedir. 18-24 yaş aralığındaki gençlerin %28'i ise seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak oy tercihine karar vermektedir.

18-24 yaş aralığındaki her 2 gençten 1'i (%54) hiçbir siyasi partinin kendisini temsil etmediğini düşünen veya seçim döneminde siyasi parti çalışmalarına bakarak oy verenlerden oluşmaktadır. Bu oran toplumun geneli için %43'tür.

Grafik 5.4
Oy Verme Davranışına Göre Seçmen Grupları

“

Belki bu seçimde olabilir, yani şu sistemdeki partilere baktığınız zaman hiçbirini beni temsil etmiyor. Bakın çok açık söylüyorum, hiçbirini beni temsil etmiyor ama ne yapıyoruz? Bana daha yakın olanı tercih ediyorum.”

(Kadın, 62 yaşında, Emekli öğretmen, Üniversite mezunu 2 çocuğu var.)

“

Ben ideolojik olarak bakıp da oy veriyorum, yani bana ideolojik yakınlığı olan, işte benim dedim ya hayat felsefeme en uygun partiye oy veriyorum.”

(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

“

Şimdi ülkemizin şartlarına baktığımız zaman zaten bütün partilerin hepsi söz verir ama hiçbiri iktidara geldiğinde sözünü tutmaz. Yani buna 'Şu şekil, şuna bakarak şu oyu kullanırım' diyemem, yani artık o zamanki hislerim, düşüncelerim neyse ona göre oy veririm. ”

(Kadın, 39 yaşında, Ev hanımı, Lise mezunu, Ortaokul ve liseye giden 2 çocuğu var.)

“

Ben yapılmasını istediğim vaatler sunan partiye kesinlikle oy veririm. Şu an Türkiye bir sürü sıkıntı yaşıyor ve eğer verilen vaatlerde bu sıkıntıların nasıl çözüleceğini detaylı bir şekilde anlatırsa ve bana da mantıklı gelirse, ben o partiye veririm, yani mesela terörün veya göçmen sorununun veya ekonominin nasıl çözüleceğine dair mantıklı önerileri olan partiye ben oyumu veririm. ”

(Erkek, 19 yaşında, Lisans öğrencisi)

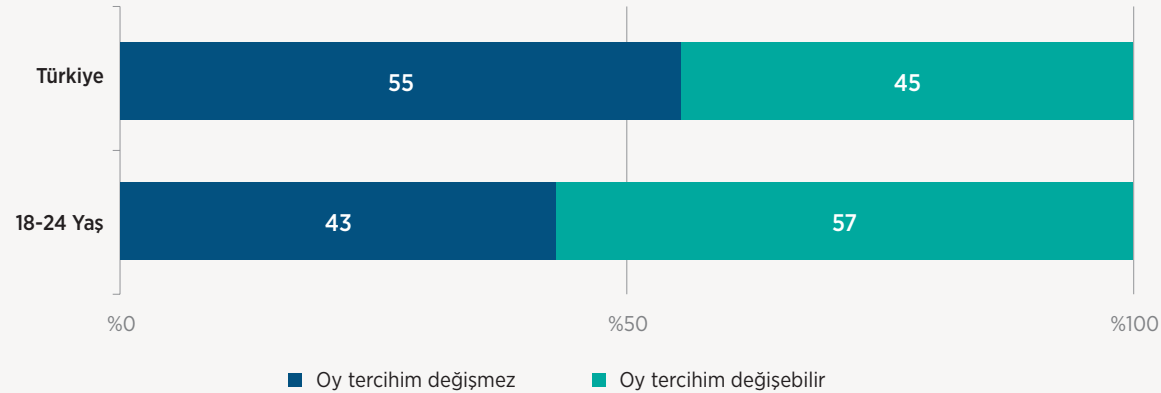
Seçmenin Oyu Seçim Vaatleriyle Değişir mi?

Toplumun %45'i, gençlerin ise %57'si seçim vaatlerine göre oyunu değiştirebilir.

Türkiye genelinin %45'inin, 18-24 yaş aralığındaki gençlerin ise %57'sinin oyu seçim vaatleri ile değişebilir.

Seçim vaatleri ile oyunun değişebileceğini ifade eden 18-24 yaş aralığındaki gençlerin oranı Türkiye genelinden daha fazladır.

Grafik 5.5
Seçmenin Seçim Vaatleriyle Oy Tercihini Değiştirme Durumu

“

Yapacağına çok inanıyorsam eğer değiştirebilirim belki. Baktım o taraf daha ağır basıyor, neyin insanlar için daha yararlı olacağını düşünüyorsam, nasıl daha mutlu bir şekilde yaşayacağımızı düşünüyorsam A imiş, B imiş hiç fark etmez.”

(Kadın, 25 yaşında, Yüksek lisans öğrencisi)

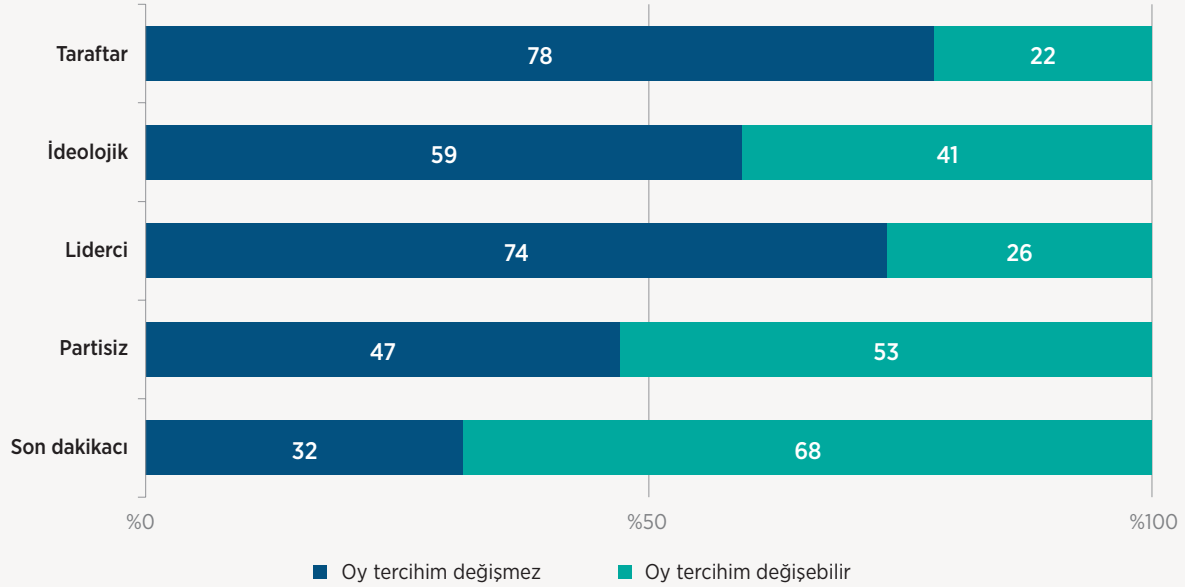
Tüm seçmen gruplarında seçim vaatlerine göre oyunu değiştirebileceğini belirten seçmenler önemli bir orandadır.

Beklendiği üzere, oy değiştirme esnekliği seçmen gruplarının oy verme davranışlarıyla tutarlıdır. Herhangi bir siyasi partinin kendisini temsil etmediğini düşünen Partisizler ile seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak karar veren *Son Dakikacılar*, *Taraftar* ve *Liderci* seçmen tiplerinin tersine oy değiştirme konusunda daha esnektir.

Seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak karar veren *Son Dakikacıların* %68'i ve herhangi bir partinin kendisini temsil etmediğini düşünen Partisizlerin %53'ü “seçim vaatleri benim oyumu değiştirebilir” demektedir.

Taraftarların %78'i ve Lidercilerin %74'ü seçim vaatlerine göre oy tercihinin değişmeyeceğini belirtmektedir. Ancak, bu seçmen gruplarında dahi her 5 kişiden en az 1'i seçim vaatleriyle oyunun değişebileceğini ifade etmektedir.

Grafik 5.6
Seçmen Gruplarına Göre Oy Tercihini Değiştirme Durumu

“

Kimileri böyle futbol takımı tutar gibi parti tutuyor, ben o şekilde değilim. Benim ülkeme, eğitime hangisi daha güzel katkı verecekse, ben ona oyumu veririm. Yani benim için fark etmez. Bu parti yapacak, bu ülkeye daha güzel faydaları olacak dersem, ben ona oyumu veririm. Ülkem için hangisi iyiye ben ona oy veririm.”

(Kadın, 33 yaşında, İlkokul mezunu, Biri ilkokula giden 2 çocuğu var.)

“

Kendi adıma konuşuyorum, ben artık insanların ağzından çıkana bakmıyorum. Satırları değil de satır aralarını okumaya çalışıyoruz. Siyaset oy değiştirme sanatına dönüşmüş, böyle bakıyorlar işe. Güncel gelip benim oyumu alabilmek için konuşuyor ama bunu ne kadar uygular ne kadar yapar eder bunlara da bakmaya çalışıyorum. Yani bütün parametrelerden bana vaat verse bile, benim onun o vaadi yapıp yapamayacağını analizini yapmam lazım.”

(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

“

Beni inandırması için öncelikle yapmış olduğu bir şeyi bana göstermesi lazım. Somut olarak ben de her şeyi söyleyebilirim. Beni geçirin başa şöyle yapacağım, hiç borcunuz olmayacak, insanlar şu kadar maaş alabilecek. Ben de diyebilirim bunları ama bir şeyle ispatlaması gerekiyor bence insanların.”

(Kadın, 30 yaşında, Ön lisans mezunu, Kendi hesabına çalışan, 1 çocuğu var.)

“

Parti sürecinde söylenen sözlere pek itaat etmiyorum ne yazık ki çünkü bazen bir şey söylerler 'Bunu yapacağız' derler ama sonucu bambaşka olur. O yüzden ben pek oy kullanma taraftarı değilim.”

(Kadın, 22 yaşında, Üniversite öğrencisi, Anasınıfına giden 1 çocuğu var.)

Kimlerin Oyu Seçim Vaatleriyle Değişebilir?

Gençler, metropolde yaşayanlar, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik statüsü yüksek olanlar seçim vaatleriyle oy değiştirme konusunda daha esnektir.

Gençler, seçim vaatleri ile oy tercihini değiştirme konusunda ileri yaştakilerden daha esnektir. 18-32 yaş aralığındakilerin %55'i, 33-48 yaş aralığındakilerin %43'ü, 49 yaş ve üstü olanların ise %35'i oy tercihini seçim vaatleri ile değiştirebileceğini ifade etmektedir.

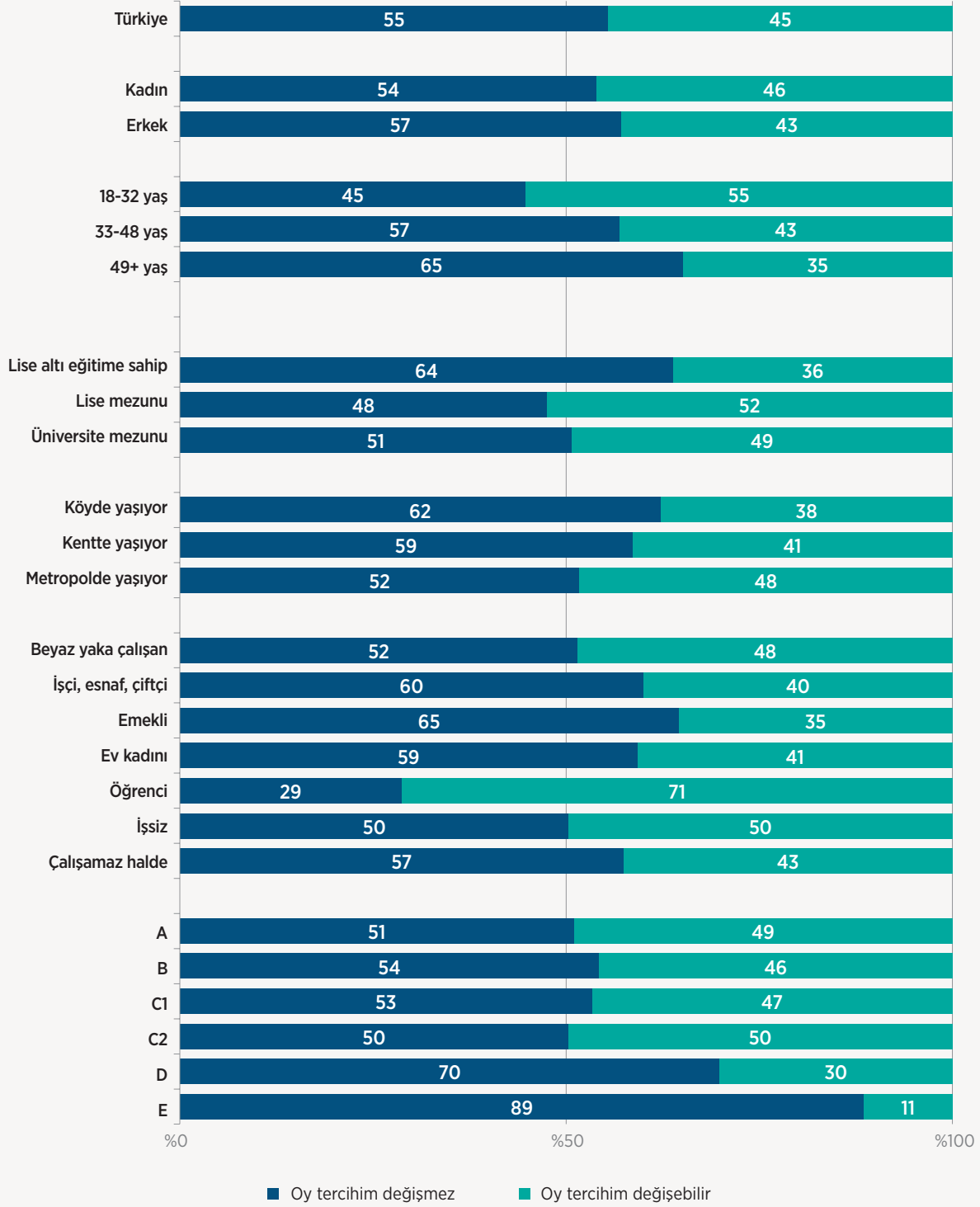
Metropolde yaşayanların neredeyse yarısı (%48) seçim vaatleriyle oyunu değiştirebileceğini ifade ederken, köyde yaşayanlar için bu oran %38 olmaktadır.

Eğitim düzeyi arttıkça bireyler seçim vaatleriyle oy tercihini değiştirme konusunda daha esnek bakış açısına sahip olmaktadır. Lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin %36'sı seçim vaatleriyle oy tercihini değiştirebileceğini ifade ederken, lise ve üstü eğitime sahip her iki kişiden biri oy tercihini değiştirme konusunda esnektir (Grafik 5.7)

Her 10 öğrenciden yaklaşık 7'si oy tercihini seçim vaatleri ile değiştirebileceğini ifade etmektedir.

Meslek gruplarına göre incelendiğinde ise beyaz yaka çalışanların %48'inin; işçi, esnaf ve çiftçinin %40'ünün; emeklilerin %35'inin; ev kadınlarının %41'inin seçim vaatleriyle oyu değiştirebilir.

Grafik 5.7
Farklı Demografik Özelliklere Göre Seçmenlerin Oy Tercihini Değiştirme Durumları

Not: A-E arası harflerle belirtilen değişkenler sosyoekonomik duruma karşılık gelmektedir. Sosyoekonomik durumun hesaplanması, Türkiye Araştırmacılar Derneğinin (TÜAD) sınıflama biçimine göre yapılmıştır. Ayrıntılar için bkz. https://tuad.org.tr/upload/dosyalar/SES_Projesi.pdf

Seçim vaatleriyle oy tercihini değiştirmeye en yakın grup öğrencilerdir.

İşsizlerin %50'si seçim vaatlerine göre oyunun değişebileceğini belirtmektedir.

Seçmenlerin sosyoekonomik durumuna göre oy tercihini değiştirme eğilimi de farklılaşmaktadır. Eğitim ve gelir seviyesi görece en düşük gruptakilerin (E) %89'u oy tercihini değiştirmeyeceğini ifade ederken üst sosyoekonomik grupta (A) bu oran %51'dir.

“

Sadece eğitim sistemi ile iş çözülmüyor ama tabii ki eğitim sistemi ile ilgili ciddi, dikkate alınacak değişiklikleri yapacak olsa, yani bakardık, sonuna kadar gidecek mi, gerçekten bununla ilgili ciddi adımlar atacak mı yoksa sadece seçim vaadi olarak mı kalacak? ”

(Kadın, 37 yaşında, Ev hanımı, Lise mezunu, İlkokul ve ortaokula giden 2 çocuğu var.)

“

Hatta bazen benim için ikisi de yer değiştirebilir bile ama kesinlikle ekonomi çok, çok fazla etkiliyor herkesi. Aldığım eğitimden dolayı kesinlikle gördüğüm, etrafımda gözlemlediğim sorunlardan insanların nasıl mağdur edildiğini gördüysem, sonra eğitim 1. sırada oluyor. Sonra eğitim almak için bile bazen maddiyatımız yetmediği zaman ekonomi oluyor. ”

(Kadın, 22 yaşında, Üniversite öğrencisi, Anasınıfına giden 1 çocuğu var.)

“

Eğitim başlı başına bir sorundur, ama en azından bizi öldürmüyor, değil mi? Eğitimdeki zaafiyetlerimiz bizi yavaş yavaş öldürüyor ama varsayalım dış politikada önümüzde öyle bir sıkıntı var ki o bizi çok daha kısa sürede öldürecek. Önce onu çözmek gerek, değil mi? Bence bu sefer o sıralamada öne geçiyor. Yani tamam elimize diken battı, apse yapıyor, canımız yanıyor, buna müdahale etmemiz lazım ama bir yerde de bacağımız gidecek. İkisi de sorun ama veya bu da acil, daha elzem. O şekilde, yani o durum beni yönlendirebilir. ”

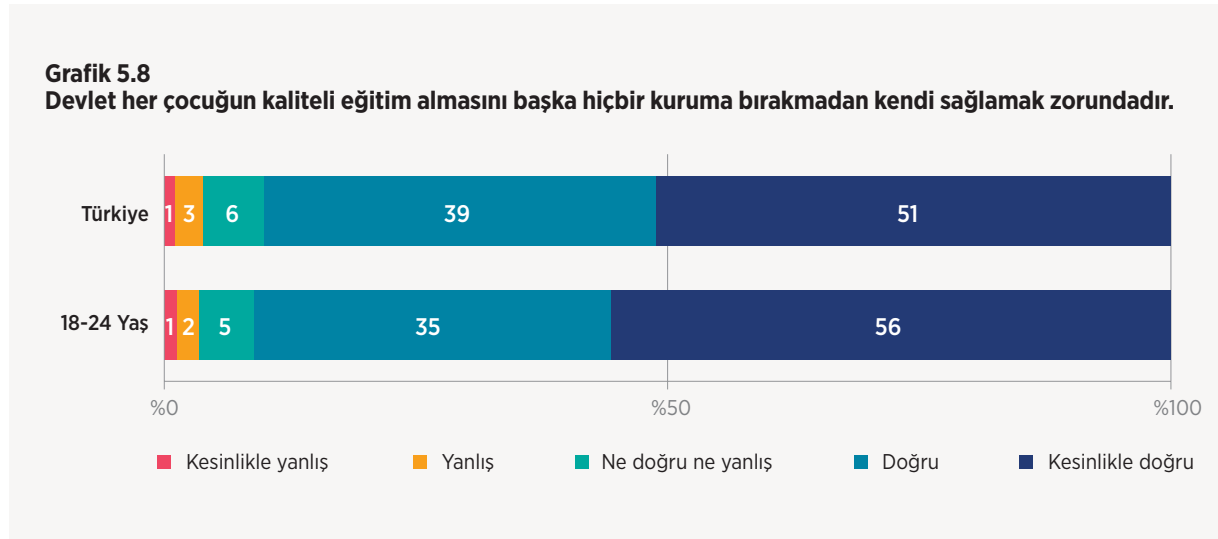
(Erkek, 44 yaşında, İş insanı, Ön lisans mezunu, Biri ilkokula giden 2 çocuğu var.)

Seçmen Eğitimle İlgili Ne Düşünüyor?

Seçmenlerin eğitimle ilgili düşüncelerine ilişkin bulgulara göre Türkiye’de eğitim sisteminden beklenti büyüktür. Ancak eğitim sistemine ilişkin kaygı ve karamsarlık da büyüktür.

Beklenti Ekseninde Eğitim

Her 10 kişiden 9’u her çocuğun nitelikli eğitim almasının başka hiçbir kuruma bırakmaksızın devletin sorumluluğunda olduğunu düşünmektedir.

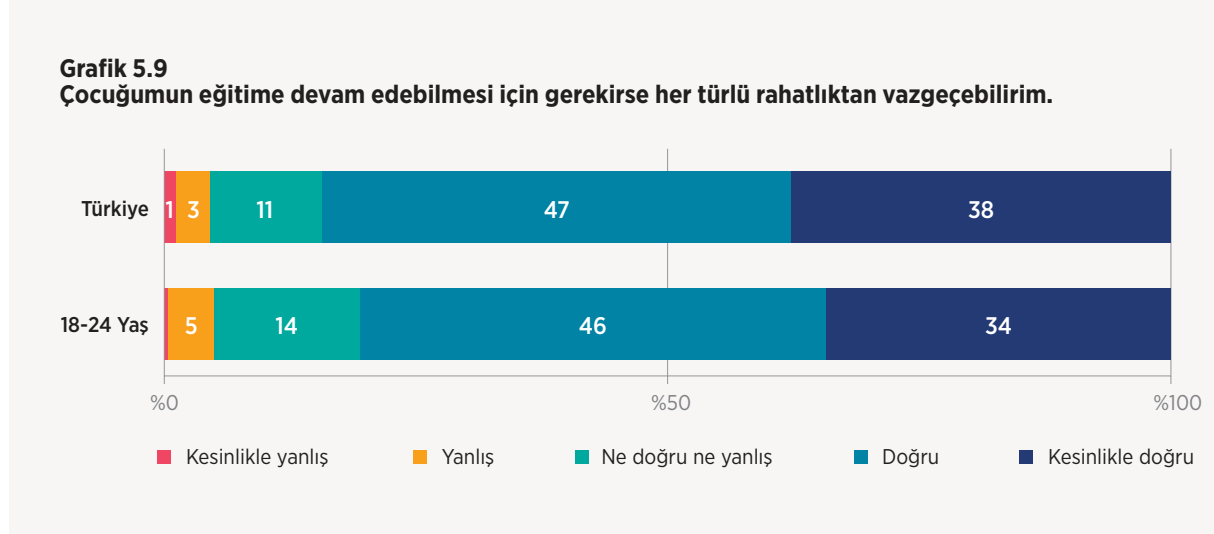
“

Dünyanın en gelişmiş eğitim sistemi mesela Finlandiya gibi, Norveç gibi ülkelerde asla özel bir dersane, özel bir okul, paralı yatılı diye bulamazsınız, yani okuduğum, takip ettiğim kadarıyla. Ve sadece devletin verdiği eğitimle dünyada lider konumuna gelebilir insanlar, bizde tam tersi. Maalesef sağlık da öyle, eğitim de öyle, parasına göre.

”

(Erkek, 38 yaşında, İlkokul mezunu, Esnaf, Biri anaokuluna giden 3 çocuğu var.)

Toplumun %85'i, gençlerin ise %80'i çocuğunun eğitime devam edebilmesi için her türlü rahatlıktan vazgeçebileceğini söylemektedir.

“

Benim dönemime baktığım zaman benim dönemimde tamam “Okuyor” diye şey yapıyorlardı sürekli. Ama aileler pek taraftar olmuyordu. Şimdiki ailelere baktığım zaman, şimdiki aileler çocukları için kendilerini paralıyorlar. Kendileri yemiyorlar içmiyorlar ama çocuklarını “Okula göndereyim, kursa göndereyim, dershaneye göndereyim,” sürekli çocuklarının gelişimi için uğraşmaya çalışıyorlar.”

(Kadın, 30 yaşında, Ön lisans mezunu, Ev hanımı, 1 çocuğu var.)

“

İster maddi durumu iyi olsun ister olmasın (aileler) koşullarını zorlayıp en iyi şekilde (çocuklarını) okutmaya çalışıyorlar. Sabahtan akşama kadar temizliğe gidip sonra çocuğunu kursa göndermek istiyor ve parasını da ödemek istiyor, yani karşılığında bir şey vermek istiyor.”

(Kadın, 62 yaşında, Emekli öğretmen, Üniversite mezunu 2 çocuğu var.)

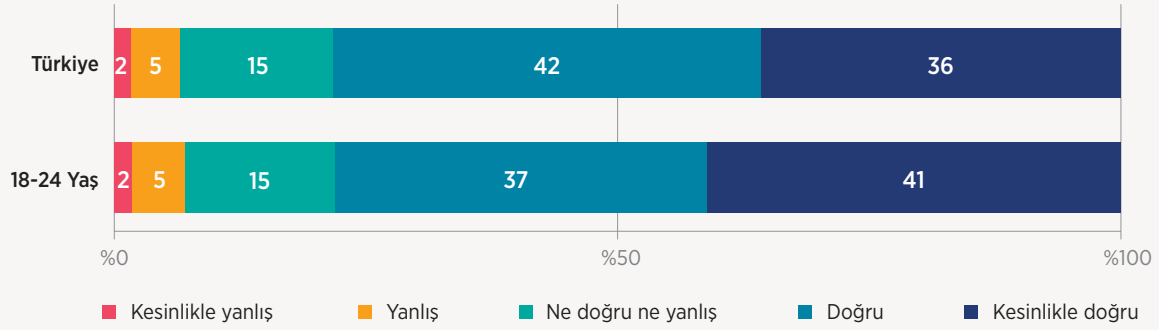
“

Ben aslında hep hayalimde onun (çocuğumun) yüksek okula gitmesini çok istiyorum. Hani o eğitim sürecini sonuna kadar iyisiyle/kötüsüyle görmesini çok istiyorum. İnşallah öyle de olur. Bunun için de her şeyi de yapacağım. Hani hiç değilse üniversite sürecini tamamlayıp kafasında kendi istediği mesleği alabilmesi için uğraşacağım daha çok. Herhangi bir meslek olur diye değil de kendini nerede iyi hissediyorsa orada.”

(Kadın, 22 yaşında, Üniversite öğrencisi, Anasınıfına giden 1 çocuğu var.)

Her 10 kişiden 8'i ancak eğitim seviyesi yükselirse Türkiye'nin güçlü bir ülke olacağını düşünmektedir.

Grafik 5.10
Türkiye ancak eğitim seviyesi yükselirse güçlü bir ülke olur.

“

Dediğim gibi iyi bir eğitim gerçekten bakın, eğer eğitimin sağlam olursa, geleceğe çok iyi nesil yetiştirirsin. Bilgili, kültürlü, eğitilmiş, ahlâklı bir nesil yetiştirirsen eğer, herkes ona göre oyunu kullanır. Oy verdiği kişiyi, kendine yakın kişiyi seçersin, kendine yakın bulduğun kişi ona göre ülkeni şekillendirir, ona göre adaletini sağlar, ona göre adaletini, hukukunu sağlar, ona göre eğitimini devam ettirir, ona göre ekonomiyi düzenler, ona göre iç politikayı, dış politikayı şekillendirir. ”

(Erkek, 20 yaşında, Ön lisans öğrencisi)

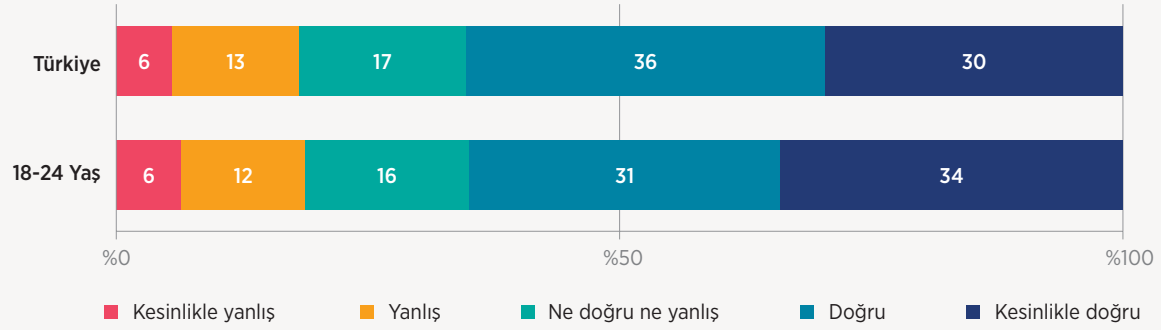
“

Özellikle Almanya ya da Finlandiya, bu ülkeler nasıl kalkındı? Eğitimle kalkındı. İyi eğitilmiş insan olursa, zaten sizi alıp yukarıya da götürüyor. Çünkü insanlar eğitilirse siz kalkınırsınız, eğitilirse iyiye gidersiniz, çünkü bu iş eğitimle olur. ”

(Erkek, 53 yaşında, Lise mezunu, Emekli, Üniversite mezunu 1 çocuğu var.)

Her 3 kişiden 2'si para ve statü sahibi olmak için iyi bir eğitimin şart olduğunu düşünmektedir.

Grafik 5.11
Para ve statü sahibi olmak için iyi bir eğitim almış olmak şarttır.

“

Bizim zamanımızda, liseyi bitirdiğim zaman; eşim de lise mezunu, biz çok daha çabuk, rahat, daha iyi işler bulabiliyorduk. Şimdiki ile çok fark var. Dediğim gibi lise mezunu şu anda doğru düzgün bir iş bulamaz bu şartlarda. Şimdikilerde iyi okula gitmiyorsanız, çok iyi bir şey alamıyorsunuz diye düşünüyorum. ”

(Erkek, 53 yaşında, Lise mezunu, Emekli, Üniversite mezunu 1 çocuğu var.)

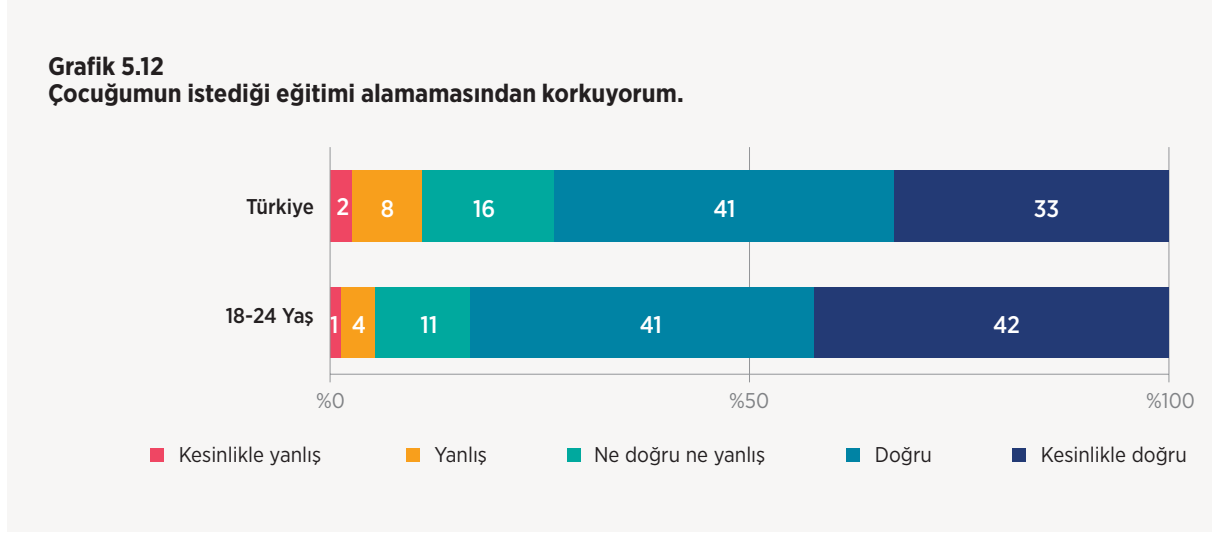
“

Bir arkadaş ortamında bile çocuklar 'Hangi üniversitedesin?' diye soruyor. Okulu okumayan, bir sene, iki sene evde duran çocuk bile sonradan okumaya başlıyor, biliyor musunuz? Ondan etkileniyor, yani bir arkadaş ortamında bile gittiğin okul, seçtiğin üniversite, alan, bu bile önemli olmaya başlamış, yani insan sınıflandırmak için. ”

(Kadın, 48 yaşında, Ortaokul mezunu, Ev hanımı, 2 çocuğu var.)

Kaygı Ekseninde Eğitim

Toplumun %74'ü, gençlerin ise %83'ü çocuklarının istediği eğitimi alamamasından korkmaktadır.

“

Şu an, şu düzeyde çok kaygılarım var, çok korkuyorum çocuklarım için. Gelecekleri sanki şu an siz de biliyorsunuz, ben şu an Türkiye'de ekonomik olarak bazı şeyleri hiç iyi göremiyorum. Onun için korkuyorum, sanki çocuklarımın, onların yaşamlarını çok çok etkileyecek de okuyamayacaklar gibi geliyor bana. Ne olursa olsun okuturum, yani ne olursa olsun okuturum. ”

(Kadın, 33 yaşında, İlkokul mezunu, Biri ilkokula giden 2 çocuğu var.)

“

Etrafımda gördüğüm kadarıyla da okuyan insanlar bile gerçekten çok iyi [eğitim] aldıkları halde, istedikleri yere yerleşemiyorlar. Bazı insanlar istedikleri meslek dışında başka bir meslekte. 'Okudum, emeğimin karşılığını şu şekilde de olsa alayım' deyip de kendi alanını, kendi bölümünü bırakan çok fazla insan var. Daha fazla eğitime devam etmeyip 'Ay ne de olsa ben de bunun gibi olacağım, gidip işe gireyim' diyen çok fazla insan var, ne yazık ki. ”

(Kadın, 22 yaşında, Üniversite öğrencisi, Anaokuluna giden 1 çocuğu var.)

Toplumun %67'si, gençlerin ise %84'ü imkânı olsa çocuklarının veya kendilerinin yurt dışında eğitim almasını istemektedir.

“

Şu anki üniversiteli gençlerin hepsi yurtdışına çıkma taraftarı, hepsi yurtdışında okuma taraftarı. Şu an günümüzdeki doktorlar bile işi bırakıp yurtdışında daha iyi yerlerde çalışmayı istiyor, niye? Çünkü okuyan kişinin hakkını alamadığını düşünüyorlar.”

(Erkek, 34 yaşında, Üniversite mezunu, Kendi hesabına çalışan)

“

Yurt dışının imkânları daha fazla, mesela birebir orada yabancı dil öğrenmesini isterim. Tabii ben de burada tırmalıyorum ama tabii kendi ana dilin gibi olmuyor. Bir de oranın sosyal hakları daha fazla, Türkiye gibi değil.”

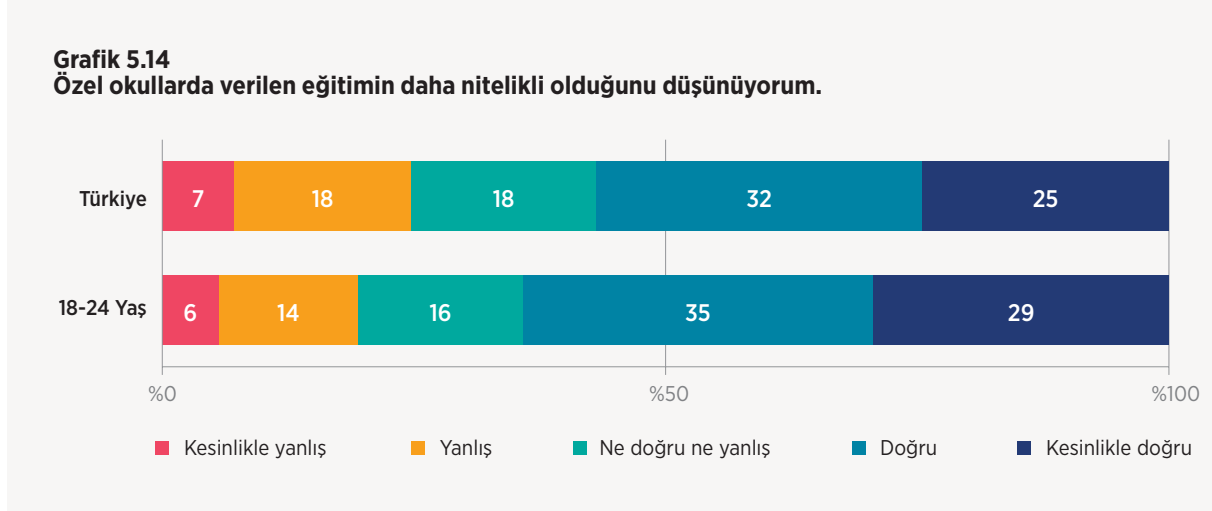
(Kadın, 47 yaşında, Açık öğretim üniversite öğrencisi, Ortaokul ve liseye giden 2 çocuğu var.)

“

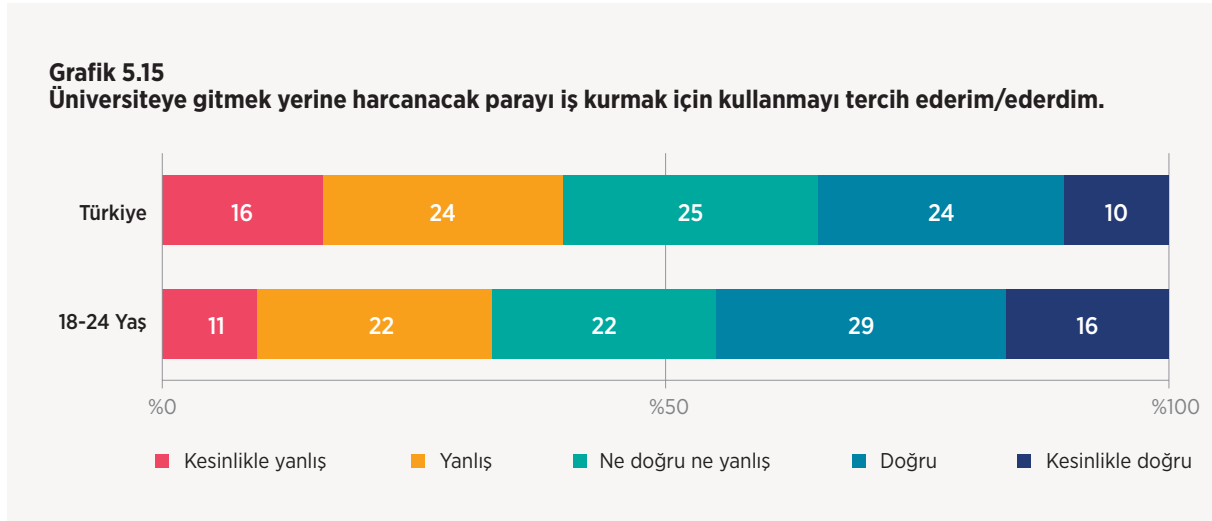
Ben küçükken yurtdışında okuma fikri neredeyse hiç konuşulmuyordu. İyi bakılıyordu tabii ki ama gereklilik değildi hiçbir zaman. Şu an neredeyse etrafımdaki herkes yurtdışında okumak istiyor. Türkiye’de üniversite mezunu bir öğrencinin vasıfsızlaşması yüzünden, değer kaybetti yani artık önemsiz. Üniversite mezunu olmakla olmamak pek bir şey fark etmiyor. Ama yurtdışında hâlâ üniversite mezunu bir insan kesinlikle tam kalifiye ve şirketlerin istediği bir insan. O yüzden maddi kaygı da yurtdışında okuma isteğinin önünü açıyor.”

(Erkek, 19 yaşında, Üniversite öğrencisi)

Toplumun %57'si, gençlerin ise %64'ü özel okullarda verilen eğitimin daha nitelikli olduğunu düşünmektedir.

Toplumun yüzde 34'ü, gençlerin ise yüzde 45'i üniversitede okumak için harcanacak parayı iş kurmak için kullanmayı tercih etmektedir.

“

Şimdi herkes okuyor, milyonlarca bir sürü insan bitirip işsiz, hiçbir şekilde iş bulamıyor. Benim bile birçok arkadaşım var, depresyona giren, psikolojik problemler yaşayan, şimdi ben mesela yüksek lisans yapıyorum, tamam öyle bir problemim yok ama bir sene ben de boşta kaldım ve gerçekten çok zorlu bir süreç, içinde olmayana kolay geliyor ama içinde olduğun zaman çok zorlu bir süreç.”

(Kadın, 25 yaşında, Yüksek lisans öğrencisi)

“

Çok okuyup da üniversiteyi bitirmiş ama hiçbir şekilde bir şey yapamamış çocuklarımız da var. Şimdi bir çocuğun bu kadar emek verip de karşılığını almaması büyük bir yıkım olur, çünkü bir şey yapamamak, boşta kalmak. O insanlar 20 yıla yakın okuyor, 15-16 yıl okuyor, karşılığını da almadığı zaman ister istemez karamsarlık oluyor.”

(Kadın, 39 yaşında, Lise mezunu, Ev Hanımı, Ortaokul ve liseye giden 2 çocuğu var.)

Eğitim Sisteminin Notu Ne?

“

Size şöyle söyleyeyim, benim şu an dört beş tane kuzenim var, 'uzaktan eğitim' diyor, doğru dürüst içinde hiçbir harf öğrenmeden 3. sınıfa geçtiler. Hiçbir şey öğrenmeden. Bir de herkesin evinde internet yok, tablet yok, elektrik yok bazı köylerde. Nasıl söyleyeyim, şehir çocukları gibi her şeyi dört dörtlük değil. ”

(Erkek, 28 yaşında, Ortaokul mezunu, Esnaf, 3 çocuğu var.)

“

Mesela ben bu pandemi döneminde de çok gördüm, çocuklar böyle tepelere çıkıyor, internet çekmiyor. Okumak istiyor ama çocuk bir şeylerden de yoksun kalıyor, yani eşitsizlik orada zaten başlıyor. ”

(Kadın, 33 yaşında, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Biri ilkokula giden 2 çocuğu var.)

Mevcut Eğitim Sistemi

“Türkiye'deki eğitim sistemine genel olarak not verecek olsanız kaç verirdiniz?” sorusuna verilen yanıtlara göre;

- **Toplumun yalnızca %17'si eğitim sisteminin iyi/çok iyi olduğunu düşünmektedir.**
- Toplumun yarısından fazlası ise eğitim sisteminin kötü/çok kötü olduğunu düşünmektedir (%55).
- 18-24 yaş aralığındaki gençlerin yalnızca %7'si eğitim sisteminin iyi/çok iyi olduğunu düşünmektedir.
- **Her 10 gençten en az 7'si ise eğitim sisteminin kötü/çok kötü olduğunu düşünmektedir.**

Salgın Sürecinde Eğitim

“Salgın ve kapanma dönemlerinde özellikle eğitimle ilgili alınan önlemlere not verecek olsanız kaç verirdiniz?” sorusuna verilen yanıtlara göre;

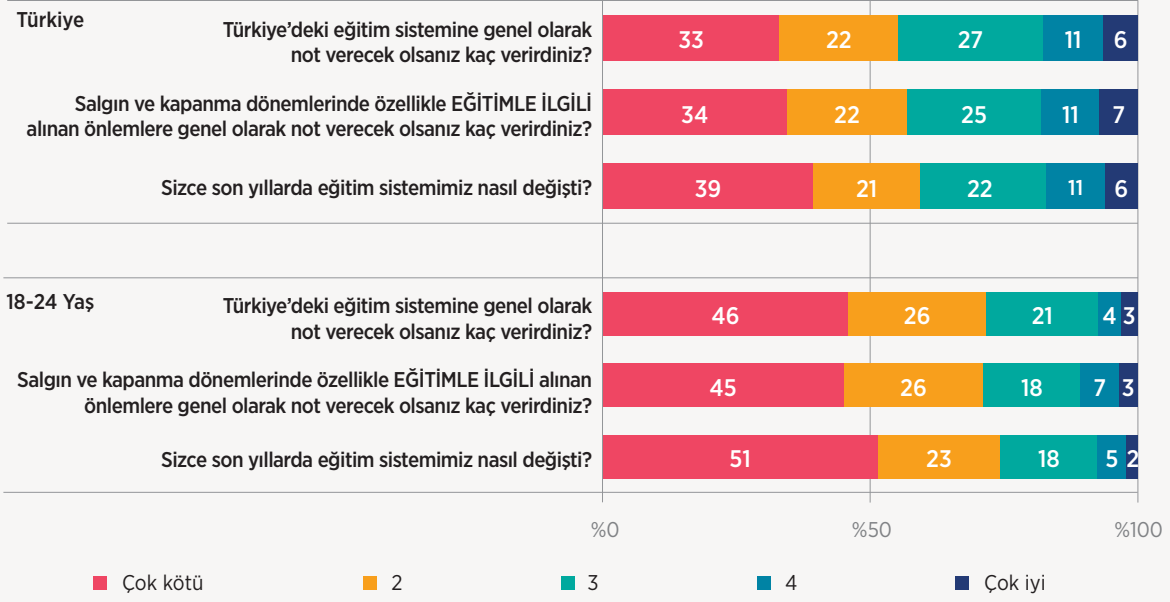
- Toplumun %18'i, gençlerin ise yalnızca %10'u COVID-19 salgını ve kapanma sürecinde eğitimle ilgili alınan önlemlerin iyi/çok iyi olduğunu düşünmektedir.
- Salgın sürecinde eğitimle ilgili alınan önlemlerin kötü/çok kötü olduğunu düşünenlerin oranı ise toplum genelinde %56 iken gençlerde %71'dir.

Gidişat

“Sizce son yıllarda eğitim sistemimiz nasıl değişti?” sorusuna verilen yanıtlara göre;

- Son yıllarda eğitim sisteminin iyi/çok iyi yönde değiştiğini düşünenlerin oranı yalnızca %17'dir.
- Gençlerin yalnızca %7'si son yıllarda eğitim sisteminin iyi/çok iyi yönde değiştiğini düşünmektedir.
- **Her 10 kişiden 6'sı, her 4 gençten 3'ü ise eğitim sisteminin son yıllarda kötü/çok kötü yönde değiştiğini düşünmektedir.**

Grafik 5.16
Eğitim Sistemi İçin Verilen Notlar

“

Eğitimin niteliği Türkiye'de çok sık değişiyor, bir iki sene 'Ya evet, iyi olacak galiba' diyorsunuz müfredata ama sonra her şey yeniden geriye dönüyor. Hiçbir zaman çok iyi olmadı. Burada aslında Cumhuriyet'ten bu yana doğru düzgün bir müfredatla karşılaştığımızı düşünmüyorum. ”

(Kadın, 40 yaşında, Üniversite mezunu, Anaokuluna giden 1 çocuğu var.)

“

Her yıl bir şey deniyorlar yap boz gibi, önce 5 yıl, sonra 4, 4, 4, sonra ortaokul; liseler 3 yıld, 4'e çıktı. Hep deneme yanılma yöntemi. Çocuklara TEOG sınavı deniyorlar, lise yerleştirme sınavları değişik şekilde. Hep çocukların üzerinde bir baskı: deneme, deneme, deneme. En azından sevdirek gitmeyi denemiyorlar, çocuklara önce psikolojik olarak yardımcı olup sevdirek gitmeyi deneseler, daha fazla sınav, daha fazla sınav. Her gelen daha fazla sınav. Sınav değişmiyor, sınavın adı değişiyor. ”

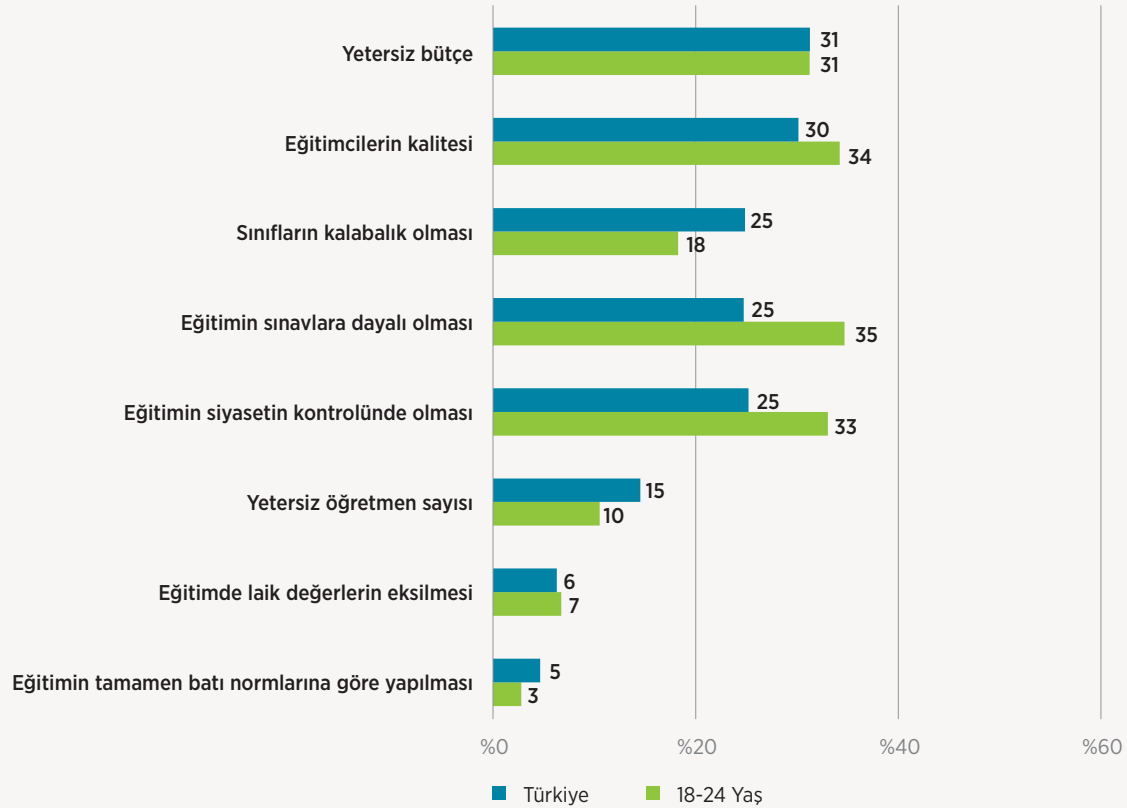
(Kadın, 48 yaşında, Ortaokul mezunu, Ev hanımı, 2 çocuğu var.)

Seçmenlere Göre Eğitim Sisteminin Sorunları Nelerdir?

Seçmenlere “Hangilerini Türkiye’deki eğitim sisteminin problemi olarak görüyorsunuz?” sorusu yöneltilip en fazla iki seçim yapmaları istenmiştir.

- **Toplumun eğitim sisteminde en fazla sorun olduğunu düşündüğü iki temel konu “yetersiz bütçe” ve “eğitimcilerin niteliği”dir.**
- Bu ikisinin ardından önemli olarak değerlendirilen sorunların başında “sınıfların kalabalık olması”, “eğitimin sınavlara dayalı olması” ve “eğitimin siyasetin kontrolünde olması” gelmektedir.
- **Gençler, eğitim sisteminin temel sorun alanlarını “eğitim sisteminin sınavlara dayalı olması” ve “eğitimcilerin niteliği” olarak görmektedir.**
- 18-24 yaş arasındaki gençlerin eğitim sisteminde en fazla sorun olarak gördüğü konuların başında %35 ile “eğitimin sınavlara dayalı olması” ve %34 ile “eğitimcilerin niteliği” yer almaktadır. “Eğitimin siyasetin kontrolünde olması” (%33) ve “yetersiz bütçe” (%31) meseleleri de gençlere göre belli başlı eğitim sistemi sorunları arasındadır.

Grafik 5.17
Türkiye’deki Eğitim Sisteminin Sorunları

“ Yetersiz bütçe

Bütçenin daha fazla artırılması gerekiyor bence fen liselerinin, Anadolu liselerinin. Meslek liselerinin kalitesi artırılmalı. Kesinlikle bütçenin artırılması gerekiyor, artık Millî Eğitim Bakanlığının bütçesi mi artırılmalı emin değilim ama eğitime ayrılan bütçenin artırılması gerekiyor. Hükümet tarafından ve bunların doğru yerlere kanalize edilmesi gerekiyor bütçenin.

(Kadın, 23 yaşında, Üniversite öğrencisi)

“ Eğitimcilerin kalitesi

Şimdi biraz da gönül vermek gerekiyor gerçekten. Belki maddi bir kazanç olarak görüp buralara geldi. Evet, yani onu hissediyorsun; derste bir hocanın gerçekten bunu severek yapıp yapmadığını hissediyorsun ve ona göre de bir eğitim alıyorsun o insandan. Alıyorsun, yani bir şey alıyorsun, çünkü gerçekten tutkuyla yapıyor, gerçekten bir enerji harcıyor, sana bir şey vermek için çırpınıyor karşında ama kimisinin dersine giriyorsun mesela bunu hissedemiyorsun. Hissedemiyorsun, hep de zaten şu anda sosyal medyada dolaşiyor ya slaytı okuyor, gidiyor. Bu da tabii ki niteliği düşürüyor.”

(Kadın, 25 yaşında, Yüksek lisans öğrencisi)

“ Eğitimin siyasetin kontrolünde olması

Eğitimi bir propaganda aracı olarak değil de gerçekten vatandaşların kendini geliştirebileceği bir kurum olarak, hani bir şey olarak görmek, bence en önemli şey bu aşlında. Propaganda aracı olarak görmemesi eğitimi.”

(Kadın, 23 yaşında, Üniversite öğrencisi)

“ Eğitim sisteminin sınavlara dayalı olması

Biraz da bu şey de etkili, sonuçta bir puan alıyorsun ve o puana göre bir bölüm seçiyorsun. Aslında istediğin bölüme gitmekten başlıyor iş. Şimdi çıkalım mesela 20 insana soralım, kaç kişi istediği bölümde gerçekten okuyordur?”

(Kadın, 25 yaşında, Yüksek lisans öğrencisi)

“ Eğitim sisteminin sınavlara dayalı olması

Hızlandırılmış bir süreç işliyorsun çocuğa, ne kadar başarılı olursa. Diğeri belki üç sene, dört seneye yayıp bunu kolejle, özel okulla ala geliyor. Üniversite sınavında bir yarış var, bunun kontenjanı var vesairesi var. Çocuk ne yapıyor? Aradaki farkı kapatmak için özel ders alıyor. Bir nebze bunu kapatabilmek için çocuğu gönderebilecek olduğu yer en fazla dersane oluyor.”

(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

“ Yetersiz bütçe

Çok da yeterli değil, ben onun kanaatindeyim. Bugün maksat devletin ne yapması gerekiyor biliyor musun? Bir öğrencinin, yani okula başladıktan sonra bütün giderlerini karşılayıp ta ki bu çocuğun eğitimi bitene kadar, işinin başına geçene kadar devletin bunu karşılaması lazım.”

(Erkek, 38 yaşında, İlkokul mezunu, İşçi, 5 çocuğu var.)

“ Eğitimcilerin kalitesi

Eskiden eğitimde belki eğitim verenlerin kaliteli olması, daha işte ticari değil de böyle daha meslek sevgisiyle, daha felsefi yaklaşım da işlerini yapması, onlardan eğitim alanların da işe böyle bakması onları daha kaliteli kıldı. Bugün üniversite bitirecek olan bir çocuk sadece yaptığı işten, meslekten kaç para kazanacağını hesap ediyor.”

(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

“ Eğitim sisteminin sınavlara dayalı olması

Eğitim tamamen üniversiteye gidip meslek sahibi olup para kazanmak amacıyla veriliyor. Zaten Türkiye'deki eğitim sistemi aşırı derecede ezber dayalı, ezberleyip geçiyoruz, hiçbir şeyin mantığını deneyele bilmem neyle öğrenmiyoruz, tamamen ezber ve sınav, her şey sınavla ölçülüyor.”

(Kadın, 23 yaşında, Üniversite öğrencisi)

“Eğitimin siyasetin kontrolünde olması

Eğitim bence özerk olmalı, eğitimin planlaması olmalı. Bunun hükümetlerle falan hiçbir alakası olmamalı, nasıl ki mesela 'Merkez Bankasının dokunulmazlığı var' deniliyordu eskiden, onun gibi böyle bir özerk kurum. Seçilen insanların tabii ki etkisi olmalı ama tamamen kendi kuralları, kanunları olmalı. Mesela eskiden bize ezberletmişlerdi Milli Eğitim Temel Kanunu vardı. Çok iyi şeyler de vardı içinde, öyle belli bir standardı olmalı. Hükümetler değişebilir, fakat kimse eğitime dokunmamalı, kimse dokunmamalı. ”

(Kadın, 62 yaşında, Emekli öğretmen, Üniversite mezunu 2 çocuğu var.)

Türkiye'de en çok liselerde ve devlet üniversitelerinde verilen eğitimde sorunlar olduğu düşünülmektedir.

Katılımcılara “Türkiye’de eğitim sisteminde şu seviyelerin hangi ikisinde en fazla problem olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlara göre;

- Toplumun genelinde en fazla liselerde verilen eğitimde sorun olduğunu düşünenlerin oranı %43 iken, devlet üniversitelerinde sorun olduğunu düşünenlerin oranı %33’tür.
- 18-24 yaş aralığındaki gençler de en fazla liselerde (%52) ve devlet üniversitelerinde (%41) verilen eğitimde sorunlar olduğunu düşünmektedir. Ancak lisede ve devlet üniversitelerinde sorun olduğunu düşünen gençlerin oranı, toplumun genelinden daha yüksektir.
- Her iki gençten biri en çok liselerde verilen eğitimde sorun olduğunu düşünmektedir.

“

Şu an bence en büyük eksiklik lisede. Tam artık öğrencinin böyle yeterli düzeyde bilgi alması gerekirken, artık her türlü bilgiye hâkim olması gerekirken, lisede verilen eğitimin ezbere dayalı olması ve sınavlardan yüksek puan almaya dayalı bir eğitim sistemi olması şu an öğrencilerin yaratıcılığının da isteklerinin de önüne geçiyor. Yani bir lise öğrencisinin artık 'Ben pilot olmak istiyorum, öğretmen olmak istiyorum' tarzında düşünmesi gerekirken sadece sınavları düşünüyor, sınavdan yüksek almak onun için daha önemli oluyor ve bunun sebebi de bence lise. ”

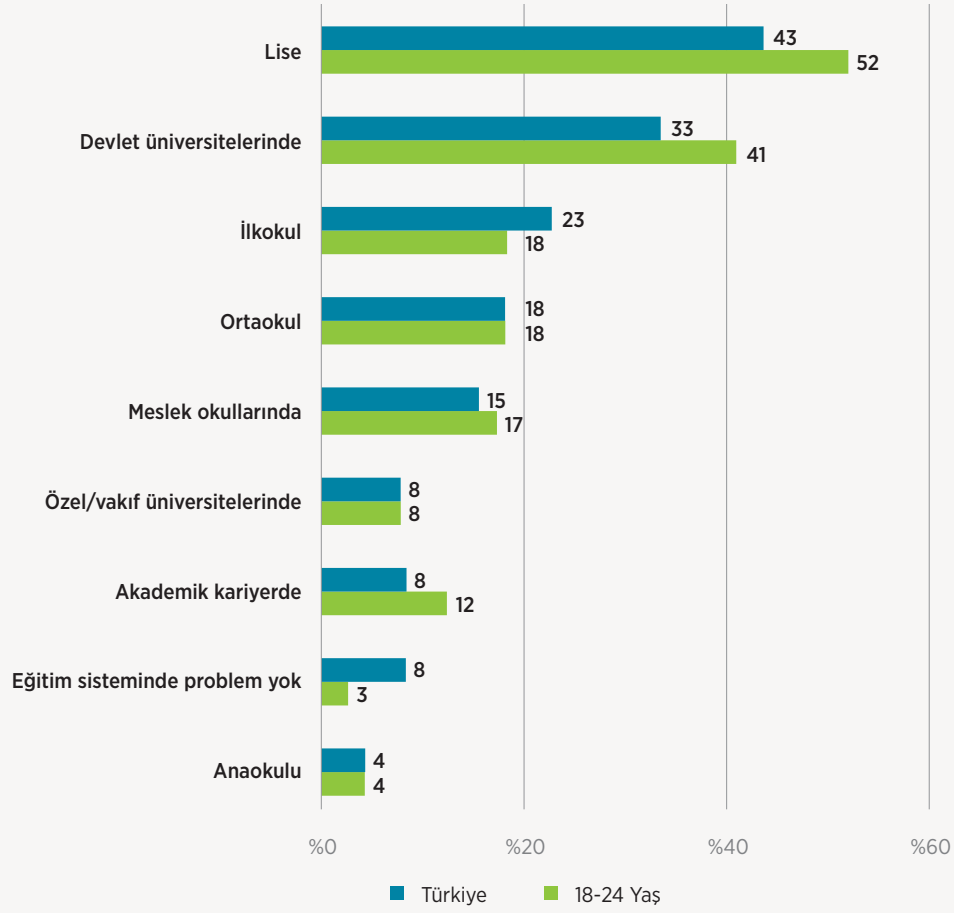
(Erkek, 19 yaşında, Üniversite öğrencisi)

“

Şimdi 1970'lerdeki bir mühendise bakışla, bugün her tarafta mühendis var. Bugün herkesin üniversite diploması var elinde, burada eğitimde bir zafiyet olmuş. Her yere üniversite, herkeste bir diploma var, ama istihdam sorunu var. Artı eğitim kalitesi düşük. O zamanki eğitimde belki eğitim verenlerin kaliteli olması, daha işte ticari değil de böyle daha meslek sevgisiyle, daha felsefi yaklaşım da işlerini yapması, onlardan eğitim alanların da işe böyle bakması onları daha kaliteli kıldı. ”

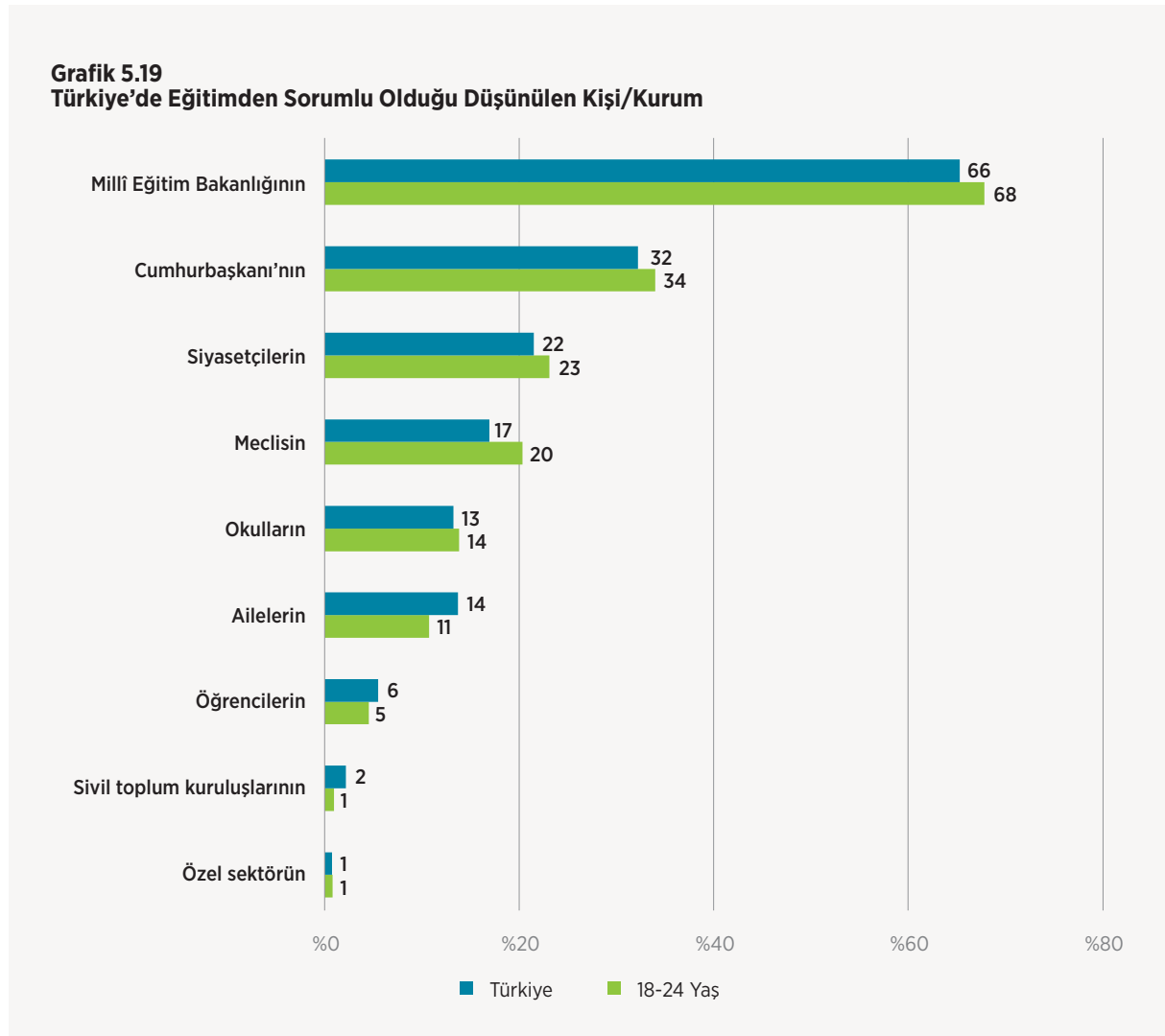
(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

Grafik 5.18
Türkiye'de Eğitim Sisteminin Sorunlarının En Fazla Olduğu Birimler

Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi Esas Kimin Sorumluluğundadır?

Eğitim sisteminin sorumluluğu konusunda toplumun geneli ile gençlerin algısı örtüşmektedir. Hem toplum hem de gençler, sorumluluğun öncelikli olarak Millî Eğitim Bakanlığında, ardından da Cumhurbaşkanı'nda olduğunu düşünmektedir. Bu sıralamayı siyasetçiler ve Meclis takip etmektedir.

Seçmen Eğitimin Kendine ve Çocuğuna Nasıl Bir Katkısı Olduğunu Düşünüyor?

Toplumun geneli ve gençler, eğitimin kendilerine ve çocuklarına katkıları konusunda farklı görüşlere sahiptir.

“Şimdiye kadar aldığınız eğitim size ne kattı?” ve “Sizce çocuğunuzun aldığı eğitim çocuğunuza ne katacak?” sorularının her biri için katılımcılardan en fazla iki şık seçmeleri istenmiştir. Verilen yanıtlara göre;

- Toplumun %34’ü aldığı eğitimin kendisine bir şey katmadığını düşünmektedir. Ancak, eğitimin kendi çocuğuna bir şey katmayacağını düşünenlerin oranı daha düşüktür (%16).
- Toplumun %32’si aldıkları eğitimin kendilerine bilgi ve beceri kazandırdığını, %19’u ise ahlaki değerler kazandırdığını düşünmektedir.
- Türkiye genelinde toplumun yalnızca %14’ü eğitimin kendilerine iyi bir iş kazandırdığını düşünürken; çocuklarına iyi bir iş kazandıracağını düşünenlerin oranı %34’tür.
- 18-24 yaş arasındaki gençlerin %46’sı toplum genelinden farklı olarak eğitimin kendilerine bilgi ve beceri kattığını, %28’i ise çevre edinmede etken olduğunu düşünmektedir.
- Gençlerin yalnızca %8’i eğitimin kendilerine iyi bir iş kazandırdığını/kazandıracağını düşünmektedir. Ancak, eğitimin çocuklarına iyi bir iş kazandıracağını düşünen gençlerin oranı %17’dir.
- Her 4 gençten 1’i ise eğitimin kendilerine bir şey katmadığını düşünmektedir.

“

İyi iş, iyi para tabii ki hayatımı belli bir refah düzeyinde geçirmek isterim, en önemli faktör bence sosyal statü, yani topluma uyum sağlamak için eğitim gerekli. [Onun dışında] Ne kaygılarımın bir parçası ne de bana destek oluyor, ben, aslında benim için hiçbir etkisi yok, yani şu an aldığım eğitim sadece ileride bir iş sahibi olmak için aldığım bir eğitim ama maddi açıdan da bir kaygım olmadığı için bana pek de yardımcı olmuyor. ”

(Erkek, 19 yaşında, Lisans öğrencisi)

“

İyi bir eğitim, iyi bir iş, kendi ayağımın üzerinde durabilecek kadar işinin ehli olması. Okudu mu memur olacak diye bir kaide yok. Tabii ki okuyanla okumayan arasında dağlar kadar fark var. Ticaretle de aynıdır, yani üniversite mezunu bir adamın ticarete girmesi başka, ilkokul bitirenin ticarete girmesi başkadır. ”

(Erkek, 52 yaşında, İlkokul mezunu, Esnaf, Lise ve üniversiteye giden 6 çocuğu var.)

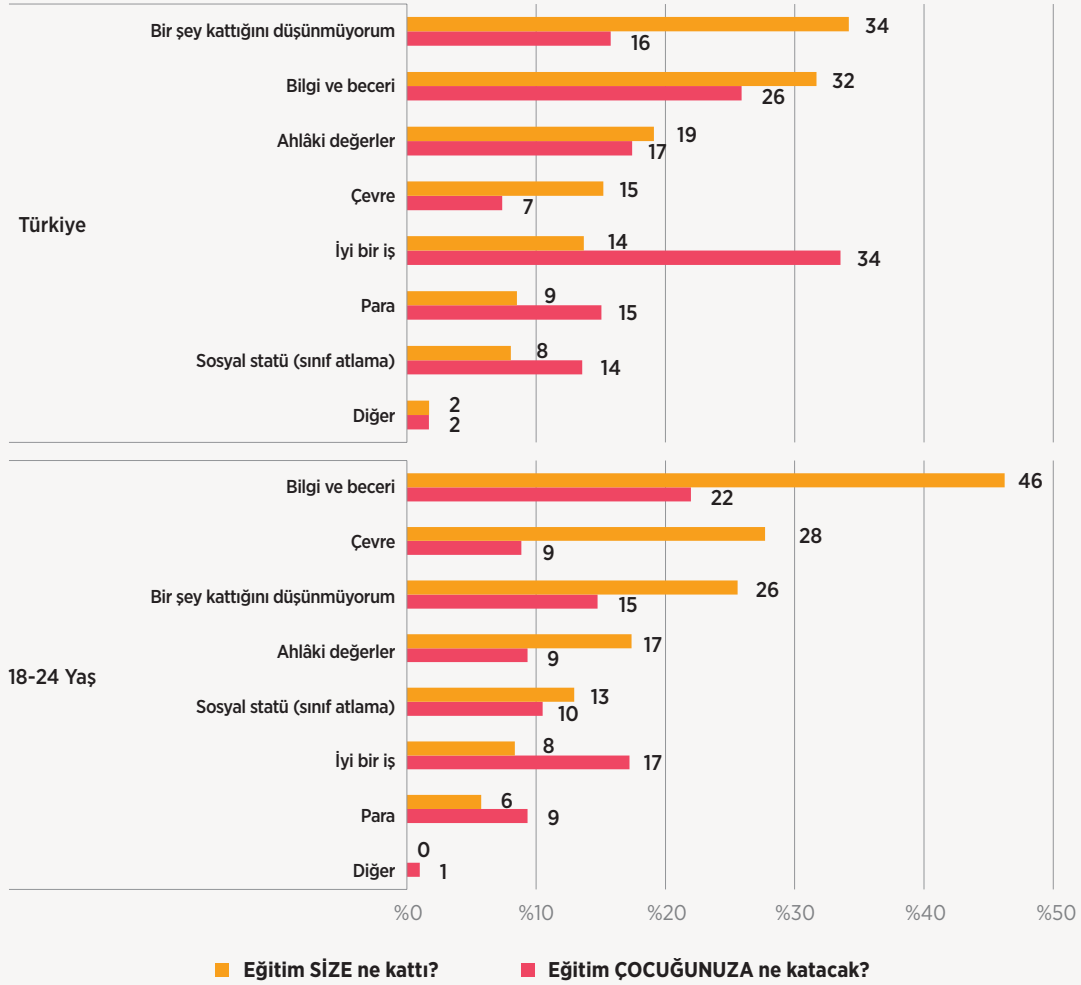
“

Eğitimi neden öne koyuyorum? Zaten eğitimli bir insan etrafına, çevresine saygı duyan bir insandır, öğrenmiştir bir şekilde nasıl davranması gerektiğini, yani eğitim ama güzel bir eğitim; insani, ahlaki, tüm değerleri içinde barındıran bir eğitim. ”

(Kadın, 47 yaşında, Açık öğretim üniversite öğrencisi, Ortaokul ve liseye giden 2 çocuğu var.)

Grafik 5.20
Eğitimin Katkısına Yönelik Görüşler (Türkiye Geneli ve 18-24 yaş)

“

Eğitimin amacı nedir? Şimdi illaki okusunlar, meslek sahibi olsunlar, maddi gücü olsun değil, eğitimin insana kattığı çok şey vardır. Yani insanın kişiliği her şeyden önce oturur, çünkü nihayetinde farklı şeyler öğreniyorsun, ufkun genişliyor. Bunlar en büyük katkılardır kısacası. Belki iş veya maddi güç en sondadır ama eğitimin sana kattığı en büyük önemli şey, insanın farklı şeyler bilmesi, dünya dağarcığının gelişmesi... bunların hepsi eğitimin kattığı şeylerdir. ”

(Kadın, 39 yaşında, Lise mezunu, Ev hanımı, Ortaokul ve liseye giden 2 çocuğu var.)

Toplum, Eğitimi Düzelteceğine İnandığı Siyasetçi İçin Oyunu Değiştirebilir mi?

Toplumun yarısından fazlası eğitimi düzelterek inandığı siyasetçi için oyunu değiştirebilir.

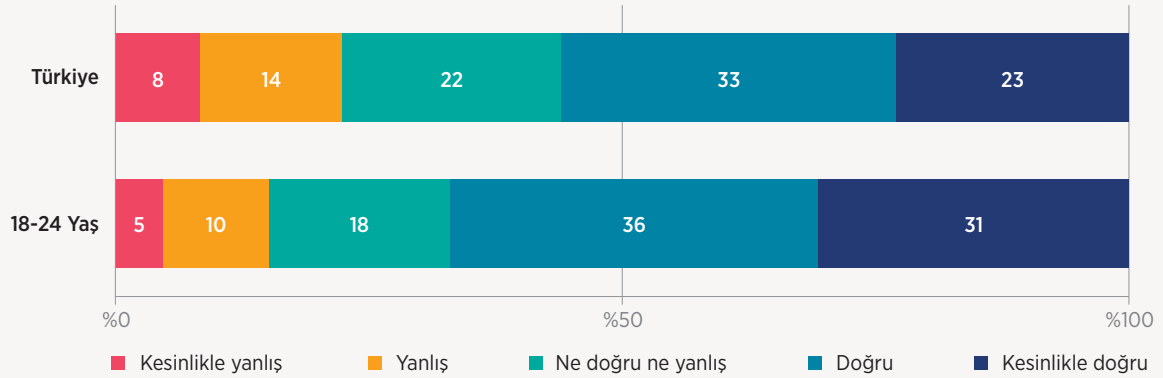
Toplumun %56'sı, gençlerin ise %67'si eğitimi düzelterek inandığı siyasetçi için oyunu değiştirebilir.

“

Değiştiririm, hemen değiştiririm, yani değiştiririm hiç o konuda fanatik değilim. Bence şeyi iyi anlatırsa, velilerden destek, yani öğrencisi olan insanlara bunu anlatırsa, eğitimcilere anlatırsa, doğru anlatırsa bence bulur. Çünkü Türkiye'de hâlâ insanların en değerli varlıkları çocukları. Yurt dışından en önemli farkımız bu, hâlâ çocuklarımız çok değerli. Eğitim konusunda yeni farkındalık yaratacak örnekler verirse bence yakalar diye düşünüyorum.”

(Kadın, 62 yaşında, Emekli öğretmen, Üniversite mezunu 2 çocuğu var.)

Grafik 5.21
Eğitimi Düzelteceğine İnılan Siyasetçi İçin Oy Değiştirme Durumları

“

Direkt oy veririm. Bence Türkiye'nin en önemli sorunu şu anda, çünkü onu çözdüğümüzde ekonomi de çözülür, her şey çözülür [ama] böyle bir parti maalesef etmez, çünkü Türkiye'de eğitim ne kadar önemli olduğunu anlamış insan sayısı 85 miyiz biz? İşte 20 filan, belki değil bile. Belki de çok ütöpik konuşuyorum ama tabii böyle bir parti olmayacaktır. O parti bunun yanında başka alanlarda da mavi boncuk vermek ve o mavi boncukları da gerçekleştirmek zorunda.”

(Erkek, 60 yaşında, İş insanı, Üniversite mezunu, Liseye giden 1 çocuğu var.)

“

O partiye oy verme eğilimim artar ama sadece eğitimle alakalı beğendiğim bir kısmı varsa, direkt o partiye oy veririm diyemem ama evet, eğilimim artar, yani eğitim hakkında kalıcı, mantıklı bir çözüm olursa eğer, varsa.”

(Erkek, 19 yaşında, Lisans öğrencisi)

“

Veririm, bir şans da olsa, ihtimal de olsa değerlendiririm, çünkü çok fazla belimizi büküyor, çok fazla rahatsızız.”

(Kadın, 22 yaşında, Üniversite öğrencisi, anaokuluna giden 1 çocuğu var.)

Seçmen Siyasi Partilerden Eğitimle İlgili Ne Bekliyor?

Toplumun ve Gençlerin En Önemli Bulduğu Vaatler

Katılımcılara “Farklı siyasi partilerin eğitimle ilgili vaatlerinin sizin için ne derece önemli veya önemsiz olduğunu söyler misiniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Toplumun ve gençlerin en az %90'ının önemli/çok önemli bulduğu vaatler şöyledir:

Vaat	Türkiye Geneli	18-24 Yaş
Kaliteli eğitim herkes için parasız olacak.	%94	%95
Kızların eğitime katılımını arttırmak için teşvikler gerçekleştirilecek.	%93	%94
Anne babasının gelir ve mesleğinden bağımsız her çocuk nitelikli eğitim alacak.	%92	%93
Mesleki eğitim güçlendirilecek.	%93	%94
Öğrenciler iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilecek.	%93	%94
Eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençler yetiştirilecek.	%91	%95
Her öğrencinin teknoloji eğitimi alması sağlanacak.	%91	%92

Bu vaatlerde öne çıkan üç ana tema;

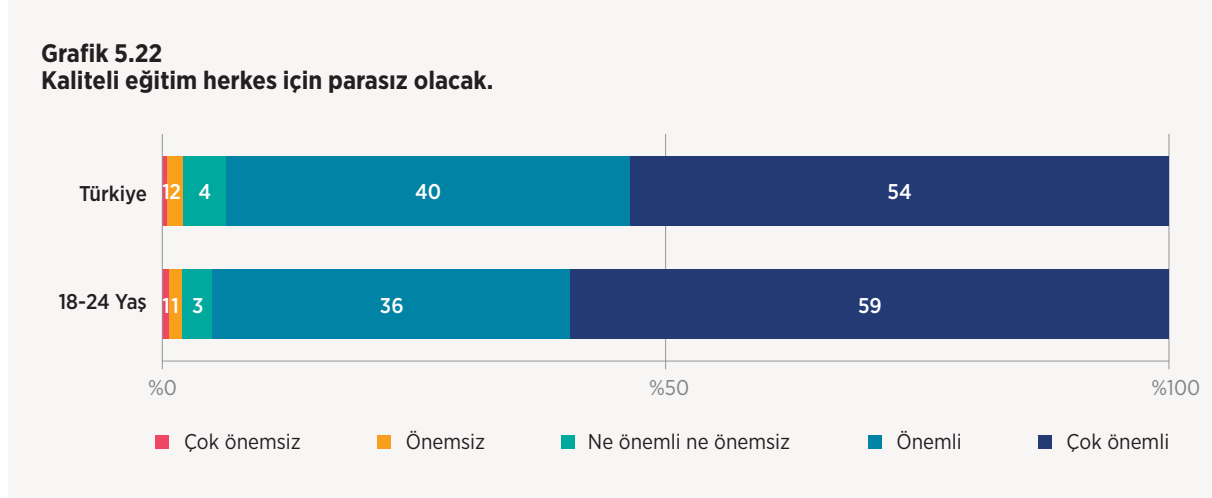
- Fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi
- Eğitimin meslek kazandırmadaki rolü
- Eğitimin çağın gerektirdiği becerileri kazandırması

olarak ifade edilebilir.

Tema	Vaatler
Eğitimde fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Kaliteli eğitim herkes için parasız olacak • Kızların eğitime katılımını arttırmak için teşvikler gerçekleştirilecek. • Anne babasının gelir ve mesleğinden bağımsız her çocuk nitelikli eğitim alacak.
Eğitimin meslek kazandırmadaki rolü	<ul style="list-style-type: none"> • Mesleki eğitim güçlendirilecek. • Öğrenciler iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilecek.
Eğitimin çağın gerektirdiği becerileri kazandırması	<ul style="list-style-type: none"> • Eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençler yetiştirilecek. • Her öğrencinin teknoloji eğitimi alması sağlanacak.

Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Güçlendirilmesi

Toplumun %94'ü, gençlerin %95'i nitelikli eğitimin herkes için parasız olmasını önemli/çok önemli bulmaktadır.

“

Belki yeri geldi mi hak etmediği bir yere gidip parasıyla okuyor. Kimisi de var maddi imkânsızlıktan belki okuyamıyor, çocuğunu okutamıyor, yani bu adaletsizlik işte. Herkes eşit şartlarda okursa, çok çok daha güzel olabilir. ”

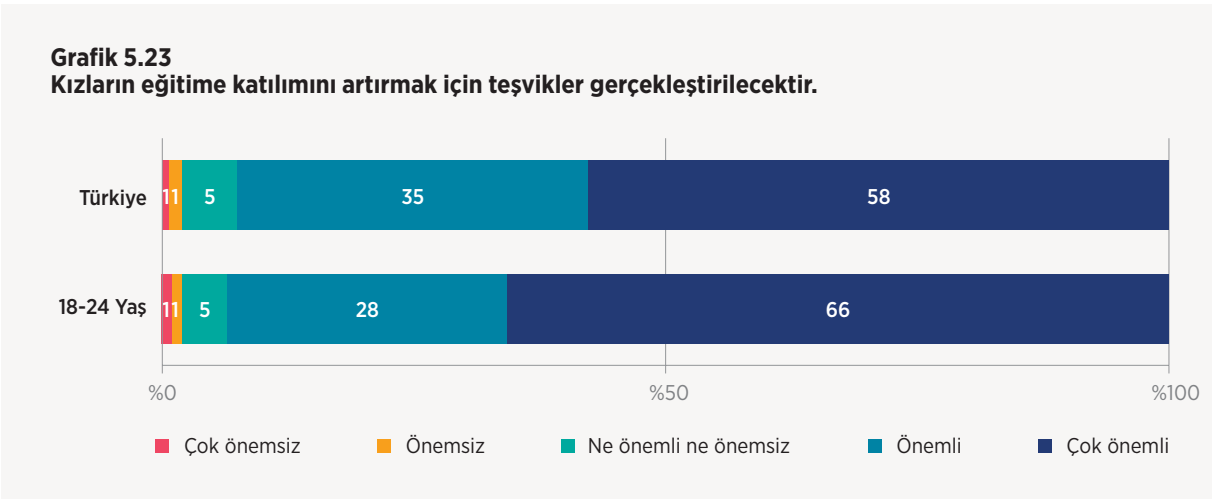
(Kadın, 39 yaşında, Lise mezunu, Ev hanımı, 2 çocuğu var.)

“

Eğitim sisteminin iyi olmasıyla ve herhangi bir vatandaşa ülkenin yüzde 10'luk kesimi arasındaki uçurum azalır. Yani insanlar koleje gitmek zorunda kalmaz eğitimde, bu sınıfsal olmaktan çıkar. ”

(Kadın, 23 yaşında, Üniversite öğrencisi)

Toplumun %93'ü, gençlerin %94'ü kızların eğitime katılımını artırmak için teşvikler geliştirilmesini önemli/çok önemli bulmaktadır.

“

Kadınlar çok eziyet gördü, bu eziyeti görenler de ‘Biz çocuklarımızı okutacağız’ dedi. Bu anlayış dilden dile dolaştı, yayıldı, görüldü. Kadın okumayınca çok geride kalıyordu, bir şey bilmiyordu, evlendiriliyordu, çocuk doğuruyordu. Ama şimdi kadınların da bir nevi gözü açıldı. Mesela kadınların ‘Ben böyle oldum, kızım böyle olmasın’ ya da ‘yeğenim böyle olmasın, kardeşim böyle olmasın’ şeklindeki anlayışı dilden dile yayıldı.

Erkek çocuğu/kız çocuğu diye bir şey yok, özellikle kızlar okuyacak. Elimi bu evde masaya vurduğum tek şey odur. ‘Kızlarım okuyacak’ başka bir şey yok. ”

(Kadın, 38 yaşında, Açık lise mezunu, Kendi hesabına çalışan, İlkokul ve lisede okuyan 3 kız çocuğu var.)

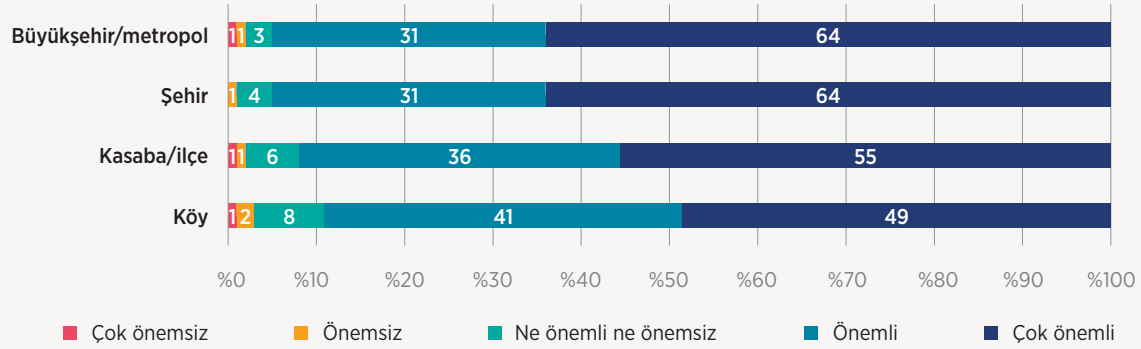
“

Eğitim anlamında ‘Aman çocuğumun bir geleceği olsun, bu kız çocuğudur, kendi ayaklarının üzerinde durabilsin, yarın öbür gün kimseye ezilmesin’ gibi, ben genelde o şekilde yorumluyorum çevremde gördüklerimi. ”

(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

Kızların eğitime katılımını artırmak için teşvikler geliştirilmesini önemli/çok önemli bulanların oranı büyüdüğü yer kırsal kesim olanlar için %89, kent olanlar için %95 olmaktadır.

Grafik 5.24
Seçmenlerin Büyüdüğü Yere Göre Kızların Eğitime Katılımını Destekleme Durumları

“

Bizzat amcam kuzenimi liseden aldı. ‘Okumasına gerek yok, ne de olsa bir iki yıla kadar evlenecek’. Bu kafada ne yazık ki. Özellikle de ‘Kız çocukları okumaz’ ortamlarından dolayı. Esaslı olan şu kötülük, etrafın genel bakışı ‘Başına bir şey gelir, bir şey olur’ düşüncesiyle ne yazık ki eğitimine göndermeyenler çok fazla var. ”

(Kadın, 22 yaşında, Üniversite öğrencisi, Anaokuluna giden 1 çocuğu var.)

“

Kardeşim örf ve adetlerine bağlı. İşte kızlar okula giderse ayıptır, yani bir gün eve gelmese ne kadar zordur. Nasıl 1000 kilometre uzağında orada üniversite gece gündüz, aylarca senelerce kalacak diyor. ”

(Erkek, 63 yaşında, İlkokul mezunu)

“

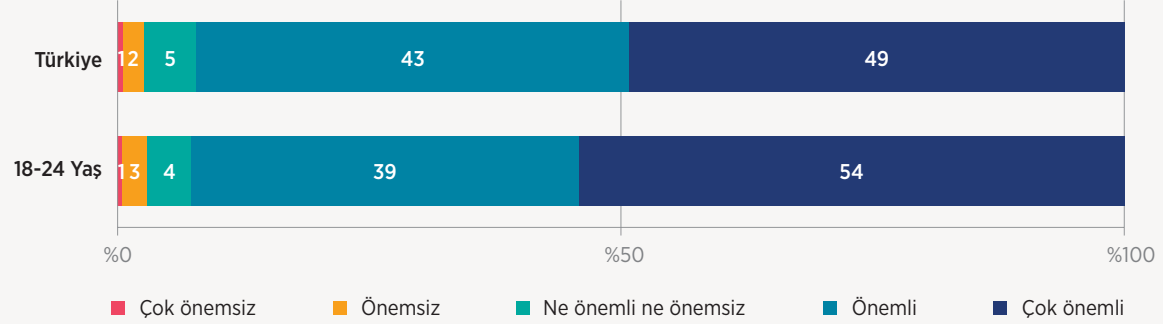
Biz bilmiyoruz ama çoğu yerde kız çocukları yine eskisi gibi okutulmuyor, önem verilmiyor, sadece erkek çocukları okusun diye çabalıyorlar. Ama kız çocuklarının işte erken evlendirme, okutmama gibi şeyler öyle devam ediyor. Ne kadar da modernleşmiş olsalar da hâlen devam ediyor.”

(Kadın, 39 yaşında, Lise mezunu, Ev hanımı, 2 çocuğu var.)

Toplumun %92'si, gençlerin %93'ü anne ve babasının gelir ve mesleğinden bağımsız her çocuğun nitelikli eğitim almasını önemli/çok önemli bulmaktadır.

Grafik 5.25

Anne ve babasının gelir ve mesleğinden bağımsız her çocuk nitelikli eğitim alacak.

“

Ben 'daha iyi bir eğitim' dendiğinde eşitlik geliyor benim aklıma. İlk önce eşitsizliği kaldırmak isterim, bütün çocukların faydalanacağı bir eğitim olsun isterim. Onların okullarını daha güzel güzelleştirirdim. Her şeyden imkânları olsun diye bilgisayarlar, kitaplar, yani onların da benim çocuğumun da eşit bir şekilde faydalanmasını isterdim. İlk düzelteceğim o olurdu.”

(Kadın, 33 yaşında, İlkokul mezunu, Biri ilkokula giden 2 çocuğu var.)

“

Ben ilgilenseydim eğitimle ilgili, mesela bütün öğrencileri eşit tutardım. Mesela ben internet çektim evime o zaman, çocuklarım derslerine giriyordu. Girdiklerinde orada hocalarıyla konuştuklarında diyorlardı ki 'Anne bak, fazla öğrenci yok'. Çünkü evde interneti olmayan çocuklar o derse giremiyorlardı.”

(Kadın, 40 yaşında, İlkokul mezunu, Ev hanımı, Ortaokul, lise ve üniversiteye giden 4 çocuğu var.)

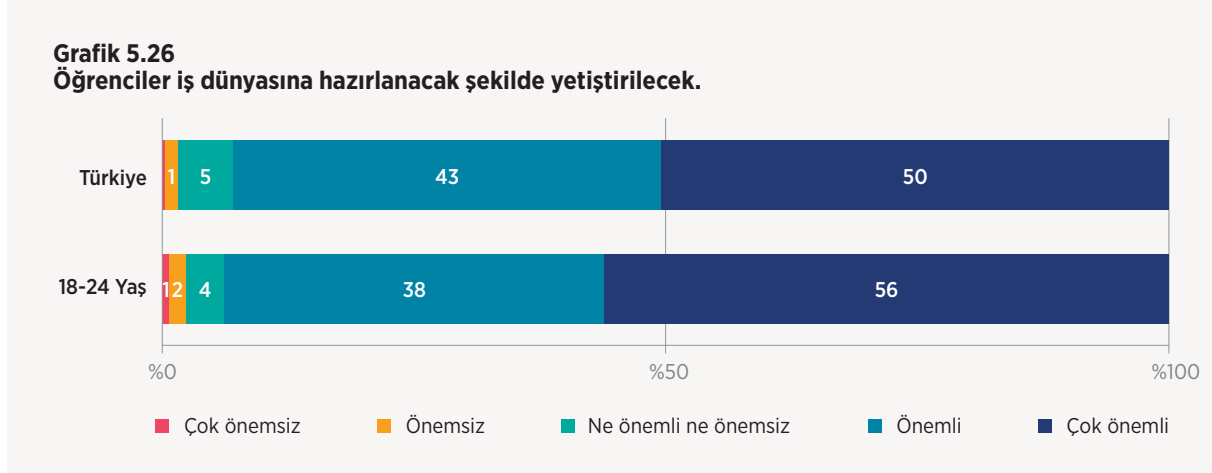
“

Şu anda benim kız kardeşim şehrimizin en iyi liselerinden birinde okudu. Orada ailesinin durumu çok iyi olan arkadaşları vardı. Mesela babası doktor, annesi mühendis. Anlatıyordu kız kardeşim, bizim durumumuz anlattığım gibiydi. Çocuk bütün derslerden özel ders alıyor, hiçbir şekilde yorulmuyor, hocaya gitmiyor, hoca ona geliyor. Böyle imkânları var insanların. Bu şekilde eşitsizlikler olduğunu düşünüyorum.”

(Kadın, 25 yaşında, Yüksek lisans öğrencisi)

Eğitimin Meslek Kazandırmadaki Rolü

Toplumun %93'ü, gençlerin %94'ü öğrencilerin iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilmesini önemli/çok önemli bulmaktadır.

“

Hangi bölüm olursa olsun bir kere o bölümden çıkan insan gerçekten nitelikli olmalı; amaç bu olmalı. Şimdi maden mühendisi bir arkadaşım var, çıktı, inanır mısın teoride gördüğü ile maden zaten farklı bir dünya. Örnek verecek olursam annem hukuk alanında, mesela geliyor stajyer avukatlar, ben de görüyorum, gözlemliyorum. Hiç yani gördüğü eğitimle reel hayatının hiçbir şeyi yok. Tekrar baştan öğreniyorsun her şeyi, aslında orada bir şey öğrenmiyorsun, Anayasayı öğreniyorsun. ”

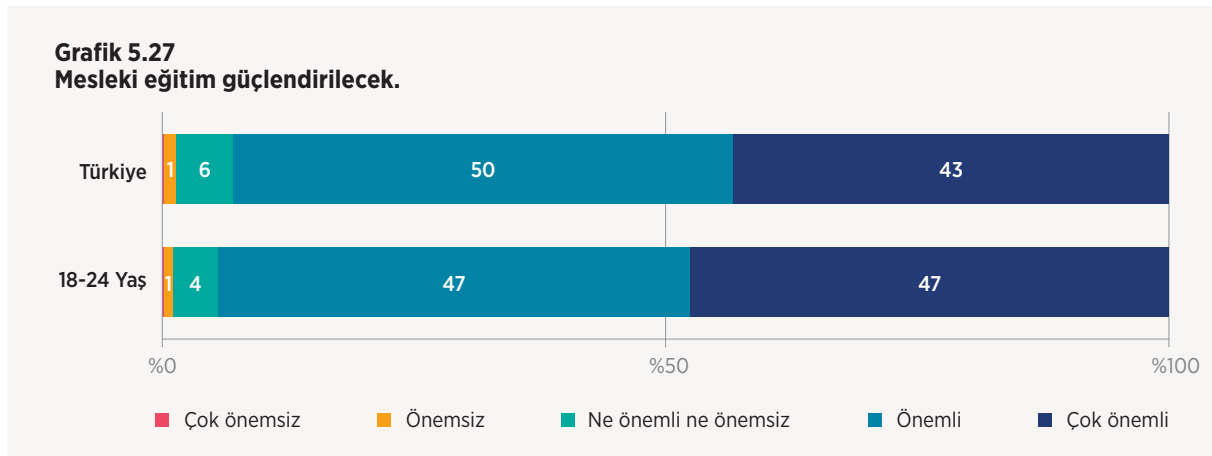
(Kadın, 25 yaşında, Yüksek lisans öğrencisi)

“

Ben turizmciyim, turizmde öğrendiğim hiçbir şey, benim çalıştığım o altı aylık süreçte hiçbir işe yaramadı. Belki teorinin dışında uygulamalı şeyler yapılması lazım. Meslek liselerinde yapıyorlar, yarı dönem stajlar falan. Keşke üniversitede de böyle bir şey yapılsa, gitseler özel işletmeler buna açık olsa. Böyle bir bağlantı kurulsa da herkes bunu da öğrenerek yapıyor olsa. O zaman çok başarılı bir iş hayatı olur. ”

(Kadın, 41 yaşında, Üniversite mezunu, 2 çocuğu var.)

Toplumun %93'ü, gençlerin %94'ü mesleki eğitimin güçlendirilmesini önemli/çok önemli bulmaktadır.

“

Eğitimde şöyle bir boşluk var, yükseköğretim kadrolarının altındaki teknisyen kadroları boş, yani nitelikli teknisyen çok az var. Biz kendi işimizde görüyoruz; durmadan tekstil mühendisi geliyor. Tamam tekstil Türkiye'de iyi bir sektör, ama tekstil mühendisinden çok, tekstil mühendisinin bir altındaki usta kademesinde insana ihtiyacım var benim, bulamıyorsun, gerçekten bulamıyorsun.”

(Erkek, 60 yaşında, Tüccar, Üniversiteye giden 1 çocuğu var.)

“

Bence meslek liseleri çok kalitesiz ve sayıları düşürülüyor zaten, yani bütün liseler Anadolu lisesi oldu ve herkesi şeye sürüklüyor, hani üniversite okuyup; üniversite okumaya herkesi zorunlu tutuyor bu eğitim sistemi ama meslek lisesinde okuyan bir insan da gayet meslek edinebilir, bu açıdan bence kesinlikle geliştirilmeli meslek liseleri.”

(Kadın, 23 yaşında, Üniversite öğrencisi)

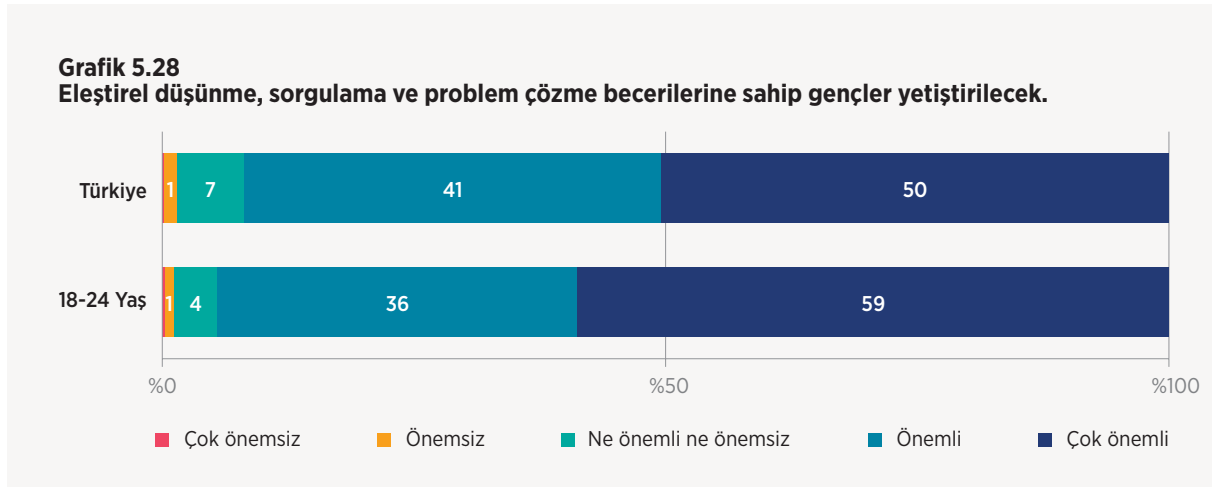
“

Biz inşaat işi yapıyoruz. Kalıpcı diyoruz, inşaatta kalıp çakacak kimse dahi yetişmiyor, bir kuşak kaldı, arkası gelmiyor, yok yani. Ama bu bir ihtiyaç, bunu birilerinin yapabiliyor olması lazım. Makine kullanan operatörler var, şimdi yok, yetişmiyor. Düşünün, gençlerin elinde bir diploma var, mezun olmuş ama istihdam sorunu var. Birçok bölüm böyle, bazı üniversiteler bölüm kapatıyorlar. Şimdi bu çocuğun elinde bu diploma var, 25-30 yaşında, bundan sonra operatör yapamazsın. Hayatının yarısını okuyarak geçirmiş ama gidiyor ne yapıyor? Bu sefer asgari ücretle güvenlik yapıyor ama öbürü bırakmış, çalışmış çabalamış operatör olmuş; ekonomisi de ondan çok daha iyi oluyor.”

(Erkek, 44 yaşında, Ön lisans mezunu, 2 çocuğu var.)

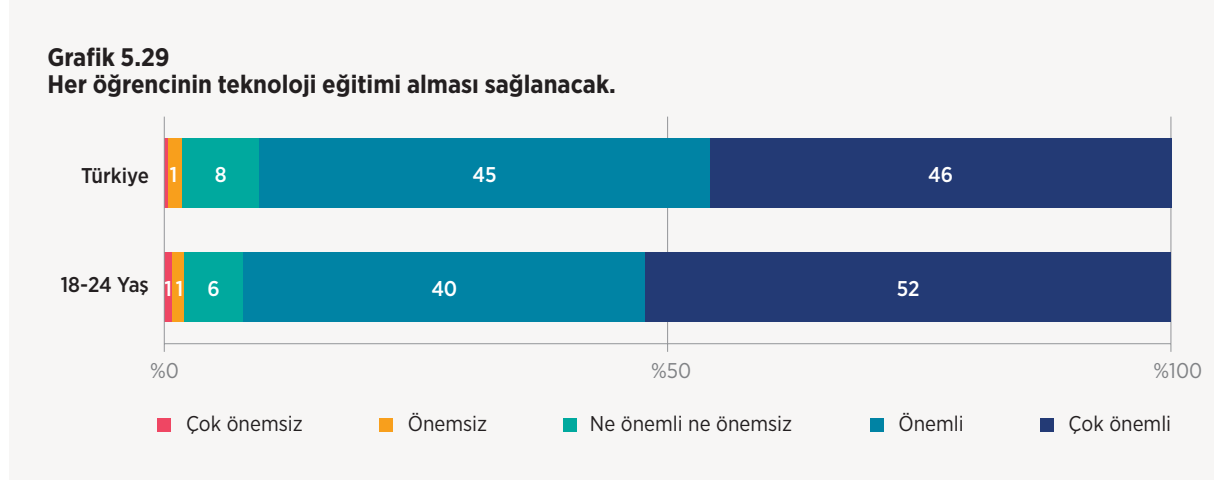
Eğitimin Çağın Gerektirdiği Becerileri Kazandırması

Toplumun %91'i, gençlerin %95'i eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençlerin yetiştirilmesini önemli/çok önemli bulmaktadır.

Toplumun %91'i, gençlerin %92'si her öğrencinin teknoloji eğitimi almasını önemli/çok önemli bulmaktadır.

“

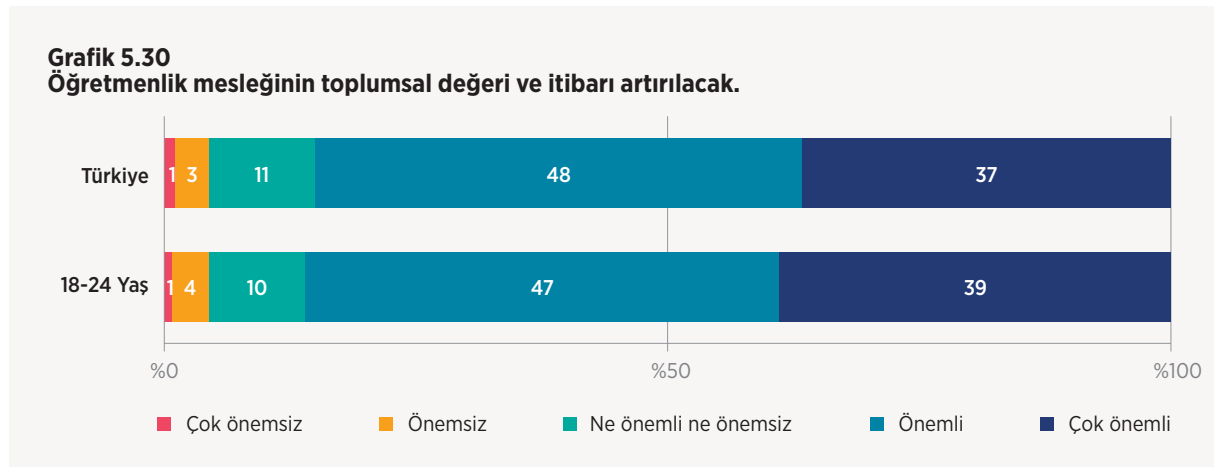
Güne ayak uydurmaktır. Evet, çünkü şimdiki zamana eski eğitim sistemini verersen, hiçbir şey ifade etmez, yani bilgisayar dersi varken gidip din kültürü dersi verersen, din kültürü dersini 5 saat, bilgisayar dersini 2 saat verersen sıkıntı.”

(Erkek, 40 yaşında, Lise mezunu, İşçi, Ortaokula giden 1 çocuğu var.)

Toplumun ve Gençlerin Önemli Bulduğu Diğer Vaatler

Öğretmenlik Mesleği

Toplumun %85'i, gençlerin ise %86'sı öğretmenlik mesleğinin toplumsal değeri ve itibarının artırılmasını önemli/çok önemli bulmaktadır.

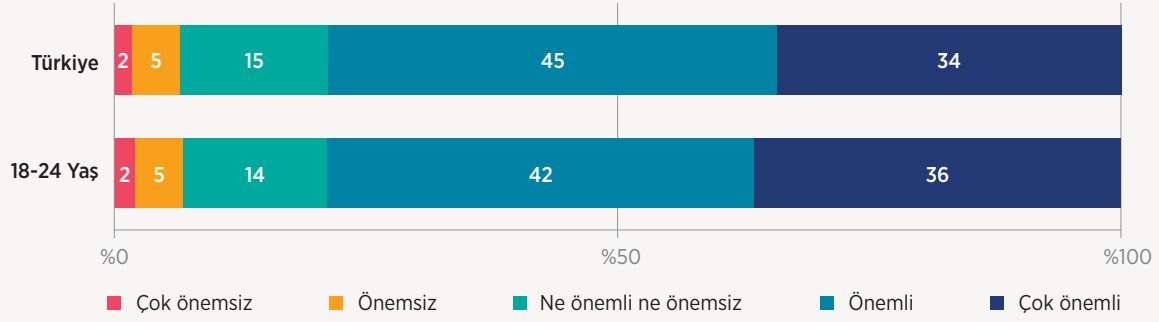
“

Dolu dolu eğitim programları yapmaları lazım bence, lüzumsuz şeyleri bırakıp dopdolu eğitim programları yapmak ve kalifiye öğretmenlerle bu işi yapmak lazım, bir kere öğretmen kadrosunda ciddi değişikliğe gitmek gerektiğini düşünüyorum ben açıkçası. Pırıl pırıl yetişmiş öğretmenler var, hepsi işsiz. Onların bir şekilde içlerinden bu işi yapabilecek, düzgün bir sistemde öğretmenlik yapabilecek insanlara şans verilmesi lazım.”

(Erkek, 60 yaşında, Üniversite mezunu, İş insanı, Liseye giden 1 çocuğu var.)

Toplumun %79'u, gençlerin ise %78'i öğretmenlerin çalışma koşulları ve gelirlerinde iyileştirme yapılmasını önemli/çok önemli bulmaktadır.

Grafik 5.31
Öğretmenlerin çalışma koşulları ve gelirlerinde iyileştirme yapılacak.

“

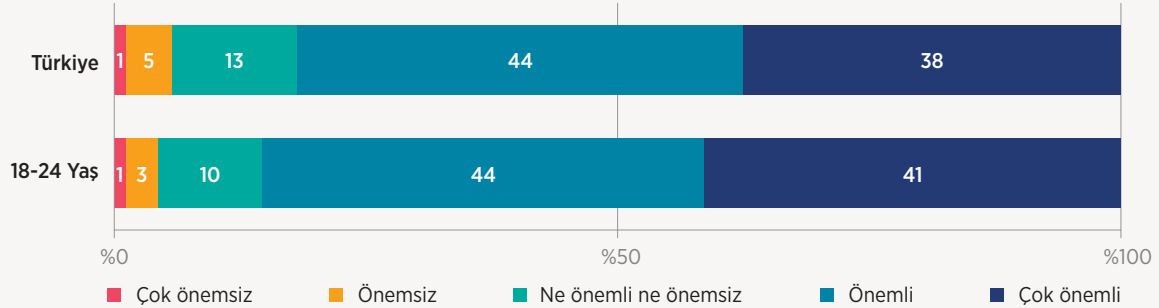
İyi bir eğitim öncelikle iyi bir öğretmenle olur. Doymuş bir öğretmenle olur bir de. Öğretmenler de hakkını tam bence alamıyor.”

(Kadın, 34 yaşında, Ortaokul mezunu, Dans eğitmeni, Ortaokul ve liseye giden 2 çocuğu var.)

Eğitim Sisteminin Temel Bileşenleri

Toplumun %82'si, gençlerin ise %85'i eğitime ayrılan bütçenin ilk sıraya alınmasını önemli/çok önemli bulmaktadır.

Grafik 5.32
Eğitime ayrılan bütçe ilk sıraya alınacak.

“

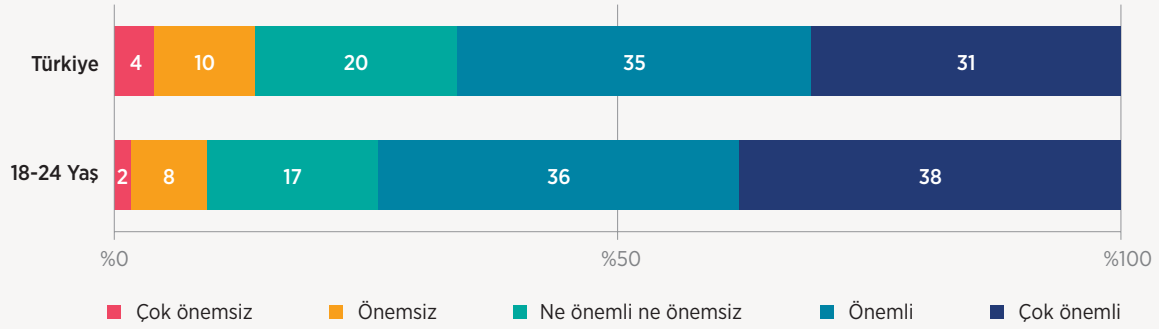
Halka başka tatmin edici şeyler sunması ve gerçekleştirmesi lazım, yani eğitime ekstra önem vermesi lazım. Hani şunu diyebilir: 'Ben bu ülkenin sorunlarından birinin ya da bütçelerin kapasitesine bakarak en büyük sorunlarından birinin millî savunma olduğunu düşünmüyorum, belli bir süre için oradan bu kadar fonu alacağım üç sene, beş sene, on sene bunları eğitime vereceğim ve ülkemizin eğitim seviyesini, insan kalitesini yükselteceğim, ondan sonra birtakım şeylere bakacağım'. Olması gerekenler biraz onlar yani hakikaten Millî Eğitime çok ciddi bütçeler ayrılması lazım.”

(Erkek, 60 yaşında, Üniversite mezunu, İş insanı, Liseye giden 1 çocuğu var.)

Toplumun %66'sı eğitim sisteminin sil baştan yenilenmesini önemli/çok önemli bulurken, 18-24 yaş aralığındaki gençlerin %74'ü bu vaadi önemli/çok önemli bulmaktadır.

Grafik 5.33

Eğitim sistemi sil baştan yenilenecek.

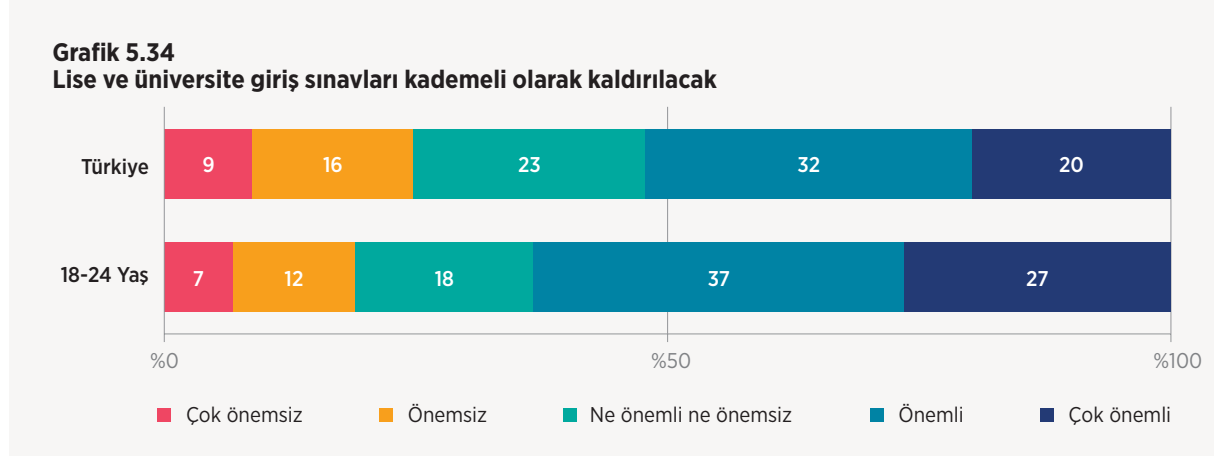
“

Müfredat zaten çok eski, bence onun komple yenilenmesi gerekiyor ki zaten bizim kitaplarımız yeterli olsaydı, öğretmen bizden ekstra başka yayınların kitaplarından istemezdi; yeterli değil, kitaplarda hiçbir şey yok.”

(Kadın, 30 yaşında, Ön lisans mezunu, Kendi hesabına çalışan, 1 çocuğu var.)

Toplumun %52'si lise ve üniversiteye giriş sınavlarının kademeli kaldırılmasını önemli/çok önemli bulurken, gençlerin %64'ü bu vaadi önemli/çok önemli bulmaktadır.

Toplumun %23'ü, gençlerin ise %18'i bu vaade yönelik nötr görüş bildirmektedir.

“

Ortaokulda, lisede her sene iki üç tane sınav yaparak böyle çocukları dengeleseler, mesela olmaz mı? Çocuk kötüyse kendini ilerletebilir. Heyecanı varsa yenebilir, bunu zamanla aşabilir ama tek sınava göre ayarlanmasıyla hayatın orada tıkanıyor, mesela biz oğlumda yaşadık onu. ”

(Kadın, 48 yaşında, Ortaokul mezunu, Ev hanımı, Lise ve üniversiteye giden 2 çocuğu var.)

“

İlk olarak sanırım liseye geçiş sınavını tamamen ortadan kaldırırdım. Üniversiteye geçiş sınavlarında da her üniversiteye kendi sınavını yapmasını, o yönde bir adım atardım. Onun dışında da öğretmenlere ve müdürlere neden orada olduklarını daha iyi anlatırdım. ”

(Erkek, 19 yaşında, Üniversite öğrencisi)

“

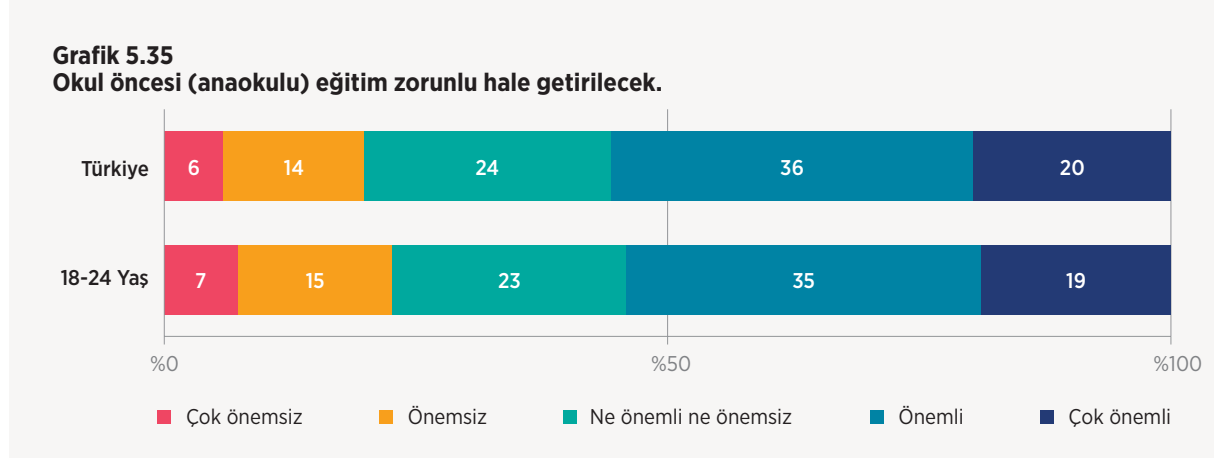
Hiçbir şeyin mantığını deneye bilmem neyle öğrenmiyoruz, tamamen ezber ve sınav, yani her şey sınavla ölçülüyor ve mesela ben lisede dört sene fizik öğrendim ama sonra gidip LGS'de eksi net yaptım yani hiçbir şey öğrenememişim demek ki. ”

(Kadın, 23 yaşında, Üniversite öğrencisi)

Zorunlu Eğitim Süresi

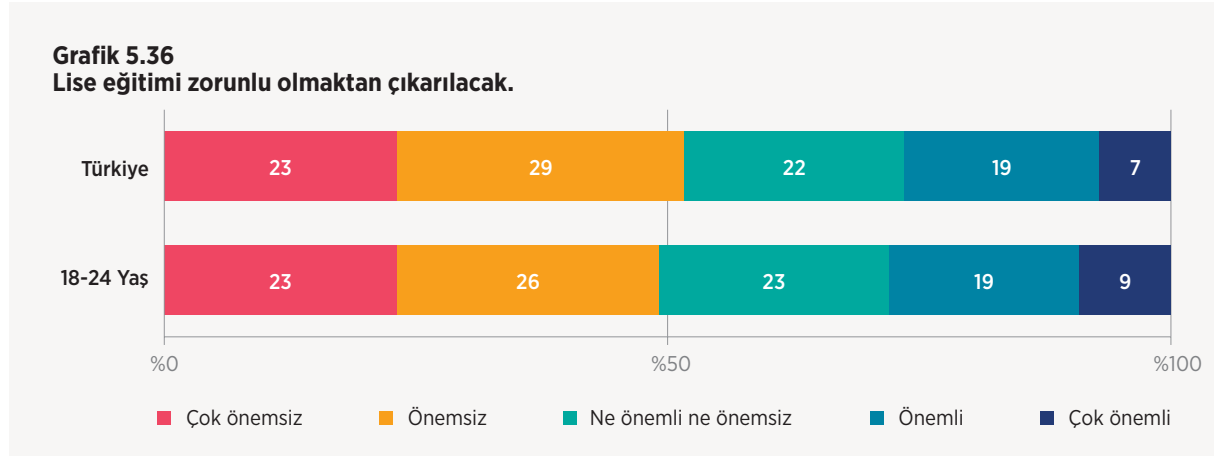
Toplumun %56'sı, gençlerin ise %54'ü okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesini önemli/çok önemli bulmaktadır.

Toplumun ve gençlerin yaklaşık 4'te 1'i ise bu vaadi ne önemli ne de önemsiz görmektedir.

Toplumun %52'si, gençlerin ise %49'u lise eğitiminin zorunlu olmaktan çıkarılmasını önemsiz/çok önemsiz bulmaktadır.

Toplumun ve gençlerin yaklaşık %23'ü bu vaade yönelik nötr görüş bildirirken bu vaadi önemli/çok önemli bulanların oranı ise toplumda yalnızca %26, gençlerde %28'dir.

Oy Tercihini Değiştirmeye Açık Seçmenler Hangi Eğitim Vaatlerini Önemliyor?

Eğitim vaatlerine göre oy tercihini değiştirebileceğini belirten seçmenler, eğitimde fırsat eşitliği ve eğitime erişimin artırılması, eğitimin meslek kazandırması ve üst düzey becerileri kazandırmasına yönelik vaatleri önemsemektedir.

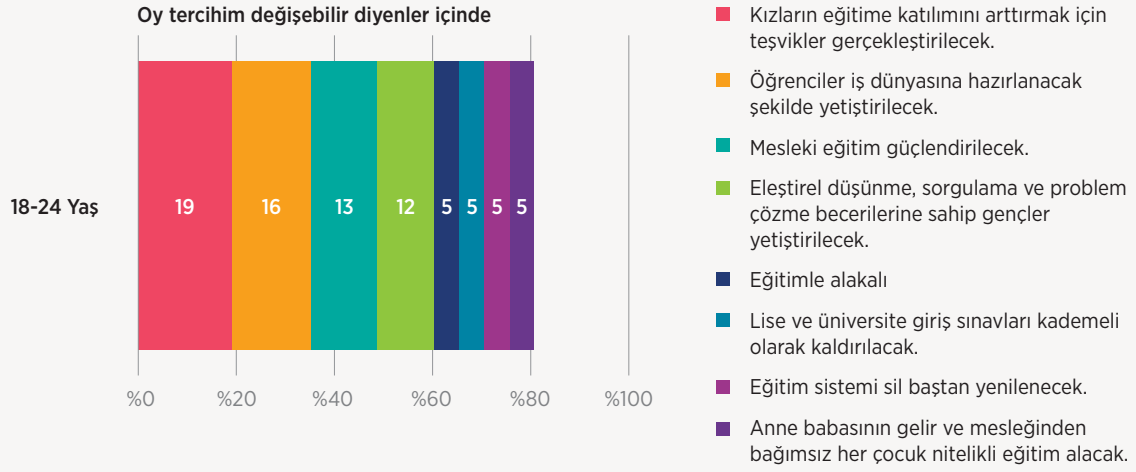
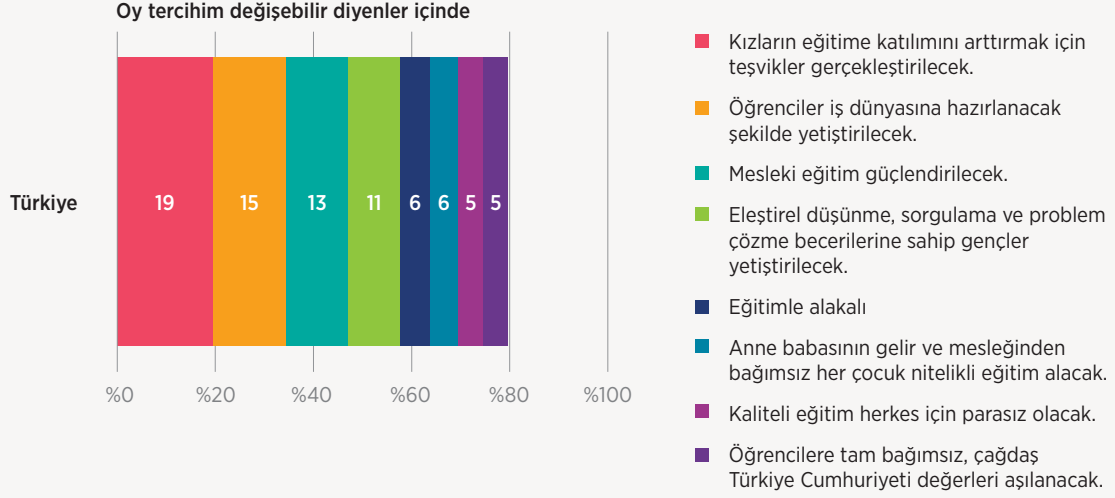
Hem toplumun genelinde hem de 18-24 yaş aralığındaki gençler arasında oy tercihini siyasi partilerin sunacağı eğitim vaatlerine göre değiştirebilecek olanlar için ön plana çıkan vaatler, desteklenme oranına göre sırasıyla şöyledir:

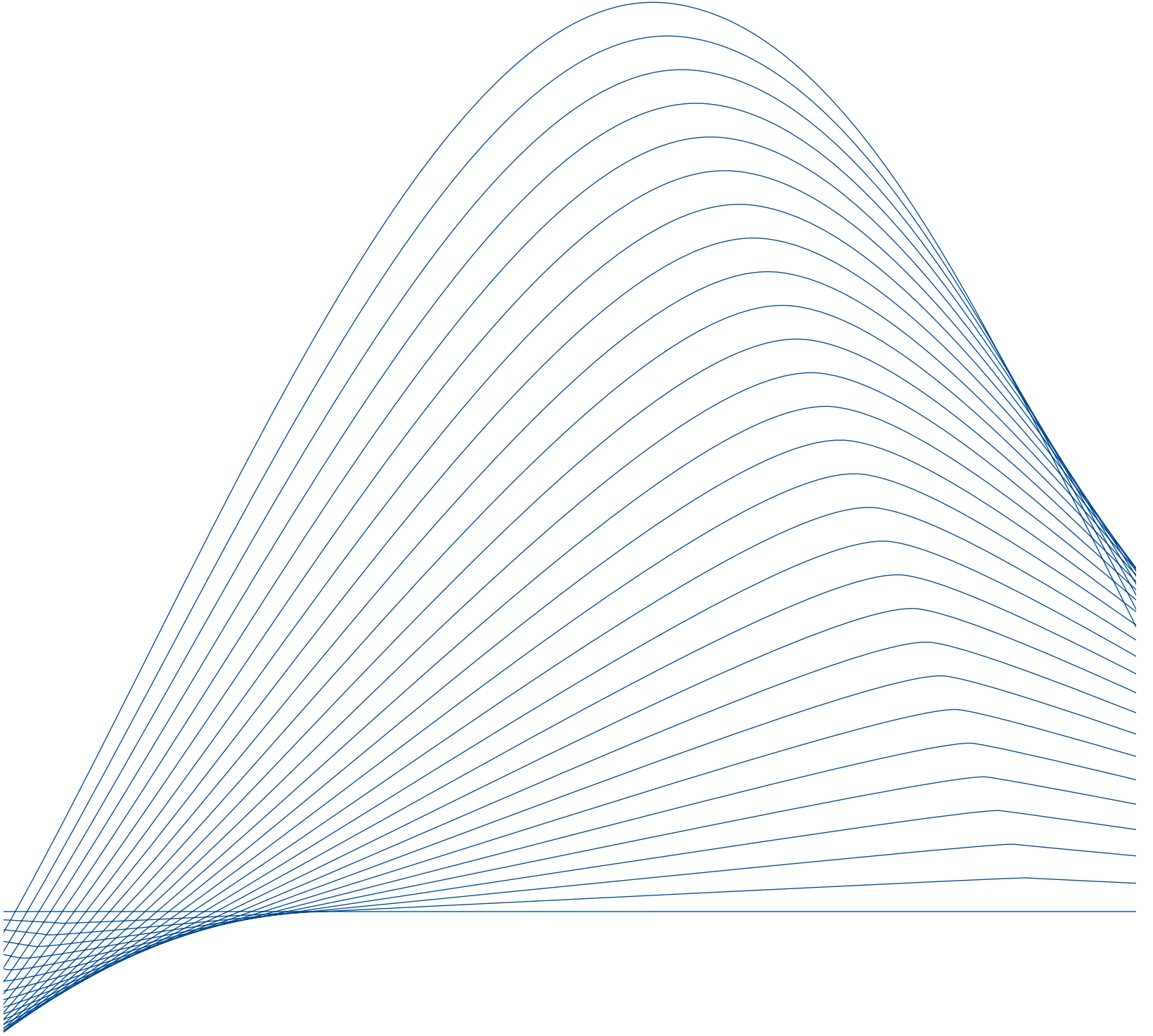
- Kızların eğitime katılımını artırmak için teşvikler geliştirilecek.
- Öğrenciler iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilecek.
- Mesleği eğitim güçlendirilecek.
- Eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençler yetiştirilecek.

Bunlara ek olarak; oy tercihini değiştirebileceğini belirten 18-24 yaş arası gençler için; “eğitim sisteminin sil baştan yenilenmesi” ve “lise ve üniversite giriş sınavlarının kademeli olarak kaldırılması” önemli vaatler arasında sayılmaktadır.

Toplumun geneli için ise oy tercihini değiştirebileceğini belirtenlerin önemsedikleri vaatler arasında; “kaliteli eğitimin herkes için parasız olması” ve “öğrencilere tam bağımsız, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti değerlerinin aşılanacak olması” yönündeki vaatler de bulunmaktadır.

Grafik 5.37
Seçmenlerin Oy Tercihlerini Etkileyebilecek Vaatler

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

BÖLÜM 6

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Buraya kadar ele alınan bölümlerin ilkinde çeşitli ülkelerde seçim kampanyaları boyunca eğitime odaklanan vaatler incelenmiş, bu vaatlerin gerçekleştirilme durumlarına örnekler verilerek dünyada eğitim siyasetinin genel eğilimleri ortaya konmuştur.

Bunu takip eden ikinci bölümde, Türkiye’de siyasetin eğitime bakışı ve bunun tarihsel süreçteki değişimini anlamak üzere siyasi partilerin eğitim vaatleri incelenmiş ve Türkiye’deki eğitim vaatlerinin genel eğilimleri değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde, seçim dönemlerindeki vaatlerin gerçekleştirilme durumlarını izlemeye yönelik dünyada örnekleri bulunan resmî veya sivil girişimlerin Türkiye’de de geliştirilmesine katkı sunmak amacıyla *Polimetre* örneği oluşturulmuştur. *Polimetre* kapsamında Türkiye’de eğitim vaatlerinin gerçekleştirilme durumları tespit edilmiştir. Dördüncü bölümde “Araştırmanın Yöntemi”ne yer verilmiş ve çalışmada yürütülen bilimsel araştırma süreci açıklanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan Kamuoyu Araştırmasının öne çıkan bulgularına beşinci bölümde yer verilmiştir.

Bu bölümde ise raporun şimdiye kadarki bölümlerinde yer alan hem teorik hem de veriye dayalı bilgi ve bulguların bir arada değerlendirilmesiyle ulaşılan, dünyada ve Türkiye’de eğitim-siyaset ilişkisine dair önemli çıkarımlara yer verilmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de Eğitim Siyasetindeki Eğilimler Üzerine Değerlendirmeler

Dünyada eğitim, hem siyasetçiler hem de seçmenler açısından en önemli meselelerden biridir. Türkiye’de de eğitim, siyasetin öncelik vermesi beklenen konular arasında ekonomiden sonra ilk sırada gelmektedir.

Dünya örnekleri kapsamında ABD, Birleşik Krallık ve Kanada’da tarihsel olarak incelenen eğitim vaatleri, siyasi partilerin ve siyasetçilerin seçim bildirgelerinde ve kampanyalarında eğitime önemli bir yer verildiğini göstermektedir. ABD ve Birleşik Krallık’ta yapılan seçimler, adayların seçim kampanyalarında da özellikle eğitimi ön plana çıkardığı örnekler sunmaktadır. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

- ABD 2000 Başkanlık Seçimleri’nde aday olan George W. Bush ve Al Gore’un her ikisi için de kampanya mesajlarında eğitim en önemli meselelerden biri olmuştur. İki aday da eğitim reformlarına odaklanarak hesap verebilirlik, standartlar, eğitim finansmanı, öğretmen eğitimi ve istihdamı gibi başlıca eğitim sorunlarına yönelik vaatler öne sürmüştür.
- George W. Bush yönetime geldikten sonra Başkanlık Ofisindeki ilk haftasını eğitim haftası ilan ederek eğitimi iç politika alanında ilk sıraya almıştır.
- 1997 Birleşik Krallık Seçimleri’nde Tony Blair bir konuşmasında eğitime verdiği önemi; “Bana hükümet için üç ana önceliğimi sorun, size söyleyeyim: Eğitim, eğitim ve eğitim.” şeklinde ifade etmiş; seçim kampanyasını eğitim üzerinden inşa etmiştir.

Türkiye’de de her siyasi partinin seçim bildirgesinde ve/veya parti programında eğitim vaatlerine mutlaka yer verdiği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında Türkiye’deki seçmen nüfusunu temsil eden bir örneklem üzerinden gerçekleştirilen kamuoyu araştırması, seçmen kitlesi için de eğitimin en önemli meselelerden biri olduğunu göstermektedir. Buna göre eğitim, siyasetin öncelik vermesi beklenen konular arasında ekonomiden sonra ilk sırada gelmektedir.

Siyasi partilerin eğitim vaatlerinde popülist söylemlerin yoğunlukta olması, vaatlerin pedagojik arka planının eksikliği ve yüzeysel kalması, vaatlerin hem gerçekleştirilme durumlarını hem de eğitim sisteminin ihtiyaçlarını karşılama gücünü olumsuz etkileyebilmektedir.

Türkiye’de eğitime yönelik seçim vaatleri dünya örneklerine kıyasla çok genel, popülist, yüzeysel ve belirsiz kalmaktadır.

Bu çalışmada dünya örnekleri kapsamında incelenen ABD, Birleşik Krallık ve Kanada’da eğitime yönelik seçim vaatleri; büyük ölçüde çözüm odaklı, ölçülebilir, sınırları belirlenmiş ve somuttur. Bu ülkelerde eğitim vaatleri çoğunlukla ülkeye özgü eğitim sorunlarına karşılık gelen ve bu sorunların çözümü için atılacak somut adımları barındıran vaatlerdir. Buna karşılık Türkiye’de incelenen eğitim vaatleri çoğunlukla ölçülebilir nitelikte olmayan, çok genel, belirsiz ve soyut düzeyde söylemler içermektedir. Siyasi partilerin somut, net ve ölçülebilir eğitim vaatleri de bulunmasına karşın vaatlerin genel olarak pedagojik yaklaşımdan yoksun, popülist ve yüzeysel kaldığı görülmektedir.

Türkiye’de siyasi partilerin seçimlere yönelik genel ve popülist söylemler içeren eğitim vaatlerinin; eğitim sisteminin kritik sorunlarına ve ihtiyaçlarına objektif bir şekilde odaklandığını; bu sorunların nasıl çözüme kavuşturulacağına yönelik gerçekçi, sınırları belirlenmiş ve takip edilebilir adımları içerdiğini söylemek mümkün değildir. Örneğin, ortaöğretime geçiş ya da üniversiteye giriş sınavlarının kaldırılması vaatleri sıklıkla tekrarlanan vaatler olmasına rağmen bu sınavların kaldırılması için ön koşul niteliğinde olan okullar arası başarı farklarının azaltılması ya da lise-üniversite arasındaki organik bağın kurulması için atılması gereken adımlara ilişkin pedagojik yaklaşımlar ışığında sunulan somut ve gerçekçi vaatlere rastlanmamaktadır.

Ayrıca, Türkiye’de seçim bildirgelerinde yer alan eğitim vaatleri özellikle günümüze gelindikçe eğitimle ilgili her konuyu kapsamaya çalışmakta, eğitim sisteminin ihtiyaçlarından bağımsız olarak her konuda bir vaat barındırmaktadır. Eğitime yönelik vaatlerin oldukça fazla sayıda ve geniş bir kapsamda olması, siyasi partilerin iktidara geldiği takdirde yönetim dönemi içinde bu vaatleri gerçekleştirebilmesi konusunda soru işaretleri oluşturmaktadır. Bununla birlikte seçim bildirgelerinde bir yönetim dönemini aşan ve uzun dönemde gerçekleştirilmesi hedeflenen vaatler de bulunmaktadır. Eğitimle ilgili her alana yönelik vaatlerin bir yönetim dönemi içinde gerçekleştirilmesine kıyasla bazı vaatlerde uzun dönemin hedeflenmesi daha gerçekçi bir yaklaşım olabilir. Ancak bu durum da uzun dönemli sözlerin yerine getirilmesi konusunda siyasi partilere duyulan güvenin azalmasına neden olabilmektedir. Nitekim kamuoyu araştırması kapsamında yapılan derin görüşmeler, katılımcıların çoğunluğunun vaatlerin gerçekleştirileceğine dair siyasi partilere veya siyasetçilere güven duymadığını göstermektedir. Bir vaadin gerçekleştirileceğine duyulan güven, siyasi partinin daha önceki icraatlarının yanı sıra vaatlerin çözüm odaklı, sınırları belirlenmiş, gerçekçi ve somut adımlar üzerinden izlenebilir olmasıyla ilişkilendirilmektedir.

Türkiye siyasetinde eğitime verilen önem “kâğıt üzerinde” kalmaktadır. Eğitime yönelik seçim vaatlerinin gerçekleştirilme oranları dünya örneklerine kıyasla düşüktür.

Siyasi partilerin seçim vaatleri ve seçim sonrasında bu vaatleri gerçekleştirme durumları ülke örnekleri üzerinden incelendiğinde, seçilen yönetimlerin çoğunlukla vaatleri gerçekleştirmek amacıyla önemli somut adımlar atma eğiliminde oldukları görülmektedir. Dünyada incelenen örneklerde siyasetçiler seçim bildirgelerinde veya kampanya mesajlarında eğitimin en önemli meselelerden biri olduğunu vurgularken eğitime verilen önem, politika yapımında öncelikli alanlardan birinin eğitim olmasıyla karşılık bulmaktadır. Bunun yanı sıra eğitim sisteminin temel yapı taşlarını oluşturan çeşitli yasalar ve imza niteliğindeki eğitim projeleri de seçim dönemlerinde verilen vaatlerin hükümet programlarına yansıtılmasıyla oluşturulan genişletilmiş eğitim politikalarına dönüşmektedir. Örneğin, ABD'nin temel eğitim yasalarından biri olarak yaklaşık 15 yıl uygulamada kalan Hiçbir Çocuk Geride Kalmaması Yasası (No Child Left Behind Act), 7 Kasım 2000 Başkanlık Seçimleri adayları Bush-Cheney'in “Eğitimde yerel kontrol ve hesap verebilirliği artırarak standartları yükseltmek” vaadi üzerine geliştirilmiştir.

Türkiye’de ise yönetime seçilen veya hükümet kurma görevini üstlenen siyasi partiler eğitim vaatlerini gerçekleştirme konusunda bu çalışmada incelenen ülke örneklerine kıyasla geride kalmaktadır. Siyasi partilerin seçim bildirgelerinde ve/veya parti programlarındaki eğitimle ilgili vaatleri, hayata geçirilen politikalarda önemli bir karşılık bulamamaktadır. Bu nedenle Türkiye’de siyasi partilerin eğitim vaatlerinin kâğıt üzerinde kaldığını söylemek mümkündür.

Türkiye’de eğitime ilişkin seçim vaatlerinin seçim sonrasında gerçekleştirilmesi için bazı adımların atıldığı görülmekte ancak bu adımlar vaatlerin yönetim dönemi içinde gerçekleştirilmesi için çoğunlukla yeterli olmamaktadır. Bunun da ötesinde, “üniversiteye girişin sınavsız olması” gibi bir vaadin hükümet dönemi içinde “yükseköğretim kurumlarına giriş sınavının merkezi olarak yapılması”na dönüşmesi gibi tam tersi bir uygulamayla hayata geçirildiği örnekler de bulunmaktadır.

Türkiye’de bazı seçim vaatlerinin farklı ideolojik arka planlara sahip siyasi partiler arasında tartışma konusu olması ve değişen hükümet yönetimleri sürecinde vaadin gerçekleştirilmesine yönelik yeterli sürenin veya desteğin elde edilememesi, bir seçim vaadinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesinde rol oynayabilmektedir. Siyasi partilerin ortak bir sorun alanına yönelik karşıt veya farklı çözüm önerileri içeren vaatlerde bulunması da vaatlerin gerçekleştirilme durumlarında etkili faktörler arasında sayılabilir. Bunun yanı sıra siyasi partilerin eğitim vaatlerinde popülist söylemlerin yoğunlukta olması, vaatlerin pedagojik arka planının eksikliği ve bu nedenle de yüzeysel kalması, vaatlerin hem gerçekleştirilme durumlarını hem de eğitim sisteminin ihtiyaçlarını karşılama gücünü etkileyebilmektedir.

Türkiye’de vaatlerin gerçekleştirilme durumlarına ilişkin bir izleme sisteminin olmayışı siyasi partilerin ve yönetimlerin hesap verebilirlik ilkesine ters düşmektedir.

Birleşik Krallık, Kanada ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde seçim sırasında verilen sözlerin, seçilen yönetimler tarafından yerine getirilip getirilmediğini izleyen ve değerlendiren denetleme mekanizmaları bulunmaktadır. Kanada’da *Polimètre*, ABD’de *PolitiFact* gibi sosyal girişimler bulunurken Birleşik Krallık’ta devlet düzeyindeki yasal kontrol mekanizmasının bir örneğini görmek mümkündür. Bunun yanı sıra ABD Başkanları için geliştirilen *Trump-O-Meter* ve *Obameter* gibi analizler, Kanada özelinde ise *Harper Polimeter*, *Trudeau Polimeter* gibi örnekler mevcut olup, bunlar aracılığıyla hükümetin seçim sürecinde verdiği sözlerin ne kadarını yerine getirip getirmediği ile ilgili değerlendirmeler sunulmaktadır.

Vaatlerin uygulamaya geçiş süreçleri hem parlamento gibi devlet organları hem de bağımsız kurum ve kuruluşlar tarafından veri temelli denetim yolu ile izlenmekte ve sonuçları kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılmaktadır. Türkiye’de ise vaatlerin gerçekleştirilme durumlarına ilişkin sistematik bir izleme sistemi bulunmamaktadır.

Türkiye’de seçim vaatlerinin gerçekleştirilme durumlarının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik çeşitli resmî rapor ve belgelerde ipuçları görmek mümkündür. Örneğin eğitimle ilgili vaatlerin izlenme süreciyle ilgili olarak kalkınma planları, yıllık programlar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan stratejik planlar hükümet yönetimine seçilen siyasi partilerin eğitimle ilgili bazı seçim vaatlerini politika hedefi olarak içerebilmektedir. Hedeflenen politikalar için verilen performans göstergeleri bazı seçim vaatlerinin gerçekleştirilme süreçlerinin izlenmesine kısmen olanak tanımaktadır. Örneğin eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, bölgeler arası başarı farkının azaltılması gibi seçim vaatleri, stratejik planlarda politika hedefi olarak yer alabilmekte ve bu hedeflere ilişkin izleme yapmayı sağlayacak somut göstergelere ulaşılabilir. Bunun yanı sıra TBMM’de milletvekillerinin verdiği soru önergeleri veya tutanaklar aracılığıyla da bu sürece ilişkin bilgilere ulaşmak mümkün olabilmektedir. Ancak bu örnekleri Türkiye’de seçim vaatlerinin izlenmesine ilişkin sistematik bir kontrol veya teyit mekanizması olarak nitelendirmek mümkün değildir.

Sistematik bir izleme sisteminin varlığı, bir yandan siyasi partilerin seçim dönemlerinde verdikleri sözlerin sorumluluğunun hatırlatılması; öte yandan şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlaması açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle Türkiye’de kapsamlı denetleme mekanizmalarının eksikliği, yönetimlerin şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkesi ile uyum sağlamakta ve siyasi partilerin verdikleri sözleri unutmamasıyla sonuçlanabilmektedir.

Eğitim-Siyaset İlişkisi ve Seçmen Davranışı Üzerine Değerlendirmeler

18-24 yaş aralığındaki her 2 gençten 1’i siyasetin eğitim sistemine öncelik vermesini beklemektedir.

Eğitim, siyasetin ezberlenmiş denklemlerini bozabilir. Toplumun yarısından fazlası, eğitimi düzelterek inandığı siyasetçi için oyunu değiştirebilir.

Saha araştırması kapsamında toplumun eğitimle ilişkili oy tercihlerine yönelik sorulan en önemli sorulardan biri, katılımcıların *eğitimi düzelterek inandığım siyasetçi için oyumu değiştiririm* ifadesini ne derecede doğru bulduğudur. Verilen cevaplar toplumun %56’sının, gençlerin ise %67’sinin eğitimi düzelterek inandığı siyasetçi için oyunu değiştirebileceğini göstermektedir. Toplumun farklı kesimleri arasında en fazla “öğrencilerin” bu ifadeyi doğru bulma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Toplumun geneli için oy tercihini değiştirme durumunun sınırlılığı düşünüldüğünde eğitimi düzelterek inandığı siyasetçi için oy tercihini değiştirme potansiyeli oldukça yüksek bir orana karşılık gelmektedir. Nitekim; toplumun %45’i seçim vaatleriyle oyunu değiştirebileceğini belirtirken, eğitimi değiştireceğine inandığı siyasetçi için oyunu değiştirebileceğini belirtenlerin oranı %56’ya çıkmaktadır. Gençlerde ise bu oran %67’dir. Bu bulgu, başta öğrenciler ve gençler olmak üzere toplumun önemli bir kısmının eğitim konusunda siyasetçilerden beklentisi olduğunu ve inandıkları takdirde oy tercihlerini değiştirme potansiyellerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bir başka önemli sorusu olan, siyasetçilerin hangi iki konuya öncelik vermesinin istendiği sorusuna verilen cevaplar da bu durumu destekler niteliktedir. Buna göre, toplumun en öncelikli konusu tüm kesimler için ekonomi olmakla birlikte 18-24 yaş aralığındaki her 2 gençten 1’i siyasetin eğitim sistemine öncelik vermesini beklemektedir.

Seçmenlerin siyasetçilerden beklentisi, kendileri için en güncel ve en önemli sorun alanlarına yönelik çözümler üretmesidir. Bu nedenle, Türkiye'nin ve dünyanın içinde bulunduğu ekonomik koşullar düşünüldüğünde ekonominin öncelik verilmesi istenen sorun alanlarının başında gelmesi beklenen bir sonuçtur. Ancak, toplum için ekonomiden sonra en öncelikli alanın eğitim olması ve eğitimi düzeltereğine inanılan siyasetçi için oy tercihinin önemli ölçüde değişebileceğinin ortaya çıkması, siyasetin en fazla önem verdiği konuları gözden geçirmesi ve eğitimi öncelikli olarak ele alması gerektiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, derinlemesine görüşmeler ekonominin en can alıcı sorun olarak görüldüğüne işaret ederken, katılımcılar tüm sorunların çözümü için iyi bir eğitim sisteminin temel oluşturduğu görüşünde ortaklaşmaktadır. Dolayısıyla seçmenler açısından ekonomideki sorunların çözümünü de kapsayan bir alan olarak görülen eğitimin, siyasetin öncelikli politikaları arasına dahil edilmesi önem taşımaktadır. Özellikle gençlerin ve öğrencilerin büyük bir kısmı için oy tercihleri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, eğitim; seçim kampanyalarından politika uygulamalarına uzanan süreçte siyasetin bugüne kadar ezberlediği denklemleri bozabilecek bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her seçim aynı partiye/lidere oy verdiğini belirtenlerin arasında bile seçim vaatlerine göre oy verdiği partiyi değiştirme potansiyeli olanlar bulunmaktadır.

Yapılan saha araştırmasının sonuçlarına göre Türkiye geneline bakıldığında toplumun %45'i ile 18-24 yaş aralığındaki gençlerin %57'si seçim vaatlerine göre oyunu değiştirebileceğini belirtmektedir. Gençler arasında yer alan öğrenci grubunda ise her 10 öğrenciden yaklaşık 7'si oy tercihinin seçim vaatleri ile değişebileceğini ifade etmektedir. Oy verdiği partiyi değiştirme konusunda esnek olan grupların diğer demografik özelliklerine bakıldığında, bu kesimin metropolde yaşayan, eğitim düzeyi ve sosyoekonomik statüsü yüksek kişilerden oluştuğu gözlenmektedir.

Seçmen tiplerine göre oy değiştirme esnekliğine bakıldığında her seçmen tipinde yer alan belli orandaki bir grup, vereceği oyun seçim vaatlerine göre değişebileceğini ifade etmektedir. Herhangi bir siyasi partinin kendisini temsil etmediğini düşünen *Partisizler* ile seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak karar veren *Son Dakikacılar*, oy değiştirme konusunda diğer seçmen tiplerine göre daha esnektir. Ancak oy verdiği partiyi/lidere değiştirme konusunda daha az esnek olduğunu belirten *Taraftar* ve *Liderci* seçmen gruplarında dahi her 5 kişiden en az 1'i seçim vaatleriyle oyunun değişebileceğini ifade etmektedir.

Seçim vaatlerine göre oy tercihinin değişebileceğini ifade edenlerin eğitim sistemine ilişkin beklentileri ve algıları incelendiğinde oy tercihi değişebilecek kişilerin %81'i çocuğunun istediği eğitimi alamamasına ilişkin kaygılı olduğunu belirtmekte; %75'i imkânı olsa çocuğunun ya da kendisinin yurt dışında eğitim almasını istediğini beyan etmektedir. Dolayısıyla seçim vaatlerini somut, ikna edici ve sürdürülebilir eğitim politikaları üzerinden kurgulayan siyasi partilerin, oy değiştirme esnekliği olan seçmen gruplarının oyunu kazanma potansiyelinin olduğunu; seçmenini eğitim politikaları konusunda ikna edemeyen siyasi partilerin ise kendi seçmeninin oyunu kaybetmesinin ihtimaller dahilinde olduğunu söylemek mümkün görünmektedir.

Eğitim Sisteminin Sorun Alanları Üzerine Değerlendirmeler

Eğitim sisteminde gerçekleştirilen reformlar, projeler ve her yıl "artan" bütçeler toplumun eğitim sisteminden memnuniyet duymasına yetmemiştir.

Saha araştırmasının sonuçlarına göre toplumun yarısından fazlası, 18-24 yaş aralığında ise 10 gençten en az 7'si eğitim sistemine geçer not vermemektedir. Benzer şekilde eğitim sisteminin son yıllardaki gidişatına ilişkin değerlendirmelere bakıldığında Türkiye genelinde her 10 kişiden 6'sı ve her 4 gençten 3'ü eğitim sisteminin son yıllarda kötüye ya da çok kötüye gittiğini düşünmektedir.

COVID-19 salgını ve kapanma sürecinde eğitimle ilgili alınan önlemlerin nasıl değerlendirildiğine bakıldığında da bu süreçte alınan önlemlere başta gençler olmak üzere toplumun çoğunluğu tarafından geçer not verilmediği görülmektedir. Buna göre, toplumun %56'sı ile gençlerin %71'i salgın ve kapanma sürecinde eğitimle ilgili alınan

önlemlerin kötü/çok kötü olduğunu düşünmektedir. Bu süreçte alınan önlemlerin iyi olduğunu düşünenlerin oranı ise toplum genelinde %18 iken gençlerde yalnızca %10'dur.

Benzer şekilde, eğitim sisteminin iyi olduğunu düşünenlerin oranı da oldukça azdır. Türkiye genelinin %17'si, 18-24 yaş aralığındaki gençlerin ise yalnızca %7'si eğitim sisteminin iyi/çok iyi olduğunu düşünmektedir. Nitekim uluslararası kuruluşların raporlarında da Türkiye'ye ilişkin benzer göstergelere rastlamak mümkündür. OECD'nin 2021 yılında yayımladığı bir raporda¹ Türkiye, 36 ülke içinde eğitimden memnuniyetin en hızlı azaldığı ülke olarak son sırada yer almıştır. Rapora göre Türkiye'de 2010 yılında eğitimden memnuniyet oranı %61 iken 2020 yılında bu oran %27'ye (OECD ortalaması %68) gerilemiştir.

18-24 yaş aralığındaki gençlerin eğitim sistemine ilişkin notunun Türkiye geneline kıyasla daha düşük olması, bu yaş grubunun eğitim hayatı süresince tanıklık ettiği değişikliklerle beraber yorumlandığında şaşırtıcı değildir. Son 25 yıldır eğitim sisteminde sınavlardan kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesi gerekçe gösterilerek yaklaşık 15 sistem değişikliği gerçekleştirilmiştir. Yine bu süre zarfında ortalama görev süresi 2,1 yıl olan 12 farklı Millî Eğitim Bakanı görev yapmıştır.² Eğitim politikalarının sürdürülebilir olmaması ve sonuçları bile değerlendirilemeden sürekli sistem değişikliklerine gidilmesi, eğitim sistemine duyulan güveni sarsmakta ve memnuniyeti olumsuz etkilemektedir. Nitekim araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerde de eğitim sisteminin ve Millî Eğitim Bakanlarının sıklıkla değişmesi, katılımcılar tarafından eğitim sistemine yönelik memnuniyetsizliğin nedenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Eğitim bütçesinin her yıl nominal olarak arttığı ve merkezi yönetim bütçesinden “aslan payı”nın^a eğitime ayırdığı da düşünüldüğünde, ortada bir etkililik ve verimlilik sorunu olduğu açıktır. Millî Eğitim Bakanlığı, genel bütçeli kurumlar arasında merkezi yönetim bütçesinden en yüksek payı alan kurumlardan biri olmakla birlikte bütçesinin yaklaşık %81'i personel giderleri ile SGK devlet primi giderlerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla zorunlu harcamalar dışında eğitim öğretimin geliştirilmesi için kullanılacak kaynak, MEB bütçesinin yaklaşık %19'unu oluşturmaktadır.³

Bunun yanı sıra Türkiye'de eğitime yapılan devlet harcamalarının yetersizliğinin hanehalkı tarafından karşılanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. OECD verilerine bakıldığında Türkiye'de yükseköğretim öncesi kademelerde hanehalkı harcamaları payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye'de ilköğretim ve ortaöğretim kademeleri için yapılan harcamaların %14,1'ini hanehalkı harcamaları oluşturmaktadır ve bu oran, OECD ortalamasının neredeyse iki katıdır.⁴ Dolayısıyla eğitime ayrılan kaynaklar ve MEB bütçesi her yıl nominal olarak artmasına rağmen, hanehalkı gelir düzeyinden bağımsız olarak herkesin nitelikli eğitime erişiminin ve eğitim sisteminin geliştirilmesi konusunda doğru ve etkili bir kaynak dağılımının sağlanamadığı görülmektedir. Bu etkililik ve verimlilik sorunu, özellikle genç seçmen nezdinde eğitim sisteminin itibarını gölgelemekte; eğitim politikalarının sürdürülebilir olmaması, karar alıcılara duyulan güveni zedelemektedir.

Toplumun genelinde en sorunlu eğitim kademeleri “lise” ve “üniversite” olarak görülmektedir.

Saha araştırmasından elde edilen veriler hem toplumun genelinin hem de 18-24 yaş aralığındaki gençlerin, lise kademesini en çok sorunun olduğu kademe olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Toplumun %43'ü ve gençlerin %52'si lise kademesinde sorunlar olduğunu düşünmektedir. Sınav odağında gençlerin bireysel farklılıklarının, yeteneklerinin ve potansiyellerinin gözden kaçırıldığı lise kademesinin işlevi, toplum nezdinde de sorgulanmaya başlamıştır.

Lise kademesinin 4+4+4 düzenlemesiyle birlikte zorunlu eğitim kapsamına alınması, nitelikli bir ortaöğretim eğitiminin bireysel değişkenlerden bağımsız bir şekilde herkes için bir hak olarak görülmesi anlamına gelmektedir. Ancak süregelen hali ile ortaöğretim, kişilerin lise kademesinde alacakları nitelikli eğitimden çok, zorunluluk boyutu ile ön plana çıkmaktadır. Nitekim, “lise diploması” sahibi olmanın hayata etkin katılım için bir karşılığının

a. TRT HABER. (2021). Fuat Oktay: Bütçede aslan payını eğitime ayırdık. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/fuat-oktay-butcede-aslan-payini-egitime-ayirdik-617267.html> adresinden erişilmiştir.

kalmaması neticesinde ortaöğretim; fiilî amacı ve işlevi öğrencileri yükseköğretime hazırlamak olan bir tür “ara kademe” haline dönüşmüştür. Bu doğrultuda ortaöğretim kademesi, öğrenciler için sınav odaklı ve rekabete dayalı bir eğitim sistemi içinde ya kıyasıya yarış halinde oldukları ya da yükseköğretim hedefi olmayan/olamayan öğrenciler için tabiri yerindeyse “cırpınmayı bıraktıkları” bir sürece dönüşmüştür. Bu durum, Türkiye’nin insan sermayesinin geleceği açısından risk oluşturmaktadır.

Yükseköğretime geçişin merkezi sınavlara dayalı olması, ortaöğretimin kişiyi “hayata hazırlama” amacının işlevini yitirmesine neden olmakta; aynı zamanda gençleri, içinde yaşadıkları toplumu dönüştürmek için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri tutum ve değerleri geliştirmekten de alıkoymaktadır. Temel becerileri kazandırmaya yönelik anlamlı bir öğrenme yerine, sınav ve test odaklı ezbere dayalı yüzeysel bir öğrenme sebebiyle okula devam etmelerine ve bir kademeyi tamamlayarak mezun olmalarına rağmen temel becerilerden yoksun kalan bir nesil yetişmektedir. Bu durum, her yükseköğretime geçiş sınavı sonuçlarının açıklanmasının ardından on binlerce öğrencinin “sıfır çeken öğrenciler” olarak manşetlerde yer bulmasıyla kendini göstermektedir.

Zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin örgün eğitimden ayrılarak sınava hazırlanmak amacıyla açık öğretimi, örgün eğitimin bir alternatifi olarak değerlendirmesi de son yıllarda sıklıkla karşılaşılan bir durum haline gelmiştir. Nitekim, Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2020 örgün eğitim istatistiklerine göre açık öğretim lisesine kayıtlı öğrenci sayısı 1.361.167’dir. Bu öğrencilerin 270.299’u 14-17 yaş aralığında ve zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerdir. Bunun yanı sıra 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir önceki eğitim öğretim yılına göre açık öğretim lisesine kayıtlı 14-17 yaş aralığındaki öğrenci sayısında %6,15 oranında bir artış yaşanmıştır. Bu artışın olası nedenlerinden biri, öğrencilerin ve ailelerin lise kademesinin işlevini sınavlara hazırlamak olarak görmesi ile ilgili olabilir.⁵ Salgın sürecinden sonra açık öğretim lisesine kayıtlı öğrencilerden ne kadarının zorunlu eğitim çağındaki olduğu bilinmemekle birlikte, daha yüksek bir oranda artış olduğu tahmin edilmektedir.

Öte yandan, mevcut ortaöğretim yapısı içindeki farklı okul türlerinin, kuruluş amaçlarından uzaklaşması ve tüm liselerin üniversite sınavına öğrenci hazırlamaya yönelmesi, bu okulların amaçları arasındaki farklılıkların işlevsizleşmesine neden olmuştur. Örneğin; 2019, 2020 ve 2021 yılı yükseköğretime yerleştirme sonuçlarına ait sayısal veriler incelendiğinde bir yükseköğretim kurumuna yerleşme oranlarının yıllar içinde en yüksek olduğu okul türü olan fen liselerinde dahi sınava başvuran her iki öğrenciden neredeyse birinin yerleşemediği görülmektedir.⁶ Bu durumla ilişkili olabilecek pek çok etken olsa dahi “en iyi” olarak nitelendirilen öğrencilerin senelerini bu şekilde kaybetmeleri mevcut düzende lise kademesinin niteliğini ve yükseköğretime geçiş yöntemini sorgulanır duruma getirmektedir.

Başta gençler olmak üzere toplumun geneli, liseden sonra eğitim sisteminin en sorunlu kademesi olarak üniversiteyi görmektedir.

Yükseköğretime geçiş sisteminin sorgulanmasının yanı sıra, toplumun geneli için yükseköğretim de en sorunlu kademelerden biridir. Yapılan kamuoyu araştırması kapsamında gerçekleştirilen derin görüşmeler seçmenin “iyi bir eğitim” almayı “iyi bir üniversiteye gitmek” ile ilişkilendirdiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, seçmen sadece üniversiteden mezun olmanın iş gücüne dahil olabilmek için yeterli olmadığını, sayıları gün geçtikçe artan üniversitelerin ancak çağın gereksinimlerini, eğilimlerini ve dinamiğini karşılayabildiği takdirde yükseköğretimden beklenen işlevleri yerine getirebileceğini belirtmektedir.

Ekonomik ve toplumsal gelişmenin önemli bir unsuru olarak yükseköğretim kurumları bilgi üretme, araştırma ve geliştirme, yaşam boyu öğrenmeye yönelik becerileri bireylere aktarma ve nitelikli insan gücü yetiştirme amaçları ile stratejik bir değere sahiptir. Ülkelerin uluslararası rekabet gücünü arttıracak beşerî sermayenin yetişmesi

Türkiye’de merkezi sınavların eğitim sistemi üzerindeki ağırlığı, öğrenciler ve aileler için taşıması zor bir yük konumundadır.

ve yeni bilgi ve teknolojilerin üretilmesi amaçlarına da hizmet eden bu kurumlar, bilgi toplumuna dönüşme aşamasında önemli bir rol oynamaktadır. Öte yandan, bilimsel bilginin üretildiği ve toplum ile paylaşıldığı kurumlar olması beklenen yükseköğretim kurumlarının bu işlevleri ülkemizde sorgulanır duruma gelmiş; niteliksel zedelenme toplum tarafından fark edilir olmuştur. Nitekim, mevcut çalışma kapsamında 18-24 yaş aralığındaki genç nüfusun %41’i ve toplumun %33’ü Türkiye’de eğitim sisteminin en sorunlu kademesi olarak üniversiteleri işaret etmiştir. Bu bulgular, üniversiteyi liseden sonra en sorunlu görülen eğitim kademesi olarak ikinci sıraya taşımaktadır. Özerk kurumlar olarak bilimsel araştırmalar yapmak ve topluma aktarmakla yükümlü olan üniversiteler, nitelikli öğretim elemanı eksikliği ve fiziksel ve teknolojik alt yapı yetersizlikleri nedeniyle donanımlı ve vasıflı insan gücünün yetişmesini destekleyememektedir.

Derinlemesine görüşmeler de Türkiye’de hem toplum geneli hem de gençler açısından üniversitelerde verilen eğitimin nitelik bakımından yetersiz bulunduğuna işaret etmektedir. Özellikle son yıllarda bölgelerin ve kentlerin ihtiyaçları ile arz talep dengesi gözetilmeksizin açılan yükseköğretim kurumları ve sayısı artırılan bölüm kontenjanları, artan genç nüfusun bir yükseköğretim kurumuna devam etmesini ve mezun olmasını sağlasa da; mezun olan gençlerin eleştirel düşünme ve problem çözme gibi üst düzey bilişsel özellikler ile mesleki bilgi ve becerileri ne kadar edindiğine ilişkin soru işaretleri bulunmaktadır.

Her 3 gençten 1’i eğitimin sınavlara dayalı olmasını Türkiye’deki eğitim sisteminin en önemli problemlerinden biri olarak görmektedir. Türkiye’de gençler, merkezi sınavların yarattığı eşitsizlik, baskı ve iş hayatına geçişteki kayırmacılık nedeniyle geleceklere ilgili umutsuz hissetmektedir.

18-24 yaş arasındaki gençlerin eğitim sisteminde en fazla sorun olarak gördüğü konuların başında %35 ile “eğitimin sınavlara dayalı olması” ve %34 ile “eğitimin niteliği” yer almaktadır. “Eğitimin siyasetin kontrolünde olması” (%33) ve “yetersiz bütçe” (%31) meseleleri de gençlere göre belli başlı eğitim sistemi sorunları arasındadır. Toplumun eğitim sisteminde en fazla sorun olduğunu düşündüğü iki temel konu ise “yetersiz bütçe” ve “eğitimin niteliği”dir.

Türkiye’de merkezi sınavların eğitim sistemi üzerindeki ağırlığı, öğrenciler ve aileler için taşıması zor bir yük konumundadır. Gençlerin bir üst kademeye geçişlerinin merkezi sınavlara bağlı olması, farklı sosyokültürel bağlamlardan gelen çocuklar ve aileler için sistem kaynaklı fırsat eşitsizliklerinin olduğu anlamına gelmektedir. Sınav odaklı yaklaşım; bölgeler, iller ve okullar arası eşitsizliklerin giderilmesine yönelik önlemleri ikinci plana atmakta ve öğrenci başarısında okul dışı faktörleri göz ardı etmektedir.

Öyle ki, ortaöğretim ile yükseköğretim programlarının ilişkilendirilememiş olması ve kademeler arasındaki geçişlerin test ve sıralama odaklı sınavlar üzerinden gerçekleşmesi, sınav baskısı altındaki

öğrencileri ve aileleri okul dışı kaynaklara yönelmeye mecbur etmektedir. Okul dışı kaynaklara duyulan ihtiyaç, okullarda verilen eğitimin niteliğinin bir sonraki kademeye geçiş için yeterli olmadığı ön kabulüne dayanmaktadır. Ancak, sınavlar üzerine inşa edilmiş eğitim sisteminde okul dışı kaynaklara duyulan ihtiyaç yalnızca okullarda verilen eğitimin niteliğiyle ilgili olmayıp, sık sık yaşanan sınav odaklı sistem değişiklikleri ve bunların beraberinde getirdiği kaygılarla da yakından ilgilidir. Her sistem değişikliği okul dışı sınava hazırlık sektörünü beslemekte, okul dışında faaliyet gösteren yapılar öğrenciler ve aileler için bir sonraki kademeye geçiş için adeta olmazsa olmaz bir gereklilik gibi algılanmaktadır.

Dolayısıyla gençler; sınava hazırlık, okul ve ev üçgeninde sıkışıp kalarak yıllarını rekabet odaklı bir eğitim sistemi içinde geçirmek durumunda kalmaktadır. Diğer taraftan sınava giren milyonlarca öğrenci ve ailesi sınav stresi ile ağır bir psikolojik baskı altına girmektedir. Ailelerin sosyal yaşamları dahil olmak üzere, aile yaşamı ve düzeni büyük ölçüde sınava endekslenmektedir. Merkezi sınavların kişilerin geleceğini belirleyen tek ve en önemli yol olarak algılanması, eğitimde başarı ve kalitenin sadece merkezi sınavlarla ölçülebileceği sanrısı ve öğrencilerin ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerine erişimlerinin akademik başarılarına bağlanması, bazı gençlerin “kazanamayanlar” olarak nitelendirilmesine neden olmaktadır. Bu durumun toplumun genelinde ve özellikle gençler arasında hoşnutsuzluğa yol açtığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, lise ve üniversite sınavlarının kademeli olarak kaldırılması yönündeki vadin, toplumun %52’si, gençlerin ise %64’ü tarafından gerçekleştirilmesi önemli bir vaat olarak görüldüğüne işaret etmektedir.

Bunun yanı sıra, derinlemesine görüşmeler kapsamında seçmen, eğitimin siyasetin kontrolünde olması sorununu, kayırmacılık olarak da tanımlanan nepotizm ile ilişkilendirmekte ve gençlerin geleceğe bakışını etkileyen olumsuz bir faktör olarak kayırmacılığı öne çıkarmaktadır. İstihdam süreçlerinde liyakati göz ardı eden, kayırmacı uygulamalar özellikle gençler tarafından kanıksanmış sorunlardan biri olarak görülmektedir. Bu durum, eğitim aracılığıyla elde edilen bilgi ve becerilere sahip olma ve sınavlarda başarılı olmayı işlevsiz kılarak “çevre sahibi olma” gibi başka baskın faktörlerin devreye girmesine yol açmaktadır. Bu süreçte doğan eşitsizlikler, gençleri gelecekleri ile ilgili karamsarlığa ve umutsuzluğa sürüklemektedir.

Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin değeri ve itibarı ile öğretmenlerin çalışma koşulları ve özlük haklarının iyileştirilmesi, toplum açısından çözülmesi beklenen önemli bir sorundur.

Kamuoyu araştırmasında, toplumun geneli ve 18-24 yaş arasındaki gençler tarafından önemli görülen vaatler arasında *öğretmenlik mesleğine yönelik toplumsal değer ve itibarın artırılması ile öğretmenlerin çalışma koşulları ve gelirlerinde iyileştirme yapılması* yer almaktadır. Toplumun %85’i, gençlerin ise %86’sı öğretmenlik mesleğinin toplumsal değeri ve itibarının artırılmasını önemli/çok önemli bulmaktadır. Bunun yanında öğretmenlerin çalışma koşulları ve gelirlerinde iyileştirme yapılmasını önemli/çok önemli bulanların oranı toplum genelinde %79, gençlerde ise %78’dir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik önemli görülen bu iki vaatle ilgili olarak son dönemde gerçekleştirilen düzenlemelerin başında 14 Şubat 2022 tarihli 31750 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanunu gelmektedir. Ancak söz konusu Kanun’un öğretmenlik mesleğini bütüncül biçimde ele almaması, örneğin öğretmenlerin görev ve sorumlulukları, öğretmenlerin istihdam statüsü, özlük hakları vb. meselelere yönelik düzenleyici maddeleri içermemesi nedeniyle bu konudaki ihtiyacın giderilmesinde yeterli olmadığı düşünülmektedir.⁷ Bunun yanı sıra, Öğretmenlik Meslek Kanunu’yla birlikte sözleşmeli öğretmen-kadrolu öğretmen ayırımının da kaldırılacağı belirtilmiş olmasına rağmen Kanun’da bu yönde bir düzenlemenin yer almaması, öğretmenlerin çalışma koşullarıyla ilgili çözüm beklentisinin devam etmesine neden olmuştur.

Öğretmenlik mesleğinin değeri ve itibarı, öğretmenlerin çalışma koşulları ve özlük hakları ile öğretmenlerin niteliği birbiriyle bağlantılı meseleler olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerde katılımcılar, öğretmenlerin mevcut çalışma koşullarının mesleki tatmini ve eğitimin niteliğini olumsuz etkilediğini düşündüklerini belirtmiştir. Bu görüşmelerde katılımcıların bir kısmı, geçmişten günümüze eğitimin niteliğinde düşüş yaşandığına değinmiş ve bu durumun eğitimcilerin idealizm kaybına uğramasından

kaynaklanmış olabileceğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra araştırmanın nicel bulgularına göre toplumun %30'u, gençlerin ise %34'ü tarafından *eğitimcilerin niteliğinin* eğitim sisteminin önemli sorunları arasında sayılması da nitel görüşmelerde belirtilen görüşleri destekler niteliktedir.

Türkiye'de hala varlığını sürdüren ücretli ve sözleşmeli öğretmenlik uygulamaları; özlük hakları, çalışma koşulları ve yeterlikleri bakımından öğretmenlik mesleğinin değeri ve itibarının sorgulanmasına neden olmaktadır. Oldukça düşük ücretlerle istihdam edilen ve öğretmenlik için gerekli asgari yeterlikleri taşımayan kişilerin herhangi bir kontrol mekanizması olmadan öğrencilerle temas edebiliyor olması eğitimin niteliği açısından da soru işaretleri oluşturmaktadır. Ayrıca ücretli ve sözleşmeli öğretmenlik uygulamaları; öğretmen sirkülasyonunun yoğunluğu nedeniyle okullar ve bölgeler arası başarı farkının oluşması ve nitelikli eğitime erişimin sekteye uğramasında ciddi bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bulgular; Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin değeri ve itibarı ile öğretmenlerin çalışma koşulları ve özlük hakları konusunda mevcut uygulamaların geliştirilmeye muhtaç olduğunu ve toplumun bu konuyu siyasetçiler tarafından çözülmesi gereken önemli bir sorun olarak algıladığını göstermektedir.

Önemsenen Eğitim Vaatleri Doğrultusunda Toplumun Eğitimden Beklentileri Üzerine Değerlendirmeler

Eğitimde Fırsat Eşitliği

Türkiye'de her 10 kişiden 9'u, her çocuğun kaliteli eğitim almasını başka hiçbir kuruma bırakmadan devletin sağlamak zorunda olduğunu düşünmektedir.

Türkiye'de eğitim sisteminin değişmeyen ihtiyacı, fırsat eşitliği olmaya devam etmektedir.

Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, 1950'den bu yana tüm siyasi partilerin her seçim döneminde tekrar ettiği eğitim vaatlerinin başında gelmektedir. İdeolojisi ne olursa olsun tüm siyasi partiler eğitimle ilgili vaatlerinde toplumun eşit eğitim imkanlarına kavuşturulması, eğitimde sosyal adaletin sağlanması ve nitelikli eğitimin tüm topluma sunulması gibi konular çerçevesinde eğitimde fırsat eşitliğini her seçim döneminde gündemine almaktadır.

Seçmenlerin siyasi partilerden eğitimle ilgili beklentilerinin neler olduğunu ortaya koyan saha araştırması bulguları da en başta fırsat eşitliğine işaret etmektedir. Buna göre; *kaliteli eğitimin herkes için parasız olması, kızların eğitime katılımını artırmak için teşvikler gerçekleştirilmesi ve anne babasının gelir ve mesleğinden bağımsız her çocuğun nitelikli eğitim alması* vaatleri toplumun en az %90'ı için önemli bulunan vaatler arasındadır. Bunun yanı sıra, toplumun eğitim algısını anlamaya yönelik kısımda sorulan sorulara göre Türkiye genelinde her 10 kişiden 9'u, *her çocuğun kaliteli eğitim almasını başka hiçbir kuruma bırakmadan devletin sağlamak zorunda olduğu* ifadesini doğru bulmaktadır. Benzer şekilde, derinlemesine görüşmeler de özellikle sosyoekonomik olarak dezavantajlı olmanın nitelikli eğitime eşit erişim hakkını engellediğine ve bunun çözülmesi gereken önemli bir sorun olarak görüldüğüne işaret etmektedir. Bu bulgular fırsat eşitliğinin, toplumun geneli açısından eğitimle ilgili çözüm bekleyen bir sorun olarak algılandığı ve toplumun siyasetten bu konuda önemli bir beklentisinin bulunduğunu göstermektedir.

Eğitimde fırsat eşitliğine yönelik göstergeler de Türkiye’de bu konudaki ihtiyacın hala önemli ölçüde devam ettiğini somut bir şekilde gözler önüne sermektedir. Türkiye’de okul öncesinden üniversiteye kadar çocukların içine doğduğu ev ortamı ve ailenin sosyoekonomik durumu, nitelikli eğitime erişim ve akademik başarı ile güçlü bir ilişki içindedir. Türkiye’de bölgesel ve sosyoekonomik farklılıklar, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması konusunda en önemli başlangıç noktasını oluşturan erken çocukluk eğitimine erişimi en fazla etkileyen unsurlar olmaktadır. Örneğin, hanehalkı gelirine göre en yoksul %20’lik dilimde yer alan üç yaşındaki çocukların okula erişimi %2’de kalırken, en zengin %20’lik dilim için bu oran %33’e çıkmaktadır. Son yıllarda 5 yaşa odaklanan okul öncesi eğitim politikalarına rağmen 5 yaş için okullaşma oranı en yoksul dilimde %69 iken en zengin dilimde %92 olmaktadır.

Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliğine duyulan ihtiyacı ortaya koyan diğer veriler arasında ailenin sosyoekonomik durumuyla ilişkili değişkenlerin çocukların akademik başarıları üzerinde oldukça etkili olduğunu gösteren veriler yer almaktadır. LGS 2021 verilerine göre anne-babanın eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin sınav puanı ortalamaları da artmaktadır. Anne-babasının eğitim düzeyi ilkököl olan öğrenci ile anne-babasının eğitim düzeyi lisansüstü eğitim olan öğrenci arasında 120 puan fark oluşabilmektedir. Ailenin sosyoekonomik durumuyla yakından ilişkili olan evdeki öğrenme kaynaklarının miktarı da akademik başarıyla oldukça ilişkili olmaktadır. TIMSS 2019 verilerine göre Türkiye’de, evdeki öğrenme kaynakları yeterli olan çocuk ile yetersiz kaynaklara sahip çocuk arasındaki başarı farkı 6-7 yıllık bir öğrenme açığına karşılık gelmektedir. PISA 2018 verilerine bakıldığında ise Türkiye, 43 ülke arasında, en iyi performans gösteren öğrencilerin daha çok sosyoekonomik olarak avantajlı öğrencilerden oluştuğu ülkelerin en başında gelmektedir. Benzer şekilde Türkiye’de çocuğun yaşadığı bölge, bugünkü ve gelecekteki başarısının kritik belirleyicisi olmaya devam etmektedir. Örneğin PISA 2018 sonuçları Türkiye’de en düşük puan ortalamasına sahip olan Ortadoğu Anadolu bölgesindeki öğrenciler ile en yüksek puan ortalamasına sahip Batı Marmara bölgesindeki öğrenciler arasındaki başarı farkının neredeyse 3 yıllık öğrenme sürecine karşılık geldiğini göstermektedir.^b

Eğitimde fırsat eşitliği konusunun yıllar boyunca siyasi partilerin eğitim vaatleri arasında yer alması, toplumun beklentilerinin ve eğitim ihtiyaçlarının siyasetçiler tarafından doğru tespit edildiğine işaret etse de fırsat eşitliğinin sağlanamadığına ilişkin somut göstergeler ve toplumun beklentisi, bu sorunun hala çözülmemiş olduğunu ve güncel bir sorun olmaya devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla eğitimde fırsat eşitliği, 70 yılı aşkın bir süredir siyasetin gündeminde olmasına rağmen bugün Türkiye’de hala eğitim sisteminin çözülmemiş en temel sorunlarından biri olarak önemini korumaya devam etmektedir.

Toplumun her kesimi tarafından en çok önemsenen eğitim vaadi kız çocuklarının eğitime katılımını artırmak için teşvikler verilmesidir.

Kamuoyu araştırması kapsamında siyasi partilerin eğitimle ilgili vaatlerinin katılımcılar için ne derecede önemli olduğu sorulmuştur. Bulgulara göre katılımcıların cinsiyeti, yaş grubu, sosyoekonomik statüsü, kır veya kentte büyümüş olması veya hangi seçmen tipinde olduğu fark etmeksizin en çok önemsenen vaadin *kız çocuklarının eğitime katılımını artırmak için teşvikler verilmesi* olduğu görülmektedir. Vaatlere verilen önem derecesinin 1 ile 5 arasında puanlandırıldığı ölçüğe göre kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi vaadi en az 4,3, en fazla 4,7 puan ile Türkiye genelinde her kesim için tüm vaatler içinde en çok önem verilen vaat olmuştur.

Önem derecesinin yüksekliğinin yanı sıra bu vaadi önemli/çok önemli bulanların oranı da oldukça yüksektir. Buna göre, Türkiye genelinin %93’ü kız çocuklarının eğitime katılımını artırmak için teşvikler verilmesi vaadini önemli/çok önemli bulmaktadır. Bu oran, büyüdüğü yer kırsal kesim olanlar için %89, kent olanlar için %95 olmaktadır.

Siyasi partilerin vaatlerine göre oy tercihini değiştirebileceğini söyleyenler arasında da kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi, kişilerin oy tercihini değiştirmede en etkili olan eğitim vaadi olmuştur. Buna göre, oy tercihini değiştirebileceğini söyleyen yaklaşık her 5 kişiden 1’i bu vaadin gerçekleştirilecek olması durumunda sandıktaki oyunu değiştirebileceğini belirtmektedir.

^b. TEDMEM. (2021). 20. Millî Eğitim Şurası konularına ilişkin görüş ve öneriler (TEDMEM Güncel Yayınlar Dizisi 6). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi konusunun toplumun genelinde önemsenen bir sorun olması, eğitime katılım konusunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yönünde ortaklaşan bir beklenti olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum kız çocuklarının eğitime katılımının önemsenmesi açısından umut vericiyken Türkiye’de kız çocukları ve kadınların eğitime katılımı önündeki toplumsal bariyerlerin güncel ve bir an önce çözülmesi gereken bir sorun olmaya devam ettiğini göstermektedir.

TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2020 yılında 25 ve üzeri yaştaki kadınların neredeyse üçte birinin (%28,5) yalnızca ilkokul eğitimi almış olduğu görülmektedir. Erkeklerde ise bu oran yalnızca %19,6’dır. 25 ve üzeri yaştaki kadınların %6,5’i halen okuma yazma bilmiyorken erkeklerde bu oran yalnızca %1’dir. En son bitirilen eğitim kademesine bakıldığında ise kadınların çoğunluğunun (%56) lise altı düzeyde eğitim almış olduğu görülürken erkeklerin çoğunluğunun (%49,7) lise ve üzeri eğitim almış olduğu görülmektedir.⁸ Yine TÜİK verilerine göre 2021 yılında eğitimine devam etmek istemesine rağmen ailesinin izin vermemesi sebebiyle eğitimini yarıda bırakmış olan kadınların oranı %28,8 iken erkeklerde bu oran %5,3’tür.⁹ Ailenin izin vermemesi ifadesi, kız çocuğu olduğu için okutulmama durumunu da içermekte ve kadınların eğitimini yarıda bırakma sebepleri arasında ekonomik nedenlerden sonra ilk sırada yer almaktadır. Aynı veriler kadınların eğitimine devam etmek istemesine rağmen evlendiği ya da nişanlandığı için de eğitimini yarıda bırakmak durumunda kaldığını göstermektedir. Buna göre, evlendiği/nişanlandığı için eğitimini yarıda bırakan erkeklerin oranı %0,9 iken kadınlarda bu oran %7,1 ile erkeklerden yaklaşık yedi kat fazladır.

Bu veriler toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin kız çocukları ve kadınların eğitime eşit katılımlarının önüne geçtiğini ve kız çocuklarının eğitimlerine devam etmesi önünde toplumsal bariyerler yarattığını göstermektedir. Bununla birlikte saha araştırmasının bulguları, kız çocuklarının okutulmasını gereksiz bulan veya bunu ikinci planda tutan geleneksel algının bugün biraz daha kırıldığına işaret etmektedir. Buna göre toplumun yüzde 77’si, gençlerin ise yüzde 81’i imkanlar kısıtlıysa erkek çocuğunu okutmanın daha öncelikli olması gerektiği ifadesini yanlış bulmaktadır. Saha araştırması kapsamında katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmeler de özellikle kendisi okuyamamış, eğitimi yarıda bırakılmış kadınların, kız çocuklarının eğitime devam etmesi konusuna oldukça önem verdiğini göstermektedir. Okuyamayan ya da eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan kadınlar, bu sebeple yaşadıkları zorlukları aşmak için geçmişte verdikleri mücadelelerini bugün kız çocuklarının okuması için vermektedir.

Kız çocuklarının eğitime katılımı önündeki toplumsal engeller, kadınların işgücüne katılımı konusuyula oldukça ilişkilidir. Ev ve bakım işlerinden kadınların; ücret getiren işlerden ise erkeklerin sorumlu görüldüğü toplumsal iş bölümü bugün de yaygınlığını korurken, yalnızca erkeğin ücretli işlerde çalıştığı hane gelirinin yetersiz kalması ve kadınların mücadeleleri sonucunda ekonomik özgürlüğün önemli olduğu görüşünün kabul edilmeye başlanması, kadınların işgücüne ve dolayısıyla eğitime katılımı konusundaki kısıtlayıcı tutumların aşılmasında etkili unsurlar olmaktadır. Bugün Türkiye’de kadınların işgücüne katılımı halen erkeklere kıyasla oldukça sınırlı olmakla birlikte eğitim düzeyi arttıkça kadınların işgücüne katılımı önemli ölçüde artmaktadır. 2020 yılı TÜİK verilerine göre 15 yaş ve üzerindeki lise mezunu kadınların işgücüne katılımı yaklaşık %30 oranında iken aynı yaş grubundaki yükseköğretim mezunu kadınlarda bu oran yaklaşık %66 olmaktadır.¹⁰ Nitekim eğitimin kadınlar için getirisi erkeklere kıyasla daha yüksek olma eğilimindedir. Hem çalışma koşulları hem de ücret düzeyi açısından kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi, erkeklerde olduğundan daha fazla olumlu fark yaratmaktadır. Örneğin dünya genelinde, ilave bir yıl daha eğitim alınması çalışma hayatındaki ücreti erkeklerde ortalama %10 artırırken kadınlarda %12 artırabilmektedir. Yükseköğretim düzeyinde ilave bir yıllık eğitimin bireysel getirisi ise kadınlar için %17 gibi yüksek bir orana karşılık gelmektedir. Bu oran erkekler için %15’tir.¹¹ Bununla birlikte aynı eğitim seviyesine sahip olmasına rağmen dünya genelinde erkeklerin istihdam oranları ve gelir düzeyleri kadın akranlarına kıyasla daha yüksektir. Ancak OECD verileri eğitim düzeyi arttıkça cinsiyetler arasındaki istihdam ve gelir farklarının genellikle azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir.¹²

Tüm bu veriler, eğitimin özellikle kız çocukları ve kadınlar açısından ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bugün Türkiye’de kız çocuklarının eğitime devam etmesine ilişkin toplumsal farkındalık düzeyi artmış olsa da bunun önündeki toplumsal engeller ortadan kalkmış değildir. Derin görüşmeler de bugün

halen birçok kız çocuğunun eğitiminin yarıda bırakıldığını göstermektedir. Bu nedenle kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi vaaadinin toplumun geneli tarafından önemsenmesi ve verilen bu önemin oy tercihini değiştirmeye varan bir karşılığının olması, eğitimde toplumsal cinsiyete dayalı mevcut eşitsizliklerin çözülmesi gereken önemli bir sorun olarak anlaşıldığını göstermesi açısından oldukça önem taşımaktadır.

İstihdam ve Beceri Odaklı Bir Eğitim Anlayışı

Toplumun önemli bir kesimine göre Türkiye'nin güçlü bir ülke olması ancak eğitim seviyesinin yükselmesiyle mümkündür.

Toplumun öncelikli bulduğu iki temel konu olan ekonomi ve eğitimin kesişim kümesinde, eğitimin istihdam sağlama işlevi yer almaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular; Türkiye'deki seçmenlerin, siyasetin öncelik vermesini beklediği ilk konunun ekonomi, ikinci konunun ise eğitim olduğunu göstermektedir. Eğitime ilişkin beklentilerin ise önemli bir kısmını, *mesleki eğitimin güçlendirilmesi ve öğrencilerin iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilmesi* oluşturmaktadır. Bulgular, toplumun %90'ından daha fazlasının bu vaatleri önemli gördüğünü ortaya koymaktadır. Hatta bu konulardaki vaatler hem toplumun geneli hem de 18-24 yaş aralığındaki gençler için eğitimle ilgili en önemli bulunan ilk dört vaaadin ikisini oluşturmaktadır. Benzer şekilde seçmenlerin oy tercihini değiştirebilecek vaatler arasında da bu iki vaaadin ön planda olduğu görülmektedir. Bu bulgular, toplumun eğitime ilişkin beklentisinin istihdam sağlama işlevine yoğunlaştığına işaret etmektedir.

Türkiye'de seçmenlerin eğitimin istihdam sağlama işlevine ve mesleki eğitime yönelik beklentileri, onlar için en öncelikli iki konunun ekonomi ve eğitim olması ile uyumluluk göstermektedir. Çünkü istihdam sağlama işlevi, eğitimin aynı zamanda ekonomi ile arasındaki yakın ilişkinin de temelini oluşturmaktadır. Buna göre eğitim bireye bir meslek kazandırarak kendi ekonomisine katkı sunmakta; bu katkı toplumun geneline yayıldığı zaman toplumun istihdam ve refah düzeyinde artış gözlenmektedir. Ayrıca pek çok kişi için daha iyi bir eğitim, daha iyi bir iş ve daha iyi maaş anlamına gelmektedir. Bu durum eğitim düzeyi arttıkça istihdam düzeyinin ve gelir düzeyinin arttığını gösteren verilerle de doğrulanmaktadır. Örneğin; OECD tarafından paylaşılan veriler; 2019 yılı için Türkiye'de 25-64 yaş aralığında ortaöğretim mezunu dahi olmayanların istihdam oranının %50, ortaöğretim mezunu olanların istihdam oranının %60 ve yükseköğretim mezunu olanların istihdam oranının %74 olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde eğitim düzeyinin gelire etkisine yönelik sunulan veriler de genel olarak eğitim düzeyi yükseldikçe gelir avantajının arttığını göstermektedir.¹³

Eğitimin bireysel düzeyde istihdam ve gelir artışı sağlamanın yanında toplumsal düzeyde de ekonomik getirileri bulunmaktadır. Eğitim, üretime daha yüksek düzeyde ve daha nitelikli katılım anlamına gelmektedir. Böylece toplumun ekonomik anlamda güçlenmesi ve rekabet edebilir konuma gelmesinde etken bir rol oynayabilmektedir.

Nitekim, araştırma bulguları da toplumun önemli bir kesiminin Türkiye'nin güçlü bir ülke olmasını, ancak eğitim seviyesinin yükselmesi ile olanaklı bulduğunu göstermektedir. Buna göre toplumun hem ekonomi hem de eğitim alanındaki beklentilerinin yolu, eğitimin istihdam sağlama işlevini yerine getirmesi konusunda kesişmektedir. Sonuç olarak, siyasetin eğitim konusunu istihdamdan bağımsız olarak ele alması pek mümkün görünmemektedir.

Toplum, üniversite sayısı gibi niceliksel artışlara değil; üniversitelerin iyi bir eğitim sunması ve iş hayatında avantaj sağlaması gibi niteliksel iyileşmelere önem vermektedir.

Eğitim-istihdam ilişkisinin yeterince kurulamaması, üniversitelerin sayısal olarak büyümesi yönündeki hedef ve vaatleri sorgulanır duruma getirmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 18-24 yaş aralığındaki gençler içinde *üniversiteye gitmek için harcanacak para ile iş kurmayı tercih ederim* diyenlerin oranı, aksini düşünenlerden daha yüksektir. Bunun yanı sıra 18-24 yaş aralığındaki gençler, *öğrencilerin iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilmesi* vaadini çok önemli bulmaktadır. Araştırmadan elde edilen bu iki bulgunun bir arada değerlendirilmesinde yarar görülmektedir. Bu bulgular öncelikle üniversite kademesinin istihdam sağlama işlevinin gençler tarafından sorgulandığına işaret etmektedir. Nitekim üniversite mezuniyeti ile istihdama geçiş arasındaki bağa işaret eden veriler de bu durumu doğrulamaktadır. Örneğin; 2020 yılının son çeyreğine ait verilere göre Türkiye'de yükseköğretim mezunu olan 20-64 yaş aralığındaki nüfusun %13,4'ü işsizken; 20-24 yaş aralığında bu oran %37,5 düzeyine çıkmaktadır.¹⁴ Yükseköğretim mezunu olan nüfusun önemli bir kısmının işsiz olması ve bu oranın özellikle gençler arasında daha yüksek olması, üniversite ile istihdam bağının zayıf olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca yine 2020 yılı son çeyreğine ait veriler 20-24 yaş aralığındaki yükseköğretim mezunu gençlerin istihdam oranının %44,3 olduğunu göstermektedir.¹⁵ Buna göre üniversite bitiren en az 2 gençten biri işsizlik veya başka sebeplerle istihdam dışında kalmaktadır.

Üniversite mezunlarının kendilerini istihdama hazırlayan kademe olan üniversitede edindikleri bilgi ve becerilerin istihdama geçişi sağlayamamasının önemli bir nedeni, plansız verilen kararlar ile "diplomalı işsizlik" düzeyinin yükselmesine sebep olan politikalar. Örneğin; eğitim fakültelerinden mezun olarak veya formasyon olarak atanmayı bekleyen üniversite mezunlarının sayısı her geçen yıl artmaktadır. 2010 yılında eğitim bilimleri alanında KPSS'ye giren aday sayısı 279.849 iken bu sayı 2020 yılında 439.618 olmuştur.¹⁶ Buna karşılık yine 2010 yılından bu yana 1 yılda en fazla 56.106 öğretmenin ataması yapılmıştır.¹⁷ MEB tarafından 2017 yılında yayımlanan Öğretmen Strateji Belgesi'nde de belirtildiği üzere kontenjanların, öğretmen ihtiyacı ile uyumlu bir şekilde belirlenmesine yönelik bir ihtiyaç bulunmaktadır.¹⁸ Bu durum, üniversite mezunlarının, sahip oldukları diplomalar ve bu diplomalarla edinmeyi bekledikleri işler arasındaki uyumsuzluğun yalnızca bir örneğini oluşturmaktadır. Diğer taraftan üniversiteden mezun olarak istihdama geçiş yapabilmiş kişilerin üniversitede edindikleri uzmanlık alan ve düzeyiyle ne kadar ilişkili işlerde çalıştıkları da bilinmemektedir.

Uzun yıllar boyunca sayısal artışlara odaklanan hedeflerin gölgesinde kalan eğitim sistemi, bu süreçte yalnızca niteliği arka plana atmakla kalmamış aynı zamanda eğitimin istihdam ile ilişkisini uzun vadede

zedeleyen uygulamalara da sahne olmuştur. İstihdam ile doğrudan bağlantılı olması beklenen üniversite eğitiminin ise bu bağı yeterince sağlayamadığı görülmektedir. Bu durumda özellikle 18-24 yaş aralığındaki gençlerin eğitimle ilgili vaatler içinde *öğrencilerin iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilmesini* bu denli önemli bulmaları ve *üniversiteye gitmek için harcanacak para ile iş kurmayı tercih ederim* diyenlerin oranının bu denli yüksek olması anlam kazanmaktadır. Çünkü üniversiteden mezun olmak bir iş sahibi olmayı garanti etmemekte, üniversiteden alınan diplomalar çoğu zaman iş dünyasının kapısını aralamaya yetmemekte ve üniversite ile istihdam arasında kurulması gereken bağı yerini kişinin kendisi ile istihdam arasında kurmaya çalıştığı bağlar almaktadır.

Üniversiteler, mezunlarına 21. yüzyılın gerektirdiği iş ve yaşam becerilerini kazandırması beklenen eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlardan mezun olan gençlerin, istihdama geçtikten sonra mesleklerinde ne kadar uzmanlaştıkları, bilgi ve becerilerinin yaptıkları işlerle ne kadar uyumlu olduğu, bu bilgi ve becerilerini değişen iş ve yaşam koşullarına ne kadar transfer edebildikleri gibi sorular önem kazanmaktadır. Ancak Türkiye’de yükseköğretim mezunu olmanın işsiz kalma kaygısına çare olmaması, üniversitelerin öğrencilere iş dünyasına uygun becerileri ne kadar kazandırdığı sorusunun ikinci planda kalmasına yol açmaktadır. Üniversite mezunu gençlere insan onuruna yakışır işler sağlanamaması neticesinde, üniversiteden benzer uzmanlıkla mezun olan öğrenciler arasında çevre sahibi olup olmama, belirgin bir istihdam faktörü olmaya başlamıştır. Üniversite ve kontenjanlardaki plansız büyüme politikalarının bir yansıması olan bu durum, üniversitelerin kazandırması gereken becerilerin niteliği ve düzeyine ilişkin tartışmaların da askıya alınmasına neden olmaktadır. Bu nedenle 1950’lerden itibaren seçim vaatlerinde kendine yer bulan daha fazla üniversite ve kontenjan yönündeki vaatler de toplumun geneli için artık geçerliliğini yitirmektedir. Nitekim saha araştırması kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler de katılımcıların üniversite sayısı gibi niceliksel artışlara değil; üniversitelerin iyi bir eğitim ile iş hayatında avantaj sağlayıcı bilgi ve beceriler kazandırması bağlamındaki niteliksel iyileşmelere önem verdiğini göstermektedir.

Toplum genelinde eğitimle ilgili en çok önemsenen vaatlerden biri, mesleki eğitimin güçlendirilmesidir.

Toplumun eğitim ile istihdamı bütünleştiren beklentileri, mesleki eğitime yüklenen anlamı güçlendirmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular hem toplum genelinde hem de 18-24 yaş aralığındaki gençler arasında eğitimle ilgili en çok önemsenen vaatlerden birinin, *mesleki eğitimin güçlendirilmesi vaadi* olduğunu göstermektedir. Öyle ki her iki grup için de en önemli ilk 3 vaat arasında kendine yer bulan ve her iki grubun da %90’ından fazlası tarafından önemli bulunan bu vaat, 18-24 yaş arası gençler tarafından *öğrencilerin iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilmesi* vaadinden bile daha önemli görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen nitel bulguları da dikkate alarak bu durumun nedenlerine bakıldığında; mesleki eğitimin eğitim-istihdam ilişkisinde ve eğitim yoluyla sağlanabilecek ekonomik kalkınmada oynadığı kritik rol ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda mesleki eğitim, ülkenin ara eleman ihtiyacını karşılayacak eğitim kurumu olarak görülmekte; ancak bu işlevini tam olarak yerine getiremediği yönündeki eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu eleştiriler bir yandan mesleki eğitim kurumlarında verilen eğitimin niteliğine güven duyulmadığını, öte yandan mesleki eğitimi istihdama bağlayan yolların nicelik ve nitelik anlamında yeterli bulunmadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra mesleki eğitim kurumları, genel olarak akademik becerileri çok yüksek olmayan öğrencilerin yoğunlukta olduğu okullar olarak nitelendirilmektedir.

Türkiye’de mesleki eğitimin hem istihdama geçiş hem de yükseköğretime geçişi yeterince desteklemediğini gösteren veriler de mesleki eğitime yönelik olumsuz algıyı açıklamaya yardımcı olmaktadır. Örneğin; TÜİK verilerine göre 2021 yılının dördüncü çeyreğinde 15-24 yaş arasındaki mesleki ortaöğretim mezunlarının yaklaşık %30’u ne eğitimde ne istihdamdayken; genel lise mezunlarında bu oran yaklaşık %24 düzeyindedir.¹⁹ İstihdam ve gelir odaklı veriler ise mesleki eğitimin, mezuniyetten hemen sonra avantaj sağladığını ancak ilerleyen yıllarda işgücü piyasasının beklediği becerilerin çeşitlenmesi ve hızlı bir şekilde değişmesi gibi nedenlerle bu avantajı sürdüremediğini göstermektedir. Örneğin; Türkiye’de 15-24 yaş grubundaki mesleki ortaöğretim mezunlarının istihdam oranı, genel ortaöğretim mezunlarının istihdam oranından yaklaşık iki kat fazla iken; bu fark 15-64 yaş grubunda azalmaktadır. Veriler, mesleki eğitimin kısa dönemdeki istihdam avantajının uzun dönemde azaldığını göstermektedir.²⁰ Bunun yanı sıra mesleki eğitim ile istihdam ilişkisinin kurulmasına yönelik atılan adımların plansızlığı da mevcut durumun iyileşeceğine yönelik güven vermemektedir. Örneğin; 2019 yılında MEB tarafından yayımlanan “Organize Sanayi Bölgelerinde Mesleki Eğitim” raporuna göre; OSB’lerdeki mesleki eğitim merkezlerinde öğrenci sayısının en fazla olduğu meslek alanları; Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri (%21,54), Motorlu Araçlar Teknolojisi (%16,21), Makine Teknolojisi (%13,84) ve Elektrik-Elektronik Teknolojisidir (%11,06).²¹ Bu veriler, güzellik ve saç bakım hizmetleri alanından mezun olacak öğrencilerin OSB içindeki istihdamının ne düzeyde olabileceğine yönelik soru işaretlerine yol açmaktadır.

Mesleki eğitimdeki plansız girişimlerin bir göstergesi de mezunların alan içi istihdam olarak nitelendirilen eğitim aldığı alanda istihdam edilme oranlarının düşüklüğüdür. MEB tarafından 2008-2014 yılları için yapılan inceleme sonucunda Uçak Bakım, Pazarlama ve Perakende, Laboratuvar Hizmetleri ve Eğlence Hizmetleri hariç diğer tüm alanlarda alan içi istihdam oranı %10’un altında kalmaktadır. Bu üç alanda dahi %20’yi geçmeyen oranlar, pek çok alan için %5’in altındadır.²² Buna göre mesleki ve teknik eğitim mezunu olup istihdamda olanların önemli bir çoğunluğu kendi uzmanlık alanları dışındaki işlerde çalışmaktadır. Böyle bir durum ise hem işverenlerin, mesleki eğitim mezunlarının işleri ile ilgili bilgi ve becerilerini düşük bulmalarına hem de mesleki eğitim mezunlarının kendilerine uygun olmayan işlerde, düşük ücretle ve uygunsuz koşullarda çalışmalarına neden olmaktadır. Plansız sayısal büyüme hedeflerinin bir sonucu olarak görülebilecek tüm bu etmenler ise mesleki eğitimin niteliğinin düşük bulunmasına ve toplum nezdinde itibarsızlaşmasına neden olmaktadır.

Hem saha araştırmasından elde edilen bulgular hem de konu ile ilgili ulusal ve uluslararası kaynaklardan derlenen veriler, ülkenin ara eleman ihtiyacını karşılayarak toplumsal kalkınmada kaldıraç görevi görmesi beklenen mesleki eğitimin, toplumun beklentilerini karşılayamadığına işaret etmektedir. Bu doğrultuda toplum genelinde mesleki eğitimin güçlendirilmesi yönünde önemli bir beklenti olduğu; mesleki eğitime yüklenen anlamlar ve mesleki eğitime yönelik beklentilerin tüm olumsuzluklara rağmen sıcaklığını koruduğu görülmektedir. Hatta öyle ki eğitimle ilgili vaatlere göre oy tercihini değiştirebilecek seçmenlerin en önemli gördüğü vaatlerden birini, *mesleki eğitimin güçlendirilmesi* oluşturmaktadır. Bu bulguları, son yıllarda mesleki eğitimin itibarını yükseltme ve mesleki eğitimi istihdama bağlama yönünde atılan önemli adımların yeterli karşılığı henüz görmediği şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu durumun iki önemli nedeni olabileceği düşünülmektedir. Bunlardan birincisi eğitim ilişkisini güçlendirmeye yönelik proje ve protokollerin toplum tarafından bilinmemesi veya henüz bu girişimlerin sonuçlarının tam olarak alınamamış olmasıdır. Diğer neden ise söz konusu girişimlerin, ülkenin ara eleman ihtiyacını uzun vadede karşılayacak, kalıcı ve kapsayıcı bir sistem inşasının uzağında kalmasıdır. Bu kapsamda araştırmadan elde edilen bulgular, siyasilerin mesleki eğitime yönelik soyut vaatlerinin ötesine geçmeleri; sistemsel, yapısal ve çok boyutlu düzenlemelerle somut adımları içeren uzun vadeli çözüm önerileri sunmaları gerektiğini ortaya koymaktadır.

Toplum genelinde mesleki eğitime verilen öneme karşın, seçim vaatlerinde mesleki eğitimin sistem bütünlüğü çerçevesinde ele alınmadığı görülmektedir.

Mesleki eğitim, yalnızca bilişsel becerilere odaklanan bir eğitim sisteminin ötesine geçmeyi sağlayacak en önemli alternatif eğitim yolu olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmadan elde edilen nitel bulgular da bütün çocukların üniversite eğitimi görmeleri gerektiği, ülkenin ara eleman ihtiyacının da bulunduğu, ara eleman olarak çalışacak

kişilerin niteliğinin üretim süreçleri ve ekonomik çıktılar üzerinde etkili olduğu yönündeki görüşlerin yaygın olduğunu göstermektedir. Bütün bunların sağlanması ise öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren ilgi ve yeteneklerinin çok yönlü değerlendirmeler ile belirlenmesi, okulların başarı ve başarısızlık sınıflamasına tabi tutulmak yerine ilgi ve becerilere göre ayrıldığı bir sistemin kurgulanmasını gerektirmektedir. Böyle bir sistemin kurgulanması, uzun dönemli ve kapsamlı araştırmalara dayalı, sorunların nedenlerini somut bir şekilde ortaya koyan ve adım adım çözüm önerileri sunan bir yaklaşım gerektirmektedir. Ancak mesleki eğitimle ilgili uygulamaların ve çoğu zaman bu uygulamalara temel oluşturan eğitim vaatlerinin, bu tür bir yaklaşımdan uzak olduğu görülmektedir.

Mesleki eğitimle ilgili seçim vaatleri incelendiğinde; ilk yıllarda yalnızca mesleki eğitim okullarının yaygınlaştırılması ve bu okullara erişimin kolaylaştırılmasına odaklanan vaatlere yer verildiği görülmektedir. Sayısal büyümelere odaklanan vaatler devam etmekle birlikte özellikle 1970'lerden sonra bu okulların geliştirilmesi yönündeki vaatler dikkat çekmeye başlamıştır. Bu kapsamda mesleki eğitimdeki temel konular olan yönlendirme, işgücü piyasası ile ilişkiler ve az da olsa bu okullardan yükseköğretime geçiş konularına değinilmiştir. Her ne kadar mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik vurgu önemli olsa da bu yöndeki vaatlerin somut eylem adımlarına işaret etmekten yoksun olduğu görülmektedir. 2000'li yıllardan sonra ise siyasi partilerin seçim bildirgeleri hacim olarak büyürken; eğitimle ilgili vaatler ve bunlar içinde mesleki eğitim konusundaki vaatler de daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmaya başlamıştır. Bu kapsamda mesleki eğitime yönlendirme, istihdama geçiş ve yükseköğretime geçiş konularında yoğunlaşan mesleki eğitim vaatleri artış gösterse de bu vaatlerin geneli soyut düzeyde; "iyileştirme", "geliştirme" ekseninde kalmıştır. Son yıllarda ise özellikle mesleki eğitim ile işgücü piyasası arasındaki ilişkileri güçlendirmek üzere atılacak somut adımlara ilişkin vaatler dikkat çekmeye başlamıştır. Ancak bu noktada seçim vaatlerinin, eğitimi bir sistem olarak ele almaktan uzak olduğu görülmektedir. Oysaki eğitim sisteminin yapısı gereği bir parçadaki düzenleme, diğer parçaların konum ve işleyişine ilişkin de düzenlemeler yapılmasını gerektirmektedir.

Seçim vaatlerinin mesleki eğitimi sistem bütünlüğü içinde ele almadığına işaret eden örneklerden biri, sayısal büyümelerin nasıl gerçekleştirileceği ve bu büyümelerin diğer birimleri nasıl etkileyeceği bağlamında bütüncül bir yapı sunmamasıdır. Diğer bir önemli gösterge ise mesleki eğitimden söz ederken meslek yüksekokullarının nasıl konumlandırılacağına pek fazla değinilmemiş olmasıdır. Oysaki bu araştırmada da görüldüğü gibi seçmenler tarafından oldukça önemli bulunan mesleki eğitimin güçlendirilmesi konusu, mesleki ortaöğretim öncesi ve sonrasındaki süreçlerin de yapılandırılmasını gerektirmektedir. Üstelik Türkiye'de hala mesleki ortaöğretim ile meslek yüksekokullarının işlevleri arasındaki ayrım tam olarak ortaya konamamış; programları birbirleriyle bütünleştirilememiş, bu iki kademe arasındaki geçişler tam olarak yapılandırılmamıştır. Bu kapsamda mesleki eğitimin niteliğini yükseltmek ve mesleki eğitime yöneltilen olumsuz algıyı yıkabilmek için siyasilerin seçim vaatlerinde mesleki eğitimi; yönlendirme, program bütünlüğü, yönetişim, istihdama geçiş ve yükseköğretime geçiş boyutları ile birlikte bir bütün olarak ele almaları önem taşımaktadır.

Mesleki eğitime yönelik vaatlerde uluslararası iyi örnekleri yerel bağlam ile bütünleştirebilen, niteliği ve uygulanabilirliği ön planda tutan bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır.

Mesleki eğitim, 1950'lerden bu yana incelenen seçim bildirgeleri kapsamında eğitim vaatlerinin değişmeyen konu başlıklarından birini oluşturmaktadır. Mesleki eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik ve sayısal olarak artışı baz alan vaatler ve bunların yansımaları 2000'li yıllarda da devam etmiştir. Örneğin; 2007 genel seçimlerinde AK Parti'nin seçim vaatleri arasında mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretimdeki payının 2013 yılına kadar %50'ye çıkarılması, 2023 yılına kadar ise %60'a çıkarılması yer almaktadır. Bu tür vaatlerin ilerleyen dönemlerde çeşitli politika belgelerinde de yer aldığı görülmektedir. Bu kapsamda 2010-2014 MEB Stratejik Planı'nda, ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitimin payının %50'ye çıkarılması hedefi yer almıştır.²³ Bu tür hedeflerin arka planında ise genellikle mesleki eğitim yönünden gelişmiş kabul edilen ülkelerdeki oranların yakalanması gerekçesi yer almaktadır. 2010-2014 MEB Stratejik Planı'nın bitiş süresinin hemen ertesinde 2015 yılına gelindiğinde Türkiye'de mesleki ve teknik ortaöğretimin payının %49'a ulaşarak Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasını yakaladığı görülmektedir.²⁴ Ancak sayısal artışlara yönelik hedefler ve plansız büyümenin, niteliği garanti etmediğinden hareketle bu yöndeki vaatlerin gerekliliği ve geçerliliği tartışılır hale gelmiştir.

Türkiye’de geçmişten bugüne değin hem seçim vaatlerinin başlıca konusunu oluşturan hem de eğitim ile ilgili güncel sorunlar içinde kendine yer bulan mesleki eğitim konusunda özellikle Almanya’daki mesleki eğitim modeline atf yapıldığı görülmektedir. Almanya örneği, akademik çalışmalar, siyasi tartışmalar kadar kamuoyunun da mesleki eğitimle ilgili düşüncelerinde başrolü oynamaktadır. Hatta zaman zaman mesleki eğitimin ortaöğretimdeki payını artırarak Almanya’daki mesleki eğitim örneğine yaklaşılabilceği yanılıgısına da rastlanmaktadır. Oysaki güncel durumda Almanya, mesleki eğitimin ortaöğretimdeki payının çok yüksek olduğu ülkeler arasında yer almamaktadır. 2019 yılına ait verilere göre Almanya’da mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretimdeki payı %48’dir. Aynı yıl için Türkiye’deki oran ise %43’tür. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, Almanya’daki mesleki eğitim sisteminin ikili sistem çerçevesinde yapılandırılmış güçlü bir çıraklık eğitimine sahip olmasıdır. Bu kapsamda Almanya’da mesleki eğitim öğrencilerinin yaklaşık %67’si çıraklık eğitimi kapsamına dahil olmaktadır.²⁵ Türkiye’de ise 2020-2021 eğitim-öğretim yılında mesleki eğitim merkezlerinde çıraklık eğitimlerine devam eden öğrencilerin oranı %9 civarındadır.²⁶ Bunun yanı sıra Almanya’da özellikle son yıllarda çıraklık için açık pozisyonların sayısı, başvuruların üzerinde kalmaktadır.²⁷ Türkiye’de işletmelerde daha fazla öğrencinin eğitim almasını sağlamak üzere son yıllarda çeşitli teşvik ve düzenlemeler yapılmakla birlikte mesleki eğitimde ikili sistem ve güçlü bir çıraklık eğitiminin sağlanması konusunda hala önemli iyileştirmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Almanya örneğinde dikkat çekici diğer bir nokta ise Almanya’da mesleki ve teknik ortaöğretimden mezun olan öğrencilerin istihdam oranlarının oldukça yüksek olmasıdır. Almanya’da 2019 yılı için 24-65 yaş arası mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarında yaklaşık %84 olan bu oran, Türkiye’de %64’tür.²⁸

Mesleki eğitimde güçlü bir ülke olması nedeniyle Türkiye’de örnek gösterilen Almanya’daki sayısal verilerin Türkiye’deki veriler ile farklılıklar göstermesinde eğitim sisteminin yapısı ile toplumsal ve ekonomik yapının önemli etkileri bulunmaktadır. Bu örnek, mesleki eğitimin güçlendirilmesine yönelik girişimlerde mesleki eğitimi başka bir ülkedeki kadar yaygınlaştırmaya çalışmanın tek başına anlamlı olmadığını göstermektedir. Mesleki eğitimin niteliğinin sorgulanmasına neden olan bu durum, saha araştırmasından elde edilen bulgulardaki “mesleki eğitimin niteliksiz oluşu” yönündeki görüşlerle de uyusmaktadır. Başarıya ulaşmış ülke örneklerinin incelenmesi elbette önemlidir ancak bu örneklerin eklektik bir yaklaşımla, toplumsal yapının ve eğitim sisteminin kendi özellikleri göz önünde bulundurularak ele alınmasında yarar görülmektedir. Yerel bağlamdan kaynaklanan güçlü yönlerin ve bunlara ek olarak sınırlılıkların göz önünde bulundurulmasına dayanan modeller geliştirilmesi, ayakları yere sağlam basan mesleki eğitim politikaları üretilmesi adına önemlidir. Eğitim sisteminin yönetilmesinden sorumlu siyasilere bu tür politikalar üretilip uygulamaya geçirebileceğinin ilk işareti ise seçim vaatleridir. Bu kapsamda seçim vaatleri oluşturulurken uluslararası gelişmeleri yakından izleyen ancak bunları yerel potada eritebilen, özellikle nicel hedefleri gerçekçi ve niteliğın önüne geçmeyecek şekilde oluşturan bir yaklaşıma gereksinim duyulmaktadır.

Başta gençler olmak üzere toplumun büyük bir kısmı eğitimin çağın gerektirdiği becerileri kazandırmasına yönelik vaatleri önemli bulmaktadır.

Kamuoyu araştırmasının bulguları, siyasi partilerin eğitimle ilgili vaatlerinin toplum açısından önemli görülme oranlarına göre üç ana temada toplanabileceğini göstermektedir. “Fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi” ve “eğitimin meslek kazandırmadaki rolü” ilk iki ana temayı oluştururken toplum ve gençler açısından önemli görülen vaatler arasında üçüncü sırayı “eğitimin çağın gerektirdiği becerileri kazandırması” teması almaktadır.

Eğitimin çağın gerektirdiği becerileri kazandırması teması kapsamında; *eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençler yetiştirilmesi* ile *her öğrencinin teknoloji eğitimi alması* vaatleri yer almaktadır. Bulgulara göre *eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençler yetiştirilmesi* vaadini önemli bulanlar, toplum genelinde %91 oranında iken 18-24 yaş arasındaki gençler arasında %95 oranına ulaşmaktadır. Toplumun %91’i, gençlerin %92’si ise *her öğrencinin teknoloji eğitimi alması* vaadini önemli bulmaktadır.

Eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme becerilerine sahip gençler yetiştirilmesi vaadinin 1 ile 5 arasında ölçeklendirilen önem derecesinin ortalama 4,5 puan ile özellikle gençler arasında oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Gençlere göre bu vaat; kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi ve kaliteli eğitimin herkes için ücretsiz olması vaatlerini takip eden en önemli üçüncü eğitim vaadidir. Bu bulgu aynı zamanda, gençlerin

eğitim sisteminde gördüğü temel sorun alanlarının başında sınav odaklılığın gelmesi bulgusuyla da örtüşmektedir. Buna göre, 18-24 yaş arasındaki yaklaşık her 3 gençten 1'i eğitimin sınavlara dayalı olmasını Türkiye'deki eğitim sisteminin en önemli problemlerinden biri olarak görmektedir. Eğitim sisteminin sınavlara dayalı olması, ğretim programlarının ve ders işleyiş biçimlerinin de sınav odaklı bir yapıyla tasarlanmasına neden olmaktadır. Derslerin odağı ise anlamlı öğrenme ve yaşam becerilerinden uzaklaşarak kısa sürede öğrenilebilen, ezbere dayalı içeriğin aktarılmasına yönelmektedir. Eleme ve sıralamaya yönelik sınavların yapısı gereği ezberi teşvik etmesi, ğrenci ve ebeveynlerin taleplerinin de bu yönde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Bu tür bir öğretme-öğrenme yaklaşımının ise gençleri çağın gerektirdiği eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerini kazandırmada yetersiz kaldığı düşünülmektedir.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de eğitim sisteminin kazandırdığı becerilerin başta gençler olmak üzere toplumun büyük bir kısmı için eğitimden kazandırması beklenenlere karşılık gelmediği görülmektedir. Bu bulgular aynı zamanda, üst düzey düşünme becerileri, bilgisayar ve teknoloji eğitimi gibi çağın gerektirdiği becerileri kazandırması açısından eğitim sisteminin iyileştirilmesi konusunda toplumun önemli bir beklentisi olduğunu göstermektedir.

Geleceğe Yönelik Kaygı ve Umutlar

**İmkânı olsa
ocuklarının veya
kendilerinin yurt
dışında eğitim almasını
isteyenlerin oranı
toplum genelinde %67,
gençlerde %84'tür.**

**Eğitimini iyi bir iş sağlamasına yönelik beklentilerin karşılanmaması
Özellikle gençlerin gelecek kaygısının odağına eğitimi
taşımaktadır. Buna karşın eğitimden henüz umut kesilmemiştir.
Gençler, eğitimin iyi bir gelecek anlamına geldiğine inanmaya
ihtiyaç duymaktadır.**

Eğitime ilişkin vaatler arasında yer alan *ğrencilerin iş dünyasına hazırlanacak şekilde yetiştirilmesi ve mesleki eğitimin gclendirilmesi* hem toplumun geneli hem de 18-24 yaş aralığındaki gençlerin en önemli buldukları vaatler arasında yer almaktadır. Ancak gençlerin, eğitimin kendilerine katkısı bağlamındaki görüşleri, istihdam sağlama işlevi konusunda soru işaretlerinin olduğunu göstermektedir. Toplumun genelinde eğitimin kendilerine iyi bir iş sağladığını düşünenlerin oranı %14 iken bu oran 18-24 yaş arası gençlerde %8 düzeyindedir. Bunun yanı sıra gençler arasında *imkânı olsa çocuğunun veya kendisinin yurt dışında eğitim almasını isteyenlerin oranı* ile *ocuğunun istediği eğitimi alamamasından korkanların oranı*, toplumun geneline kıyasla daha yüksektir. Örneğin, imkânı olsa çocuklarının veya kendilerinin yurt dışında eğitim almasını isteyenlerin oranı toplum genelinde %67 iken gençlerde bu oran %84 olmaktadır.

Türkiye'de eğitimin istihdam sağlama işlevinin özellikle gençler tarafından sorgulandığını gösteren diğer bir bulgu ise *niversiteye gitmek yerine harcanacak parayı iş kurmak için kullanmayı doğru/çok doğru bulan 18-24 yaş arası gençlerin oranının %45 olmasıdır*. Bu oran, toplumun genelinde %34 düzeyindedir. Gençlerin eğitime bakışında karamsarlık ve kaygıya işaret eden bu durumun temelinde ise Türkiye'de giderek belirginleşen "diplomalı işsiz" sorununun yattığını söylemek mümkündür. Genç işsizlik oranları giderek artmakta ve artık yükseköğretim düzeyindeki eğitimin dahi iyi bir iş sahibi olmayı, hatta

**Türkiye’de eğitim,
sosyal sınıflar
arasındaki hareketliliği
mümkün kılma ve
bireyin onurlu yaşama
hakkı elde etmesini
sağlama işlevini yerine
getirememektedir.**

herhangi bir iş sahibi olmayı garanti etmediği görüşü yaygınlaşmaktadır. 2021 yılında 15-24 yaş grubunu kapsayan genç nüfusta işsizlik oranının %22,6 olması, her 5 gençten en az birinin işsizlikle mücadele ettiğini göstermektedir. Bu oran erkeklerde %19,4, kadınlarda ise %28,7’dir.²⁹ Gençler arasında işsizliğin önemli bir sorun olması ve eğitimin bu soruna çare bulamadığını gösteren oranlar, gençlerin geleceğe yönelik umutlarını kırmakta, kaygı düzeylerinin artmasına neden olmakta ve eğitimin değerinin sorgulanması sonucunu doğurmaktadır.

Gençlerin eğitimin iyi bir iş sağlama işlevine yönelik kaygılar taşıdığını ortaya koyan tabloya karşın eğitimden umutlarını kesmediklerini gösteren pek çok göstergede araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır. Bu göstergelerin en başında ise seçim vaatleri ile oyunu değiştirebilecek olan, eğitimle ilgili konulardaki vaatler ile oyunu değiştirebilecek olan ve eğitimi değiştireceğine inandığı siyasetçi için oyunu değiştirebilecek olan 18-24 yaş aralığındaki genç nüfusun oranının, toplumun genelinden yüksek olması gelmektedir. Bunun yanı sıra *eğitimin çocuğuna iyi bir iş sağlayacağını düşünen gençlerin oranının, kendilerine iyi bir iş sağladığını düşünenlere kıyasla daha yüksek olması da bu göstergelerden biridir.* Yine hem toplumun genelinde hem de 18-24 yaş aralığındaki gençler arasında *çocuğunun eğitime devam edebilmesi için gerekirse her türlü rahatlıktan vazgeçebileceğini* ifade edenlerin oranının %80’in üzerinde olması da iyi bir gelecek sağlama bakımından eğitimden umutlu olunduğunun bir göstergesi sayılabilir. Kamuoyu araştırması kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler de hem toplumun genelinde hem de gençlerde iyi bir iş, iyi bir gelecek ve toplumsal refah sağlama konusunda eğitimden önemli beklentiler olduğuna ancak Türkiye’de insanların eğitimden bekledikleri karşılığı alamadığı için kaygılandığına işaret etmektedir.

Gençlerin eğitim konusundaki kaygıları, gençler için eğitim sisteminde “bir şeylerin yolunda gitmediğini” ve sistemin iyileştirmeye muhtaç olduğunu gösterirken; eğitime yönelik beklentilerinin sürmesi, oy tercihini değiştirme potansiyeli yüksek olan gençlere neler vaat edilebileceği konusunda siyasetçilere önemli ipuçları sağlamaktadır. Gençler eğitimin yalnızca iyi bir meslek değil, aynı zamanda iyi bir gelecek anlamına geldiğine inanmaya gereksinim duymaktadır. Bu kapsamda eğitimi odağına alan kalıcı ve güvenilir çözümler üretilmesi, geleceğe dair umutların yeşermesine aracılık ederek gençleri işsizlik ve gelecek kaygısından kurtarma açısından oldukça önemlidir.

Bireyin yaşam standardını yükseltmede ve sosyal hareketliliği mümkün kılmada en etkili araç “eğitim” olmasına rağmen Türkiye’deki mevcut koşullarda bu işlevin sorgulandığı görülmektedir.

Saha araştırmasından elde edilen bulgulara göre Türkiye’de yaşayan her üç kişiden ikisi para ve statü sahibi olmak için iyi bir eğitimin şart olduğu konusunda hemfikirdir. Eğitimin daha iyi yaşam koşulları için vazgeçilmez olduğu konusunda bu denli yüksek bir eğilim olmasına

rağmen eğitimin bireyin kendisine ve çocuğuna bireysel düzlemde sunduğu yaşamsal katkıya yönelik toplum genelinde eleştirel bir düşünce hakimdir.

Araştırma kapsamında katılımcılara şimdiye kadar aldıkları eğitimin kendilerine ne kattığı sorulduğunda Türkiye genelinin en sık verdiği iki cevaptan ilki “bir şey kattığını düşünmüyorum” olmuştur. Buna göre, toplumun %34’ü ve gençlerin %26’sı şimdiye kadar aldıkları eğitimin kendilerine bir şey kattığını düşünmemektedir. Türkiye genelinde bu soruya en fazla verilen ikinci cevap ise “bilgi ve beceri” olmuştur. Toplumun %32’si şimdiye kadar aldığı eğitimin kendilerine bilgi ve beceri kattığını düşünmektedir. 18-24 yaş aralığındaki gençler ise eğitimin kendilerine ne kattığı sorusuna %46 oranı ile en fazla “bilgi ve beceri” kattığı yanıtını vermiştir.

Katılımcılara çocuklarının şimdiye kadar aldığı eğitimin çocuklarına ne katacağı sorulduğunda ise toplumun %16’sı, gençlerin ise %15’i eğitimin çocuklarına bir şey katacağını düşünmediğini belirtmektedir. Bu oranlar, eğitimin kendilerine bir şey katmadığını düşünenlerin oranlarından daha düşüktür. Buna göre, bireyler kendilerine kıyasla eğitimin çocuklarına daha fazla katkısı olabileceğini düşünmektedir. Bununla birlikte, eğitimin iyi bir iş bulma konusunda katkısı olduğunu düşünenlerin oranı toplum genelinde yalnızca %14, gençler arasında ise %8’dir. Benzer şekilde, eğitimin sosyal statü (sınıf atlama) elde etmeye katkısı olduğunu düşünenlerin oranı da toplumda yalnızca %8, gençlerde ise %13’tür.

Bu bulgulardan hareketle, Türkiye’de bireylerin aldıkları eğitimin kendi yaşamlarına katkısı konusunda soru işaretlerine sahip olduğu, ancak eğitimin kendi çocuklarına daha fazla katkısı olabileceğini düşünme eğiliminde olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, eğitimin istihdam ve sosyal sınıf atlamadaki rolüne yönelik toplumsal algının görece olumsuz olduğu da açık biçimde görülmektedir. Dünyada genel eğilim olarak, kişilerin tamamladığı eğitim kademesi yükseldikçe istihdam oranı ve elde edilen gelir düzeyi artış göstermektedir.³⁰ Dolayısıyla, eğitimin işgücü piyasasında daha iyi olanaklar sunması, toplumun eğitimden beklediği önemli kazançlardan biridir. Kamuoyu araştırmasının bulguları ise toplum genelinin bir yandan Türkiye’de eğitimin bilgi ve beceri elde etme açısından bireylere katkı sunduğunu düşündüğünü diğer yandan bu bilgi ve becerilerin, bireyin içinde bulunduğu sosyoekonomik koşulları iyileştirmede yetersiz kaldığını düşündüğünü göstermektedir.

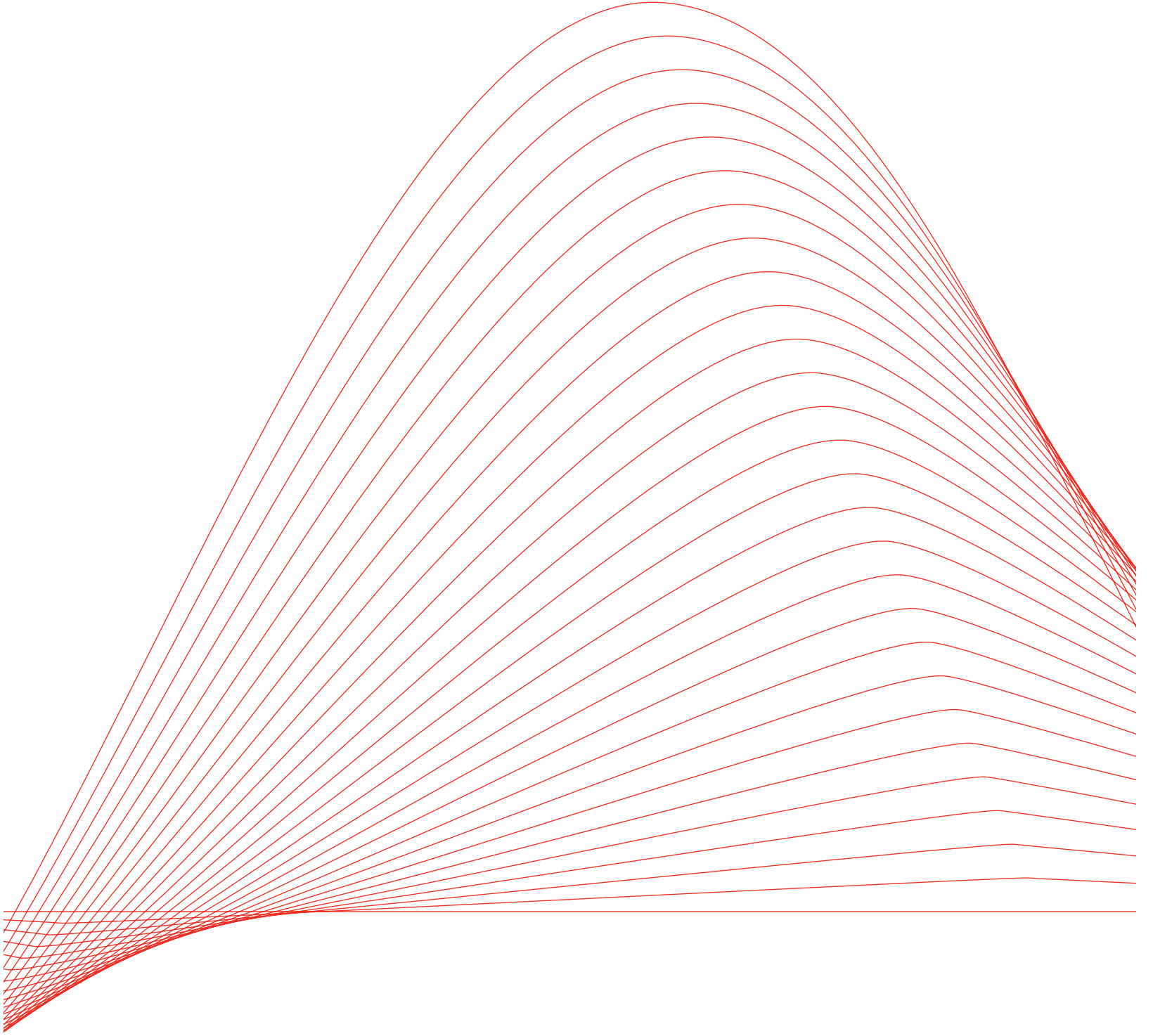
Özetle, Türkiye’de toplumun geneli daha iyi yaşam koşulları için eğitimin vazgeçilmez olduğunu düşünmesine rağmen istihdamla sonuçlanmayan bir eğitim sürecinin, kendileri ve çocuklarının sosyal statülerinin iyileştirilmesi açısından herhangi bir katkısı olmadığını düşünmektedir. Bugün Türkiye’deki pek çok çocuk ve gencin içinde bulunduğu yoksulluk döngüsünü kırması ve sosyal sınıflar arasında geçiş yapabilmesinin yolu halen nitelikli bir eğitim almak ve eğitim aracılığıyla elde edilen bilgi ve becerileri kullanarak işgücüne katılmaktan geçmektedir. Hal böyle iken diplomalı ancak işgücüne katılamayan bireyler yetiştiren bir eğitim sistemi, sosyal sınıflar arasındaki hareketliliği mümkün kılma ve bireyleri sürekli olarak yeniden üretilen yaşam koşulları döngüsünden çıkararak daha onurlu yaşama hakkı elde etmesini sağlama işlevini yerine getirememektedir.

KAYNAKÇA

1. OECD (2021). Government at a Glance 2021, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/1c258f55-en>.
2. MEB (2022). Önceki Bakanlar. <http://www.meb.gov.tr/meb/> adresinden erişildi.
3. TEDMEM. (2022). 2021 eğitim değerlendirme raporu (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 8). Ankara: Türk Eğitim Derneği. <https://tedmem.org/download/2021-egitim-degerlendirme-raporu?wpdmdl=3948&refresh=627a5ca66973c1652186278> adresinden erişildi.
4. TEDMEM. (2021). Bir bakışta eğitim 2021: Türkiye üzerine değerlendirme ve öneriler. <https://tedmem.org/download/bir-bakista-egitim-2021?wpdmdl=3866&refresh=6172a3362b4131634902838> adresinden erişildi.
5. TEDMEM. (2021). 20. Millî Eğitim Şûrası konularına ilişkin görüş ve öneriler (TEDMEM Güncel Yayınlar Dizisi 6). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
6. YÖK. (2022). Yükseköğretim istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.
7. TEDMEM (2022). “Öğretmenlik Meslek Kanunu” ve “Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği Taslağı”na ilişkin TEDMEM Görüşü. <https://tedmem.org/mem-notlari/gorus/ogretmenlik-meslek-kanunu-ve-aday-ogretmenlik-ve-ogretmenlik-kariyer-basamaklari-yonetmeligine-iliskin-tedmem-gorusu> adresinden erişildi.
8. TÜİK. (2021). İstatistiklerle Kadın, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635#:~:text=En%20az%20bir%20e%C4%9Fitim%20d%C3%BCzeyini%20tamamlayanlar%C4%B1n%20oran%C4%B1%20cinsiyete%20g%C3%B6re%20incelendi%C4%9Finde.ve%20%98%2C1%20oldu> adresinden erişildi.
9. TÜİK. (2021). Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813> adresinden erişildi.
10. TÜİK. (2021). İstatistiklerle Kadın, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635#:~:text=En%20az%20bir%20e%C4%9Fitim%20d%C3%BCzeyini%20tamamlayanlar%C4%B1n%20oran%C4%B1%20cinsiyete%20g%C3%B6re%20incelendi%C4%9Finde.ve%20%98%2C1%20oldu> adresinden erişildi.
11. Kattan, R. B., Montenegro, C. E. ve Patrinos, H. A. (2021). Realizing the returns to schooling: How COVID-19 and school closures are threatening women’s economic future. <https://blogs.worldbank.org/education/realizing-returns-schooling-how-covid-19-and-school-closures-are-threateningwomens> adresinden erişildi.
12. OECD. (2021). Government at a Glance 2021, OECD Publishing, Paris <https://doi.org/10.1787/1c258f55-en> adresinden erişildi.
13. OECD. (2021). Education at a glance 2021: OECD indicators. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>.
14. EUROSTAT. (2020). Database: Your key to European statistics. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> adresinden erişildi.
15. EUROSTAT. (2020). Database: Your key to European statistics. <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> adresinden erişildi.
16. ÖSYM. (2022). KPSS: Kamu Personeli Seçme Sınavı: Sayısal bilgiler. <https://www.osym.gov.tr/TR,20636/2020-kpss-lisans-genel-yetenek-genel-kultur-egitim-bilimleri-alan-bilgisi-ve-oabt-sinav-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html> adresinden erişildi.
17. MEB SGB. (2022). Dokümanlar: Faaliyet Raporları. <https://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> adresinden erişildi.

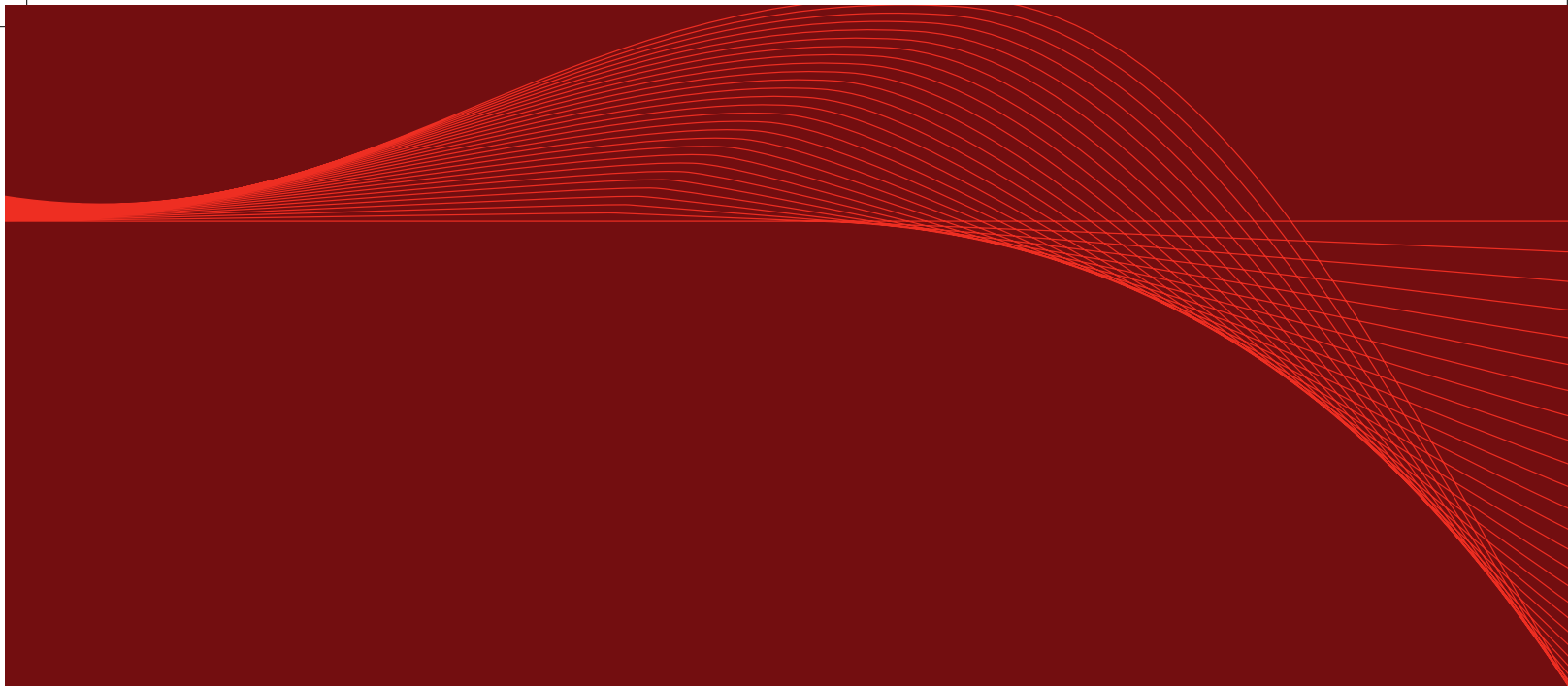

18. MEB. (2021). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı 2021 yılı bütçe raporu. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/30125920_2021_BUTCE_SUNUYU.pdf adresinden erişildi.
19. TÜİK. (2021). TÜİK işgücü istatistikleri veri tabanı. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> adresinden erişildi.
20. TEDMEM. (2022). 2021 eğitim değerlendirme raporu (TEDMEM Değerlendirme Dizisi 8). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
21. MEB. (2019). Organize sanayi bölgelerinde mesleki eğitim. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/12223750_12103640_2019_06_12_Organize_Sanayi_Bolgelerinde_Mesleki_ve_Teknik_Egitim.pdf adresinden erişildi.
22. MEB. (2018). Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin görünümü. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/12134429_No1_Turkiyede_Mesleki_ve_Teknik_Egitimin_Gorunumu.pdf adresinden erişildi.
23. MEB. (2009). Millî Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/08030019_2010_14_sp_genelbilgi.pdf adresinden erişildi.
24. CEDEFOP. (2015). Key indicators on VET. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/key-indicators-on-vet/indicators?year=> adresinden erişildi.
25. CEDEFOP. (2020). Vocational education and training in Germany: Short description. https://www.cedefop.europa.eu/files/4184_en.pdf adresinden erişildi.
26. MEB. (2021). Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2020-2021. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_organ_egitim_2020_2021.pdf adresinden erişildi.
27. CEDEFOP. (2020). Vocational education and training in Germany: Short description. https://www.cedefop.europa.eu/files/4184_en.pdf adresinden erişildi.
28. OECD. (2019). OECD Statistics. <https://stats.oecd.org/> adresinden erişildi.
29. TÜİK. (2021). TÜİK işgücü istatistikleri veri tabanı. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> adresinden erişildi.
30. OECD. (2021). Education at a glance 2021: OECD indicators. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>.

ÖNERİLER

BÖLÜM 7

ÖNERİLER

Dünyada ve Türkiye’de Eğitim Siyasetindeki Eğilimler Üzerine Öneriler

Siyasi partilerin eğitim vaatleri, eğitim sisteminin ihtiyaçlarına odaklanmalı ve bu ihtiyaçların karşılanması için sınırları belirlenmiş ve takip edilebilir somut adımlar içermelidir.

Siyasi partiler, toplumun geneli için en önemli meselelerden biri olan eğitime yönelik vaatlerini gerçekçi, sınırları belirlenmiş ve çözüm odaklı bir şekilde ele almalıdır.

- Eğitim vaatleri, pedagojik yaklaşımlarla temellendirilmeli ve vaatler oluşturulmadan önce eğitim sisteminin sorunları bütüncül bir yaklaşımla, objektif bir şekilde belirlenmelidir.
- Eğitime ilişkin vaatler, sorunların nedenlerine yönelik kapsamlı analizlere dayalı kalıcı çözümler çerçevesinde yapılandırılmalıdır.
- Eğitimle ilgili vaatler, eğitimin toplumun ortak paydası olduğu unutulmadan, temel ve kronik sorunlara yönelen bir anlayış çerçevesinde oluşturulmalıdır.
- Eğitim vaatlerinin siyasi kimlik ve ideolojiye dayalı olması durumunda toplumun asıl sorunlarının gözden kaçması ihtimalinin ortaya çıktığı unutulmamalıdır.
- Seçim vaatlerinde eğitim konusu sistem bütünlüğü içinde ele alınmalı, sistemin bir parçasında yapılan bir değişikliğin diğerlerini etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Siyasi partilerin eğitime verdiği önem, söylemlerle sınırlı kalmamalıdır. Eğitime ilişkin vaatlerin gerçekleştirilme durumlarının izlenebilir oluşuna önem verilmelidir.

- Siyasi partiler, eğitime yönelik vaatlerinin gerçekleştirilmesi konusunda sorumluluk almalı; vaatlerin gerçekleştirilme adımlarını veya gerçekleştirilmeme gerekçelerini şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşmalıdır.
- Uzun vadede gerçekleşebilecek eğitim vaatlerinin ara dönem hedefleri belirlenmeli ve politika hedefleri somut göstergeler üzerinden sistematik bir şekilde izlenmelidir.
- Eğitim sisteminde seçim odaklı geçici çözümlerle sürekli değişikliklere gidilmemeli, politikalar veriye dayalı olarak sürdürülebilir bir anlayışla kalıcı çözümlere odaklanmalıdır.
- Seçim vaatlerinin gerçekleştirilme durumlarına ilişkin resmî ve bağımsız izleme sistemleri geliştirilmelidir.

Eğitim-Siyaset İlişkisi ve Seçmen Davranışı Üzerine Öneriler

Siyasi partiler, eğitimle ilgili beklentileri karşılamadığı takdirde kendi seçmen kitlesinin oyunu kaybedebileceği gerçeğini dikkate almalıdır.

Siyasi partiler, her seçmen tipinde oy tercihini değiştirebilecek kitlelerin olduğunu göz önünde bulundurmalıdır.

- Siyasi partiler, politika önerileri geliştirirken eğitim konusundaki tutumları ve vaatleriyle kendi tabanı dışındaki seçmenin oyunu da kazanabileceğini göz önünde bulundurmalıdır.
- Seçmen kitlesinin büyük bir kısmını oluşturan gençler ve öğrencilerin, oy tercihini değiştirme konusunda en esnek seçmen tipi olduğu düşünöldüğünde, siyasi partiler gençler ve öğrencilerin eğitimle ilgili beklentilerini önemle dikkate almalıdır.

Eğitim Sisteminin Sorun Alanları Üzerine Öneriler

Eğitime ayrılan kaynaklar, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya ve niteliği artırmaya yönelik verimli bir planlamayla kullanılmalıdır.

Eğitime ayrılan bütçenin niceliksel artışıyla yetinilmemeli, kaynakların kullanımı eğitim sisteminin öncelikli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik planlanmalıdır.

- Eğitim sisteminin iyileştirilmesinde öncelikli politika hedefleri belirlenmeli ve bu hedeflere ulaşılması için gerçekçi bir bütçe planlaması yapılmalıdır.
- Eğitim harcamalarının hanehalkı üzerindeki maddi yükünü hafifletecek ek destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.
- Eğitim sisteminin ihtiyaçları ve sorunlarına yönelik kaynak israfına ve verimsizliğe yol açan geçici çözüm önerilerinden kaçınılmalı, sürdürülebilirliğe yönelik bir politika yapım süreci benimsenmelidir.

Toplumun geneli tarafından en sorunlu kademe olarak görülen “lise” kademesinin işlevi yeniden gözden geçirilmelidir.

- Ortaöğretime geçişte sınav sistemini değiştirerek ortaöğretimdeki sorunların çözüleceği varsayımından vazgeçilmelidir.
- “Lise diploması” sahibi olmak hayata etkin katılım için yeniden “yeterli” ve anlamlı hale getirilmelidir.
- Ortaöğretimin yapısı, ülkenin ve çağın ihtiyaçlarıyla uyumlu hale getirilmelidir. Farklı okul türlerinin varlığı ve işlevinden bağımsız olarak; her öğrencinin temel yetkinlikleri ve ortak becerileri kazanacağı kapsayıcı bir öğretim programı ve bunun üzerine ilgi, yetenek ve potansiyelleri farklılaşan öğrenciler için çeşitlendirmeler ve zenginleştirmeler sağlanmalıdır.

Eğitim sisteminin sınav odaklı, ezbere dayalı yapısını ortadan kaldıracak bir yapılandırmaya gidilmelidir.

- Öğrenci başarısında ebeveynin sosyoekonomik koşullarının belirleyici olduğu, rekabetçi ve sınav odaklı kademeler arası geçiş sisteminin değiştirilmesi için adımları belirlenmiş, kapsamlı ve objektif bir şekilde analiz edilmiş eğitim politikaları hazırlanmalıdır.
- Kademeler arası geçiş sistemleri, sınavların nasıl yapıldığı ya da öğrencilerin okullara nasıl yerleştirildiğinin ötesinde; temel eğitim ve ortaöğretimin bugünkü yapısının nasıl olması gerektiği, nitelikli bir eğitim sisteminin nasıl yapılandırılacağı ve öğrencinin gelişiminin bir bütün olarak nasıl ele alınacağı temelinde şekillendirilmelidir.
- Özellikle ortaöğretime geçiş sınavı, öğrencilerin büyük bir bölümünün odağı olmaktan çıkarılmalıdır.
- Öğretim programları ve ders işleyiş biçimleri anlamlı bir öğretme-öğrenme yaklaşımı çerçevesinde tasarlanmalı, ezbere dayalı içeriğin aktarılması yerine erken yaşlardan itibaren çocuklara yaşam becerilerinin kazandırılması önceliklendirilmelidir.
- Eğitim sisteminin öğrencilere çağın gerektirdiği eleştirel düşünme, sorgulama ve problem çözme gibi üst düzey düşünme becerileri kazandıracak bir yapıya kavuşturulması için kalıcı çözümler geliştirilmelidir.
- Yalnızca merkezi sınav sisteminde değil okullarda da benimsenen sonuç odaklı ölçme değerlendirme anlayışı, süreç odaklı bir ölçme değerlendirme anlayışına evrilmelidir.
- Her öğretim kademesi sonunda elde edilmesi beklenen temel yeterliklerin belirlenmesinin yanı sıra öğrencilerin bunlara sahip olma durumunun da değerlendirildiği ulusal izleme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Üniversitelerin niceliksel gelişiminden ziyade niteliksel gelişimi ön planda tutulmalıdır.

- Üniversitelere yönelik politikalar, Türkiye’de üniversitelerin niteliğine duyulan güvenin tazelenmesini hedef alacak şekilde oluşturulmalıdır. Bu kapsamda üniversitelerin en önemli insan kaynağını oluşturan akademik personelin niteliğini yükseltmek üzere şeffaf ve güvenilir bir atama ve görevde yükseltme süreci yapılandırılmalıdır.
- Üniversitelerin dünya standartlarında nitelikli bilim üreten merkezler olması için akademik personelin çalışma koşulları ve özlük haklarına ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır. Bunun yanı sıra bu standartları yakalamaları için üniversitelerin fiziksel altyapı olanaklarının nasıl iyileştirilebileceği, somut adımlar ile ortaya konulmalıdır.
- Yükseköğretim kurumlarının sayısı, bu kurumlardaki bölümler ve öğrenci kontenjanları bölgesel/kentsel ihtiyaçlar ve işgücü arz-talep dengesi gözetilerek planlanmalıdır. Bu planlamada “geleceğin işleri” göz önünde bulundurulmalı, işgücü piyasasının gelecekteki ihtiyaçlarını öngörecektir analizlere yer verilmelidir.

- Üniversitelerin sayısal artışından ziyade mesleki bilgi ve beceriler ile çağın gerektirdiği becerileri kazandıracak bir öğretim yapısına kavuşturulması yönündeki politikalara öncelik verilmelidir.

Öğretmenlik mesleğinin değerini ve itibarını artıracak, öğretmenlerin özlük hakları ile çalışma koşullarını iyileştirecek politikalar benimsenmelidir.

- Öğretmenlik mesleğinin itibarını artırmak amacıyla ülkenin öğretmen ihtiyacı ile uyumlu ve öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları ile öğretmen istihdam eden kurumlar arasında etkili bir iş birliği ve koordinasyon içeren politikalar benimsenmelidir.
- Öğretmenlerin mesleki gelişimi kavramı, öğretmen niteliğinin bir alt boyutu ya da yalnızca hizmet içi öğretmen eğitimleri odağında ele alınmamalıdır. Öğretmenlerin mesleki gelişimi, mesleğin tüm bileşenlerinin bütüncül biçimde geliştirilmesini sağlayacak okul temelli mesleki gelişim politikaları kapsamında yeniden yapılandırılmalıdır.
- Dezavantajlı bölgelerde görev yapan öğretmenleri, atandıkları okullarda uzun süreli çalışmaya teşvik edici istihdam politikaları oluşturulmalı ve bu politikalar ivedilikle yaşama geçirilmelidir.

Önemsenen Eğitim Vaatleri Doğrultusunda Toplumun Eğitimden Beklentileri Üzerine Öneriler

Toplumun ortak bir beklentisi olarak kız çocuklarının eğitime katılımının teşvik edilmesi siyasi partiler tarafından öncelikli politika hedefleri arasına alınmalıdır.

Eğitim politikaları toplumun en önemli beklentilerinden olan fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik somut adımlar içermelidir.

- Siyasi partiler nitelikli eğitime erişim hakkının herkese eşit bir şekilde sağlanması konusunda somut adımlar içeren politikalar belirlemelidir.
- Akademik başarı düzeylerinin ya da eğitime katılım oranlarının düşük olduğu dezavantajlı bölgelerdeki okulların, avantajlı okullarla aynı koşullara sahip olabilmesi için bu okullara yönelik özel destek projeleri ve okul temelli gelişim planları geliştirilmelidir.
- Eğitimde fırsat eşitliği için ailenin sosyoekonomik durumundan kaynaklanan farklı sorunlar nedeniyle çalışmak zorunda kalan çocuklar, okul masraflarını karşılayamayan aileler ya da mülteci çocuk nüfusunun fazla olması gibi yerel koşullara göre farklılaşan amaçlara odaklanan bir eylem planı hazırlanmalıdır.
- Siyasi partiler ideolojik farklılıklarından bağımsız olarak ırk, din, dil, toplumsal sınıf, cinsiyet veya etnik kökene dayalı ayrımcılıkları ortadan kaldıran, dezavantajların nitelikli eğitime erişim önünde engel oluşturmasına izin vermeyen; kapsayıcı, eşitlikçi, adil bir eğitim politikası benimsemelidir.

Eğitim politikaları ve vaatleri, eğitim-istihdam ilişkisini g¼c¼lendirecek somut adımlar ¼zerinden yapılandırılmalıdır.

- Eğitimin bireyleri yalnızca bilişsel ve duyuşsal olarak değil; sosyal ve ekonomik olarak da geliştirmesi gerekliliği eğitim politikalarının temeline alınmalı ve se¼imlerde verilecek vaatler bu anlayışla oluşturulmalıdır.
- Eğitim-istihdam ilişkisine zarar veren nicelik odaklı hedef ve vaatler yerini mesleğinde uzman olan ve iş d¼nyası tarafından aranan nitelikte iřg¼renler yetiştirmeye bırakılmalıdır.
- Eğitimin istihdam ile bağını g¼c¼lendirmek i¼in mesleki becerilerin yanı sıra ¼đrencilere 21. y¼zyıl iş ve yaşam becerilerinin kazandırılması ¼n plana alınmalıdır.
- Eğitim-istihdam ilişkisinin g¼c¼lendirilmesi i¼in verilecek se¼im vaatleri, ¼lkenin ekonomik ger¼ekleri ve toplumun ekonomik beklentilerinden kopuk olmamalıdır.
- Siyasi partiler, eğitimi bireyin ve toplumun en ¼nemli sermayesi olarak g¼rmeli ve bu sermayenin en etkili bi¼imde nasıl değerlendirilebileceğine y¼nelik somut istihdam politikaları ¼nermelidir.
- Karar vericiler tarafından geliştirilecek politikalar, eğitim yoluyla insan onuruna yakışır bir iş ve yaşam sağlama vizyonunu temel almalıdır.
- Eğitimi istihdama yaklaştırmak ¼zere oluşturulan vaatlerin g¼venilir olması i¼in finansal kaynağı ve paydaşları belirli vaatler oluşturulmalıdır.

Toplumun ¼ncelikli g¼rd¼đ¼ konulardan biri olan mesleki eğitim, nitelik odaklı ve b¼t¼nc¼l bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

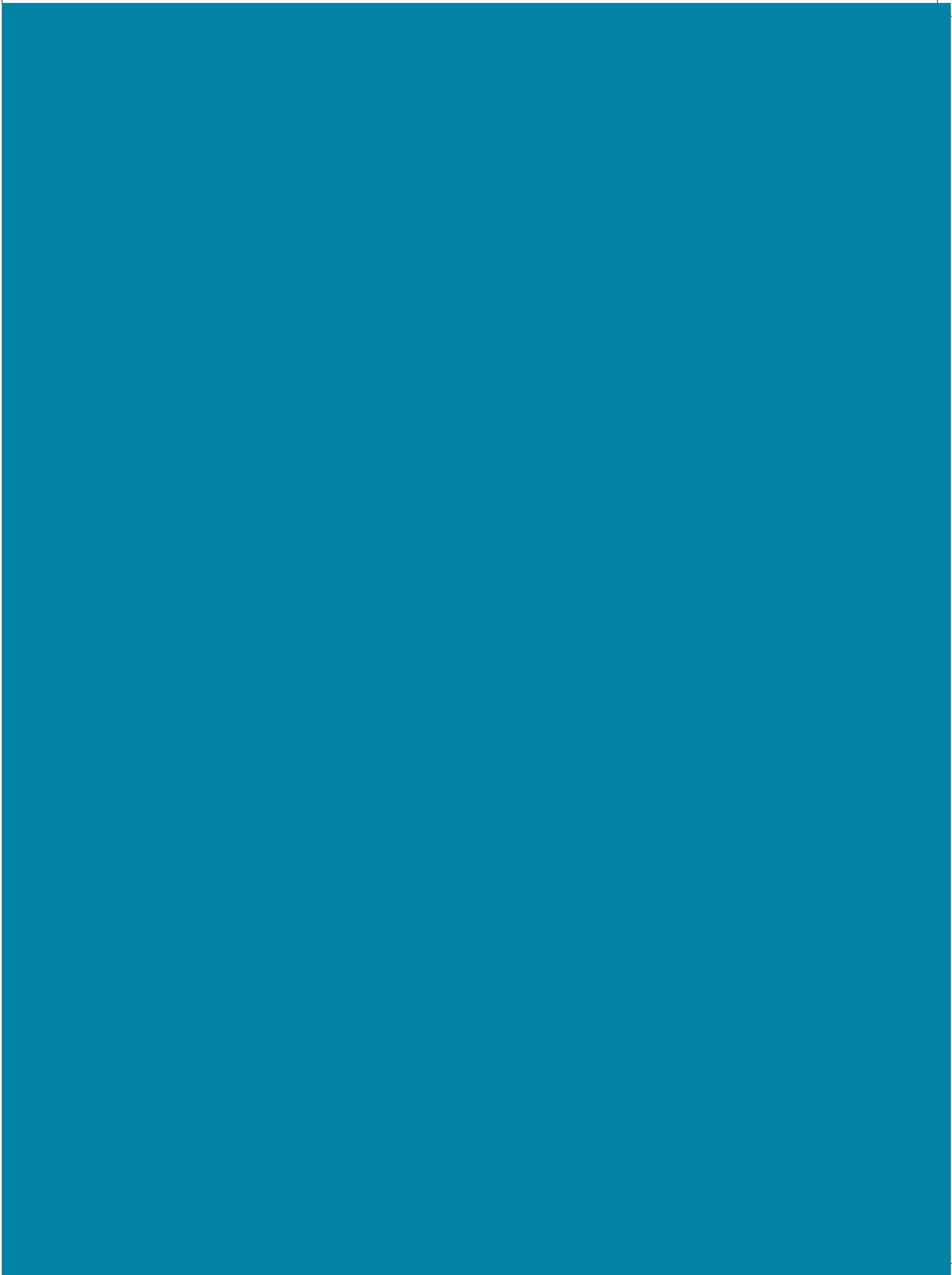
- Mesleki eğitimin g¼c¼lendirilmesi ve istihdam ile ilişkisinin artırılması i¼in se¼im vaatleri oluşturulmadan ¼nce mesleki eğitime y¼nelik se¼men beklentileri, mevcut durum analizleri ile birlikte rasyonel bir bi¼imde değerlendirilmelidir.
- Mesleki eğitimin g¼c¼lendirilmesinde yalnızca orta¼đretim basamağına odaklanılması, ¼z¼m ¼nerilerinin b¼t¼nc¼ll¼kten uzak olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle mesleki eğitim ile ilgili verilecek se¼im vaatlerinde orta¼đretim ¼ncesi y¼nlendirme s¼reci ve meslek y¼ksekokullarının konumu ile ilgili konular bir arada ele alınmalıdır.
- T¼rkiye'de meslek y¼ksekokullarının eğitim sistemi i¼indeki konumu ve işlevleri ile ilgili konular tam olarak a¼ıklıđa kavuşturulamamıştır. Mesleki eğitimi iyileştirmeyi hedefleyen eğitim vaatleri ¼er¼evesinde bu mesele ele alınmalı ve meslek y¼ksekokullarını yeniden konumlandırarak bir model ¼nerisi geliştirilmelidir.
- Mesleki eğitimdeki nitelik sorununu gidermeye y¼nelik olarak ¼đrencilerin mesleki becerilerinin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda geliştirildiği; mesleki beceriler ile birlikte akademik ve sosyal becerilerin de kazandırıldığı bir mesleki eğitim sistemi hedeflenmelidir.
- Mesleki eğitimle ilgili vaatlerde başarılı ¼lke ¼rneklerindeki uygulamalar olduğu gibi kopyalanmamalı; yerel bağlam g¼zden ka¼ırılmamalıdır.
- Siyasi partiler, mesleki eğitim mezunlarının istihdam koşullarını iyileştirmek ¼zere kayıt dışı, d¼ř¼k ¼cretli ve ge¼ici ¼alıřma koşullarının iyileştirilmesine y¼nelik somut vaatler ve politika ¼nerileri geliştirmelidir.
- Mesleki eğitimin g¼c¼lendirilmesine y¼nelik vaatlerde ¼zel sekt¼re teşvikler sağlanması ¼n plandadır. Ancak bu teşviklerin sunulması tek başına yeterli olmadığı i¼in bunların istihdama yansımalarına y¼nelik tedbirler oluşturulmalı; bu tedbirlerin izlenmesi ve sonu¼larının değerlendirilmesini i¼eren bir s¼re¼ tasarlanmalıdır.

Siyasi partiler, seçmen kitlesinin kendilerinin ve çocuklarının istediği eğitimi alamamasına yönelik taşıdığı kaygıyı giderebilecek politika önerileri geliştirmelidir.

- Gençlerin yaşam standartlarını eğitim yoluyla yükseltebileceklerine dair inançlarını tazeleyecek politikaların uygulamaya yansıtılması gerekmektedir.
- Gençlerin eğitimden beklentilerini karşılamak ve gelecekle ilgili umutlarını canlandırmak için ülkenin kanıksanmış sorun alanlarından biri haline gelen kayırmacı uygulamaların önüne geçilmesi gerekmektedir.
- Şeffaflık ilkesi çerçevesinde alınacak istihdam kararları ehliyet ve liyakate dayalı olmalıdır.
- İstihdam politikalarında hesap verebilirlikle ilgili mekanizmalar geliştirilmeli, adil ve öz denetimli bir istihdam sistemi kurulmalıdır.

tedmem

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

Kocatepe Mah. Kızılırmak Cad. No:8, 06440,
Çankaya / Ankara 0 (312) 939 50 00

www.ted.org.tr | www.tedmem.org

info@ted.org.tr | info@tedmem.org

ISBN: 978-605-74377-3-0